

Resim 29 Gökteki Kale: Laputa Film Afişi

Sheeta sahip olduğu gizemli mavi rengindeki eteryum taşının bir parçası olan kristal bir kolye sebebiyle, hiç tanımadığı hükümet için çalışan gizli ajanlar ve Dola'nın korsanlar çetesi tarafından takibe alınmıştır. Bu esnada son derece inatçı, hareketli ve hırslı olan Pazu, maden ocağında tamir ettiği makineler ve küçük kulübesinde beslediği güvercinlerle sade bir şekilde hayatını sürdürmektedir. Gencin yaşamdaki tek hedefi ise, bir zamanlar babasının (hiç kimse ona inanmasa da) keşfettiği gökyüzünde asılı duran bir adayı bulmaktır. İnşa etmeye çalıştığı uçakla, babasının yalan söylemediğini ispat edeceğine inanan Pazu'nun hayatı, tesadüfi bir şekilde tanıştığı Sheeta adındaki kızla beraber köklü bir değişime uğrar. Zira Sheeta ile ortak noktası, Laputa olarak adlandırılan bu uçan adadır. İkili bu durumu keşfetmeleriyle hem saf sevgiyi kazanırlar hem de adayla bağlantısı olan kolyenin gücüne sahip çıkmak isteyen düşmanları.

Kayıp kıta ile ilgili tüm efsaneleri içinde barındıran Laputa, hazinelere, yüksek teknolojiye ve silahlara sahip, robot-hizmetkârlar olarak isimlendirebileceğimiz devasa boyuttaki aletlerin yardımlarıyla sistemini sürdürebilen uçan bir son adadır. Vakti zamanında bunun gibi birçok adanın varlığına ve üzerinde yaşayan eski krallıkların dünya üzerinde yaşamaya karar verdiklerine dair birçok söylenti olmasına rağmen hiçbir şekilde ispat edilememiş olması, gün geçtikçe efsanelerin unutulmasına sebebiyet vermiştir. Fakat çok da uzak olmayan bir geçmişte, gökten düşen garip bir robotla

beraber gizli ajanların başında olan bununla birlikte filmin ilerleyen zamanlarında Laputa'nın ikinci varisi olduğunu öğreneceğimiz Muska, bu meselenin peşine düşmeye başlamış ve edindiği bilgilerle Laputa'yı ele geçirerek dünyayı yönetmeyi hedeflemiştir. Diğer yandan hükümetin ordusu ve Dola'nın korsanlar çetesi adada bulunan hazineleri yağmalama peşindedirler. Bütün bu kötü emelleri durdurabilmek adına, Pazu ve gerçek varis Sheeta -her ne kadar çocuk olsalar da- sahip oldukları cesaret ve sevgi ile dünyayı daha iyi bir hale getirebilmek için kendilerini mücadelenin ortasında bulmuşlardır.

“Laputa'nın insanların neden ortadan yok olduğunu şimdi anlayabiliyorum. Gondoa Vadisinde (Sheeta'nın yaşadığı yer) bir şarkı söylenir; Köklerini toprağa sal, rüzgârla birlikte yaşayalım, tohumlarla kışı atlat, baharda kuşlarla şarkı söyle... Silahların ne kadar güçlü, teknolojin ne kadar ileri olursa olsun dünya sevgi olmadan devam edemez. _Sheeta”

Miyazaki'nin ilk yönetmenlik tecrübesini yaşadığı Kagliostro'nun Şatosu'nda esasen Laputa filminin temel unsurlarını ve uçan ada Laputa'nın tasarımı ile ilgili ilham esintilerini görebiliriz. Kagliostro Şatosu'nun sahip olduğu teknoloji, gizli bölümleri, siyasi bağımsızlığı ve kıymetli hazinesi Laputa Kalesi'nde daha gelişmiş düzeylere evrilmiştir. Diğer yandan da bir ağacın kökleri üzerine inşa edilen kale tasarımıyla tarot kartlarındaki yıkılan kule simgesine, hikayesi ile de Atlantis ve Mu efsanelerine¹⁷⁹ benzer oluşumları barındırmıştır. İçindeki var olan ateş, gezegeni yerle bir edecek kadar kudrette olan Laputa Kalesi, dünya ve insanlık tarihinin metaforu gibidir aslında; üst kısmı ile yeryüzünde görülemeyecek kadar güzellik barındıran bir doğa harikası betimlenilirken alt kısmı ise hazinelerle bezenmiş ve teknoloji ile donatılmıştır. Halkının 7 asır önce terk ettiği yapı yeniden keşfedildiğinde, doğal zenginliği ile ilgilenmeyip mücevherlerini yağmalamaya, teknolojik silahlarını ele geçirerek insanlığı yok etmeye aynı zamanda dünyayı yönetmeye yönelik insanoğlunun güç ve maddiyat hırsı tüm çirkinliği ile tasvir edilmektedir. İktidar olarak yıkıcı güçlerin eline geçmesini

¹⁷⁹ Atlantis, diğer deyişle Atlas'ın adası, Platon'un Timaeus ve Critias eserlerinde bahsini geçirdiği mitsi, batık bir kıta ve uygarlıktır. Mu efsanesi ise Mu'nun Büyük Okyanus'ta ondört bin yıl önce batarak yok olduğu düşünülen kıtayı anlatmaktadır.

Kayıp Kıta: Atlantis Efsanesi... ayseustunol.blogspot.com/2013/09/atlantis-efsanesikuran-da-buyuk.html 24.01.2019.

Kayıp Kıta: Mu, unifestal.com/life/kayip-kita-mu/ 24.01.2019.

istemeyen başroldeki Sheeta ve Pazu'nun çabalarıyla kale yıkılmak zorunda kalmış ve geriye tıpkı Rüzgârlı Vadi'deki gibi, dünyanın geleceği, doğanın yaşam kaynağı olmasına ve bir ağacın köklerinin sağlamlığına bırakılmıştır. Laputa Kalesi'ndeki gerçek hazinenin asırlardır korunmuş doğal güzelliği olduğunu yansıtan Miyazaki, Kagliostro Şatosu'nun gizlediği hazine olarak da su altındaki antik bir Roma şehrinin harabelerini göstermiş, tabiat ananın ve kültürel mirasların maddi değerlerden daha kıymetli olduğunu vurgulamıştır.¹⁸⁰

Resim 30 Conan ve Lana / Pazu ve Sheeta / Hayao'nun bir başka ilham kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz eseri ise 1978 yılında yayımlanan anime dizisi Geleceğin Çocuğu Conan'dır. Serinin başrollerindeki Conan ve Lana karakterleri fiziksel olarak Pazu ile Sheeta'yı andırmalarının yanı sıra gerçekleştirdikleri kurtarma operasyonlarıyla da benzerlik göstermektedir.¹⁸¹ Aynı zamanda anime dizisindeki bazı karakter ve temalar, Gökteki Kale: Laputa planının hazırlanmasında zemin oluşturmuştur.¹⁸² (Gizemli güçler ve bu gücü kullanmaya çalışan kötü adam figürleri gibi)

Korsan çetesini yöneten Dola karakteri ise Rüzgârlı Vadi filminin yapımı esnasında ölen Miyazaki'nin annesine sevgi ve saygı dolu bir anı olarak kabul edilir. Nausicaa'nın ahlaki açıdan dik olması ve meraklılığı ile Dola'nın hırsı ve korkusuzluğu Yoshiko Miyazaki'nin kişiliğinin parçalarını yansıtmıştır. Miyazaki'nin küçük kardeşi

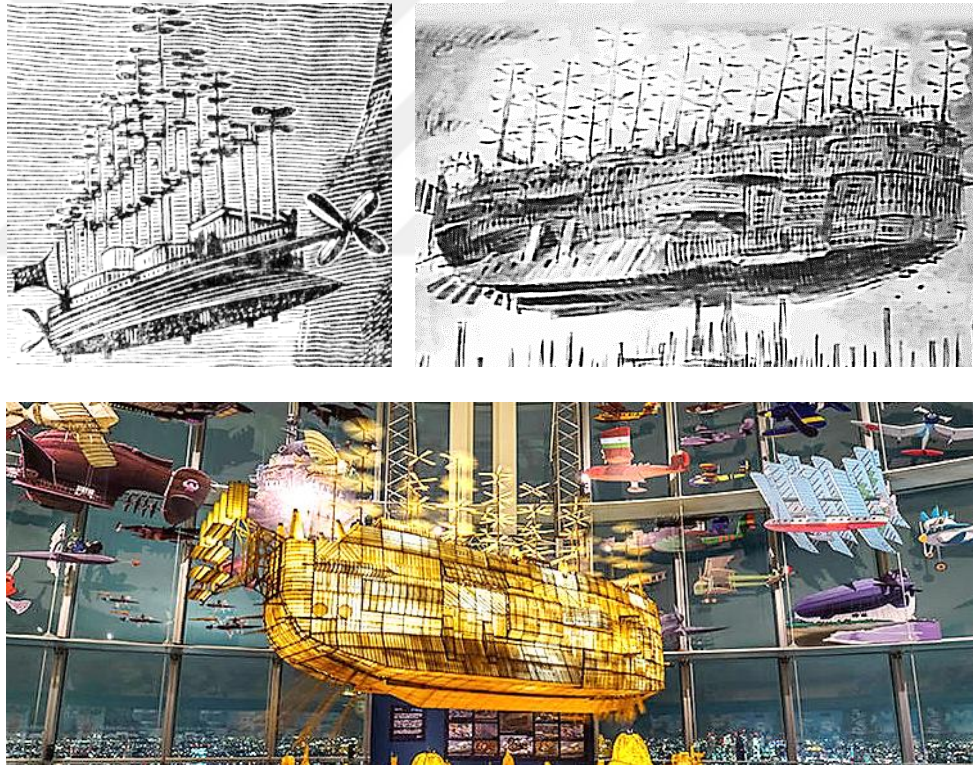
¹⁸⁰ DEMİRAY, Erol (2014). *Castle in the Sky (1986): Duyarlılık Önderi Olarak Miyazaki*, www.cinerituel.com/2014/03/duyarlilik-onderi-olarak-miyazaki.html 24.01.2019.

¹⁸¹ MCCARTHY, Helen (1999). *Hayao Miyazaki Master of Japanese Animation*, Berkeley, Kaliforniya: Stone Bridge Press, ss. 39.

¹⁸² FOSTER, Neil (2016). hg101.kontek.net/megamanlegends/megamanlegends.html, 24.01.2019.

Shiro ise bu konuyla bağlantılı olarak filmdeki karakterin annesine görünüş açısından değil, zihniyet anlamında benzediğini ifade etmiştir.^{183 184}

Aslında Miyazaki Laputa filminin kurgu ve eskizlerini oluştururken Leonardo Da Vinci'den Jules Verne ve HG Wells'e kadar uzanan çok çeşitli tarihi, kurgusal ve resimsel kaynaklardan ilham almıştır. Bunun en belirgin örneği, filmin giriş jeneriğinde tasvir edilen pervane yardımıyla uçan makinelerin, Jules Verne'nin Robur-le-Conquérant (Fatih Robur, 1886) serisinden Albatros adlı hava araçlarıyla benzerlik göstermesidir.^{185 186} Hatta bu araçlar, Stüdyo Ghibli kuruluşunun 30.senesine ithafen (2016) gerçekleştirilen sergide, ahşaptan üretilerek pervaneleri sayesinde hareket edebilir bir düzeyde sergilenmiştir.¹⁸⁷

Resim 31 Jules Verne'nin Fatih Robur Serisinden Albatros / Miyazaki'nin Uçan Gemi Eskizi / Sergi İçin Üretilen Geminin Ahşap Maketi

¹⁸³ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 171-173.

¹⁸⁴ Hayao Miyazaki, epo.wikitrans.net/Hayao_Miyazaki, 24.01.2019.

¹⁸⁵ CAVALLARO, Dani (2006). *Y.a.g.e.*, ss. 45-46.

¹⁸⁶ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 81.

¹⁸⁷ *Castle in The Sky Gerçek Oldu*, bonpurloryan.com/2016/07/18/castle-in-the-sky-gercek-oldu-9645, 24.01.2019.

Laputa'nın teknolojisi haricinde var olan bu teknolojik makineler aynı zamanda Steampunk'un retrofuturistik stilini yansıtmıştır.¹⁸⁸ (Steampunk, Viktorya döneminin estetiğini teknolojik nostaljiyle birleştirir. Bilgisayar yerine büyük, hantal, hesaplamalı cihazlar kullanılır; Buharla ya da saatli çalışan cihazlar gibi.)¹⁸⁹

Resim 32 Baba Bruegel'in Babil Kulesi Resmi / Miyazaki'nin Gökteki Kale olan Laputa'sı / Jonathan Swift'in Gulliver's Travels (Gulliver'in Seyahatleri) adlı kitabındaki Laputa'da olduğu gibi, Miyazaki'nin uçan kalesi de Pieter Baba Bruegel'in The Tower of Babel (Babil Kulesi, 1563) resminden esinlenilerek tasarlanmıştır.¹⁹⁰

Görsel açıdan ele alınan farklı bir nokta da, yönetmenin birçok filminde karşılaştığı üzere önemsiz görünen detayların (süsleme öğeleri, bitkiler, kuş tüyü ya da mutfak gereçleri vb.) görkemli sahnelerden genellikle daha fazla resimsel ve duygusal etkiler taşımasıdır. Stüdyo Ghibli'nin felsefesi olarak nitelendirebileceğimiz bu duruma, Laputa animesinde, esir tutulan Pazu'nun zindanın derin boşluğundan baktığı esnada gösterilen çiçekleri örnek verebiliriz.¹⁹¹

En nihayetinde filmin yaratıcı karakterleri, akıcılığı ve detaycılığı yeni bir endüstri standardı oluşturmaya rağmen Nausicaa'da elde ettiği gibi bir gişe başarısı yakalayamamıştır. Hatta filmin tanıtımlarını çoğaltabilmek için Laputa Light Fruits

¹⁸⁸ *Laputa: Castle in The Sky*, steampunkfilm.wordpress.com/about-laputa/ 24.01.2019.

¹⁸⁹ *Steampunk Nedir? Kısaca: Steampunk Akım*, fanzade.com/pandora/bilim-kurgu/steampunk-nedir/, 24.01.2019.

¹⁹⁰ REİNDERS, Eric (2016). Y.a.g.e., 41-42.

¹⁹¹ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 49-50.

Soda adı altında Ajinomoto Gıda Firması¹⁹² ile yapılan girişimler, genel izleyici kitlesini yine de nispeten az tanınmış bir yönetmen tarafından icra edilen yeni bir eser görmeye ikna edememiştir. Miyazaki bu durumun, verdiği bir röportajda, Pazu ve Sheeta'nın, tipik bilim kurgu ve fantezi animelerinde işlenen insanüstü güçlere sahip kahramanlardan ziyade, sıradan, özel ve güçleri olmayan bir şekilde tasvir edilmeleri ile ilgili olduğunu belirtmiştir.¹⁹³ Gökteki Kale yayınlandığı tarihte beklenen başarıyı elde edemese de ilerleyen zamanlarda birçok film, medya ve bilgisayar oyununa ilham kaynağı olmuş ve birçok ödüle layık görülmüştür.¹⁹⁴

2.2. Ulusal Kültürün Kayıp Dünyası; Komşum Totoro, 1988

Gökteki Kale filmiyle beraber beklenen gişe başarısının elde edilememesi Stüdyo Ghibli'nin başka filmler yapabilmesi için maddi destek arayışı anlamına gelmekteydi. Bu süreç içerisinde Totoro'nun fikir aşaması tamamlansa da potansiyel destekçilerin, filmi, aksiyon ve maceradan uzak aynı zamanda çok fazla çocuksu bulmaları projeden uzak durmalarına sebep olmuştur. Kısa bir süre sonrasında ise iki farklı animasyonun aynı tarihte yayımlanması şartı ile destekçiler finansal problemin çözüleceğini vaat etmiştir. Isao Takahata, her ne kadar bu duruma başta olumsuz baksa da, Hotaru no Haka¹⁹⁵ (Ateşböceklerinin Mezarı) adlı filmi ile eş zamanlı olarak Totoro'nun yapılmasını kabul etmek durumunda kalır. Böylece tamamen birbirine zıt konularda olan iki filmin yapımına temel atılmıştır.¹⁹⁶

Ghibli yapımcısı Toshio Suzuki iki filmin oluşum aşamasını *“Bu filmleri aynı anda tek bir stüdyoda yapma süreci tamamen kaos gibiydi. Stüdyonun kaliteden ödün vermeme felsefesi kesinlikle sürdürülecekti, bu yüzden görev neredeyse imkânsız görünüyordu. Aynı zamanda, stüdyodaki hiç kimse bu filmlerin ikisini de yapma şansını*

¹⁹² Laputa, www.geocities.jp/aplakim/laputa/drink.html 25.01.2019.

¹⁹³ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 167-171.

¹⁹⁴ *Castle in the sky – Ghibli collection 8* (2018). greenluffa.com/castle-sky-ghibli-collection-8/ 25.01.2019.

¹⁹⁵ Nosaka Akiyuki'nin 1967 yılında yayınladığı ödüllü roman yarı otobiyografik olarak yazılmıştır. Shinchosa Yayıncılık tarafından filminin çekilmesi istenmiştir.

Grave of the Fireflies (2019). timespacewarps.wordpress.com/tag/manga/ 25.01.2019.

¹⁹⁶ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.74.

kaçırmak istemedi...’’¹⁹⁷ “İlk kez denendi ve sondu.”¹⁹⁸ sözleriyle ifade etmiştir. Bu sıkı üretim süreci, Takahata’nın istediği şekilde yeni animasyon stillerini denemesi için yeterli zamanı sağlayamamış ve geleneksel yaklaşımlara uyması zorunluluğunu doğurmuştur. Aynı zamanda filmdeki (Ateşböceklerinin Mezarı) karamsar temaların yoğun olmasıyla birlikte eseri yapmada oldukça tereddüte kapılan Takahata, Miyazaki’nin yoğun isteği üzerine devam etme kararı almıştır. Bu kadar olumsuz sürece rağmen ise yönetmen 2004 senesinde, projenin animasyon dünyasında bir yeri olduğuna inanmış ve eserle ilgili şu sözleri sarf etmiştir: “Animasyon filmlerinin ufkunu genişlettiğimi hissediyorum ve bu anlamda yaptığım en önemli çalışmalardan bir tanesi.”¹⁹⁹

Karanlık ve üzücü temaya sahip Ateşböceklerinin Mezarı filmi ile neşe dolu, iyimser ve büyüleyici olan Totoro’nun aynı anda piyasaya sunulması, izleyicinin tüm zamanların duygusal anlamda en kafasını karıştıran ikili film olmasını sağlar. Bir yandan Japonya’da ikinci dünya savaşı esnasında, bombalar şehirleri yıkıma uğrattırken genç bir oğlanın küçük kız kardeşiyle beraber verdiği yaşam mücadelesi, diğer yandan savaş sonrası (1958) Japonya’da iki kız kardeşin kırsala taşınmalarıyla Totoro adındaki orman yaratıklarını keşfetmeleri üzerine kurulmuş bir aile filmi olarak tasarlanan, adeta zenginleştirilmiş bir peri masalı... İki film, 1988 yılında yayımlandığı tarihte beklenen gişe başarısını yakalayamasa da, ilerleyen zamanlarda Takahata’nın filmi, olumlu eleştiriler almış ve Stüdyo Ghibli’nin dünya çapında tanınmasını sağlayarak uluslararası profilini sağlamlaştırmıştır. Miyazaki’nin Totoro’su ise tarihin tozlu sayfalarında gömülü kalmamış, zaman geçtikçe tıpkı filizlenen bir tohum gibi büyüyerek stüdyonun kült eserleri arasında yer almayı başarmıştır. Hatta filmdeki Totoro karakteri Ghibli’nin maskotu olmuş ve sadeleştirilerek logoya eklenmiştir.²⁰⁰

Yönetmenliğini Miyazaki’nin ve sanat yönetmenliğini Kazuo Oga’nın üstlendiği Komşum Totoro filminde tıpkı Gökteki Kale ve Nausicaa’da olduğu gibi

¹⁹⁷ Hayao Miyazaki, epo.wikitrans.net/Hayao_Miyazaki#CITEREFComic_Box1982, 25.01.2019.

¹⁹⁸ GOODFELLOW, Melanie (2005). *Ghibli built frame by frame*, variety.com/2005/film/features/ghibli-built-frame-by-frame-1117928209/, 25.01.2019.

¹⁹⁹ CAVALLARO, Dani (2006). *Y.a.g.e.*, ss. 54-55.

²⁰⁰ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.69-75.

çevre ve insanlık arasındaki ilişkiye değinilir. Bu filmlerden ayrıldığı nokta, yıkıcı güçlerden ziyade Japon kırsalının barışçılığının, iki kız kardeş olan Satsuke ve Mei'ye yaşamdaki temel zevkleri keşfetme fırsatını vermesi olmuştur. Yönetmene ilham kaynağı olan eser ise kuşkusuz şair Kenji Miyazawa (1898–1933) tarafından yazılan *Donguri to Yamaneko* (Meşe Palamudu ve Yaban Kedisi) kitabıdır. Bununla beraber *Komşum Totoro*'daki nekobus karakteri, eski antik Japon efsanelerindeki şekil değiştirme gücüne sahip olan kedilerin yanı sıra Lewis Carroll'un *Alice's Adventures in Wonderland*'teki (Alice Harikalar Diyarında) Cheshire kedisi çevresinde de dönmektedir.²⁰¹

Resim 33 Nekobus ve Cheshire Kedisi

Çocuk bakış açısının filmde oldukça güçlü bir etmen olması ile kaybedilen masumiyet ve tazeliğin, unutulmuş bir ütopyayı uyandırması tesadüf değildir. Aslında *Komşum Totoro* birçok Japon izleyiciye çocukluğun sadece unutulmuş tarafını değil, geçmiş ulusal kültürün kayıp dünyasını da sunmayı hedeflemiştir. En nihayetinde film, Miyazaki'nin diğer filmleri ile kıyaslandığında, Japon kültürünü, yaşam biçimini ve değerlerini en çok sergileyen eserleri arasında yer alır.²⁰² Bu durumun altında yatan sebeplerden bir tanesi, filmin yapıldığı tarihlerde, büyük bir ekonomik patlama yaşayan Japonya'nın endüstriyel anlamda gelişmesiyle beraber getirdiği çevresel ve manevi yıkım olmuştur. Miyazaki bu süreç içerisindeki çağdaş Japonya'dan ve halkından rahatsız olduğunu belirtmiş ve 89 yılında verdiği bir röportajda bu tedirginliğini

²⁰¹ CAVALLARO, Dani (2006). *Y.a.g.e.*, ss. 57-58.

²⁰² NAPIER, Susan (2001). *Y.a.g.e.*, ss.26.

“Kesinlikle Japonlardan daha yüzeysel insanlar olamaz. ...dünyadaki yozlaşmaya, ideallerin kaybına ve maddi şeylere ibadet etmeye başladık.” sözleriyle yansıtmıştır.²⁰³

Napier, Hayao’nun eserlerinin bu anlamda, neyin yitirildiği sorusu ile beraber bir zamanlar neyin olmuş olabileceğini de sorguladığını ifade etmiştir.²⁰⁴

Hikâye, 1950’li yıllarda, annelerinin iyileşmek adına kaldığı hastaneye yakın olabilmek ve daha sağlıklı bir ortam sağlayabilmek için, 11 yaşındaki Satsuke ve 4 yaşındaki Mei’nin, üniversite profesörü olan babaları Tatsuo Kusakabe ile beraber ormanın yakınında bulunan eski bir kır evine taşınmalarıyla başlamaktadır. Tıpkı filmdeki gibi Miyazaki’nin çocukluğunda da annesi yakalandığı spinal tüberküloz hastalığı sebebiyle yaklaşık 9 sene boyunca hastanede yatmıştır. Böyle bir eksik anne ilişkisi, yönetmenin, annenin yerini doldurması için devasa boyutlarda bir tavşan (Totoro) yaratma motivasyonunu ortaya koymaktadır. 1988’de yayınlanan Komşum Totoro, Miyazaki’nin kendi bilinçaltını açan mitopoetik bir eser olarak nitelendirilebilir.²⁰⁵

Film, şehrin telaşından uzakta, yemyeşil doğanın ve sıcak insanların bulunduğu Japonya’nın taşrasına yerleşen ailenin en küçük kızı maceraperest Mei’nin tuhaf bir yaratıkla karşılaşmasıyla beraber bambaşka bir yöne doğru evrilmiştir. Elinde bir torba meşe palamudu taşıyan bu küçük ve sevimli yaratığı, ormanın derinliklerindeki dev kafur ağacının oluğundan yer altına inen bir geçit boyunca takip eder. Aynı tür ruhun devasa boyutlardaki büyük bir versiyonuyla karşılaşan küçük kız, "Totoro" olarak yorumladığı, kendisini bir dizi kükreme ile tanıtan yaratıkla arkadaş olmuştur. Film konu olarak bu noktada Alice Harikalar Diyarında eserine benzer fakat Mei’nin Totoro’yla arasında gelişen dostluk ilişkisi yönüyle farklılığa girer.²⁰⁶

²⁰³ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 186-188.

²⁰⁴ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss. 244.

²⁰⁵ SHORE, Lesley Anne (2013). *The Anima in Animation: Miyazaki Heroines And Post-Patriarchal Consciousness*, Doktora Tezi, dan. Dr. Ginette Paris, Pacifica Graduate Institute, ss.27.

²⁰⁶ BALABAN, Yüksel (2014). *Canlandırma Filmlerinde Kültür Bağlamında Beden Dilinin Kullanımı: Disney Ve Miyazaki Filmlerinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, dan. Doç. Dr. Battal Odabaş, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo-Televizyon-Sinema Anabilim Dalı, İstanbul, ss.245.

Resim 34 Mei, Satsuke ve Totoro

Her ne kadar bu tuhaf karşılaşmayı başta ablası Satsuke'ye inandıramasa da yağmurlu bir akşam öncesinde, babalarının çalıştığı üniversiteden dönmesini durakta beklerlerken işler değişmiştir. Geciktiği için endişeye kapılan iki kardeş, yanlarında bir anda devasa cüssesiyle beliren, yağmurdan korunmak için kafasının üstünde sadece bir yaprağın bulunduğu Totoro ile irkilmişlerdir. Bu noktadan sonra, karanlık olan orman, şiddetli yağmura rağmen huzur dolu bir yer haline dönüşür. Ormanın ruhu, kocaman gülümsemesiyle beraber ağaçları sallayarak hepsinin yağmurunu döker ve hava açmaya başlar.

Filmin hareketlenen bölümü, Mei ve Satsuke'nin, hafta sonu için evlerine gelecek olan annelerinin durumunun kötüleşmesi nedeniyle hastanede kalmak zorunda olduğunu öğrendikleri kısımdır. Satsuke, büyük abla olmanın verdiği sorumluluklarla yeteri kadar yüzleşirken annesini kaybetme ihtimali onu oldukça yıpratmıştır. Mei ise tarladan topladığı mısırın hastalığı iyileştireceği inancıyla tek başına hastaneye gitmeye karar vermiş ve yolda kaybolmuştur. Her ne kadar köy halkı büyük bir seferberlik içerisinde küçük kızı aramaya çalışsalar da bulunamamış ve Satsuke, en nihayetinde Mei'yi bulabilmek için Totoro'dan yardım istemek durumunda kalmıştır.

Kavgadan uzak, yaz zamanının rahatlığı üzerine inşa edilmiş bir aile filmi olan Komşum Totoro, çocuk filmi olmakla kalmayıp yetişkin izleyici kitlesine de bir kez

daha hayata bir çocuğun gözlerinden bakma fırsatını sunmuştur. “Miyazaki, bizi bu dünyaya, gözlerimizi yavaşça açarak, aşamalı bir girişin ardından mucizeleri arttırarak sokmaktadır.” Bu anlamda ilk sırada, taşındıkları zaman, kız kardeşlerin evde korkarak gördükleri, aslında demir kurumu olan siyah toz bulutu şeklindeki tavşancıkların (Makkuro Kurosuke²⁰⁷), yeni ev sahiplerinin evi temizleyip onları ormana gönderene kadar oynadıklarını görürüz. Daha sonra ise orman ruhları olarak adlandırılan yalnızca çocuklar tarafından görülebilen ufak ve sevimli yaratıklar... Ardından büyük gülümsemesi, gri renkteki kürkü ve dev cüssesiyle Totoro, aynı zamanda onun için çalışan çok ayaklı ve far gözlere sahip olan nekobus olarak adlandırılan bir kedi otobüsü...²⁰⁸ (Japonya’da, kedilerin yaşlandıklarında şekil değiştiren büyümlü güçleri olduğuna inanılmaktadır ve onlara “Bake Neko”²⁰⁹ adı verilir. Nekobus ise merak uyandırıcı bir şekilde kendini otobüse dönüştürebilen bir kedir.²¹⁰)

Resim 35 “Makkuro Kurosuke, dışarı çık! Yoksa gözlerini dışarı çıkaracağız! _Mei, Satsuke”

Komşum Totoro’nun, tipik Japonya manzarasını oluşturan çiftlik evleri, pirinç tarlaları ve Şinto mabetlerinin yanı sıra güzel fantastik mekânları, bir kaçış, zevk ve

²⁰⁷ Makkuro Kurosuke, Miyazaki’nin 2001 senesinde yayınlanıp bir kült eser haline gelen Ruhların kaçışı filminde “is perileri” ismiyle tekrar karşımıza çıkmaktadır.

²⁰⁸ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.76-77.

²⁰⁹ Bakeneko yokai (doğüstü canavar) şekline dönüşebilen bir kedi çeşididir. *Bakeneko*, yokai.fandom.com/wiki/Bakeneko, 31.01.2019.

²¹⁰ *Tonari no Totoro*, www.nausicaa.net/miyazaki/totoro/faq.html#Catbus, 31.01.2019.

umut duygusu aşlamaya çalışmıştır.²¹¹ Aynı zamanda, masumiyet, duru görüşlülük ve doğa-insan ilişkileri gibi evrensel temalarla harmanlanan film, Japon gelenekleri, dini ve yaşayışı konusundaki en temel bilgileri de izleyiciye yansıtmayı hedeflemiştir. Bu anlamda, Batı kültürünün üzerlerindeki etkilerine rağmen, yemek alışkanlıklarını, giyim tarzlarını ve görgü kurallarını koruyabilen Japonya'nın filmlerinden keyif alabilmek için az da olsa geleneklerini bilmek gerekmektedir.²¹² Örneğin, Totoro'da Mei, Satsuke ve şefkatli babalarının birlikte O-furo²¹³ olarak adlandırılan rahatlatıcı bir banyo yapmaları, ailenin uyumu ile birlikte Şinto dinine bağlı bir kültür göstergesidir. Diğer yandan evin giriş kısmında (genkan) ayakkabıların çıkarılması, sert tahta zeminde terlik, tatami²¹⁴ üzerinde çorap, banyo ve tuvalette özel plastik terlik giyilmesi gibi Japonlara özgü adetleri tanıyabilme fırsatı sunulmuştur.²¹⁵ Bu bağlamda ise, her ne kadar özünde bir taklit olarak gözükse de, Satsuke'nin yeni evlerine dizleri üstünde girerek ayakkabılarını yere değdirmemeye çalışması örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çeşitli perspektifler, farklı ışıklandırma ve farklı atmosferik koşullar altında görebileceğimiz Kusakabe ailesinin taşındıkları taşra evi, sürgülü kapılar (shoji) ve tatami gibi özelliklerle tipik bir Japon evini betimlemektedir. Gündüz boyunca açık bırakılarak evin hava almasını sağlayan bu sürgülü kapılar, geceleri ise güvenlik nedeniyle kapatılmak durumunda kalır. Dikkat çeken bir diğer özellik ise Japon evlerinin bodrumunun olmamasıdır. Genellikle tek sıra ince beton bloklar üzerine inşa edilen bu evler, basit temelin üzerinde ahşap iskeleler sayesinde durabilmektedir. Geleneksel mimariye dair Komşum Totoro'daki evde de yansıtılan tüm bu özellikler, Mei'nin küçük orman ruhunu izlerken evin altına girdiği sahnede açıkça yansıtılmıştır.²¹⁶

²¹¹ NAPIER, Susan (2001). *Y.a.g.e.*, ss.181.

²¹² ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.29-30.

²¹³ Temizlik ve saflığın önem teşkil ettiği Şintoizm'de o-furo öncesi suyun kirlenmemesi için bir saygı göstergesi olarak bireyler yıkanıp temizlenmelidirler. Günümüz Japonya'sında daha modern bir şekilde devam eden bu gelenek, aile için oldukça değer taşımaktadır. TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss.244.

²¹⁴ Geleneksel tarzda yapılmış Japon evlerindeki odalarda yer döşemesi olarak kullanılan bir mat türüdür. *Tatami nedir?* (2018). www.hurriyet.com.tr/gundem/tatami-nedir-40984905, 30.01.2019.

²¹⁵ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Miyazaki Sinemasında Japon Toplumunun Yansıması*, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof.Dr. Esra Biryıldız, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Tv Ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul, ss. 244.

²¹⁶ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 126.

Yıllar geçtikçe kütleşen filmdeki bu geleneksel Japon evi, Japonya’da 2005 senesinde düzenlenen Dünya Fuarı’nda, Nagakute Bölgesi’nde yer alan ormanın içine, gerçek ölçekleriyle beraber inşa edilmiştir. Yapay yaşlandırma teknikleri ile Şova Dönemi’ni (Aydınlanmış barış devri, 1926-1989)²¹⁷ yansıtarak mobilyalar da dâhil olmak üzere filmde var olan bütün eşyalara mümkün olduğu kadar sadık kalınmıştır.²¹⁸

Resim 36 Nagakute Bölgesinde Şova Dönemini Yansıtan Mei ve Satsuke Kardeşlerin Evi

Miyazaki’nin eserlerinde tam anlamıyla Budizm ve Şintoizm’e atıfta bulunulmasa da -dinin gerekliliklerinin Japon kültürüne işlemesi sebebiyle- birçok dini oluşuma sıkça rastlanılmaktadır. İnsanın doğal çevre ile uyumuna oldukça özen gösteren (animist din) Şintoizm, tabiatta bulunan her nesnenin bir ruhu olduğuna ve kutsal bir varlık aracılığıyla yönetildiklerini varsayarlar.²¹⁹ Bu kapsamda bazı kaynaklar, orman ruhu Totoro’yu Şinto dininin kami²²⁰ ruhu olarak yorumlamışlardır.²²¹ Aynı zamanda, dinin sanat eserleri olan Jinja,²²² kutsal mekânların sınırlarını belirleyen

²¹⁷ *Shōwa period*, wikivisually.com/wiki/Sh%C5%8Dwa_period, 30.01.2019.

²¹⁸ *Satsuki and Mei’s House*, www.expo2005.or.jp/en/venue/experience05.html, 30.01.2019.

²¹⁹ *Animism*, wikivisually.com/wiki/Animism, 30.01.2019.

²²⁰ Şinto dininde ibadet edilen ruhlar veya olgulardır. Rüzgâr, ağaç, toprak, deniz gibi varlıkların ruhlarını temsil ederler. *Şinto*, www.turkcebilgi.com/%C5%9Finto, 30.01.2019.

²²¹ WRIGHT, Lucy (2005). *Forest Spirits, Giant Insects and World Trees: The Nature Vision of Hayao Miyazaki*, *Journal of Religion and Popular Culture*, Cilt 10, Sayı 1, Yaz 2005, ss.3.

²²² Şinto Tapınağı, www.yourdictionary.com/jinja, 30.01.2019.

torii²²³ ve shimenawa²²⁴ Komşum Totoro’da belirgin bir şekilde görülmekle beraber tapınaklara saygı sunuşu ve adak adama gibi ritüellere Budist simgeleri temsil eden jizo heykelleri de (çocukları koruyan bekçiler olarak) yönetmenin diğer filmlerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır.²²⁵ Fakat Miyazaki Hayao, filmin Şinto ya da başka bir dinle ilgisi olmadığını belirtmiş,²²⁶ Totoro’yu bir hayvan şeklinde tasarladığının altını çizerek vurgulamıştır.

*“Totoro’nun çok büyük olmasını istedim. Uzun bir boynu olsa işe yaramazdı, bu yüzden onu tıknaz yaptık. O bir ruh değil; sadece bir hayvan. Meşe palamudu üzerinde yaşadığını düşünüyorum. Sözde orman koruyucusu, ancak bu sadece yarı pişmiş bir fikir ve kabaca bir yaklaşım.”*²²⁷

Totoro’nun tasarımı, tıpkı Mei karakteri gibi, basit, abartılı ifadeler ve jestlerle karikatürü andırır.²²⁸ İki metreden uzun, kabarık gri-beyaz kürkle kaplı, dev baykuş, porsuk veya ayı gibi görünen bu yaratığın goblin olduğu varsayılsa da insanları, kolay ve kaygısız bir şekilde yaşadıkları için korkutmazlar. Ormandaki yaşlı ağaçların oyuklarında yaşayan, insanlar tarafından görülmeyen Totoro’lar bazı nedenlerden dolayı (çocuğun dünyası, henüz yetişkinlerin ortak duygusuyla lekelenmediği için), genç kız kardeşlere kalplerini açmışlar ve onlar tarafından görülebilir bir hale gelmişlerdir.²²⁹ Filmde Totoro olarak adlandırılan, aslında sadece Mei’nin karşılaştığı, benzer iki küçük yaratık da tasvir edilmiştir; büyük gri Totoro “O-Totoro” veya “Miminzuku”, orta “Chuu-Totoro” veya “Zuku”, en küçüğü ise “Chibi-Totoro” veya “Mini”dir. Bu isimler, her ne kadar filmin kendisinde görülme de yardımcı materyallerde kullanılmıştır.²³⁰

²²³ Şinto tapınaklarının giriş kısmındaki bir çift kirişten yapılmış kapıdır ve büyük bir çoğunlukla parlak kırmızıyla renklendirilmişlerdir. Torii, eksisozluk.com/torii—344621, 30.01.2019.

²²⁴ Tapınaklarda, Tori kapılarında ya da evlerin kapılarında kötü ruhu defettiğine inanılan, pirinç samanında yapılmış iplerdir. Shimenawa, www.definitions.net/definition/shimenawa, 30.01.2019.

²²⁵ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). Y.a.g.e., ss.26-27.

²²⁶ MCCARTHY, Helen (1999). Y.a.g.e., ss. 120.

²²⁷ WATSUKİ, Nobuhiro (2005). *The Art of My Neighbor Totoro: A Film by Hayao Miyazaki*, San Francisco: VIZ Media, ss. 101-102.

²²⁸ GREENBERG, Raz (2012). *Giri and Ninjo: The Roots of Hayao Miyazaki’s “My Neighbor Totoro” in Animated Adaptations of Classic Children’s Literature*, Salisbury Üniversitesi, Cilt 40, Sayı 2, ss. 96-108.

²²⁹ MİYAZAKİ, Hayao (2014). Y.a.g.e., ss.255-261.

²³⁰ *Tonari no Totoro*, www.nausicaa.net/miyazaki/totoro/faq.html#Catbus, 31.01.2019.

Resim 37 Büyük (gri) Oh-Totoro / Orta (mavi) Chuu-Totoro / Küçük (beyaz) Chibi-Totoro

Mei ve Satsuke'nin yaşadığı ortam, gerçek bir bölge olmakla beraber aslında pek çok yerin tasviriyle oluşturulmuştur. Japonya Sakuragaoka yakınlarındaki Nippon Animasyon şirketinin bulunduğu bölge, Miyazaki'nin büyüdüğü nehri çevreleyen alan, Kanto ve şu an yaşadığı yer Tokorozawa manzarasının bir birleşimidir. Aynı zamanda sanat yönetmeni Kazuo Oga'nın doğum yeri olan Akita ilinden esintiler de barındırmaktadır.²³¹ Bu filmle beraber, Tokorozawa'da bulunan Sayama tepeleri bölgesi, Totoro'nun ormanı olarak anılmaya başlamış, Japonya'nın doğal çevresini tahrip olma tehlikesine karşı korumak amaçlı çalışan Totoro no Furusato Vakfı, ilk korunaklı alanını, Miyazaki'nin de desteğiyle beraber 1991 senesinde, bu bölgede elde etmiştir.²³²

Diğer bir yandan Hayao, Kanto bölgesinin kırmızı renkteki toprak katmanlarından dolayı evin bahçesindeki toprağı da kırmızı olarak tasvir etmeyi tercih etmiştir. Toprağı her zaman temelde, donuk, siyah ya da gri renkte betimlediğini belirten sanat yönetmeni Oga, bu istekten ötürü arka planları oluştururken zorluk çektiğini ima etmiştir.²³³ Bağlayıcı kapsamda, birçok sahnede sıcak renkler kullanılmış,

²³¹ WATSUKİ, Nobuhiro (2005). *The Art of My Neighbor Totoro: A Film by Hayao Miyazaki*, San Francisco: VIZ Media, ss. 82.

²³² ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.77.

²³³ MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.255-261.

daha önceki eserlerde ağaç ve yabani ot gibi materyallerin gölgelerinde soğuk bir ton olan mavi renk kullanılırken, yeşil ve kahverengi gibi daha sıcak renkler eklenerek koyu alanlara parlaklık verilmesi hedeflenmiştir.²³⁴

*“Hem modern hem de nostaljik bir dönemde geçen film, modernite ile birlikte fantastik ve garip bir şekilde inandırılabilir doğaüstü varlıklar evreni yaratıyor. Bu duygunun büyük bir kısmı, Kazuo Oga’nın büyüleyici arka plan tasarımlarından geliyor...”*²³⁵

Komşum Totoro, yayınlandığı tarihlerde öngörülen başarıyı yakalayamadığı için Amerika’da kısıtlı bir süre gösterimde kalabilmiştir. Çoğu eleştirmen filmi ruhsuz olarak nitelendirmiş, aralarında *“Disney yapımı Aladdin’in baş döndüren hızı ve hareketliliğiyle karşılaştırınca, Totoro cansız bir tabiat manzarası gibi”* şeklinde yazanlar dahi olmuştur.²³⁶ Ancak bütün bu olumsuz eleştirilere rağmen ilerleyen zamanlarda Ghibli’nin kültleşen bir eseri haline dönüşerek birçok ödülün de sahibi olmayı başarır. Bu anlamda, Japon ulusal yayın kuruluşu NHK’nın düzenlediği bir ankette, tüm zamanların en çok sevilen Japon filmleri kategorisinde Akira Kurosawa’nın ünlü Yedi Samuray filminin ardından ikinciliğe layık görülmüştür.²³⁷ Hatta 1994 senesinde, ABD’de başlayan DVD satışları yarım milyona yaklaşır.²³⁸ Filmin ana karakterlerinden Totoro ise, tıpkı İngilizlerin milli karakteri Winnie the Pooh gibi Japon çocukları arasında da popülerlik elde etmiş ayrıca The Independent ve The Financial Times gibi popüler gazetelerden oldukça olumlu yorumlar toplayarak unutulmayacak eserler listesine adını yazdırmıştır.²³⁹

Bir diğer önemli nokta, Ghibli stüdyosunun zaman geçtikçe, film üzerinden tasarlanan hediyelik eşya üretimlerine -filmin önüne geçmeyecek şekilde- çok az sayıda olması koşuluyla lisans izni vermesi olmuştur. Gelecek projelere maddi olanak sağlayabilecek kazançlı ek işe dönüşen bu durum, sıkı bir denetimle beraber bugün

²³⁴ WATSUKI, Nobuhiro (2005). *The Art of My Neighbor Totoro: A Film by Hayao Miyazaki*, San Francisco: VIZ Media, ss. 36-37.

²³⁵ *My Neighbour Totoro*, www.wikizero.com/en/My_Neighbour_Totoro, 31.01.2019.

²³⁶ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 62.

²³⁷ ALPARSLAN, Onur Alpin (2002). *Y.a.g.e.*, 31.01.2019.

²³⁸ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 48-49.

²³⁹ *My Neighbour Totoro*, www.wikizero.com/en/My_Neighbour_Totoro, 31.01.2019.

Japonya'nın bütün kasabalarında lisanslı ürünler satan Ghibli dükkânlarının açılmasına sebebiyet vermiştir.²⁴⁰ Aynı zamanda, Ekim 2001 tarihinde kurulan Inokashira Parkı'ndaki (Japonya/Mitaka Bölgesi) Ghibli müzesinde, Nekobus, Totoro ve filmdeki karakterlerin maketleri oldukça ilgi toplar. Aslında, Çağdaş sanat ve animasyon sanatı müzesi olarak planlanan bu yapı, genel anlamda çocuk izleyiciyi hedefleyerek labirent şeklinde tasarlanmış ve müzenin sloganı bu kapsamda, "Haydi hep birlikte kayıp çocuklar olalım!" ya da "Yolumuzu hep beraber kaybedelim!" şeklinde olmuştur.²⁴¹

Miyazaki Hayao bütün bunlarla beraber, filmlerinin, gerçek çocuklar tarafından yaşanan gerçek deneyimlerle karıştırılmaması gerektiğinin de altını vurgulamaktadır.

*"Çok iyi bir arkadaşım, Komşum Totoro'yu izlerken televizyon ekranını öpen çocuğunun bir resmini gönderdi ve mektubunda şunları söyledi; "Çocuğum filmini çok seviyor. 50 defadan fazla tekrarlarını izledi." Ona kısa bir süre içerisinde çok büyük bir hata yaptığını söyleyerek mektup gönderdim. Filmlerimin herhangi birini yılda bir kez, belki de ömür boyu bir kez izlemelisiniz... Küçük bir köpek yavrusu sahibi olmak, size yaşam hakkında, Totoro'yu 100 kez izlemekten çok daha fazla şey öğretecektir."*²⁴²

Miyazaki'nin Başyapıtı Totoro filminin devam niteliğinde olan 14 dakikalık kısa filmi Mei to Koneko Basu ise 2003 senesinden bu yana Ghibli Müzesinde belirli aralıklarla yayınlanmaktadır. Burada gösterilen 10 kısa filmde yalnızca bir tanesi olan Mei to Koneko Basu'nda sevilen karakter Nekobus'ın çocuğu olan Kittenbus'ın Mei ile beraber ormana doğru yolculuk ettikleri bir macera işlenmiştir. Miyazaki'nin hem yazıp hem de yönettiği ve Satsuke'nin de ufak bir sahnede bulunduğu eserde, Totoro karakterini seslendiren ünlü Hitoshi Takagi'nin vefat etmeden önce gerçekleştirdiği son proje olduğu düşünülmektedir.²⁴³

²⁴⁰ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.74-75.

²⁴¹ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 126.

²⁴² CAVALLARO, Dani (2006). *Y.a.g.e.*, ss. 55-56.

²⁴³ ÖZSEFİL, İbrahim Cem (2017). *My Neighbor Totoro'nun Devam Filmi: Mei and the Kittenbus*, www.filmloverss.com/my-neighbor-totoro-nun-devam-filmi-mei-and-the-kittenbus/, 31.01.2019.

2.3 Bir Feminist Uyanışım Olarak Küçük Cadı Kiki, 1989

1985 senesinde, Akiko Hayashi tarafından resmedilen Majo no Takkyubin²⁴⁴ (Küçük Cadı Kiki) adlı çocuk kitabını Eiko Kadono kaleme almıştır. Japonya’da kısa sürede çok fazla ödüle layık görülmüş ve 2 sene sonrasında, Kadono’nun yayıncılarından olan Group Fudosha’nın desteği ile beraber, romanın, Stüdyo Ghibli’den (Hayao Miyazaki ya da Isao Takahata) uzun metrajlı bir filme uyarlanması talep edilmiştir. Ancak, seçilen her iki yönetmenin de sırasıyla Komşum Totoro ve Ateşböceklerinin Mezarı üzerinde çalışmaları, projeyi üstlenmelerini engellemiştir. İlk başlarda Hayao filmin yönetmenliğinden ziyade yapımcı rolünü kabul etse de yönetmenlik koltuğuna oturabilecek bir aday bulunamamıştır. Bu sebeple, bir yandan Komşum Totoro’nun yapımına devam edilirken bir yandan da birçok yönetmenle görüşmelere devam edilmiş fakat Miyazaki’nin az çok kendi vizyonunda kurguladığı plana, hiç biri uymamıştır. Hatta Sherlock Hound’ta beraber çalıştığı ve yönetmen olarak düşündüğü Sunao Katabuchi (daha sonra yardımcı yönetmen rolünü üstlenmiştir)²⁴⁵ ile kiraladığı senaryo yazarı Nobuyuki Isshiki’nin, Kiki’yi geliştirmesi için ellerinden tutsa da ona göre çok fazla kuru ve vizyonundan uzak olarak betimlediği senaryonun ilk taslağını reddetmek durumunda kalmıştır. Komşum Totoro tamamlanıp yayınlandıktan sonra ise, Miyazaki filmin kıdemli personelleriyle birlikte esere daha fazla zaman ve enerji ayırarak kendi senaryosunu oluşturmaya başlamıştır. Karakter tasarım pozisyonunu Komşum Totoro’da beraber çalıştığı Katsuya Kondo’ya verirken sanat yönetmeni olarak daha sonraları Jin-Roh, Akira gibi önemli projeler üzerinde çalışacak olan Hiroshi Ohno’yu Kazuo Oga’nın isteği üzerine işe almıştır.²⁴⁶

Eiko Kadono’nun romanında tasvir edilen ülke, her ne kadar kurgusal olsa da kuzey Avrupa’da geçtiği için, Miyazaki ve üst düzey çalışanlar, manzaraları ve gerekli materyalleri araştırmak adına ilk başta İsveç’te yer alan Stockholm’ü ardından Gotland

²⁴⁴ Kitabın başarısıyla beraber devam niteliğinde olan 5 eser daha yazar tarafından üretmiştir. Küçük Cadı Kiki’nin 2014 senesinde yayınlanan bir filmi de yapılmıştır.
Kiki’s Delivery Service (novel) explained, everything.explained.today/Kiki’s_Delivery_Service_(novel)/, 04.02.2019.

²⁴⁵ ÇETİNKAYA, Ali (2017). *Majo No Takkyubin (Kiki’s Delivery Service / Küçük Cadı Kiki)*, www.mehmetalicetinkaya.com/2017/08/majo-no-takkyubin-kikis-delivery-service-kucuk-cadi-kiki/ 04.02.2019.

²⁴⁶ *Kiki’s Delivery Service*, wikivisually.com/wiki/Kiki%27s_Delivery_Service, 04.02.2019.

adasındaki Visby’i²⁴⁷ ziyaret ederek bir hayli görüntü verisi toplamışlardır. Filmde geçen Koriko kentindeki sahneler genel anlamda Stockholm’den esintiler taşımaktadır. Bununla beraber yönetmen, Napoli, Lizbon, Paris ve hatta San Francisco gibi çeşitli yerlerin karmaşası olarak nitelendirmiş ve bu nedenle, bir tarafının Akdeniz kıyılarını andırırken diğer tarafının da Baltık denizinde sınırı olan bir kenti andırdığını ifade etmiştir.²⁴⁸

Miyazaki ve yaratıcı ekip topladıkları yeterli donelerden sonra Japonya’ya döndüklerinde, kavramsal sanat ve karakter tasarımları üzerinde çalışmaya başlarlar. Yönetmen, filmin hikâyesinin, Kadono’nun romanına oranla kendine özgü bir hikâyeye ihtiyacının var olduğu inancıyla kurguyu farklılaştırmış ve oluşturduğu yeni fikirlerle önemli ölçüde değişikliğe gitmeyi tercih etmiştir. *“Filmler her zaman daha gerçekçi bir his yarattığından, Kiki orijinalinden daha güçlü aksilikler ve yalnızlık çekecektir. _Miyazaki”*²⁴⁹ Orijinal çocuk kitabı Majo no Takkyūbin, filme göre daha periyodiktir ve başkarakter Kiki’nin teslimat yaparken karşılaştığı çeşitli insanlar ve olaylar hakkındaki küçük hikâyelerden oluşmaktadır. Aynı zamanda Kiki, romanda iyi niyeti sayesinde birçok zorluğun üstesinden gelerek arkadaş çevresini genişletir, belirli bir travma veya krizle karşı karşıya kaldığında değil.²⁵⁰ Japonya’nın şişirilmiş ekonomisinin son yılında yayımlanan filmin Kiki’sinde ise, karakterin sıkı çalışması, onuru ve azmi bu döneme ait hedonizm kültürüyle zıtlık yaratmıştır. Bu anlamda yönetmen Kiki’yi, giderek daha fazla hor gördüğü materyalist ve tüketici kültüre bir başkaldırı olarak tasvir etmiştir.²⁵¹

Yazar Kadono, kitap ve film arasında yapılan bu değişikliklerden her ne kadar rahatsız olsa da en nihayetinde Miyazaki, başlangıçta bir saatlik özel televizyon projesi

²⁴⁷ Miyazaki’nin “Pippi Longstockings” filminin sahneleri için ilk yurtdışı deneyimi olan İsveç, her ne kadar amacına ulaşmasa da yönetimde özellikle Visby kenti oldukça etkiler bıraktı. Ve bu sebeple bazı görüntüleri Kiki için kullanmayı tercih etti. *Majo no Takkyūbin*, www.nausicaa.net/miyazaki/kiki/faq.html#director, 04.02.2019.

²⁴⁸ *Majo no Takkyūbin*, www.nausicaa.net/miyazaki/kiki/faq.html#director, 04.02.2019.

²⁴⁹ *The Hopes and Spirit of Contemporary Japanese Girls*, Hayao Miyazaki (1989). www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/kiki_foreword.html, 04.02.2019.

²⁵⁰ MCCARTHY, Helen (1999). *Y.a.g.e.*, ss. 142.

²⁵¹ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 233-235.

olarak üretilmesi planlanan bu romanı, storyboardlarını ve senaryosunu oluşturmasıyla 102 dakikalık uzun metrajlı bir filme evirmiştir.²⁵²

Resim 38 Majo no Takkyūbin (Küçük Cadı Kiki) Afişi

Majo no Takkyūbin'deki (tam olarak cadının evlere hızlı servis şirketi anlamına gelir) Takkyūbin (dağıtım servisi) kelimesinin eş anlamlısı olan Takuhaibin, Japonya'nın en büyük kapıdan kapıya teslim hizmet şirketlerinden bir tanesi olan Yamato Taşımacılığın²⁵³ kullandığı bir ticari markadır. Bu sebeple şirket, filmde kullanılan kendi ticari markalarının kullanımına patent davası açmak yerine onaylamayı tercih etmiş, hatta kurumsal logosunun (yavrusunu ağzıyla taşıyan bir kara kedi) stilize edilmiş bir tasvirini kullanmaları nedeniyle de filme sponsor olmuştur.²⁵⁴

İkinci Dünya Savaşı'nın hiç yaşanmadığı 50'li yıllarda alternatif bir Avrupa kentinde geçen Küçük Cadı Kiki filmi, tam bir cadıya dönüşebilme sebebiyle en yakın arkadaşı alaycı kara kedi Jiji ile evden ve ebeveynlerinden (cadı anne ve normal baba) ayrılan neşeli cadı Kiki'nin hikâyesini anlatmaktadır. Cadı geleneğine göre, 13 yaşına gelen genç kızların gelişmekte olan yeteneklerini sınavabilmesi için bir yılını yeni bir kasabada geçirmeleri gerekir. Bu sebeple tesadüfi bir şekilde cadısüpürgesiyle keşfettiği

²⁵² LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 51.

²⁵³ www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/economics-business-and-labor/businesses-and-occupations/yamato-transport-co-ltd, 05.02.2019.

²⁵⁴ *Kiki's Delivery Service*, wikivisually.com/wiki/Kiki%27s_Delivery_Service 05.02.2019.

deniz kenarındaki Koriko kasabasına yerleşmeye karar veren genç kız yine tesadüfi olarak dost canlısı fırıncı Osono'yla karşılaşmıştır. Henüz bildiği tek sihir uçmak olduğu için hayatını idame ettirebilmek adına Osono'nun da yardımlarıyla kente teslimat hizmeti sunmaya karar verir. Yeni bir kasabada kendine yetebilme ve bağımsız olma arayışları içerisinde bir yandan çalışırken bir yandan da sayısız aksaklıklarla karşılaşır. Bu sayede yeni insanlarla tanışan Kiki macerasına yeni arkadaşlar ekleyerek hayatına devam eder; Ona kalacak bir yer veren ve teşvik kaynağı olan kibar ve sıcakkanlı fırıncı Osono ile birlikte babacan eşi, yaşadığı benzer tecrübelerle yol gösterici tavsiyelerde bulunan ressam Ursula, en büyük hayali uçmak olan afacan Tombo ve zarif büyükanne Madame...

Belli bir süre sonra özgüvenini ve uçuş yeteneğini yitiren Kiki'nin en büyük mücadelesi ise, şiddetli rüzgârlar sebebiyle kontrolden çıkan zeplinle beraber ortaya çıkar. Kasabaya doğru yönelen ve birçok kişiyle beraber arkadaşı Tombo'nun da hayatını tehlikeye atacak olan zeplini durdurabilmek için Kiki'nin sarf ettiği çaba, sonunda tam bir cadıya dönüşmesinin yolunu açacaktır.

Küçük Cadı Kiki, sade olması ve olay örgüsü açısından bir çocuk filmini andırsa da çocukluk döneminin bitimindeki masumiyet kaybıyla ve duygusal geçişleriyle beraber ergenliğe adım atan bir genç kızın, evden ayrılıp sorumluluklarla karşı karşıya kalması yönüyle yetişkin seyirciyi de hedef almaktadır.²⁵⁵ Özellikle Japon gençlerinin çocukluktan çıkarken aile bağlılığı ve özgürlük arasında sıkıştıkları girdaba değindiğini söyleyen Miyazaki, bununla birlikte yaş temasının ötesinde, her gencin şans, çok çalışma veya özgüven yoluyla kendi kişiliklerini bulma çabasını da aktarmaya çalıştığını ifade etmiştir.²⁵⁶

²⁵⁵ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.78-82.

²⁵⁶ ÇETİNKAYA, Ali (2017). *Majo No Takkyubin (Kiki's Delivery Service / Küçük Cadı Kiki)*, www.mehmetalicetinkaya.com/2017/08/majo-no-takkyubin-kikis-delivery-service-kucuk-cadi-kiki/ 04.02.2019.

Resim 39 Hayao Miyazaki / Kiki'nin Yapım Aşaması

“Film, cadıların yaşadığı kurgusal bir ülkede geçen kurgusal bir hikâye... Ancak öykümüz aynı zamanda büyük şehre gelen kızlarla da ilgileniyor, bir oda ve bir iş buluyorlar, yaşadıkları yerle yüzleştireyorlar. Bu zorluklarla yüz yüze gelen çekici bir kız gösterebilirsek, izleyicilerin onunla empati kurabileceklerini düşündük. _Miyazaki” Yönetmen Kiki'nin bu anlamda -dramatik hayat hikâyeleri içeren ve büyük zorluklarla karşılaşan- önceki karakterlerinden farklı olduğunu belirtmiştir.²⁵⁷ Ayrıntılı gerçekçilik ve fantastik unsurların karışımı, genç cadıya kendine özgü bir güç kazandırır. Nausicaa, Laputa ve Totoro'da yaratılan güçlü kadın figürlerinin hiçbiri, Kiki'yi bu kadar inandırıcı bir karakter yapan karmaşık özelliklerin karışımına sahip olmamıştır. Genç cadının çocuksu coşku, neşe ve şükran gibi olumlu duygulardan, utangaçlık ve çaresizlik gibi daha karmaşık ve olumsuz duygulara kadar birçok duygu yelpazesini barındırabilmesi, yönetmenin yarattığı en insani karakterlerden birisi olmasını sağlamıştır.²⁵⁸ Kiki'nin öteki kahramanlardan ayırt edici bir diğer insani özelliği ise, kaba ve açık bir şekilde kendi yaşlılarıyla konuşabilirken, yaşlılarına, özellikle de onun için önem teşkil eden insanlara kibar davranmasıdır. Miyazaki gündelik hayatın normal bir parçası olan bu durumun doğal ya da ailesinden öğrendiklerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmiştir.²⁵⁹

Bir diğer yandan karakter, bazı Japon çizgi filmlerinde sorunlarını çözebilmek adına hiç mücadele etmeden sihirli güçlerini kullanmayı tercih eden kadın kahramanlara

²⁵⁷ MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.378.

²⁵⁸ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 219-221.

²⁵⁹ MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.378-379.

yönelik bir eleştiri mahiyetinde tasarlanmıştır. Kısıtlı bir bütçeyle hayatını idame ettiren, yemeğini kendisi hazırlayan hatta temizliğini yapan Kiki gerçekten de tipik bir cadı betimlemesinden oldukça uzaktır. Bu noktada, fantezi ile gerçek dengelenerek, filmin güçlendirme mesajı çok daha etkili bir hale gelmektedir.^{260 261}

Resim 40 Küçük Cadı Kiki

Yeniçağın teknoloji ile getirdikleri kaçınılmazken geleneğin unutulmaması gereken bir değer olduğunu sık sık vurgulayan Miyazaki'nin birçok eserinin temasını oluşturan, geleneğe karşı modernite, zanaata karşı teknoloji kavramları Küçük Cadı Kiki filminde daha ayrıntılı bir biçimde karşımıza çıkar. Kiki'nin cadıların siyah giyme konusundaki ritüeline sahip çıkması fakat buna karşın saçlarını kırmızı renkte bir kurdeleyle bağlaması ya da bir yandan annesinin hediye ettiği eski bir süpürgeyle uçarken bir yandan da radyo dinlemesi gibi örnekler, karakterin modern hayata karşı olmayıp âdetlerine de sahip çıktığının bir göstergesidir. Özellikle genç kızın süpürgesiyle uçtuğu bir sekansta devasa boyutlardaki teknoloji ile donanmış bir uçakla karşılaşmış olması (Bu uçak Handley-Page HP42 adlı gerçek bir modelden esinlenilerek tasarlanmıştır)²⁶² ve zeplin sahnesi, eski ve yeninin kıyaslanmasını en iyi yansıtan sahneler olmuştur.²⁶³

²⁶⁰ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 63.

²⁶¹ NAPIER, Susan (2001). *Y.a.g.e.*, ss.134.

²⁶² ASTRA, W. (2017). *Kiki's Delivery Service – Joe Hisaishi Live Medley*, yattatachi.com/tbt-kikis-delivery-service-joe-hisaishi-live-medley, 08.02.2019.

²⁶³ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss. 78-82.

Resim 41 Handley-Page HP42 Modelindeki Uçağın Filmdeki Kullanımı ve Gerçek Modeli

1960'lı yıllarda ortaya çıkan ve Batı'dan yayılan kadınların özgürlük hareketleri,²⁶⁴ yaklaşık yirmi sene sonrasında Japon kadınlarının kendilerini görme biçiminde önemli ölçüde değişikliklere yol açar. Bu hareketler, 85'li senelerde, kadınların toplumdaki yeri hakkında geleneksel varsayımları tamamen değiştiremeye de -koleje gitmelerinin ya da ev dışında çalışmalarının daha muhtemel bir hale gelmesi- en azından deprem etkisi yaratmayı başarır. Popüler kültür bu durumu, 1970'lerden itibaren giderek daha güçlenen bağımsız kadın kahramanları shojo mangalarda (kızlar için tasarlanan manga çeşidi) işleyerek olduğu gibi yansıtmış ve desteklemiştir. Miyazaki ise bağlantılı bir biçimde verdiği bir röportajda, Kiki'nin hikâyesini ve hareketlerini, Stüdyo Ghibli'deki genç kadın personelleri gözlemleyerek -büyük şehirlere, tek başına manga sanatçısı olma hayaliyle gelen genç kadınlar yönüyle yarattığını ifade etmiştir. En nihayetinde, romanın feminist yönleri güçlendirilerek, kitabın en çığır açan unsurlarından bazıları kendisinden daha etkili hale getirilmiştir. *"Kiki'nin davranışlarının çoğu, yeni işe alındıklarında yetiştirdiğim genç kadın animatörlerin davranışlarını gözlemlediklerimden alınmıştır. Bu yüzden kendilerini tanıyabileceklerinden korkuyorum. _Miyazaki"*^{265 266}

²⁶⁴ Modern kadın hareketlerinin 1. dalgası, (19.yy. ortasından 20.yy. başına kadar) kadınların oy, meslek edinme ve eğitim hakkı gibi temel siyasi ve sivil hakları için savaşmalarıdır. 1960'larda başlayan 2. dalga "Özerk Kadın Hareketleri", erkek egemenliği ve ayrımcılık gibi haksızlıkların sorgulandığı dönemdir. Bu sebeple kürtaj, cinsellik ve istismar gibi konular temel alınmıştır. 90'larda çıkan 3. Dalga ise hala gerçekleştirilemeyen 2. dalga kadın hareketlerinin savunduğu görüşler üzerine yoğunlaşmıştır. *Feminism*, www.newworldencyclopedia.org/entry/Feminism, 08.02.2019.

²⁶⁵ MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.383.

²⁶⁶ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 235-239.

Filmin hemen hemen bütün kadın karakterleri bu felsefeyle beraber, güçlü, bağımsız ve mücadeleci ruha sahip olarak tasvir edilmişlerdir. En başta, genç cadının annesinin de bu yollardan geçip tek başına bir kasabada verdiği savaş ve sonucunda saygın bir bireye evrilmişliği gösterilir. Sonrasında ufak bir sekansta da olsa, yolunda gayet emin adımlarla ilerleyen, hayattaki hedefini bulmuş başka bir genç cadı, ardından hamileliğinin son zamanlarında olmasına rağmen açmış olduğu fırın dükkânında çalışmaya devam eden fırıncı Osono ve ressam Ursula...

Resim 42 Ursula Ursula karakterini, diğer karakterlerden ayıran özellik, dikkat çekici yeteneği, bağımsız eğilimleri ve mizah anlayışı ile Kiki için bir rol model unsuru olmasıdır. Aynı zamanda sanatçı, genç cadı uçma yeteneğini kaybettiğinde, onun da benzer durumlar yaşayıp düştüğü durumdan nasıl kurtulduğuna dair verdiği bilgilerle, Kiki'nin bilincinin ve becerilerinin olgunlaşmasını sağlamıştır. Resim yapma tutkusunun bittiği bir noktada başkalarının eserlerini kopyaladığını fark ettiğini söyleyen ressam, bu durumun yarattığı hayal kırıklığının bireysel tarzının keşfine yol açtığını söyler. Yaratım sürecini duygusal ve fiziksel anlamda titizlikle bulabilmişliğinin yanı sıra bu tatsız durumun insan hayatında zaman zaman var olabileceğini de vurgulamış belki de bu yönde, yönetmenin sanat ve yaratıcılık konusundaki bazı duygularını tartışmaya açık bir şekilde dile getirerek yansıtmıştır. Bağlayıcı kapsamda, kargaşa ve kötü karakterlerden yoksun filmde, tek savaş, Kiki'nin sahip olduğu uçma yeteneğinin doğasını kavramak ve farkındalığını anlaması için yitirmek zorunda kalmasıdır. Aslında bireyin acıya ve hayal kırıklığına karşı savunmasız olması sebebiyle oluşan ve yorucu gözüken bu zorluklarla, beraberinde getirdikleri, kesin olarak başarısızlık sonucunun elde edileceği anlamına gelmediğini idrak etme noktasında bir güç kazanımına doğru evrilmeye başlar.²⁶⁷

²⁶⁷ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 69-71.

Resim 43 “Gökkuşağının üstünde uçan gemi” Ursula’nın Kiki’den etkilenerek yaptığı bir tablo. (Gerçekte resim, özel bir okulda var olan engelli sınıftaki öğrenciler tarafından yapılmıştır. (Hachinohe City Minato Junior High School Handicapped Children’s Class) Miyazaki, orijinal çalışmaya Kiki’nin yüzünü eklemiş ve Kazuo Oga’da bazı rötuşlar yaparak filme adapte etmiştir.)²⁶⁸

Miyazaki’nin diğer eserlerinde de sıkça kullandığı uçuş kavramı, her ne kadar hepsi kadın kahramanları tarafından gerçekleştirilmesinde de, simgesel anlamda, bedensel ve toplumsal realitenin limitlerini atlayarak güçlenmenin önemli bir yolunu ifade eder. Susan Napier, uçan kız figürünün, “*Duyguların, hayal gücünün ve hatta teknolojinin birleşerek, bizim dünyamızın ötesine geçebilen, potansiyel olarak gerçekleştirilebilir alternatif bir dünya*” umudunu taşıdığı altını çizmiştir.²⁶⁹

Küçük Cadı Kiki’nin animasyon yönetmenleri,²⁷⁰ filmin çeşitli sahnelerinin teknik ve duygusal niteliklerini, durgunluktan harekete, kırsalın huzurundan kentsel

²⁶⁸ MIYAZAKI, Hayao (2006). *The Art of Kiki’s Delivery Service: A Film by Hayao Miyazaki*, San Francisco: VIZ Media ss.133.

²⁶⁹ İRDEN, Emine (2018). *Bir Hayao Miyazaki Eseri: Küçük Cadı Kiki*, japonsinemasi.com/bir-hayao-miyazaki-eseri-kucuk-cadi-kiki/, 10.02.2019.

²⁷⁰ Shinji Otsuka, Katsuya Kondou and Yoshifumi Kondou. *Küçük cadı Kiki (1989) Full Cast & Crew*, www.imdb.com/title/tt0097814/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 10.02.2019.

küçük ama etkili değişiklikler, filmin başında bulutlar ve çiçekler arasında kaygısız ve sevinçli bir şekilde dolaşırken kentin karmaşasıyla karşılaştığında ve özgüven eksiklikleriyle değişen yürüyüş şeklinde açık bir şekilde gözlemlenmektedir.²⁷²

Resim 45 Koriko Kenti ve Zeplin Sahnesi

Filmin en dikkat çekici görsel özelliklerinden birisi –eserin ilk sayfasında değinildiği üzere- Miyazaki’nin kentsel mimariyi en ayrıntılı ve resimli detaylarıyla göstermesidir. Sayısız binaların ve yemyeşil renklerin, taş, tuğla, arduaz ve mermer gibi göz kamaştırıcı detaylarla bir araya geldiği Avrupa tarzı kurgusal Koriko kenti, çok çeşitli kentsel mekânlardan elde edilmiş mimari bir kolajdır. Aynı zamanda filmde, hem 18. yüzyıldan kalma zarif binalar hem de 1960’lara özgü işlevsel yapılar, araçlar ve aksesuarlar yansıtılarak oldukça farklı dönemlere özgü moda ve stilistik özellikler birleştirilmiş ve bu anlamda mimari vizyona farklı bir bakış açısı sunulmuştur. Diğer yandan siyah-beyaz televizyonlar 1950’leri andırırken, otomobiller ise ağırlıklı olarak 40’larda çizilmiş tasarımları sergilemiş ve filmdeki en göze çarpan uçan makine zeplin ise 1930’lardan kalma bir araç olarak tasvir edilmiştir.²⁷³ “Kiki’nin yerleştiği kasaba içinde dolaştığı sahnelerde kah Fransız havasında, kah İtalyan havasında, kah İspanyol

²⁷² CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 70-75.

²⁷³ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e. ss. 74-76.

havasında melodiler çalınarak bu kasabanın coğrafi mekanı belirsiz şekle getirilmeye ve bir bakıma evrenselleştirilmeye çalışılmıştır.”²⁷⁴

1950’lerin atmosferi²⁷⁵ ve etkileyici uçuş sahneleri ile üne kavuşan Küçük Cadı Kiki, yayınlandığı tarih 1989 yılında en çok gişe hasılatı getiren Japon filmi olmuştur.²⁷⁶ Her yaştan yaklaşık 2,6 milyon seyirciyi kendisine çeken film gişe rekorları kırmakla beraber dünya çapında kült bir esere dönüşür. Amerika’da ise eserin Disney aracılığı ile gösterime sunulması Amerikalı seyircinin Kiki’ye daha ılımlı yaklaşmalarını sağlamıştır.²⁷⁷ Yazar Seiichi Kano’nun da belirttiği üzere film, Stüdyo Ghibli’yi ikinci aşamaya geçirmiş ve eski bir ortak inanç olan sadece Hollywood filmlerinin hit olabileceği kanısına alternatif olarak Japon filmlerinin de izleyici kitlesi yaratabileceği kanıtlanmıştır.²⁷⁸

1989’da Anime Grand Prix ödülüne layık görülen Kiki, 1992 Ekim’inde Londra’daki Çağdaş Sanatlar Enstitüsü’nde, İngiliz izleyicilerin de katıldığı Japon animasyon festivalinin bir parçası olarak gösterime girmiştir. Hayao’nun bu başarısı, onu yaratıcı bir şekilde yeni fantastik dünyalara sürükleyerek çalışmalarına gittikçe daha fazla sayıda hayranlık duyacak olan izleyici kitlesinin önemli parçada yolunu açar.²⁷⁹ Ve gelecek on yıl, yönetmenin en büyük zaferlerini getirecek ve onu Kiki gibi uluslararası bir arenaya çıkartacaktır. Bununla beraber ticari anlamda yeni yatırımlar için yeteri kadar hasılat elde edilmiş ve Ghibli’nin gelişmesinde oldukça önemli bir rol oynayan Toshio Suzuki’nin şirketin genel müdürü olmasıyla stüdyoda köklü değişim rüzgârları esmeye başlamıştır.²⁸⁰

²⁷⁴ İRDEN, Emine (2018). *Bir Hayao Miyazaki Eseri: Küçük Cadı Kiki*, japonsinemasi.com/bir-hayao-miyazaki-eseri-kucuk-cadi-kiki/, 10.02.2019.

²⁷⁵ *Miyazaki on Creating Kiki’s Delivery Service*, vimeo.com/45200524, 05.02.2019.

²⁷⁶ HAIRSTON, Marc (1998). *Kiki’s Delivery Service (Majo no Takkyubin)*, web.archive.org/web/20070820195726/http://utd500.utdallas.edu/~hairston/kiki.html, 05.02.2019.

²⁷⁷ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, 62-63.

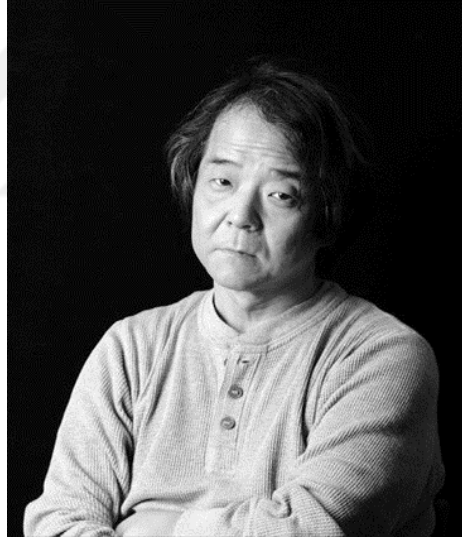
²⁷⁸ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 256-257.

²⁷⁹ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 54.

²⁸⁰ KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Y.a.g.e.*, ss. 179.

2.4. Stüdyo Ghibli’de İkinci Dalga

Tezin başlarında belirtildiği üzere, II. Dünya Savaşı sırasında Japonya’da Marksist yöndeki tüm siyasi hareketler yasaklanmış, savaş sonrasında ise sendikaların kurulmasına izin verilmiştir. Kurulan bu sendikaların başında bulunanların çoğu (aralarında Toei’de çalışırken sendika genel sekreteri olan Miyazaki’nin ve başkan Takahata’nın da bulunduğu) komünizme inanmakla birlikte gerçekten demokratik Japonya fikrini savunan genç insanlardır. 1960’lı yıllarda Marksizm’den etkilenmeye başlayan Miyazaki’nin politik görüşleri ise somut olarak, Taiyo no Oji Horus no Daiboken (Güneşin Prensi Horus) filminde ve Conan adlı anime serisinde net bir biçimde ortaya koyulur. Özellikle Güneşin Prensi Horus’ta işlenen birlik olmanın önemi, zamanın işçi ve öğrenci hareketleri üzerinde bir hayli etki yaratmıştır.

Resim 46 Mamoru Oshii

Miyazaki ve Takahata bu görüşlerini, Stüdyo Ghibli’de de yaşama geçirmeye devam ederler. Bu konuyla ilgili yönetmenin yakın bir arkadaşı olan ve Ghost In The Shell gibi birçok ünlü anime filmlerinin yönetmenliğini yapmış Mamoru Oshii verdiği bir röportajda, Stüdyo Ghibli’de çalışmasının oldukça güç olduğunu belirtmiştir. Stüdyonun çok katı bir ideolojiyle yönetildiğini vurgulayan Oshii, Ghibli’yi Rusya’daki Kremlin Sarayına, Miyazaki’yi genel sekretere, Takahata’yı parti başkanına, yapımcıları Suzuki’yi ise KGB (Sovyetler Birliği’nin istihbarat ve gizli servisi) başkanına benzetir.

Fakat Miyazaki'nin bu görüşleri - Marksizm'e olan inancı- 90'ların başında köklü bir değişime uğrayarak kaybolmaya başlar. Yönetmen bunun temel sebebini, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden çok, 1982 ve 1994 yılları arasında mangasını yazıp 1982 yılında yönettiği Rüzgârlı Vadi filminin Nausicaa'sını üst sınıftan bir prenses olarak yaratması sonucu yaşadığı büyük ikilemler olarak açıklamaktadır.²⁸¹

Diğer yandan 1989'larda Stüdyo Ghibli'nin iyileşme koşullarına rağmen, Japonya'daki animasyon film endüstrisini çevreleyen koşullar kötüleşmeye başlamıştır. Böyle bir ortamda, kaliteli bir tablo oluşturmak için Miyazaki, bir ana merkezin kurulmasını, sağlam bir örgütlenmeyle tam zamanlı istihdam süresini somutlaştırmayı ve personel için eğitim ve geliştirme sistemini hayata geçirmeye karar vermiştir.

Küçük Cadı Kiki'den sonra, Miyazaki'nin yapımcılığını, Isao Takahata'nın senaryo ve yönetmenliğini üstlendiği Omohide Poro Poro,²⁸² Türkçe adıyla Dün Gibi'nin üretimine adım atılır. Filmin yapım aşaması devam ederken, 1990 yılının Kasım ayında, tam zamanlı istihdam politikasına geçilmiş, animasyon eğitimi programı açılmış ve düzenli yıllık işe alımlara başlanmıştır. Yaklaşık 1 sene sonra 91'de gösterime giren Dün Gibi filmi ise personel endişesine rağmen gişe rekoru kırarak tıpkı Kiki'de olduğu üzere yayınlandığı yıl içerisinde bir numara olmayı başarır. Ancak Suzuki'nin ifadesiyle bu başarıdan ziyade iki ana hedefin kısa zamanda gerçekleştirilmesi, daha fazla mutluluk kaynağı olmuştur: Maaşın iki katına çıkartılması ve düzenli olarak işe alım. Yönetim politikasındaki bu önemli ve köklü kararların hayata geçirilmesi stüdyo için adeta bir dönüm noktasını temsil eder. Bununla birlikte, bu iki maddenin gerçekleştirilmesi, aslında beklenen bir sonuç ve sorun olarak %80'ini insan gücünün oluşturduğu animasyon üretim maliyetinde büyük bir artışa sebebiyet vermiştir. Bu nedenle, Stüdyo Ghibli'nin bundan sonraki yeni politikası, reklamcılık üzerine ağırlık vererek gişe hasılatının artmasını planlamak olmuştur.

²⁸¹ ALPARSLAN, Onur Alpin (2002). *Y.a.g.e.*, 12.02.2019.

²⁸² Tone Yuko ile Okamoto Hotaru'nun, ilk sayısının 1990'da yayınlandığı, josei çizgi romanından uyarlanmıştır. Eser, 11 yaşında olan Taeko adlı bir kızın 1960'lardaki yaşamını anlatmaktadır. SARBAN, Serpil (2011). *Mangadan Animeye: Japonya'nın "Yumuşak Güç" Silahlarından Biri Olarak "Sen To Chihuro No Kamakushi" Filminde "Tüketim Nesnesi" Sunumu: Otomobil Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Dr. Selçuk Hünerli, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Tasarımı Anabilim Dalı, İstanbul, ss.62.

Aylık maaşlarının ödendiği tam zamanlı çalışan istihdam etmek, Stüdyo Ghibli'ye göre aynı zamanda sürekli bir prodüksiyon üzerinde çalışmak anlamına geliyordu. Bu yüzden Dün Gibi filmi bitmeden önce 1992'de yayınlanacak olan Kurenai no Buta'nın (Kırmızı Kanatlar) yapım aşamasına adım atılır. Bu örtüşen durum, Toshio Suziki'ye göre Stüdyonun yaşadığı ilk durum olmakla birlikte insan gücünde baskıya neden olmamış sadece yönetmen Miyazaki'nin iş yükünü arttırmıştır. *“Ne? Benim tek başıma üretmemi, yönlendirmemi ve yardım etmek zorunda olduğumu mu kastediyorsun? _Miyazaki”*²⁸³

90 kişinin 300 metrekairelik bir ortamda çalıştığı kiralık bir ofis içerisinde yer alan Ghibli, git gide artan koşullar nedeniyle çalışma ortamını daha ferah ve daha verimli bir alan haline getirebilmek için yeni bir stüdyo inşa etme girişimlerine başlar.²⁸⁴ Miyazaki bir yandan Kırmızı Kanatlar'la haşır neşir olurken bir yandan da yeni stüdyonun planını kendisi tasarlayarak inşaatçılarla sıkça toplantılar gerçekleştirmiştir. Bir yıl sonra, hem animasyon filmi hem de yeni stüdyo neredeyse aynı anda tamamlanır. Eserin yayınlanmasından hemen sonra ise Ghibli, Ağustos 1992'de, Tokyo'nun Koganei-shi şehrindeki yeni yerine taşınır.²⁸⁵

Yaklaşık 1100 metrekaire genişliğinde ve 4 kata sahip olan binanın üçüncü katı sanat departmanını, ikincisi çizim ve üretim bölümlerini, birinci katı aktarma, boyama bölümünü ve bodrum katı ise fotoğraf bölümünü oluşturmaktadır. Birinci katta ayrıca tüm personel için bir iletişim alanı olarak kullanılan kimi zaman konferans salonu veya kafeteryaya dönüşen bir alan (Bar) tasarlanmıştır. Bununla birlikte, binanın en eşsiz kısımları dinlenme odalarıdır. Ghibli'de bayanların dinlenme odası, bayan ve erkek sayısının aynı olmasına rağmen erkeklerin dinlenme odasının iki katı büyüklüğündedir. Belki de bu durum, binayı tasarlayan Miyazaki'nin feminizme desteğini gösterme

²⁸³ (3) *Ghibli - Start of Second Phase*, www.nausicaa.net/miyazaki/ghibli/history/history3e.html, 11.02.2019.

²⁸⁴ Bu kararla birlikte Haziran 1991'de, yeni ve daha büyük bir yerin yapımı konusundaki anlaşmazlığın ardından genel müdür Toru Hara ayrılmıştır. www.buta-connection.net/studio/histoire.php, 12.02.2019.

²⁸⁵ www.buta-connection.net/studio/histoire.php, 12.02.2019.

yollarından bir tanesi olarak nitelendirilebilir. Stüdyonun bir diğer çarpıcı özelliği ise bol yeşillik içermesi ve park alanının bilerek küçük tutulması olmuştur.²⁸⁶

2.5. Savaş Karşıtı Yönüyle Soyut Bir Portre Eseri; Kırmızı Kanatlar, 1992

Film başlangıçta Hayao Miyazaki'nin mangası Hikoutei Jidai'ye (Uçan Bot Devri) dayanan Japan Havayollarının uçuş içi gösterimi için 30-45 dakikalık kısa bir film olarak planlanmıştır. *“Uluslararası uçuşlarda, yorgun iş adamlarının oksijen yetersizliğinden kaynaklı donuk zihinleriyle bile eğlenebilecekleri bir film”* mantalitesiyle yola çıkılsa da yönetmenin hayal gücünün coşması neticesinde daha fazla sponsor bulunarak uzun metrajlı bir filme dönüşür.^{287 288}

Resim 47 Hikotei Jidai (Uçan Bot Devri) Mangasından Örnekler

Tamamen suluboya tekniğiyle yapılan Uçan Bot Devri, Model Graphix dergisinde²⁸⁹ yayınlanan, 15 sayfa ve 3 bölümden oluşmuş bir mangadır. Yeniden yorumladığı 1920'lerin uçaklarının ve teknik detaylarının yer aldığı eser, anime versiyonuna oranla daha hafiftir. Emekli bir İtalyan Hava Kuvvetleri pilotu olan ödül

²⁸⁶ (4) Ghibli - Building of the New Studio, www.nausicaa.net/miyazaki/ghibli/history/history4e.html 12.02.2019.

²⁸⁷ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.88-89.

²⁸⁸ ADACHİ, Reito (2012). *A Study of Japanese Animation as Translation; A Descriptive Analysis of Hayao Miyazaki and Other Anime Dubbed into English*, Florida: Disertation.com, ss.101.

²⁸⁹ Bu dergi model araç meraklılarına yönelik olmakla birlikte tank, gemi ve hava araçlarının yanı sıra gerçeklikten uzak fantastik aygıt tasarımlarını da yayınlamıştır.

avcısı, yarı insan ve yarı domuz Porco Rosso'nun (İtalyancada "Kızıl Domuz" anlamına gelir) 1920 yıllarında Adriyatik denizindeki hava korsanları ile yaşadığı maceralar işlenmiştir. Filmdeki kadar mangadaki konular detayla işlenmese de hikâye çizgisi yönünden birkaç bilgi esere temel olarak aktarılmıştır.²⁹⁰ Ayrıca Miyazaki'nin bu dergi için ürettiği eserler (1980-1990 yılları arasında)²⁹¹ 1997'de Miyazaki Hayao No Zasso Noto (Hayao Miyazaki'nin Gündüz Düşleri) başlıklı bir sanat kitabına dönüşmüştür.²⁹²

Resim 48 Hayao Miyazaki'nin Gündüz Düşleri Kitabı / II. Dünya Savaşı öncesi dönemin tankları, uçakları veya savaş gemileriyle ilgili tamamen bağımsız manga hikâyeleri anlatılır.

Filmle ilgili ilginç bir nokta ise, domuza dönüşmüş Porco Rosso karakterinin aslında Miyazaki'nin kendisini yansıtmasıdır. Yönetmen, domuzların davranışlarının insaninkilere çok benzediğini, onları sadece zayıflıkları değil, güçlü yanları için de kalpten sevdiğini söylemiştir. Ayrıca filmle anlatmak istediği hikâyeye, bu durumun örtüştüğünü ve domuzların yuvarlak karınlarıyla fiziksel olarak da insanları andırdığını belirtmiştir.²⁹³

“Domuzlar sevimli olacak canlılardır, ama asla saygı duyulmazlar. Açgözlülük, obezite, sefahat ile eş anlamlıdırlar. Aynı zamanda domuz kelimesi, hakaret

²⁹⁰ The Age of the Flying Boat, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/hikoutei.html 12.02.2019.

²⁹¹ Daydream Data Notes, wikivisually.com/wiki/Hayao_Miyazaki%27s_Daydream_Data_Notes 12.02.2019.

²⁹² ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). Y.a.g.e., ss. 89.

²⁹³ TELCİ, Aygün Şen (2010). Y.a.g.e., ss. 244.

olarak kullanılır... Kendimin doğru olduğuna inandığım birkaç şey var ve bazı şeyler beni kızdırıyor... Tanrı tarafından seçilen “insanın” nihai varlık olduğu düşüncesine iğreniyorum. Ancak bu dünyada daha güzel, önemli, çabalamaya değer şeyler olduğuna da inanıyorum. Kahramanı bir domuz haline getirdim çünkü bu duygularım için en uygun olan buydu. _Miyazaki”²⁹⁴

Resim 49 Hayao Miyazaki ve Marco Pagot / Porco Rosso Karakteri (Başkahraman Porco Rosso’nun gerçek ismi olan Marco Pagot,²⁹⁵ Miyazaki’nin Sherlock Hound eserinde beraber çalıştığı bir İtalyan animatörden alınmıştır.)

*"Bir adam orta yaşa gelince domuz olur."*²⁹⁶ Miyazaki’nin orta yaşlardaki Porco Rosso’su Odyseia’daki Cadı Circe’nin Ulysses’in denizcilerini domuza çevirmesi gibi bir kişi tarafından domuza dönüştürülmemiştir. Savaşın ardından insanlıkla hayal kırıklığına uğradığını belirten Porco, kendisini kendi isteğiyle bir domuz şekline çevirmiştir. İlginçtir ki, domuzlar düzenli olarak Miyazaki’nin filmlerinde, genellikle toplumdan ya da insanlıktan uzaklaşmayı temsil eden bir anlatı motifi olarak ortaya çıkarlar. (Örneğin, Ruhların Kaçışı filminde, genç Chihiro’nun bencil ebeveynleri domuza dönüşürken, Prenses Mononoke’de kötü ruh ilk önce vahşi

²⁹⁴ Animerica Anime & Manga Monthly magazine interview with Hayao Miyazaki (1997). www.angelfire.com/anime/NVOW/Interview1.html, 12.02.2019.

²⁹⁵ Meitantei Holmes (1984–1985) Full Cast & Crew, www.imdb.com/title/tt0088109/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 12.02.2019.

²⁹⁶ Miyazaki Thoughts, miyazakithoughts.wordpress.com/2015/10/09/this-was-an-interesting-site-with-faqs-pertaining-to-porco-rosso/, 12.02.2019.

bir domuzun gövdesinde görünür, Kırmızı Kanatlar'da ise genel anlamda insanlardan uzak kalmayı tercih eden bir domuz figürü betimlenir.)²⁹⁷ Diğer yandan, Ghibli benzeri bir animasyon stüdyosunda çalışan bir grup insanın günlük maceralarını yansıtan²⁹⁸ Giburīzu (Ghiblies) adlı kısa animasyon filminde yönetmen, tıpkı Porco gibi domuz olarak tasvir edilir. En nihayetinde, domuz figürü, Japon ve uzak doğu mitolojisinde kötücül özelliklerden ziyade zekâsı, sevimliliği, oburluğu ve üretkenliği ile tanınır.²⁹⁹

Miyazaki'nin diğer filmleri gibi kayda değer bir çevreci mesaj niteliği taşımayan Kırmızı Kanatlar filmi, klasik Hollywood filmlerini andıran ve önceki eserlerine oranla daha karanlık bir alt metne sahip, dinamik bir aksiyon macera filmidir.³⁰⁰ Hedef kitlesini biraz daha büyüten hatta en olgun filmi olan bu eser, yüzünü her zaman olduğu gibi göklere çevirir. Bu kez Adriyatik semalarını mesken tutan, 1920'li yılların hava korsanlarının, bir nevi para için kelle avlayan kahraman pilot ve tetikçi Porco Rosso tarafından mizahi bir şekilde alt edilmeleri işlenmiştir. Hikâyenin çoğu, Porco'nun Milano'ya gittiği durumlar dışında, Adriyatik Denizi'nde İtalya ile eski Yugoslavya arasında ve Hırvatistan'da gerçekleşir. İşin ilginç tarafı, filmin yapım aşamasında, Yugoslavya'da başlayan iç savaşın aynı coğrafyalarda patlak vermesi olmuştur. Aslında filmi Hırvatistan'ın Dubrovnik kentinde kurmayı planlayan Miyazaki, durumun düşündüğünden biraz daha ciddi bir hal almasıyla hikâyeyi ülkenin dışına çıkarmak durumunda kalmıştır. Bu sebeple Kızıl Domuz, Hırvatistan'ın merkezinden ziyade Adriyatik Denizine bakan kıyısındaki bir adada yaşamaktadır.³⁰¹

Birinci Dünya Savaşı esnasında İtalyan hava kuvvetlerinde görev alan özgür ruhlu ve maceraperest kahraman Marco, savaşın son zamanlarındaki bir yaz mevsiminde görev başındayken en yakın arkadaşlarını kaybetmiş ve insanlığa duyduğu kırılganlıklarla beraber domuza dönüşmüştür. İçinde bulunduğu durum ve savaşın sona ermesi ile ordudan ayrılmaya karar verir ve geçmişe sünger çekerek hayatını ödül avcısı olarak idame ettirir. Bu süre içerisinde savaşta kaybettiği en iyi pilot arkadaşının

²⁹⁷ MOIST, Kevin M., BARTHOLOW, Michael (2007). *When Pigs Fly: Anime, Auteurism, and Miyazaki's Porco Rosso*, Animation, Cilt: 2 sayı: 1, sf.27-42.

²⁹⁸ HAN, Angie (2016). *Ghiblies: Episode 2*, www.slashfilm.com/ghibli-episode-2-clip-studio-ghibli-short/, 12.02.2019.

²⁹⁹ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 121.

³⁰⁰ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.92.

³⁰¹ *Kurenai no Buta*, www.nausicaa.net/miyazaki/porco/faq.html 12.02.2019.

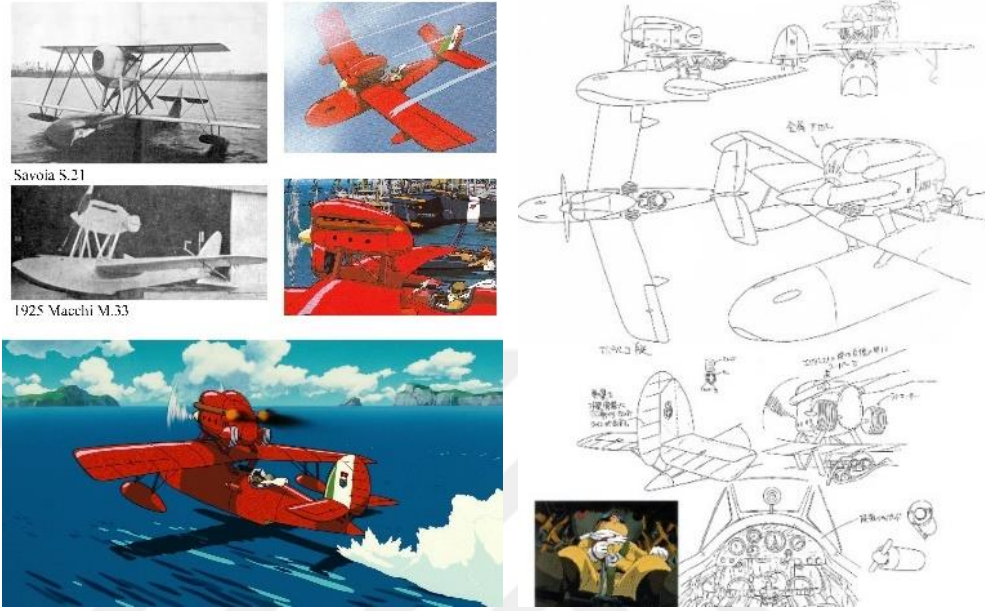
(Berlini) eşi olan aynı zamanda adada bir otel işleten güzel Gina'yı sıklıkla olmasa da ziyaret eder. Kendisine Porco Rosso yani Kızıl Domuz diye hitap edilmesinde büyük pay sahibi olan durum ise, artık onunla bütünleşen üretiminin yapılmadığı ve türünün tek örneği parlak kırmızı renkteki deniz uçağıdır.

Monotonluk sınırlarındaki yaşamını genel anlamda, aldığı istihbaratlar ve ödülleri üzerine, yaşadığı adadan uçağını havalandırarak gökyüzünü korsanlardan arındırmayla geçirir. Bu kapsamda filmde ilk kez, Mamma Aiuto (İtalyanca'da Anne yardım et! anlamına gelir) korsanları tarafından kaçırılan bir gemi dolusu okullu küçük kıızı kurtarmaya çalışırken görülür. Ancak bu ayarda geçirdiği düzeninin altüst olması ise fazla uzun sürmemiştir. Daha önce birçok kez işlerini bozduğu korsanlarla ortak olarak ortaya çıkan sırnaşık serseri Amerikalı pilot Donald Curtis her şeyi berbat eder. Aynı zamanda Gina'ya âşık olan Curtis onu ülkeden kaçırmaya çalışsa da Gina'nın tarafı ve gönlü Porco'dan yanadır.

Amerikalı kısa bir süre sonrasında şöhret uğruna, hazırlıksız olduğu bir anda kallesçe Marco'nun uçağını düşürerek onu ölüme terk etmiştir. Fakat saldırıdan kurtulmayı başaran kahraman, intikamını alabilmek için parçalanan uçağını tamir ettirmeye İtalya'da bulunan yakın arkadaşı tamirci Piccolo'nun yanına gider. İtalya'da faşist ajanlar tarafından aranan bir isim olması ise hem tamirat sırasında hem de sonrasında işlerin iyice sarpa sarmasına sebebiyet vermiştir. Yine de Kızıl Domuz sevdikleri uğruna ölümü göze alarak kendisine en çok nefret besleyen kişiyle savaşmak durumundadır.

Uçma teması ve uçaklar Ghibli'nin eserlerinde sıkça karşılaştığımız olgular olmakla birlikte Stüdyo adını dahi bizzat II. Dünya Savaşı esnasında kullanılmış sıradan bir İtalyan uçağından (Ghibli) almıştır. Bu durumun altında yatan sebep kuşkusuz Miyazaki'nin babası Katsuji Miyazaki'nin sahip olduğu savaş uçakları için parça üreten uçak şirkettir. Babasının savaşı (İkinci Dünya Savaşı) desteklediğini söylediğinde ona karşı geldiğini aktaran ve savaşa karşı olmasına rağmen savaş uçaklarına bu kadar ilgi

duyan yönetmenin çelişkisine birçok filmde rastlasak da en iyi yansıtan, 2013'teki Kaze Tachinu (Rüzgâr Yükseliyor) adlı animesi olmuştur.³⁰²

Resim 50 Savoia S.21, Macchi M.33 / Uçağın Taslak Çizimleri / Savoia prototipinin seri üretimi, motor konumu ve düşük hızlarda oluşturduğu dengesizlik nedeniyle iptal edilir. Depoda tozlar içinde atıl vaziyette bekledikten sonra eski İtalyan deniz kuvvetleri memuru Porco, ödül avcılığı için satın alır ve kıpkırmızı Savoia S-21 uçağı Adriyatik'in hava korsanlarından koruyucu gemisi haline dönüştür.³⁰³

Diğer yandan, Kırmızı Kanatlarda tasvir edilen uçakların neredeyse çoğu gerçek uçaklardan ilham alınarak tasarlanmıştır. Bu anlamda, Porco Rosso'nun uçağı aslında bir İtalyan yapımı olan Savoia S.21'e benzese de Macchi M.33 modelinden de esintiler taşır. Miyazaki, tasarım aşamasında S.21 hakkında aslında pek fazla bir şey bilmediğini çocukken gördüğü bir uçaktan esinlenerek çizdiğini belirtmiştir.³⁰⁴

1925 Schneider Trophy Race'ı³⁰⁵ kazanan Amerikalı Donald Curtis'in³⁰⁶ uçağı ise, mangada, yarışmayı kazandıktan sonra, sahip olduğu "Curtiss R3C-2"³⁰⁷ modelini

³⁰² *Yume to kyôki no ôkoku* (Düşlerin ve Çılgınlığın Krallığı) Belgeseli, 2013.

³⁰³ MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.88.

³⁰⁴ *Porco Rosso (FAQ)*, [www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_(FAQ)), 13.02.2019.

³⁰⁵ Schneider Trophy Race 1913'te başlayan çeşitli ülkelerin katılımıyla düzenlenen deniz uçağı yarışlarıdır. *Schneider Trophy*, wikivisually.com/wiki/Schneider_Trophy, 16.02.2019.

³⁰⁶ Donald Curtiss ismi, ünlü ABD'li pilot, uçak yapımcısı Glenn Curtiss ve uçak mühendisi Donald Douglas isimlerinin birleşimlerinden oluşarak atıfta bulunulmuştur. Diğer yandan Curtiss'in mangadaki adı Donald Chuck'tır. *Schneider Trophy*, wikivisually.com/wiki/Schneider_Trophy

savaş uçağına dönüştürmek istemesi üzerine modifiye edilerek tasarlanmıştır. Bu çerçevede her ne kadar uçağın hızını azaltsa da kanat açıklığı yükselterek hareket kabiliyeti arttırılmıştır. En benzersiz özellikleri arasında kanat yüzey soğutma sistemi yerine alt gövde radyatörü ile gövdenin yanlarına takılı kahverengi makineli tüfekler yer almaktadır. Savaşma gücü ve kapasitesi, işbirliği yaptığı diğer hava korsanları ile Akdeniz Kraliçesi adındaki yolcu gemisine saldırdıkları sekanslarda gösterilmiştir. Bununla beraber orijinal hikâyede, uçağın gövde ve kanatlarında kafatası motifleri varken, filmde, servet ve şöhret anlamına gelen çingiraklı yılan sembolü betimlenmiştir. Fakat Porco'ya karşı yaptığı son maça, âşık olduğu Fio Piccola uğruna savaşacağı için gövdeye kalp simgesi eklenir.³⁰⁸

Resim 51 Curtiss R3C-2 Jimmy Doolittle / Uçağın Taslak Çizimleri

Öte yandan Mamma Aiuto korsanlarına ait devasa boyuttaki deniz uçağı Dabohaze, birçok tadilatı geçerek özgün bir şekilde tasarlanırken diğer hava korsanlarının araçları, çeşitli uçak parçalarından birleştirilerek tasarlanır. Tıpkı Mamma

Porco Rosso (FAQ), [www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_(FAQ)), 16.02.2019.

³⁰⁷ Gerçek hayatta R3C-2, Jimmy Doolittle'in (ünlü Amerikan pilotu) 1925 Schneider Trophy Race'i kazanmak için kullandığı ve bir İtalyan Macchi M.33'ü (Porco Rosso'nun S.21 modeline benzeyen) yendiği bir yarış uçağıdır. *Porco Rosso (FAQ)*, [www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_(FAQ)), 16.02.2019.

³⁰⁸ MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.93-94.

Aiuto'nun Dobahaze'sinde olduğu gibi, uçaklarının orijinal şekilleri çok sayıda onarım ve revizyondan geçtiği için belli olmamaktadır.³⁰⁹

Resim 52 Dabohaze ve Diğer Uçakların Çizimleri

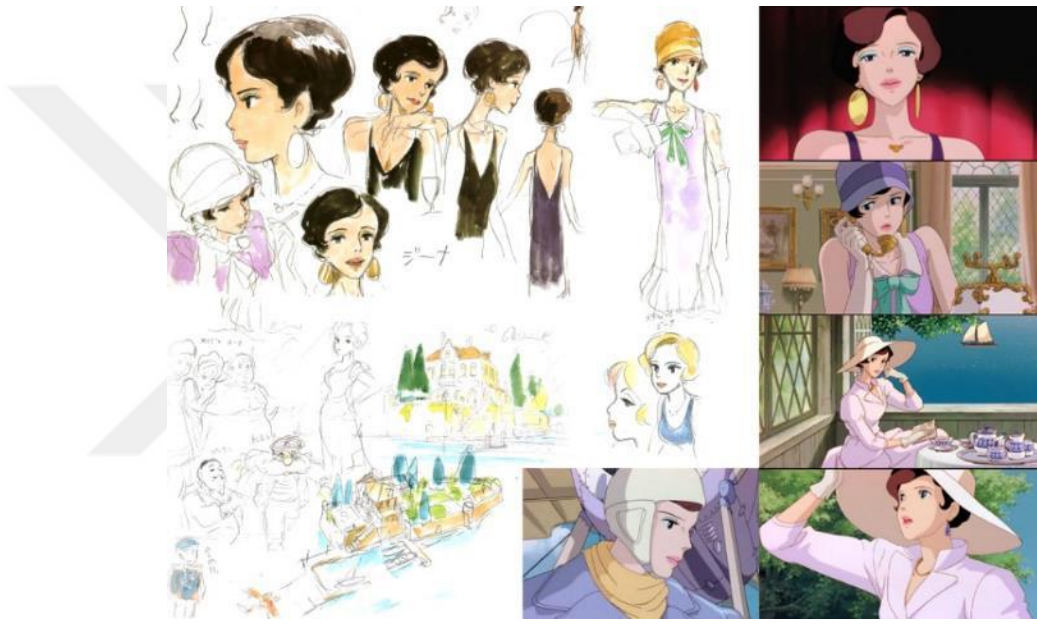
Uçan Bot Devri mangasına az da olsa dayanan bu filmi aslında Miyazaki Hayao, eski uçaklara ve İtalya'ya beslediği tutkudan dolayı yapar. Bu durumu, 1999'da yapılan bir röportajda, ilhamının ne olduğu ile ilgili sorulan soruya “*Her ne kadar çocuklar için filmler çeksem de, bu film aslında tüm bu gemilere olan sevgimi ifade etmek istediğim içindi.*”³¹⁰ sözleriyle aktarır. Sonuç olarak, anlatı, orijinal mangasının ötesinde, acı tatlı bir tada dönüştürülmüş aynı zamanda otobiyografik alt metniyle kendisinin soyut bir portresini içermiştir. Belki de en kişisel filmi olarak nitelendirebileceğimiz Kırmızı Kanatlar'da bunu yansıtan bir diğer unsur ise, orta yaşlarda olan yönetmenin savaş ve politika konusundaki hayal kırıklığını, aynı düşüncelere sahip Porco'yu domuza dönüştürerek antifaşist görüşlerinin bir ifadesi olarak betimlemesidir. Hatta filmdeki bir sahnede kızıl domuzun “*Bir faşist olmaktansa bir domuz olmayı yeğlerim.*” ifadesi yönetmenin düşüncelerini açıkça lanse etmiştir.³¹¹ Bir başka yönden, Porco'nun bir miktar para çekmek için bankaya girdiğinde, banka memurunun “*Keşke benim de bu kadar param olsaydı... Patriot Bond alarak ulusumuza katkıda bulunmaya ne dersiniz?*” sorusuna “*Ben bir domuzum, bunu*

³⁰⁹ MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.98-102.

³¹⁰ GORDON, David, *Studio Ghibli: Animated Magic*, <http://www.hackwriters.com/anime2.htm>, 16.02.2019.

³¹¹ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss.55-58.

insanlar yapsın.” cevabını vermesini örnek olarak gösterebiliriz. Patriot Bond, Türkçe adıyla Vatanperver Hisseleri, İtalyan hükümeti tarafından yapılan savaşları hazırlamak ve sürdürmek için gerekli olan bir savaş bonosudur. Dolayısıyla bu sekansta Porco üzerinden yönetmen, faşizme ve militarizme yapılan maddi katkıya açıkça karşı çıkmış ve Japon izleyicisine Japonya’nın 1990 Körfez Krizi’ne³¹² verdiği yanıtı hatırlatmıştır. (Japon hükümeti, ABD liderliğindeki çokuluslu kuvvetlere mali katkılarda bulunmak konusunda isteksizdi.)³¹³

Resim 53 Yaratım Sürecinde Gina Karakteri / Orijinal hikâyede (Uçan Bot Devri Mangası) aslında bulunmayan ve film için özel olarak tasarlanan Gina’nın 1920’li yılların (sonlarına doğru) moda algısını yansıtan kostümleri her sahnede değiştirilerek yansıtılmıştır. ³¹⁴

Yönetmenin diğer filmlerinde karşılaştığımız güçlü kadın figürleri, Kırmızı Kanatlar’da Gina, Fio ve Piccolo şirketinde çalışan kadın karakterler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gina karakteri, içerisinde pilotların girebileceği bir kulübün bulunduğu Hotel Adriano’yu işletir. Üç pilotla evlense de her biri uçarken hayatlarını kaybetmiştir.

³¹² Irak’ın Kuveyt’i işgal etmesiyle 2 Ağustos 1990’da başlayan kriz, 17 Ocak 1991-28 Şubat 1991 tarihleri arasında Amerika önderliğinde, 37 ülkenin dâhil olduğu koalisyon gücünün Irak’a karşı düzenlediği askeri harekâtla Körfez savaşını doğurmuştur.

A’dan Z’ye 91 Körfez Savaşı... Özal, Abd ve Barzani (2017). bilgeturkhaber.com/1991-1-039-nci-korfez-savasi-ve-ozal, 18.02.2019.

³¹³ RATELLE, Amy (2014). *A Pig, the State, and War: Porco Rosso*, journal.animationstudies.org/daisuke-akimoto-a-pig-the-state-and-war-porco-rosso/, 18.02.2019.

³¹⁴ MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.52-58.

Fakat bu yıkımlar onu bir kurban olmaktan ziyade daha da güçlü bir bireye evirir. Herkesin büyük saygı beslediği zarif bayan, en saldırgan korsanları dahi bile tatlı diliyle dize getirmeyi başarır. Bu sebeple otelinin etrafında, 50 km çapında dahi hiçbir şekilde korsanlar tarafından bir hava saldırısı gerçekleştirilemez. Hayatta geçmişinden kalan tek yoldaşı ise Porco'dur. Miyazaki, Porco'nun bir zamanlar Gina ile evlenmeyi planladığını ancak I. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla ve Gina'nın Avusturya'daki bir adada yaşadığını öğrenmesiyle bu planı gerçekleştirmediğini söylemiştir. Çünkü Porco bir askeri subay olarak kendisini düşman topraklarında olan birisiyle evlenmeye yakıştıramaz. Böylece ülkesine olan sadakati, Gina'ya olan aşkıdan daha ağır basar.³¹⁵

Miyazaki Hayao, karakterlerinin yaratım süreci ile ilgili herhangi bir sebep olmadan tasarlamaya başladığını belirtir. *"Bu karaktere sahip olmak güzel olurdu düşüncesi aklımdan geçiyor. Sonra filmi, nasıl ortaya çıktıklarını merak ederek yapıyorum. Yani süreç bu anlamda ters işliyor."*³¹⁶ Bu süreçteki sıkı çalışarak hayata tutunan bir diğer kadın karakter ise Usta Piccolo'nun yeğeni 17 yaşında olan uçak mühendisi Fio Piccolo'dur. Azimli, dirençli ve bir o kadar güzel olan genç kızın uçağını tamir etmesine başlangıçta -genç ve bayan olması yönüyle- gönüllü olmayan Porco Rosso, zamanla ne kadar doğru seçim yaptığının farkına varacaktır. Çünkü şirket patronunun belirttiği üzere Fio, sahip olduğu üç oğlundan daha da yeteneklidir.

Resim 54 Fio Karakteri

³¹⁵ *Thoughts on Porco Rosso* (2015). thought-sanctuary.blogspot.com/2015/07/thoughts-on-porco-rosso.html, 17.02.2019.

³¹⁶ MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.75.

Bu iki güçlü kadın figürü (Fio ve Gina) aslında yumuşak gücün birer temsilcileridirler. Bununla birlikte, Tomoko Shimizu, soğuk savaş sonrası dönemde Ghibli animasyonunu yumuşak güç olarak analiz eder. Askeri güce dayalı sert iktidarın aksine yumuşak güç, elde etmek istediğinizi, zorlamadan ziyade cazibe yoluyla alma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bir ülkenin kültürünün, politik fikirlerinin ve politikalarının çekiciliğinden ortaya çıkan bu durum, Japon animasyonu bağlamında, Japonya'nın uluslararası imajını ve çekiciliğini, ulusal çıkar olarak arttırmaya çalışan "Japon yumuşak gücü" olarak karşımıza çıkar. Örneğin, Nobuyuki Tsugata, 85 yıldan fazla süren Japon animasyon endüstrisini tanımlamak için "Japonya animasyonunun gücü" ifadesini kullanmıştır. Aynı şekilde, Dr William Armor, Japonca dilini öğrenmek için takip edilen Japon animasyonu ve mangasına "yumuşak güç pedagojisi" adını verir. Bağlayıcı kapsamda, Porco Rosso filminin ana iki kadın karakteri olan Gina ve Fio, sahip oldukları çekici ve barışçıl özellikleriyle yumuşak güç kavramını yansıtır. Filmin başında yer alan, hotel Adriano'daki hava korsanları ve Porco arasında oluşan gerilim sahnelerinde bu durum açıkça gösterilmektedir. Gina otelinde herhangi bir tatsızlık yaşanmaması için bütün zarafeti ve güzelliği ile korsanlara müdahale eder ve şunları söyler: *"_Siz çocuklar yine bir masada toplanmışsınız, yine kötü bir şeyler mi planlıyorsunuz yoksa? Sizi burada görmeyi seviyorum ama burada kavga istemiyorum"* *"_Bizi biliyorsun Gina, buranın 50 km yakınına kadar yanaşmayız. İşimizi buraya getirmeyiz."* *"_Siz iyi çocuklarsınız."* Bu diyalog, Gina'nın çekiciliğinin, çetenin sert gücünün aksine barışçıl çözüme yol açan yumuşak güç olarak yansıtılır.

Fio'nun yumuşak güç olarak nitelendirebileceğimiz sahnesi ise, hava korsanlarının Porco'yu yakaladıkları esnada karşımıza çıkar. Kızıl Domuzun uçağını parçalamak isterlerken Fio'nun Mamma Aiuto'nun patronuna, cesur ve gururlu deniz uçağı pilotlarının ne kadar asil ve saygılı olması gerektiği konusunda çetin bir konuşma yapması akılcı çözümüyle işlerin tatlıya bağlanmasını sağlamıştır. Fio'nun bu cesur yaklaşımı, yüzleşmenin şiddete tırmanmasını önleyen barışçıl ve başarılı bir çatışma

çözümüne yol açmıştır. Miyazaki bu sayede izleyicinin, öldürmeyen bir felsefeye dayanan barışçıl çatışma çözümünün önemini hatırlamasını sağlar.³¹⁷

Öte yandan, uçma ve mekanik ile ilgili konuların işlendiği Kırmızı Kanatlar filminde doğal olarak kadınların sayısı biraz daha az tasvir edilmiştir. Bu anlamda en fazla bayan karaktere Piccolo şirketindeki sekanslarda rastlanılır. Firmanın içinde bulunduğu İtalya'nın Milan bölgesinde yaşanan buhran döneminden ötürü erkeklerin çoğu çalışmak amacıyla ülkenin başka kentlerine gitmek durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla firmadaki işçilerin hepsi, hemen hemen her yaştan oluşan, en az erkekler kadar güçlü ve çalışkan kadın emekçilerdir. Bu sahneler, Ghibli'nin birçok kadın işçisine gönderme yapmakla birlikte tüm nesillerdeki kadınların el ele sorunsuzca çalıştığı sanayi toplumunun ütöpik bir vizyonunu yansıtmıştır.³¹⁸ Bununla beraber yönetmen, sıkıntılı geçen süreçlerin, bir topluma hem en iyiyi hem de en kötüyü sağlayabileceğini gösterir. Kadınlar herkesin iyiliği için çalışırken bir yandan da filmin genelinde milliyetçiliğin endişe verici yükselişi aktarılır.³¹⁹

Resim 55 Piccolo Firmasındaki Kadın Emekçiler / “Göklerdeki babamız... bizi bağışla! Özellikle bir savaş uçağı yapmak adına kadın eli kullandığımız için bizi affet. _Usta Piccolo”³²⁰

Denizdeki güneş ışığının yansımalarıyla hareket eden dalgalar, karakterlerin nefes alışları ve saçlarının rüzgârdaki hareketleri, nesnelerin hareketleriyle beraber değişen gölgeler... Filmi görsel açıdan ele alırsak, Miyazaki'nin animasyonunun ayrıntılı özellikleri, izleyiciyi yarattığı dünyanın içine çekmek ve onları gerçek olarak

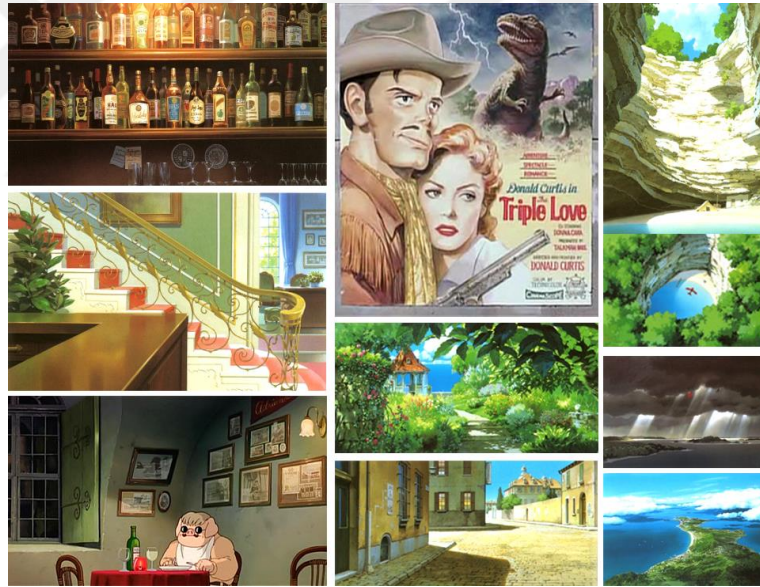
³¹⁷ RATELLE, Amy (2014). *A Pig, the State, and War: Porco Rosso*, journal.animationstudies.org/daisuke-akimoto-a-pig-the-state-and-war-porco-rosso/, 18.02.2019.

³¹⁸ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 283-285.

³¹⁹ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.91.

³²⁰ *Porco Rosso Filmi*, (1992). 35:20.

algılamaya teşvik etmek için kullanılır. Porco Rosso bu anlamda, Ukiyo-e³²¹ (Yüzen Dünya Resimleri) sanatının zengin renkleri ve ayrıntılı biçimleri ile Akdeniz'in aşırı gerçekçi bir vizyonunu ortaya koyar.³²² Bir başka yönden, çeşitli iç mekanları betimleyen konsept sanatında, duvarları süsleyen sayısız görüntünün sunumuna -Otel Adriano'daki yağlıboya tablolar, fotoğraflar, Piccolo firmasında duvara asılı duran notlar, kupürler ve film afişleri- büyük özen gösterilir. Aynı zamanda, silah, alet, kıyafet, takı ve sofraya eşyaları gibi sayısız aksesuarlarla cilalı ahşaptan, ferforje ve perdelerden tuğlalara, taşa kadar çeşitli materyaller büyüleyici canlılıkla tasvir edilmektedir. Arka plan sanatında ise, fiskiyeleri, çardakları ve taraçalarıyla betimlenen bakımlı ama doğal olmayan bahçelerin etkili zarafeti ile yabani doğal çevreyi yansıtan dikine sarp kayalıkların, değişken gökyüzünün ve deniz manzaralarının arasında bir tezatlık durumu yansıtılmıştır.³²³

Resim 56 Kırmızı Kanatlar Filminde İç Mekân ve Arka Plan Tasarımları

Komşum Totoro ve Dün Gibi filmlerinde Japonya'nın manzaraları betimlense de Küçük Cadı Kiki ve Kırmızı Kanatlar'da Avrupa kentleri referans alınmıştır. Diğer

³²¹ Edo döneminde ilerleme kaydeden (1603-1867) Japon tahta baskıdır.

NİLAY, Ukiyo-E (浮世絵) Yüzen Dünya Resimleri (2017). artistwonders.com/ukiyo-e-yuzen-dunya-resimleri/, 19.02.2019.

³²² MOIST, Kevin M., BARTHOLOW, Michael (2007). *When Pigs Fly: Anime, Auteurism, and Miyazaki's Porco Rosso*, Animation, Cilt: 2 sayı: 1, sf.27-42.

³²³ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 87-88.

yandan ilk kez sanat yönetmenliği koltuğuna oturacak olan Katsu Hisamura'nın³²⁴ genel anlamda Arka plan sanatında uzmanlaşmış olması, kaynak toplama ve eskizlerle geçen erken üretim aşamasında çizim tekniği üzerine yoğunlaşmasını gerektirir. Bu süreç içerisinde zorluk çektiğini belirten Katsu bir yandan doğru alanda doğru renk kombinasyonlarını keşfetmeye çalışmıştır. Bu yüzden nokta atışını yapabilmesi bir hayli zamanına mal olur. Boyama renklerinin birleşimi, önceki Ghibli filmlerinden farklı olarak manga görünümüne sahip olacak ve böylece renkler de bu stille ortaya çıkacaktır. Yeşil, çizgi roman yeşili ve gökyüzü ise parlak mavi... *“Okyanusun rengi ile başından beri gerçekten zor bir zaman geçirdim. Renginin sıcak olmasını istedim, fakat bir zamanlar gökyüzü ve deniz arasındaki kontrastla başa çıkmak zorunda kaldığımda zorlanmıştım. Bu yüzden genellikle yaptığımdan daha fazla sarı renk ekledim ve daha sıcak bir görünüm ortaya çıkardım. _ Katsu Hisamura”*³²⁵

Resim 57 Filmin bitiminde yer alan illüstrasyonlar / Filmin bitiminde ünlü Japon ses sanatçısı Tokiko Kato tarafından seslendirilen Toki ni ha Mukashi no Hanashi wo (Once in a While, Talk of The Old Days) şarkısı eşliğinde Miyazaki'nin 22 illüstrasyonuna yer verilir. Şarkı, Paris Komünü ile ilgilidir ve ustaca Porco'nun geçmiş günlere karşı hissettiklerini aktarır.³²⁶

³²⁴ Katsu Hisamura, 1981 yılında Telecom Animation şirketi için çalışmaya başladı. Miyazaki'nin Sherlock Hound ekibinde arka plan sanatçısı, Dön gibi filmde sanat yönetmeni yardımcısı görevindeydi. Kırmızı Kanatlar'da ise ilk kez sanat yönetmenliğine atandı. Ekipte ayrıca Kazuo Oga, Akira Yamakawa, Naoya Tanaka, Yoji Takeshige, Naomi Sakimoto, Kyoko Naganawa ve Satoshi Kuroda gibi uzman sanatçılar da yer almıştır. MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.111.

³²⁵ MIYAZAKI, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media, ss.111.

³²⁶ *Porco Rosso (FAQ)*, [www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_(FAQ)), 19.02.2019.

Porco Rosso'nun Donald Curtis'le hem uçak dalaşında hem de birebir dövüştüğü bölümde ise detaylar iyice belirginleştirilerek yerçekiminden uzak bir biçimde aktarılmıştır. Stüdyo Ghibli, üç boyutlu alanlarda geçen sekansları iki boyuta indirgeyerek teknik anlamda oldukça iyi bir şekilde kotarmayı başarır. Kagliostro'nun Şatosu'ndaki araba kovalamaca sahneleri ile Gökteki Kale: Laputa'da da rastladığımız bu tür uçuş sahnelerinde, hız ve aciliyet duygusu yaratabilmek adına üç boyutlu hareketler kalın ve eğimli bir perspektif içerisinde kullanılır.³²⁷

Sonuç olarak Kırmızı Kanatlar, Miyazaki'nin savaş karşıtı pasifizmini, öldürmeyen felsefesini, yumuşak gücünü ve savaş anılarını, komik ve romantik bir şekilde aktarma aracına dönmüştür. Seyirciler genel anlamda uçuş sahnelerini hatırlasalar da aslında filmin alt metninde bu temalarla beraber travma geçiren erkeklik ve yerinden edilmiş kahramanlar işlenir. Bu kapsamda, 2004 senesinde Pixar tarafından yayımlanan The Incredibles (İnanılmaz Aile) ile 1952 yapımı John Ford'un The Quiet Man (Kadın Satılmaz) filmleri arasında Porco Rosso adeta bir köprü görevini üstlenmiştir.³²⁸

En nihayetinde film, yayınlandığı sene içerisinde, Miyazaki'nin şaşkınlıkla karşıladığı büyük bir gişe başarısı elde eder.³²⁹ 1993 Annecy Uluslararası Animasyon Film Festivali'nde ödüle layık görülmüş³³⁰ ve Time Out tarafından yapılan en iyi 50 animasyon filmi listesine girmeyi başarmıştır.³³¹ Yönetmen bu başarıdan sonra beş sene içerisinde bir film yönetmeyecek olsa da başka yapımların hazırlanmasına yardımcı olur.

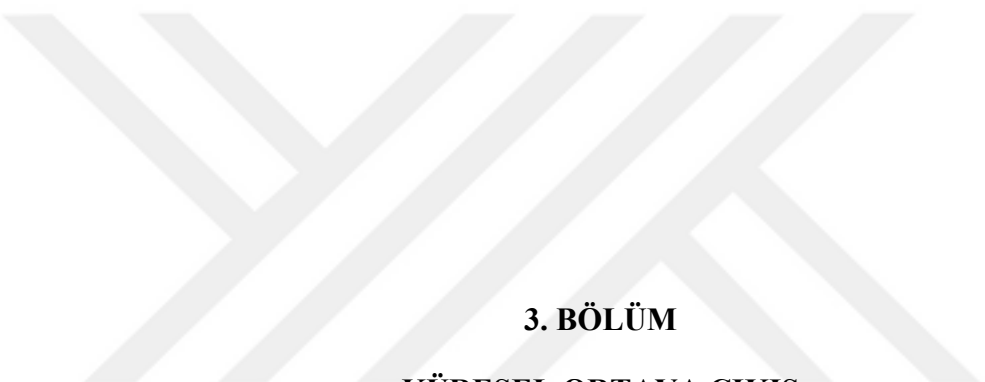
³²⁷ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.92.

³²⁸ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 65.

³²⁹ *Animerica Anime & Manga Monthly magazine interview with Hayao Miyazaki* (1997). www.angelfire.com/anime/NVOW/Interview1.html, 19.02.2019.

³³⁰ *Annecy International Animated Film Festival*, wikivisually.com/wiki/Annecy_International_Animated_Film_Festival 19.02.2019.

³³¹ *Time Out's 50 greatest animated films: part 3*, web.archive.org/web/20091008102752/http://www.timeout.com/film/features/show-feature/8838/ 19.02.2019.

3. BÖLÜM

KÜRESEL ORTAYA ÇIKIŞ

3. BÖLÜM

KÜRESEL ORTAYA ÇIKIŞ

3.1. 1992 ve 1997 Seneleri Arasında Yapılan Eserlerle Küreselliğe Atılan İlk Adımlar

1992 yılının haziranında Kırmızı Kanatlar filmi yayınlandıktan sonra aynı senenin kasım ayında Sorairo no Tane (Gök Renkli Tohum) adlı kısa film, NTV (Nippon Television Network) tarafından gösterime girer. NTV ağının 40.yılıni kutlamak amacıyla yapılan bu özel animasyon, 30 saniyelik zaman dilimleriyle 3 bölümden oluşmaktadır. Yönetmenliğini Miyazaki'nin, sanat yönetmenliğini Yoshifumi Kondo'nun üstlendiği kısa film esasen, yazar Rieko Nakagawa ve illüstratör Yuriko Omura'nın 1964 yapımı, aynı adlı, Japon çocukları için oluşturduğu popüler bir resimli kitaba (E-hon) dayanır. Oyuncak uçağı karşılığında bir tilki tarafından kendisine verilen mavi tohumu kabul eden Yuuji adındaki oğlan çocuğunun macerası işlenmiştir. Tohum, ekildikten sonra yavaş yavaş, hayvan ve canlıların içine girebileceği büyük bir eve dönüşür. Bu durumdan rahatsız olan tilki karakteri ise yaptığı takası bozarak çocuğa oyuncak uçağını geri vermiş kendisi de evin başına geçmiştir. Fakat ne yazık ki kısa bir süre sonrasında ev yok olmaya başlamış ve böylece tilki sahip olduğu her şeyi kaybetmiştir.³³² ³³³ Sanat tarzı oldukça basit, daha çok bir çocuk kitabında bulunabilecek sadelikte yansıtılmış, aynı anda gerçekleşen birden fazla hareket, pürüzsüz ve yumuşak bir şekilde aktarılmıştır. Bununla beraber gerçek bir diyaloga sahip olmamasına ve arka planda basit bir melodi tıngırdamasına rağmen ortaya büyüleyici bir eser çıkmıştır.³³⁴

Filmin sahip olduğu sadelik ve yumuşak stilizasyonla Miyazaki'nin Antoine de Saint-Exupéry'den özellikle Küçük prens (1943) eserinden etkilendiği açıkça gözükmektedir. Diğer yandan Miyazaki, kısa bir zaman diliminde de olsa, aslında

³³² *Sora Iro no Tane*, www.nausicaa.net/miyazaki/sorairo/sora_synopsis.txt 20.02.2019.

³³³ *Sora Iro no Tane*, wikivisually.com/wiki/Sora_Iro_no_Tane, 20.02.2019.

³³⁴ *Ghibli ga Ippai Special Short Short* (2005).

www.webcitation.org/6gkCvMfdi?url=http://www.themanime.org/viewreview.php?id=1130 20.02.2019.

kıskançlık ve açgözlülükle harekete geçirilen herhangi bir eylemin yıkıcı sonuçlarını ortaya koyan ahlaki bir hikâye sunmuştur.

Resim 58 Sorairo no Tane (Gök Renkli Tohum) Kitap Kapağı ve Filmden Bir Kare

Aynı zamanda NTV için hazırlanan bir diğer kısa animasyon ise bir tane 15 saniyelik, dört tane 5 saniyelik olacak biçimde düzenlenmiş Nandaoru'dur. Nandaoru unvanı, yaratıcılarının bile ne tür bir yaratık olması gerektiğini bilmediğini ima eden Türkçe olarak Bu da Ne? anlamını taşımaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere film, belirsiz bir yaratığa odaklanmıştır. Ancak bu belirsizlik, NTV'nin Nandarou'yu benimseyerek maskotu olarak karar vermesine engel teşkil etmemiştir. Bu yeşil ve gizemli canavar adeta stilize edilmiş bir domuza benzemekle birlikte açıkça minik bir domuzcuğun kuyruğuna sahiptir.³³⁵

Resim 59 Nihon TV (NTV) Maskotu / Nandarou

Yönetmen, Nausicaa'nın mangalarını zaman zaman çizmeye devam ederken 1993 senesinin Mart ayında ilk kez Akira Kurosawa ile bir Japon televizyon programı için buluşmuştur.³³⁶ Bir yanda Japon animasyonunun üstadı Miyazaki Hayao (1941) diğer yanda Japon sinemasının imparatoru Kurosawa Akira (1910)... Her ne kadar aralarındaki yaş farkından dolayı ortak noktalarının olmayacağı düşünülse de filmin

³³⁵ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 90-91.

³³⁶ Nani ga eigaka: "Shichinin no samurai" to "Mada da yo!" wo megutte (What Is a Film?: Seven Samurai and Not Yet)

Buluşma, Kurosawa'nın son filmi Madadayo'nun yayınlanmasından bir ay sonra gerçekleşir. Miyazaki'nin ise en son uzun metrajlı filmi Kırmızı Kanatlar bir yıl önce yayınlanmıştır.

yaratım süreçlerinden hayat felsefelerine kadar keyifli ve bilgili bir sohbet gerçekleştirilmiştir. Ayrıca aralarındaki bu yaş farkı, Miyazaki'nin Keigo (Kibarca ifade şekli, saygı ifade eden terim) kullanımıyla ve Kurosawa'nın gündelik konuşma stiliyle daha da bariz bir hale gelir.³³⁷

Resim 60 Hayao Miyazaki / Akira Kurosawa

Bu ünlü röportaj hiçbir zaman Batı'da gösterilmemiş, yalnızca bir kez 1996'da piyasaya sürülen Juburi ga Ippai Sutajio Jiburi LD Zenshuu'nun (Stüdyo Ghibli Complete LD Collection) bir parçası olarak yayınlanmıştır.³³⁸ Fakat ilerleyen zamanlarda (telif hakkı anlaşmazlığı nedeniyle birçok bölümü videodan çıkarılmış olsa da) youtube kanalıyla evrensel seyirciye de izleme fırsatı sunulmuştur.³³⁹

“Kurosawa – Totoro'daki otobüs çok hoşuma gitmişti... Bu, benim gibilerin yapamayacağı bir iş ve yapabilenleri epey kıskanıyorum.

Miyazaki – Ben şehirde büyüdüm, savaştan hemen sonra. Japonya ile ilgili aklımdaki tek imaj; güçlü, acınası ve umutsuz bir ülke olduğuydu. En azından bize böyle söyleniyordu. Yurtdışına çıkınca Japonya'nın doğal güzelliklerinin farkına vardım. Böyle bakınca, sürekli Batı'da geçen filmler yapmak istemem komik duruyor. Totoro'yu Japonya'da geçen bir film yapmak istediğim için yaptım...”³⁴⁰ ³⁴¹

³³⁷ Miyazaki Meets Kurosawa: The 1993 Broadcast (2017). ghiblicon.blogspot.com/2015/02/miyazaki-meets-kurosawa-1993-broadcast.html, 21.02.2019.

³³⁸ Video List: Collection Sets, www.nausicaa.net/miyazaki/video/ghibli/ippai.html 21.02.2019.

³³⁹ 宮崎駿 黒澤明 対談 (1/10) 1993年05月06日(2009). www.youtube.com/watch?v=7Hmbp-oBImI&list=PLyr0njPp9WwOupPAiNoArw2n-7uGsu52X 21.02.2019.

³⁴⁰ BAYER, Berat (2017). Kurosawa ile Miyazaki: İki Japon Ustasının Diyalogu, www.wannart.com/kurosawa-ile-miyazaki-iki-japon-ustanin-diyalogu/, 21.02.2019.

Diğer yandan yönetmenin 13 sene boyunca emek verdiği Nausicaa mangasının son bölümü, 94 senesinin Mart ayında okurlarla son defa buluşmuştur. Manga, edebiyattaki en zor temalardan birçoğu ele alındığında sona gelir: Doğa ve insan, savaş ve barış, umut ve umutsuzluk, yaşam ve ölümün anlamı. Büyük beğeni toplayarak Japonya’da popüler bir seri haline gelen, hatta yalnızca kendi ülkesinde toplam 10 milyon kopya satan bu eser, aynı yılda Miyazaki’ye Japonya Manga Sanatçıları Birliği Ödülü’nü kazandırmıştır.³⁴² Bu süreç içerisinde yönetmenin çalıştığı diğer eser, Isao Takahata’nın yönettiği, kendisinin planlama kısmını üstlendiği Pom Poko filmidir. Porco Rosso’dan sonra Stüdyo Ghibli’nin ne tür bir proje üretmesi gerektiği ile ilgili yapılan beyin fırtınasında Miyazaki eserin Tanuki’lerle (Rakun köpeği) ilgili olacağını ve bu filmi Isao’nun yöneteceğini söylemiştir.³⁴³ Japon folk kültüründe oldukça eskiye dayanan ve önem teşkil eden Tanukiler, görünüş itibarıyla rakun ve köpek karışımına benzeyen bununla birlikte şekil değiştirme özelliklerine sahip doğaüstü yaratıklardır. Aynı zamanda ülkenin bar ve restoranlarının dışında sıkça rastlanan “içeri girin, cimri olmayın” anlamını ifade eden bir karşılama simgesidir.

Resim 61 Tanuki Heykeli

Çağdaş Japonya’da Tanuki’nin sekiz erdemi olduğuna inanılmaktadır. Başındaki şapka beklenmeyen sorunlara hazırlıklı olma erdemini, büyük göbeği güven ve cesareti, kuyruğu güç ve kararlılığı, elindeki hesap cüzdanı dürüstlük, doğruluk ve güveni, büyük yuvarlak gözler farkındalık ve iyi kararlar vermeyi, mutlu yüzü nezaket ve misafirperverliği, elindeki sake şişesi şükran ve minnettarlığı, cinsel organları ise bereketlenen para anlamını taşımaktadır.³⁴⁴

Öte yandan bu senelerde stüdyo, 2 büyük bilgisayarlı

³⁴¹ Kurosawa, Komşum Totoro’yu kişisel “En İyi 100 Film” listesine eklemiştir. Aynı zamanda Küçük Cadı Kiki filmini büyük bir övgüyle övmüş, filmi izlerken gözyaşlarını tutamadığını itiraf etmiştir. CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. xxi-xxii.

³⁴² *Nausicaa of the Valley of the Wind*, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/nausicaa.html 21.02.2019.

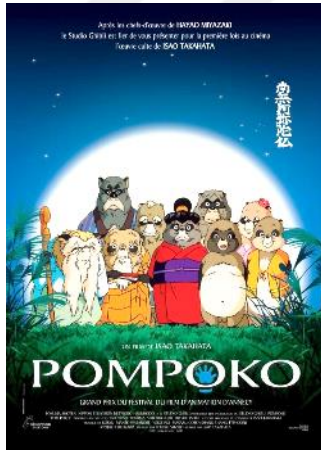
³⁴³ *Pom Poko* 1994, (2018).

www.reddit.com/r/anime/comments/6rd94v/spoilersrewatch_miyazakighibli_rewatch_pom_poko/ 21.02.2019.

³⁴⁴ *Tanuki*, www.onmarkproductions.com/html/tanuki.shtml, 21.01.2019.

kamera satın almış ve böylece uzun zamandır beklenen ve planlanan fotoğraf departmanı kurulmuştur. Yeni bölümün eklenmesiyle birlikte Ghibli, animasyon, sanat, izleme-boyama ve fotoğrafçılığa kadar tüm bölümleri barındıran bir stüdyoya dönüşür. Bu oluşumun bu kadar önem taşımasının sebebi ise, ortak bir amaç ile tek bir çatı altında çalışmanın, yüksek kaliteli iş elde etmede önemli olduğu inancıdır.³⁴⁵ Bununla birlikte Stüdyo Ghibli’de ilk defa Pompoko filmiyle beraber geleneksel animasyon tekniğinin ötesinde CG, bilgisayar grafikleri kullanılmaya başlanmıştır.³⁴⁶

En nihayetinde Temmuz 94’te yayımlanan, tamamen Takahata’nın orijinal hikâyesi olan bu film, genel anlamda çevrenin nasıl tüketildiğini ele almıştır. Artan insan nüfusuyla beraber yerleşim alanlarının çoğalması, Tanukilerin doğal yaşam alanlarını tehdit altına sokar. Bu durumdan gitgide rahatsızlık duyan bu canlılar, aslında doğalarında var olan şekil değiştirme güçlerini daha da etkili hale getirip ustaca yapmaya karar vermişlerdir. Çünkü bu sayede sahip oldukları doğal alanı koruyabilmek adına insan yaratisıyla mücadele edebileceklerdir.

Resim 62 Pompoko

Pompoko yayınlandıktan 1 ay sonra yani ağustos ayında ise, Miyazaki, Mononoke Hime filminin (Prenses Mononoke, Temmuz,1997) üretimi için tek başına hazırlanmak amacıyla harekete geçmiştir. Diğer yandan da yönetmenlik koltuğuna bu

³⁴⁵ (5) Ghibli - Its Uniqueness, www.nausicaa.net/miyazaki/ghibli/history/history5e.html 23.02.2019.

³⁴⁶ Studio Ghibli Announces 3D CGI TV Series, *Hell Reports Slight Wintry Mix* (2014). filmschoolrejects.com/studio-ghibli-announces-3d-cgi-tv-series-hell-reports-slight-wintry-mix-fdd4279ec1d5/, 23.02.2019.

Your Mark adlı parçaları için oluşturulan bir klip videosudur. Ayrıca kısmen Rusya'nın ünlü Çernobil nükleer kazasından ilham alınarak tasarlanmıştır.³⁵⁰ Miyazaki tarafından hazırlanan anlatı yapısı, esrarengiz unsurların dâhil edilmesiyle izleyicinin hayal gücünü canlandırmayı hedeflemiş dolayısıyla bazı sekanslar seyircinin yorumuna açık tutulmuştur. Bu durumu yönetmen, klibin yayınlanmasından kısa bir süre sonra yapılan bir röportajda, "Çok fazla şifreli şey koydum, ancak bir müzik filmi olduğu için insanlar istediği gibi yorum yapabilir." sözleriyle desteklemiştir.³⁵¹

Resim 64 On your Mark Klibinin Afişi ve Eskizleri

Kurgusal bir gelecekte, Dünya'nın yüzeyinin radyasyonla kirlenmesi ve hastalıkların yayılması sebebiyle insanlar yeraltı şehirlerinde yaşamak zorunda kalırlar.³⁵² Kısa film, bu yeraltı şehirde yaşayan dini bir tarikatın bulunduğu binaya polis kuvvetlerinin baskın yapmalarıyla başlamaktadır. Polis memurlarından olan iki arkadaş, (Bu iki polis memuru Chage & Aska'yı temsil ederler.) baskın esnasında, baygın bir şekilde yatan, adeta melek görünümünde beyaz kanatlara sahip bir genç kız

³⁵⁰ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 64.

³⁵¹ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss.99.

³⁵² Aslında, böyle bir dönemin geleceğine inanan Miyazaki, filmi, böyle bir dünyada yaşamamanın ne demek olacağını düşünerek yaptığını belirtir. Ayrıca klip, daha önce bir film yapmak amacıyla storyboardlarını oluşturduğu bir hikayeden yola çıkılarak düzenlenmiştir.

TOYAMA, Ryoko (1995). *Miyazaki Interview in "Animage"*

www.nausicaa.net/miyazaki/oym/interview_oym.txt, 23.02.2019

TÜRKÖĞLU, Fırat (2014). *On Your Mark: Bir Miyazaki klibi*, www.bakiniz.com/on-your-mark-bir-miyazaki-klibi/, 23.02.2019.

bulmuşlardır. Çok zaman geçmeden, genç kız, bilim adamları tarafından incelenmek amacıyla laboratuvarvari bir yere götürülür. Fakat iki arkadaş onu kurtarıp özgürlüğüne kavuşturmak için ellerinden geleni yapacaklardır.

Klip, tamamen görsel bir eylemle, hiçbir diyalog olmaksızın anlatılmasına rağmen, hem anlatı hem de teknik düzey anlamında diğer Stüdyo Ghibli filmlerinden daha az gelişmiş bir düzeyde değildir. Nitekim Egan Loo, şimdiye kadar yaratılmış en zarif yedi dakikalık animasyon olarak vasıflandırmış ve bir müzik videosu niteliğinde başlayan eserin, Ghibli'nin deneysel bir filmi haline dönüştüğünü ifade etmiştir.³⁵³

Klip boyunca, geleneksel cel animasyon³⁵⁴ göze çarpmayacak şekilde bilgisayar destekli grafikler (CG) ve dijital kompozisyon ile birleştirilerek kullanılır. Pompoko ile başlayan bu yenilik, On Your Mark'ta biraz daha ilerletilmiş ve böylece takip eden yıllarda yayınlanacak olan Prenses Mononoke, Ruhların Kaçışı ve Yürüyen Şato filmlerinin şaşırtıcı derecedeki başarılarının önü açılmıştır. Bir başka yönden, klipte, birçok Ghibli eserinde olduğu üzere ayrıntılar büyük bir titizlikle yansıtılır. Müzik eleştirmeni Charles McCarter bu konuda, animasyonun, gökyüzünde uçan polis gemilerinden dini tarikatın bulunduğu binanın duvarlarına, araçların tekerleklerinden en ufak ayrıntılara kadar olağanüstü bir şekilde işlendiğini ve bütün bu detayların yaratılan fantastik dünyayı gerçek hayatmış gibi algılattığını belirtmiştir.³⁵⁵

Bütün bunlarla beraber, 94 senesinin farklı zaman dilimlerinde Miyazaki Hayao'nun ürettiği, 3 bölümden oluşan Hansu no kikan (Hans'ın Dönüşü) ile Kuuchuu de oshokuji (Dining in The Air) adlı mangalar piyasaya sunulur. Model Graphix tarafından seri hale getirilen ve tamamen suluboya tekniğiyle yapılan Hans'ın Dönüşü, II. Dünya Savaşı'nın sonunda, Sovyetlerden kaçmaya çalışan, aralarında Hans adında bir Alman tank teknisyeninin de bulunduğu bir grup Alman asker ve sivilin, batıdaki Amerikalılara teslim olma süreçlerini işlemiştir. Her ne kadar mangada antropomorfik karakterler tasvir edilse de, şirinlikten ziyade savaşın yıkıcı gücünün ardında bıraktığı

³⁵³ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 62-63.

³⁵⁴ Her hareketin teker teker elle çizilerek işlendiği geleneksel bir animasyon tekniğidir. *2D-3D Animasyon*, pdi.com.tr/tr/BlogDetay/animasyon, 23.02.2019.

³⁵⁵ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 99.

dehşet ve korku duygularıyla daha karanlık bir taraf yansıtılmıştır.³⁵⁶ Hayao Miyazaki'nin Gündüz Düşleri kitabının bir bölümü olan Buta no tora (Domuzun Kaplanı) adlı kısa manga, aslında bu çizgi romandan önce bir öncü niteliği taşıyarak Hans'ın II. Dünya Savaşı esnasındaki maceralarını aktarmaktadır.³⁵⁷

Resim 65 Hansu no kikan (Hans'ın Dönüşü)

Kuuchuu de oshokuji (Dining in The Air) ise Japon Havayolları'nın uçuş dergisinde yayınlanmıştır. 1914'ten günümüze, uçuş sırasındaki yemeklerin tarihi hakkında bilgi veren, sekiz sayfalık suluboya tekniğiyle yapılmış bir mangadır. Aynı zamanda, 1996 senesinde piyasaya sunulan, Miyazaki'nin kaleme aldığı Shuppatsuten 1979 - 1996 (Starting Point, 1979 - 1996) kitabında eserin tamamına yer verilmiştir.³⁵⁸

3.2. Doğaya Karşı Teknoloji Savaşları ile Ötekileştirilenlerin Dünyası; Prenses Mononoke, 1997

Mononoke Hime (Prenses Mononoke) filminin başlangıç noktası, Miyazaki'nin 1980'li yıllarda kullanılmamış olan çizimlerinden derlediği, aynı adlı, 93'te yayınlanan 100 sayfalık bir güzel ve çirkin hikâyesine dayanır. Suluboya tekniğiyle yapılmış bu kitabın sayfalarının her birinde, kabaca taslak olarak nitelendirebileceğimiz tek bir illüstrasyon yer almaktadır. Aslında o dönemlerde bir animasyon filmi projesi olarak

³⁵⁶ Hansu no Kikan, myanimelist.net/manga/12595/Hansu_no_Kikan, 24.02.2019.

³⁵⁷ Hansu no Kikan, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/hans.html, 24.02.2019.

³⁵⁸ MİYAZAKİ, Hayao (2014). Y.a.g.e., ss.216.

hazırlanan bu eskizler, finansman anlamda herhangi bir destek göremediği için gerçekleştirilememiştir. Fakat yönetmen buna rağmen Miyazaki Hayao Imeijiboudo-shuu (Hayao Miyazaki Image Boards, 1983) adlı kitabında -ilk olarak- bu eskizlerin bir kısmıyla beraber çeşitli karakterler, hikâye fikirleri ve araç tasarımları gibi birçok kendine has çizimleri okuyucuların beğenisine sunmuştur. Kitaptaki hikâye unsurları, başta Prenses Mononoke olmak üzere Gökteki Kale, Komşum Totoro ve Ruhların Kaçışı gibi ünlü Stüdyo Ghibli filmlerine dönüşen eserlerin filizlenmeye başlayan tohumlarını yansıtmaktadır.^{359 360 361 362}

Resim 66 Miyazaki Hayao Imeijiboudo-shuu (Hayao Miyazaki Image Boards) 1983

93'te yayımlanan Prenses Mononoke kitabı ise filmde var olan birkaç unsuru (Demir Kasaba, savaş sahneleri gibi) içerisinde barındırsa da konu ve karakterler yönünden değişiktir. En başta, filmde çok daha yeni ve feodal bir çağda geçen hikâye, Totoro benzeri dev bir kedi, (yameneko)³⁶³ sadık bir kız çocuğu (adı, San no Hime)³⁶⁴ ve iblis tarafından ele geçirilmiş bir dükün maceralarını anlatması yönüyle oldukça

³⁵⁹ *Mononoke Hime (1980) - The Original Miyazaki Book (2008).*

ghiblicon.blogspot.com/2008/03/mononoke-hime-1980-original-miyazaki.html, 25.02.2019.

³⁶⁰ *Hayao Miyazaki Image Boards - 1983 Art Book (2009).*

ghiblicon.blogspot.com/2009/08/hayao-miyazaki-image-boards-1983-art.html, 25.02.2019.

³⁶¹ *Book List: Hayao Miyazaki*, www.nausicaa.net/miyazaki/books/miyazaki/#top, 25.02.2019.

³⁶² *Book List: Mononoke Hime (1980).* www.nausicaa.net/miyazaki/books/mh/mononoke80.html 25.02.2019.

³⁶³ Tam olarak Wildcat yani Yaban Kedisi anlamına gelir. *Yameneko*, www.wordhippo.com/what-is/the-meaning-of/japanese-word-17f7f390bc222cd6fe967df1da4909dbb5c5904e.html 25.02.2019.

³⁶⁴ Mononoke Hime filminin başkarakteri olan San ismi, eski sürümdeki San no Hime adından türetilmiştir.

farklılık göstermiştir. Esasen kitap, Akira Kurosawa'nın ünlü filmleri tarafından temsil edilen tipik bir Japon Samuray hikâyesidir.

Resim 67 Mononoke Hime (Prensess Mononoke) / Filmin hazırlık aşamalarındayken, Miyazaki her ne kadar bu kitaptan yola çıkarak bir film çekecekse de yeni bir şeyler bulması gerektiğinin bilincindeydi. Çünkü bu eskizler çizileli yaklaşık 15 seneyi geçmişti ve artık eskiydiler. Bu zaman zarfında toplum değişmişti dolayısıyla hikâyede sunulan birçok tema ve motif, mevcut toplum için artık geçerlilik taşımıyordu. Ayrıca kitabın önemli fikirlerinden bir tanesi olan karakterlerin bulutların üzerinde uçma yetenekleri, Totoro'da zaten kullanılan bir oluşumdur. Tüm bu sebeplerle, yaratıcı, ilginç ve tatmin edici bir dram yaratabilmek için neler yapılabileceği konusunda zorluklar yaşanacaksa da kitabın öyküsünden yeni bir dram oluşturulmadı. Yönetmen eski versiyonunu tamamen terk etmesi gerektiği ve yeni bir konsept geliştirmek için sıfırdan başlaması gerektiği sonucuna vardı. (Film, Shuna no tabi mangasından esintiler de taşımaktadır.)

"Yakuşima ile tekrar bir iş yapalım. _Miyazaki" Bütün bu süreç sonrasında Miyazaki, Yakuşima adasının bakir ormanlarından ilham alarak yeni ve orijinal bir hikâye yaratmaya karar verir. Bu ormanlar, daha önce Miyazaki'ye Rüzgârlı Vadi filmindeki Fukai ormanının konseptini yaratması için ilham kaynağı olmuştur. Sonuç olarak, 95 senesinin nisanında, Prensess Mononoke'nin plan ve teklifleri sonlandırılıp mayıs ayında storyboard çizimlerine başlanılır. Ancak üretime başlanmadan önce projenin ana prodüksiyon personeli ile yönetmen, konum keşfi için Ösumi Adaları'ndan biri olan Yakuşima'ya seyahat ederler.³⁶⁵ Gezinin amacı ise, stüdyodaki tüm çalışanların her bir hücresinde ormanın manzarası ile havasını hissetmelerini ve anlamalarını

³⁶⁵ MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.445.

sağlamaktır. Bu noktada Miyazaki, yeni projesinde ormanın kendisine ilham verdiği duygu ve tutkuyu kadrosuyla paylaşmanın çok önemli olduğuna inanmıştır. Zira bazı deneyimler, kelimelerden ziyade birebir kalp ve bedenle yaşayarak öğrenilebilir.

Bu gezi sonrasında birçok verinin elde edilmesiyle birlikte şüphesiz akılda kalıcı olan orman sahnelerinden bir tanesi, Prenses Ashitaka'nın Ormanın Ruhunu (Shishi Gami) tarafından ölüm uykusundan uyandırıldığı andaki arka plan resmi. Göletin ortasında, adeta kristal taşlar gibi parlayan birçok küçük su damlasıyla kaplı devasa boyuttaki bu ağacı geziye katılan herkes ormanda birebir görmüş ve etkilenmiştir.³⁶⁶

“En vahşi sahnede bile en güzel sahneyi boyamak sanat yönetmeni olarak sizin göreviniz ve sorumluluğunuzdur; bu yüzden buradasınız. _Miyazaki”³⁶⁷

Resim 68 Yakuşima'daki Dev Ağaç

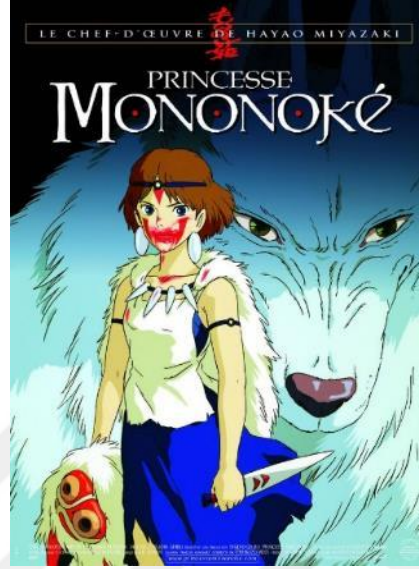
Prenses Mononoke filmi için 4 tane sanat yönetmeni atanır. Nizou Yamamoto, ağaç ruhlarının (Kodama) yaşadığı ilkel ormanları, Naoya Tanaka, Prenses Ashitaka'nın yolculuğuna başladığı sahneyi, Satoshi Kuroda, kurumuş ya da çıplak kalmış dağ manzaralarını, Kazuo Oga ise Emishi köyünü ve ormandaki göleti –yukarıdaki sahne- çevreleyen manzaraları boyamıştır.

Diğer yandan filmin sanat yönetmenlerinden Nizou Yamamoto, filmin gerçek sahnesi olan ilkel Japon ormanı Yakuşima'nın renklendirmesinin zor olduğunu ifade etmiştir. Yamamoto, bunun sebebine, bölgedeki ormanların, aynı yükseklikte ve küçük fakat kalın yapraklarla dolu ağaçlardan oluşmasını örnek gösterir. Aynı zamanda bu tür ormanların, yukarıdan bakıldığında, düz yeşil bir tabaka şeklinde gözükmesi ve

³⁶⁶ *Mononoke Hime wa koushite umareta* (How Mononoke Hime Was Born) Belgeseli.

³⁶⁷ www.nausicaa.net/miyazaki/mh/MakingOfMH/Part1.html, 25.02.2019.

mevsime bağılı olarak renginin birçok farklı renk kombinasyonlarıyla değişmesi çizim aşamasında zorluğa sebebiyet veren diğer etkenler olmuştur.³⁶⁸

Resim 69 Mononoke Hime (Prenses Mononoke) Filminin Afışı

“Genel dönem filmlerinin (jidaigeki) aksine bu filmde çok az samuray, köylü ya da feodal lord var. Bu, tarihin sahnesinde görünmeyenlerin ana karakterler olduğu bir film. Bu, tarihin kenarında köşesinde kalmışlara, marjinallere ait bir öykü. Miyazaki”³⁶⁹

Hikâye, 1336 ile 1573 yılları arasındaki yüksek kültürün doruk noktasına ulaştığı Muromachi döneminde (Ashigaka) gerçekleşir.³⁷⁰ Genel anlamda, geleneksel kıyafet ve maskelerle yapılan Noh tiyatrosu, çay seremonileri ve Zen bahçeleri ile anılan bu dönem öte yandan samurayların saray aristokrasisi ile yakınlaşarak seçkin ve bilgili olmaya başladığı zamanlardır. Fakat Miyazaki’nin bu dönemi seçmesinin nedeni, yüksek kültürü ve incelikli saray yaşantısından ziyade, Japonlarla doğa arasındaki ilişkinin o zamanlarda büyük ölçüde değişikliğe uğramasıdır. Çünkü demir üretiminin artması kömürle işlendiği için çok sayıda ağacın kesilmesine yol açmıştır. Ayrıca

³⁶⁸ *Mononoke Hime wa koushite umareta* (How Mononoke Hime Was Born) Belgeseli.

³⁶⁹ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss. 282.

³⁷⁰ Aslında Miyazaki, Akira Kurosawa ile buluştuğunda Muromachi dönemi ile ilgili bir film yapacağını sinyallerini o dönemde vermiştir.

BAYER, Berat (2017). *Kurosawa ile Miyazaki: İki Japon Ustanın Diyalogu*, www.wannart.com/kurosawa-ile-miyazaki-iki-japon-ustanin-diyalogu/, 26.02.2019.

kadınların daha fazla özgürlüğe sahip olması ile samuray, çiftçi ve zanaatkârların katı sınıf yapısının henüz ortaya çıkmaması diğer sebepler olarak nitelendirilebilir.³⁷¹

Filmin ilk sahnesi bir öyküleme ile başlar:

“Kadim zamanlarda etrafı ormanlarla çevrili olan bir ülke vardı. Çok uzak bir geçmişten beri tanrılarının ruhu ile yaşamaktaydı. O günlerde insanlar ve hayvanlar uyum içerisinde yaşıyordu. Ancak bir gün büyük ormanların çoğu yok edildi. Geriye kalanlar, büyük ormanın ruhlarına bağlı olan devasa hayvanlar tarafından korunuyordu... Tanrılarının ve iblislerin gününde...”

İşte Prens Ashitaka, bu dönemde topraklarında huzur içerisinde halkıyla beraber yaşayan, son Emishi³⁷² prensidir. Ancak bir gün, Nago adında şeytanlaşan bir (Tatarigami)³⁷³ tanrı domuzun, prensin köyüne saldırmasıyla işler değişmeye başlar. Aslında Nago, başka bir diyarda bulunan Demirkent’te üretilmiş bir silahla vurulması neticesinde aynı zamanda ormanı yok eden insanlığa karşı beslediği öfkeyle beraber şeytanlaşan bir yaratığa evrilmiştir. Prens köyünü kurtarabilmek adına girdiği savaşta galip gelse de çoktan şeytanın lanetine uğramıştır bile. Ve onu yavaş yavaş eritip bütün vücudunu kaplayacak olan bu lanet kaldırılmadığı sürece ölümüne sebep olacaktır. Bunu durdurabilmenin tek yolu ise şeytani yaratığın neden bu hale dönüştüğünü bulabilmek için, geldiği yön olan batı tarafına yani Demirkent’e giderek henüz nefretle kaplanmamış gözlerden gerçeği görmektir. Böylece Ashitaka’nın öyküsü, saçlarını keserek³⁷⁴ tek arkadaşı ve biniti Yakkul ile yola koyulmasıyla başlamaktadır.

Bu yolculuk, yoldaki maceralarla beraber prensi, Demirkent’te hüküm süren Lady Eboshi ile ormanın koruyucusu San’ın arasındaki teknolojiye karşı doğa savaşlarına sürüklemiştir. Demirkent’te yaşayan Tataraba halkı, demir üretimini devam ettirebilmek dolayısıyla hayatlarını sürdürebilmek için ormandaki ağaçları yok eden bir

³⁷¹ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 106-107.

³⁷² Japon tarihi ve kültüründe önemli bir yere sahip olan Emishi eski Japonya’nın üç ırkından biri olarak bilinmektedir. 8. Yüzyılın sonlarına doğru mağlup edilen bu topluluğa dair kültür kalıntıları kalmamıştır. ZETSUJİ (2016). *Heian Dönemi*, japonkulturu.wordpress.com/2016/06/21/heian-donemi-i/, 26.02.2019.

³⁷³ Tam anlamıyla lanet tanrısı ya da lanet ruhu anlamına gelir. yokai.com/tatarigami/ 26.02.2019.

³⁷⁴ Japonya’da saçını kesmek, kişinin öldüğü ya da artık bu dünyaya ait olmadığı anlamına gelir. Köylüler içinse artık Ashitaka ölü bir kişidir ve Emishi topluluğuna ait değildir.

Mononoke Hime, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/synopsis/page1.html#notes, 26.02.2019.

topluluktur. Hayat kadınlarından, cüzzamlılardan bir nevi yardıma muhtaç kişilerden oluşan bu halk, hükümdarlarına, kendilerini bulundukları durumdan kurtardığı için büyük bir saygı beslerler. Dağlar ve ormanlar ise hayvan tanrıları, en başta Kurt Tanrı Moro ve Moro tarafından büyütülmüş bir insan kızı olan San -namıdiğer Mononoke Hime- tarafından korunmaktadır. İnsanların, yaşayan varlıklar olan ağaçları ve canlıları acımasızca katletmeleri Moro ile birçok tanrıyı kızdırarak geri dönülmeyecek olan bir savaşa yol açmıştır. Diğer yandan bu savaşa imparatorluk askerleri de katılmaya karar verir. Çünkü ülkenin yöneticileri, ebedi gençliğin gücüne sahip olduğu söylenen Shishi Gami olarak adlandırılan Orman Ruhu'nun kafasını istemektedirler. En nihayetinde, Prens Ashitaka, karşılaştığı bu kıyametvari ortamda her ne kadar birçok açıdan kayıplar verilse de adeta bir köprü görevini üstlenerek hem ormanın tamamen yok edilmesini önlemiş hem de Demirkent insanlarını korumuştur. Nefretin yok edici gücü karşısında yapıcılığı seçen prens böylelikle lanetini de ortadan kaldırmayı başarmıştır.

Mononoke³⁷⁵ Japonca'da bir şeyin kötü ruhu anlamına gelmektedir. Temel olarak Japonlar, ufak bir baş ağrısından büyük bir doğal felakete kadar açıklanamayan her şeyi Mononoke olarak adlandırmışlardır. Diğer yandan bir Mononoke, canlı bir insanın ruhu olabileceği gibi ölü bir insanın ruhu da olabilir ya da bir hayvanın, canavarın, doğanın veya cansız bir nesnenin ruhunu da temsil edebilir. Yine Japonca'dan gelen Hime sözcüğü ise Prenses anlamını taşımaktadır. Bu anlamda, San'ın diğer adı, bir mononoke tarafından büyütüldüğü için onlar gibi davranması, çevresinin ona Mononoke Hime (bir nevi Ruh Prenses ya da Canavar Prenses) lakabını takmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca üç numara anlamına gelen San'ın, tanrı kurt Moro'nun üçüncü yavrusu olarak kabul edilmesi bir tesadüf değildir.^{376 377}

³⁷⁵ Bir diğer adı Yokai'dir. Japon mitolojisinde doğaüstü varlıkların (hortlaklar, cinler, hayaletler gibi) genel adı olarak ifade edilebilir. Aynı zamanda bir hayvan, nesne ya da kişi şekline dönüşebilmektedirler. *Yokai*, eksisozluk.com/yokai—3555453, 27.02.2019.

³⁷⁶ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 109.

³⁷⁷ *Mononoke Hime*, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/faq.html#translation 27.02.2019.

Resim 70 Yaratım Sürecinde Mononoke Hime / Prens Ashitaka ile Prenses Mononoke / Aslında, Miyazaki'nin film için düşündüğü ilk isim Ashitaka no Sekki (Ashitaka'nın Masalı) olmuştur. Ancak yönetmenin, Prenses Mononoke adlı bir basın bülteni yayınlayan Toshio Suzuki tarafından ikna edilmesi üzerine filmin nihai isminin bu şekilde kalması kararlaştırılmıştır.³⁷⁸

San karakteri, Miyazaki'nin, git gide daha kaotik olarak algıladığı dünyaya beslediği öfkesinin bir örneği gibi görünmektedir. Nitekim yönetmen çizimlerinde onu doğanın korkunç bir kuvveti şeklinde betimler. İzleyiciler ve Ashitaka, karakteri ilk kez Lady Eboshi tarafından vurulmuş kurt annesi Moro'nun zehirli kanını emerken, kanlar içerisindeki yüzünde beliren nefret ve kibir duygusuyla görürler. Daha sonra, korkunç bir kırmızı maske takarak, kurtların ormanını tehdit eden Tataraba halkına saldırırken... Ne tamamen insan olabilen San ne de tam hayvan olabilmıştır, nihayetinde ormana ait vahşi ve özgür bir ruhtur.

Hikâyedeki diğer güçlü kadın figürü Lady Eboshi, kendi çıkarı uğruna yok ediciliği seçme yönüyle Rüzgârlı Vadi filminde karşılaştığımız Kushana ile benzerlik göstermektedir. Ormanı, canlıları anlamak ve onlarla beraber yaşamayı öğrenmek yerine tahrip eden ve fazlasıyla yıkıcı gücün tarafında yer alan bu iki yönetici karakter aslında içlerinde bir yerde var olan iyi taraflarıyla da birbirlerini yansıtmışlardır. Belki de, her iki filmde tam anlamıyla gösterilmese de geçmişte yaşadıkları travmalar onları etraflarına istemsiz bir şekilde kabuk örmelerine sebebiyet vermiştir. Toplumun

³⁷⁸ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 324-326.

dışladığı, hor gördüğü hayat kadınlarını ve cüzzamlıları sahiplenene, onlara değere vererek yuva ve iş temin eden Eboshi'nin bu hareketi sert karakterinin ardında yumuşak huyunu gösteren örneklerdir. Diğer yandan kurtarılan, cesaretli, güçlü ve yetenekli olarak tasvir edilen bu fahişeler, Miyazaki'nin filmlerinde karşılaşılan emekçi kadınların birer örneğidirler. (Kırmızı Kanatlar, Ruhların Kaçışı vb.) Yönetmenin, vahşi dağlarda ve ormanlarda yaşayan toplulukların bir parçası olan ortaçağ demircileri, uzun zamandır, oldukça ilgisini çekmiştir. Ancak, onları kadın şeklinde göstermek büyük bir radikal karar olmakla beraber Eboshi'nin orman tanrılarına karşı kullanmayı planladığı silahları ve tüfekleri üretmeleri, olayı apayrı bir boyuta taşımıştır. Lady'nin dışlanan kişileri işe almasında gösterdiği merhamet ile yaptıkları işin korkunç doğasının bir araya gelmesi, çarpıcı bir şekilde lider olmanın ahlaki tavizlerini göstermektedir.³⁷⁹

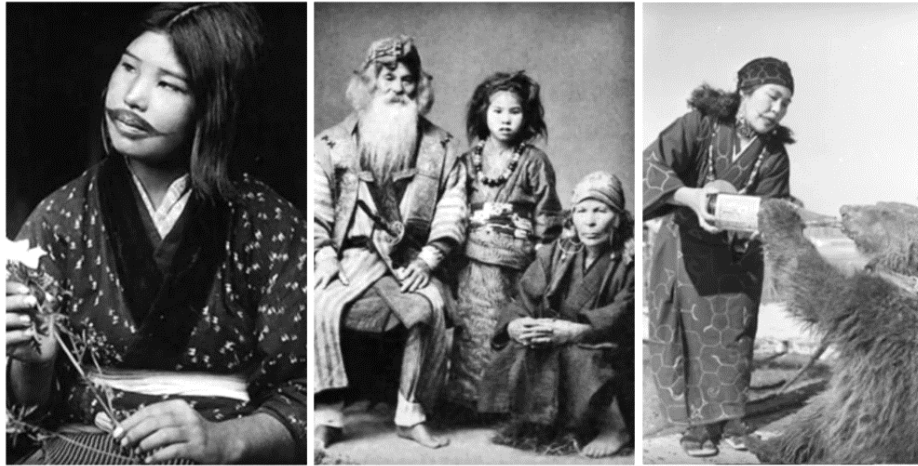
“Tarihte belirsiz bir yere sahip insanları içeren bir dünya (filmde) oluşturmak istiyorsanız, Hansen (Cüzzam) hastalığı ile yüz yüze gelmek zorundasınız... Aksi takdirde saçma olur. _Miyazaki” Filmde hayat kadınlarının yanı sıra tasvir edilen cüzzamlılar, hastalıklarının verdiği görünüş nedeniyle tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi toplum tarafından dışlanıp kendi kaderlerine terk edilmişlerdir. Özellikle Japonya’da, bu hastalığa sahip olanlar sanatoryaya zorla yatırılarak ayrımcılığa maruz kalmışlar ve bu ayrımcılık, hastanın aile üyelerine dahi kötü bir biçimde sirayet etmiştir. Hatta cüzzamın bazı kültürel kavramları, hastalığın ilahi bir ceza biçimi olduğunu öne sürerek mağdurların kendilerini suçlamaları gerektiğine kadar ileri gider.³⁸⁰ Dolayısıyla Miyazaki'nin Prenses Mononoke'yi yaparken Japonya’da ayrımcılığa uğrayan insanların az bilinen tarihine ışık tutmak istemesi onu kaçınılmaz bir sonuç olarak cüzzam hastalığına götürmüştür. Ayrıca Tokyo’da bulunan, Hansen hastalığı için yapılmış sanatoryumu sık sık ziyaret eden yönetmen, Cüzzama yakalanmış kişilerle muhabbet ederek bu konudaki duyarlılığını da göstermektedir.^{381 382}

³⁷⁹ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 315-344.

³⁸⁰ JAO, Charline (2016). *Hayao Miyazaki Discusses Princess Mononoke at International Symposium on Leprosy*, www.themarysue.com/hayao-miyazaki-leprosy-symposium/, 28.02.2019.

³⁸¹ KOBAYASHI, Kakumi (2019). *Hayao Miyazaki talks why he depicted leprosy in “Princess Mononoke”*, english.kyodonews.net/news/2019/02/2e195cb5ff20-hayao-miyazaki-talks-why-he-depicted-leprosy-in-princess-mononoke.html, 28.02.2019.

Tarihin bir köşesinde kalan diğer karakter ise Prens Ashitaka'dır. Çünkü Ashitaka Aynu/Emishi topluluğundandır. Mazisinin milattan önce 1200'lere kadar uzandığı bilinen Aynular ya da Ainular Japonya'nın kuzeyinde bulunan Hokkaido Adası'nda (Ezo Adası) yaşayan beyaz ırktan etnik bir topluluktur. Kendi lisanlarında insan anlamına gelen Aynu sözcüğünün Japonya'da etnik bir hakaret olarak kullanılması, kendilerine Utari yani yoldaş şeklinde hitap etmeleri sonucunu doğurmuştur. Ayıya tapanlar olarak da bilinen Emishiler geçimlerini genellikle toplayıcılık, avcılık ve balıkçılıkla sağlamışlardır. Öte yandan Meiji Dönemine (1868-1912) kadar Hokkaido adasında nispeten özgür biçimde yaşamlarını sürdürmeleri Japonya ve Rusya'nın arasındaki emperyal mücadele ile sona ermiş ve bunun neticesinde asimile edilen topluluğun nüfusu büyük ölçüde azalmıştır. Günümüzde ise saf kan olarak nitelendirebileceğimiz Aynu milletinden bahsedilmesi pek mümkün gözükmemektedir.³⁸³

Resim 71 Aynular (Emishiler)

Film için eski Japon medeniyetlerine dair araştırma yaparken Butan kültürüne ait bir takım donelerle de karşılaşan Miyazaki bu verileri ilham kaynaklarına dönüştürmüştür. Nitekim Prenses Mononoke'deki Emishi topluluğuna ait kıyafetleri, Butan halkının kostümelerini temel alarak kendi yorumuyla tasarlamıştır. Bir başka

³⁸² TAŞDELEN, Beyza (2016). *Miyazaki, Prenses Mononoke'nin Bir Kısımının Cüzzamla İlgili Olduğunu Doğruladı*, kayiprihtim.com/haberler/anime-cizgi/miyazaki-prenses-mononokenin-bir-kisminin-cuzzamla-ilgili-oldugunu-dogruladi/, 28.02.2019.

³⁸³ *Yok edilen ırk: Ayıya tapan Aynular* (2018). www.dunyabulteni.net/bir-zamanlar/yok-edilen-irk-ayiya-tapan-aynular-h320907.html, 01.03.2019.

açından, Emishilere ait tasvir edilen kılıçlar, (Ashitaka'nın ve Kaya'nın kılıçları) sadece, Japonya'nın ana adası Honshu'nun kuzeyindeki Tohoku'da bulunabilen warabite-tou³⁸⁴ adındaki özel bir şekle sahiptir. Ayrıca giyilen Kimonolarda bulunan obilerin (Kimono Kemerleri) konumuna kadar birçok ayrıntı dikkatle tasvir edilmiştir. Bu anlamda, prens Ashitaka obi'sini gençliğini ve olgunluğunu ifade edecek şekilde beline takar. Tataraba halkı gibi diğer figürler de obilerini düşük pozisyonda konumlandırırken Jiko-Bou karakteri ise karnında daha düşük bir pozisyonda tutar bu da yaşını ve deneyimini gösterir.³⁸⁵

Resim 72 Prens Ashitaka / Kaya / Warabite-tou Kılıcı / Jiko-Bou Karakteri / Ashitaka'nın oklarında, başında üç bölüme ayrılmış tüyden oluşan kanatçıklarla belki bir obsidyen olarak nitelendirebileceğimiz siyah taştan yapılmış bir ok ucu bulunmaktadır.

Miyazaki genel anlamda eserlerinde açık ve canlı renkler kullanmayı sever. Örneğin, hiçbir insan gerçekte orijinal bir yeşil saça sahip değildir ancak prenses Mononoke, -Japonca'da aynı zamanda güzel kadın saçlarına hayranlık ifadesi için kullanılan- midori no kurokami'ye (yeşilimsi siyah saç) sahiptir. Lady Eboshi'nin kıyafetleri ile dudak rengi de epey dikkat çekici bir biçimde tasvir edilmiştir. Muromachi döneminde kıymetli olan ruj, sadece çok sınırlı sayıda ve üst sınıftaki

³⁸⁴ Japonya'da kullanılan en eski kılıç türlerinden bir tanesi.

warosu.org/tg/?search_tripcode=!hgcMxFhLmk&task=search2&offset=240, 01.03.2019.

³⁸⁵ *Mononoke Hime wa koushite umareta* (How Mononoke Hime Was Born) Belgeseli.

kadınlar tarafından kullanılabilmesi gerçeğine rağmen, Michiyo Yasuda,³⁸⁶ Eboshi'nin kişiliğini yansıttığı düşüncesiyle dudak renginde açık ve canlı bir kırmızı rengi kullanmaya karar vermiştir. Normalde Ghibli filmlerindeki karakterlerin dudakları genelde görünmezken, Lady'nin sürdüğü bu ruj sayesinde dudakları fark edilebilir bir hale gelmektedir.³⁸⁷ Kıyafetleri ise, genç izleyici kitlesine hitap edebilmek adına çok şık bir şekilde tasarlanmış ve renklendirilmiştir. Hem Miyazaki hem de Yasuda, Eboshi'nin karakterini ve kişiliğini sevdikleri için, güzel ve çekici bir kadın sunmanın, öyküdeki fantezi unsurunu artıracağına inanmışlardır.³⁸⁸

Prens Mononoke'nin diğer Stüdyo Ghibli filmlerinden iki misli bütçeye sahip olması birçok ayrıntının işlenebilmesini sağlamıştır.³⁸⁹ Bu durum, eser için üretilen kare sayısının (144.000, Pompoko'da sadece 82.000 kare kullanılmıştır.³⁹⁰) oldukça fazla olmasına yol açmış ve genel hareket tarzının, ortalama Japon animasyonundan beklenilenin çok daha akıcı ve gerçekçi olması sonucunu doğurmuştur. Bilgisayar tarafından tasarlanan görüntülerin de (CG) eklenmesiyle, canlı aksiyon sinemasıyla karşılaştırılabilir derecede sağlamlık duygusu aktarılacak bu etkiye önemli derecede katkıda bulunulmuştur. Aynı zamanda, Miyazaki'nin hayvan hareketlerinin en ufak nüanslarına karşı gösterdiği titizlik filmi görsel açıdan bir üst seviyeye taşımıştır. Bu anlamda, kurtlar, yaban domuzları, maymunlar ve atların her birine karakteristik ve etkili hareket kalıpları eklenmiştir. Özellikle Prens Ashitaka'nın biniti olan Yakkul'un animasyonunda Miyazaki'nin sadece hayvanın hareketlerine değil yüz ifadelerine de inandırıcı unsurlar katması en dikkat çekici sonuçları ortaya koymaktadır. (Yakkul'un Tatarigamiye dönüşmüş domuzun karşısında hareket edememesi örneği gibi)³⁹¹

Stüdyo Ghibli'nin CGI departmanı ilk kurulduğunda, ikiden fazla üyesi yoktu. Ancak Mononoke'nin üretim aşamasında departman, -Takahata'nın Pom Poko filminde,

³⁸⁶ Michiyo Yasuda bir renk tasarımcısıdır aynı zamanda Stüdyo Ghibli'nin mürekkep-boya bölümünün şefidir. *Michiyo Yasuda*, wikivividly.com/wiki/Michiyo_Yasuda 01.03.2019.

³⁸⁷ ÇETİNKAYA, Ali (2017). Mononoke-Hime, www.mehmetalicetinkaya.com/2017/10/mononoke-hime-princess-mononoke-prens-mononoke/ 01.03.2019.

³⁸⁸ www.nausicaa.net/miyazaki/mh/MakingOfMH/Part1.html, 01.03.2019.

³⁸⁹ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 66.

³⁹⁰ *Mononoke Hime*, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/faq.html, 01.03.2019.

³⁹¹ CAVALLARO, Dani (2006). *Y.a.g.e.*, ss. 111-112.

deneysel olarak dâhil edilen dijital unsurlar üzerinde çalışan- CGI direktörü Yoshinori Sugano başta olmak üzere animatörler, dijital boyama sanatçıları ve birkaç bilgisayar uzmanı işe alınmış ve giderek bünyesini genişletmeye başlamıştır. Miyazaki'nin Prenses Mononoke'deki dijital teknolojiye yaklaşımı, özellikle Sugano tarafından şu şekilde özetlenmiştir: *"Sıradan bilgisayar grafik animasyonu Toy Story'deki gibi görüntüler üretir. Ancak Miyazaki, geleneksel cel animasyonuna sorunsuz bir şekilde entegre edilebilecek bilgisayar grafikleri istedi, bu yüzden bunu yapabilen bir yazılım geliştirerek başlamak zorunda kaldık."*³⁹² Bu nedenle, Ghibli, CG teknolojisini Mononoke'nin üretiminde yoğun olarak kullanmasına rağmen, genel animasyon, geleneksel ile yeninin uyumlu bir karışımından oluşmuştur. Yaklaşık 15 dakikalık CG (Bilgisayar Grafiği) kullanılan Mononoke Hime'de sadece 10 dakikası dijital mürekkep ve boyama için kullanılan sahnelerdir. Kalan 5 dakika ise doku haritalama ve dijital kompozisyon gibi çeşitli CG tekniklerinden oluşmaktadır. Filmde bu teknolojiyi kullanırken amaç Sugano'nun da belirttiği üzere CG gibi görünmeyen CG olmuştur.

Resim 73 Prenses Mononoke'de GGI Sahnesi / Bu sahnede, şeytanlaşan domuz Nago'nun yani Tatarigami'nin yılanlaşan uzuvları, üç boyutlu CG teknolojisi kullanılarak canlandırılmıştır. Böylece, genel tarz, zamana ayak uydurabildiği halde sanatsal ve el yapımı gibi bir his sağlamaktadır. Mononoke Hime'de, CG sahneleri de dâhil olmak üzere, yaklaşık 10.000 adet çizim, dijital olarak boyanmıştır. (Bunun için Ghibli'de kullanılan yazılım Softimage's Toonz idi.) Diğer yandan üretimin sonlarına doğru, kalan 5.000 kareyi boyayacak kadar insan gücünün olmadığı ortaya çıkar. Bu sebeple Ghibli, beş bilgisayar daha satın alır ve kalan kareleri dijital olarak boyamak için işlerini bitiren animatörlerden

³⁹² STOKES, Deja-Nicole (2015). *Hayao Miyazaki 50 Years Hand-Drawn Animation*, Pensilvanya: Taws Can Do, ss.48-51.

destek toplar. Bununla birlikte Hayao Miyazaki aslında kendi görevi olmamasına rağmen çizilen bütün kareleri büyük bir titizlikle denetlemiş ve gerektiğinde müdahalelerde bulunmuştur.^{393 394}

Prenses Mononoke'nin üretim aşamasında Disney şirketi ile uluslararası dağıtım anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma sayesinde Miyazaki'nin filmleri, kısa bir zamanda dublajlı versiyonlarıyla uluslararası çapta arenaya çıkabilecektir. Eser, Küçük Cadı Kiki'den sonra Disney'in Amerika'da kısıtlı bir süreliğine de olsa sinemalara koyduğu diğer Ghibli filmi olmuştur. Aslında Karayip Korsanlarına dek bu tarz şiddet içerikli sahneler taşıyan filmleri yayınlamayan Miramax, (Disney'in yan kuruluşu) her ne kadar başlangıçta 13 yaş sınırını koymak istese de Miyazaki'nin bu konudaki istemsiz olan net tavrı karşısında geri adım atmak durumunda kalmıştır.³⁹⁵ İngiltere'de de gösterime giren Mononoke ilk başlarda rağbet göremez hatta Kiki için olumlu yorumlarda bulunan eleştirmenler dahi fikir ayrılıklarına düşerler. Yönetmeni tanıyan ve tanımayan bazı kişiler filmi soğuk olarak nitelendirirlerken bazıları Batı'daki animasyon algısına uzak olduğunu belirtmişlerdir. Belki de bu sonucun sebepleri arasında, kafa, kol kesme sahneleriyle şiddet içeren, kan dökülen sekansların oldukça fazla olması gösterilebilir.³⁹⁶ Gerçekten de Miyazaki filmleri arasında en şiddet içerikli film Prenses Mononoke olmuştur. Ancak çok kısa bir zaman sonrasında başta Japonya'da olmak üzere işler değişmeye başlar. Ülkede, Steven Spielberg'in meşhur E.T. filminin 15 yıllık gişe hasılat rekoru kırılmış, Miyazaki ve Ghibli'nin hayran kitlesi katlanarak artmaya devam etmiştir.^{397 398} Aslında Prenses Mononoke basitçe bir hit değil, kültürel bir fenomen haline gelmiştir.

Yayınlandığı seneden itibaren yaklaşık 11 ödüle aday gösterilen film en nihayetinde 9'unu kazanır. Ayrıca Japonya Akademi Ödülünde En İyi Film'i kazanan

³⁹³ *Mononoke Hime*, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/cg.html, 02.03.2019.

³⁹⁴ *Mononoke Hime*, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/faq.html, 02.03.2019.

³⁹⁵ Miramax başkanı Harvey Weinstein'in yönetmenin filmlerinin daha satılabilir hale getirilmesi için düzenlenmesi talebine, Miyazaki'nin gönderdiği otantik bir katanayla cevap vermesi olayı bu filmde vuku bulmuştur. (No-Cut!) BROOK, Xan (2005). *A god among animators* *The Guardian*, www.theguardian.com/film/2005/sep/14/japan.awardsandprizes, 02.03.2019.

³⁹⁶ KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Y.a.g.e.*, ss. 180-181.

³⁹⁷ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.106-107.

³⁹⁸ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 66-68.

ilk animasyon filmi olmuştur. 2013 senesinde ise ilk defa bir Ghibli eseri tiyatro sahnelerinde canlandırılmaya başlamıştır.³⁹⁹

3.3. 1998 ve 2001 Seneleri Arasında Yapılan Eserler

14 Ocak 1998'de Miyazaki Hayao, 13 yıldan uzun süredir ortağı ve meslektaşı olan Isao Takahata ile birlikte kurduğu Stüdyo Ghibli'den resmen ayrıldığını açıklar. Düzenlenen basın toplantısında, Mononoke Hime'nin yaptığı son uzun metrajlı film olduğunu ve eserin üretim aşamasından sonra görme yeteneğinin zayıfladığını belirtmiş ayrıca filmlerini artık istediği yüksek kalitede üretemeyeceğine inandığını vurgulamıştır.⁴⁰⁰ Uzun metrajlı filmlere yönelmese de genel anlamda çocuk kitaplarına dayanan kısa filmler yaratacak olan Miyazaki, her şeyden önce bir animatör kimliğine sahiptir. Neredeyse tüm kilit animasyonları şahsen kontrol eden ve yeterince iyi olmadıklarını düşündüğünde en baştan çizen, mükemmeliyetçi ve titiz bir animatör... Kuşkusuz sahip olduğu mükemmeliyetçilik, onu bir marka haline getirmiştir fakat bu çalışma stili çoğu yönetmenin tercih edebileceği tipik bir yol değildir. Örneğin, Mamoru Oshii anahtar animasyonu bile kontrol etmez, bu görevi üstlenmesi için teknik bir direktörü vardır. Ya da Isao Takahata animasyonu kontrol eder ancak problem olan yerlerde animatörlere kareleri yeniden çizmelerini söyler. Miyazaki ise kafasında kurguladıklarını pürüzsüz bir biçimde aktarabilmek için atılan her adımı kontrol etmenin tek yol olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, artık bir filmi bu şekilde yönetemeyeceğini, bütün bu yorucu sürecin kendisini fiziksel ve maddi anlamda yıpratmış olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca gençlere yol açmak için de Ghibli'den ayrıldığını belirten yönetmen, kısa filmlerle birlikte, senaryo yazmak gibi hatta belki gelecekte bazı projelere yardım edebileceğinin de altını çizmiştir.⁴⁰¹

Miyazaki stüdyodan resmen ayrıldıktan sonra Ghibli'nin yanında emeklilik yeri olarak nitelendirdiği yeni bir stüdyo olan Butaya'yı (Pig House) açar. Burada

³⁹⁹ TANAKA, Nobuko (2013). *U.K. stage group to rework 'Mononoke' magic*, www.japantimes.co.jp/culture/2013/04/19/stage/u-k-stage-group-to-rework-mononoke-magic/#.XHq4_ogzbIW, 02.03.2019.

⁴⁰⁰ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 78.

⁴⁰¹ www.totoroclub.net/forum/thread-1209-1-1.html, 03.03.2019.

yönetmen, genç animatörlere kısa filmler çekmek de dâhil olmak üzere birçok filme dayalı bilgiyi öğretmek adına haftada bir ders düzenlemiştir.⁴⁰²

Resim 74 Butaya Atölyesi / Hayao Miyazaki

Diğer yandan Miyazaki, II. Dünya Savaşı sırasında Alman Heer Tank Komutanı olan Otto Carius'un⁴⁰³ sömürülerine dayanan bir manga yaratır. Carius'un Tiger im Schlamm (Çamurda Kaplanlar) eserini temel alarak oluşturulan Otto Carius: Doromamire no tora, Türkçe adıyla Çamur Bulaşmış Kaplan, sulu boya tekniğiyle yapılmıştır. Manga, Mousou nouto adlı yeni bir seri adı altında⁴⁰⁴ Model Graphix dergisinin 169. sayısından 174. sayısına (1998) kadar yayınlanır. Başlangıçta üç bölüm şeklinde planlansa da tamamlanamadığı için altı bölüme genişletilmiştir. Yönetmenin eseri, ilerlemekte olan Sovyet ordusuna karşı mücadelesinde Estonya'daki Carius'un istismarları ile ilgilidir. Bütün karakterler antropomorfik olarak domuz biçiminde tasvir edilmiştir. Ayrıca eser, 2002'de Miyazaki Hayao: Mousou Note, Doromamire no Tora

⁴⁰² ASHCRAFT, Brian (2013). *Inside Hayao Miyazaki's Former "Retirement Place"*, kotaku.com/inside-hayao-miyazakis-former-retirement-place-1238663449, 03.02.2019.

⁴⁰³ Alman Tank Komutanı Otto Carius, İkinci Dünya Savaşı boyunca 150'den fazla tankı imha etmiştir. İlk olarak 1941'de Rusya'ya düzenlenen saldırı sırasında 20. Panzer Taburuna katılır. Ardından 1943'te 502. Panzer taburuna transfer olur. 44 yazında Carius yaralansa da 1945'in başında 512. Ağır Antitank Taburundaki Jagdtiger'in komutanı olarak atanmıştır. Mayıs ayında ise Amerikalılara teslim olmuş çok geçmeden de serbest bırakılmıştır.

Otto Carius: Doromamire no tora, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/otto.html, 03.02.2019.

⁴⁰⁴ *Works of Hayao Miyazaki*, www.wikizero.com/en/Works_of_Hayao_Miyazaki, 03.03.2019.

(Hayao Miyazaki: Fantasy Note, Çamur Bulaşmış Kaplan) başlığı altındaki kitapta toplanır. Aynı zamanda bu kitap, yönetmenin Estonya’da gerçekleştirdiği savaş alanı incelemesi ve Almanya’da Carius’la yaptığı röportajı barındırmaktadır.⁴⁰⁵

Resim 75 Otto Carius / Otto Carius: Doromamire no tora (Çamur Bulaşmış Kaplan)

Bütün bunlarla beraber, 1990’ların sonundan itibaren anime sanatı, Japonya’nın çağdaş kültüründe önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Bu durumun altında yatan en önemli etkenlerden bir tanesi, entelektüel anlamda sofistike eserler olarak nitelendirebileceğimiz, Hideaki Anno tarafından yaratılan televizyon dizisi Shinseiki Evangerion (Neon Genesis Evangelion, 1996-1997) ile Miyazaki’nin Mononoke Hime (Prenses Mononoke, 1997) filminin yaratılmasıdır. Her iki eserin de zorlu temalar ve fikirlerle kazandığı muazzam popülarite, sadece kendi eserlerinin değil aynı zamanda anime hakkında bir çok bilimsel makalelerin yazılmasına sebebiyet vermiştir. Bu etkiye ayrıca, 95 senesinde Satoshi Tajiri’nin ürettiği, video oyunu Pokemon eserinin başta mangaya ve animeye uyarlanması da büyük katkı sağlamıştır. En sonunda, Japon eleştirmenler tarafından, entelektüel çalışmaya gerçekten layık bir kültürel ürün olarak anime sanatının nihayet tanındığı aşikâr bir şekilde kabul edilmiştir.^{406 407}

⁴⁰⁵ Otto Carius, tanktarihi.tr.gg/Otto-Carius.htm, 03.03.2019.

⁴⁰⁶ KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Y.a.g.e.*, ss. 47.

⁴⁰⁷ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss. 180-183.

Susan Napier, Neden animasyon Japon popüler kültüründe bu kadar güçlü bir duruşu sürdürmeli? sorusuna, sebeplerinin, hem Japonya'nın kendine özgü kültürel mirasında hem de yirminci yüzyılın sonlarında sanat ve ticaretin belli başlı ekonomik gerçeklerinde bulunabileceği cevabını verir. Bu kapsamda, animenin gelişiminde en göze çarpan faktör olan ekonomik gerçeklik, küresel film pazarında Hollywood'un artan egemenliği ile başlamaktadır. Japonya'nın sinema salonlarında gösterilen filmlerin yaklaşık yüzde yetmişinin Amerikan filmlerinden oluşması, başta animenin ve Japon filmlerinin gişe başarısı elde edebilmek için rekabet etme durumunu ortaya çıkarmıştır. Örneğin, yönetmen Katsuhiro Otomo'nun 1988 yılında gösterime sunduğu Akira animesi, Japon sinema salonlarında, Star Wars, Return of the Jedi (Yıldız Savaşları: Jedi'm Dönüşü) filmini bir numaralı film olarak mağlup etmiştir. Daha yakın bir zamanda ise Miyazaki'nin ünlü destanı Prenses Mononoke, Japon gişe tarihinde o dönemde Titanik filmi birinci olana kadar listenin üst sırasında kalmayı başarmıştır. Hollywood'un hitlerinden daha az parayla üretilen bu iki Japon animesi, şüphesiz yaratıcılık ve hayal gücünün muhteşem yansımalarıdır. En nihayetinde, ticari ve sanatsal potansiyeli yüksek olan anime belki de Japonya'nın en büyük film sektörünü oluşturan bir sanat dalı haline evrilmiştir.

Animenin popülerliğinin ardındaki kültürel nedenlerden en belirgin olanı ise sanatın, yirminci yüzyıl Japon manga kültürü arasındaki ilişkisidir. Geleneksel bir Japon şiir türü olan Haiku, Zen ve resim gibi yüksek kültür sanatlarının temelleri üzerine inşa edilen anime ve manga, eski ve yeninin birleşiminden türeyerek aynı zamanda doğu ve batı etkilerinin kombinasyonu ile yeni bir kültürel form oluşturmuştur.⁴⁰⁸ Konu çeşitliliği oldukça fazla olan manga, erkekler, genç kızlar, çocuklar ve yetişkinler gibi yediden yetmişe her kesime hitap eden ve gerçekten de hemen hemen her Japon vatandaşının okuduğu bir materyaldir. Bazı tahminler Japonya'da yayınlanan materyallerin yüzde 40'ının manga biçiminde olduğunu öne sürecek kadar ileri gider. Hatta Batı'daki manga yazarlarının en kıdemlisi olan Frederik Schodt bu konuyu *"Japonya, çizgi romanların tam teşekküllü bir ifade aracı haline geldiği dünyadaki ilk millettir."* sözleriyle açıklığa kavuşturur. Öte yandan, animasyon üretiminde işleyiş

⁴⁰⁸ ALİCENAP, Çiğdem Taş (2014). *Yerelden Evrensele Japon Anime Ve Manga Sanatı*, Anadolu Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt:7, Sayı:7, sf.33.

genel anlamda, daha ucuza mâl edilen hikâyenin manga versiyonunun yayınlanmasıyla başlar ve söz konusu manga popülerlik kazandığı takdirde talepler doğrultusunda animeye uyarlanır. Her ne kadar bir takım mecralar animeyi bir çeşit hareketli çizgi roman şeridi olarak tanımlasalar da aralarında benzerliklerle beraber bariz farklılıkların da bulunduğu ortadadır. Manganın ayrılmış hikâye yapısının imkân sağladığı anlatı derinliği ile yan karakterleri, animede yansıtılabilmek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte, bir anime eseri manganın kendi yazarı tarafından yönetilse bile, filmin formatı, zaman sınırları ve tasarım yapıları kaçınılmaz olarak metinler arasında önemli değişikliklere yol açar. Bazen manga hayranlarının öfkelenmesine yol açan bu durum, Katsuhiro Otomo'nun Akira'sı ya da Miyazaki'nin Rüzgârlı Vadi'si incelendiğinde aşikâr bir şekilde gözükmektedir. Her iki eserin basılı versiyonu, birçok karakter için ve çok daha karmaşık bir hikâye çizgisi için alan sunarken, filmleri ise izleyiciye gerçek anlamda içsel bir deneyim yaşatabilmek adına öykü temposu, sıra dışı görselliği ve müziği kullanmayı tercih eder. Olayı izleyiciler tarafından ele alacak olursak, bu iki sanat dalına yönelik talep birbirleriyle aslında etkileşim içerisinde olmalarını sağlamıştır. Eserin mangasını takip eden bir okuyucu mangadan uyarlanan animeyi izlerken eserin animesinden etkilenen izleyici ise mangasını merak ederek okumaktadır.^{409 410}

2000'li yıllarda anime sanatının geldiği nokta, televizyon başında oturan seyirciyi sinema salonlarına taşımıştır. Anime ve manga sanatçısı olan üstat Miyazaki'nin bu başarıda payının olması su götürmez bir gerçektir.⁴¹¹ Eserlerinin hem batıyı içine alan kaynak ve mekânlarından oluşması hem de Japonya'nın tarih ve geleneklerini aksettirmesi evrensel tema ve imgelerle birlikte evrensel izleyicinin ve okuyucunun dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Diğer yandan o senelerde, Takahata Isao, Hohokekyo Tonari no Yamada-kun (En Sevdiğim Komşularım) animesini Stüdyo Ghibli adı altında üretirken, yönetmen, Tokyo'daki Inokashira Onshi Parkında bir sanat müzesi inşa etme planlarını

⁴⁰⁹ NAPIER, Susan (2001). *Y.a.g.e.*, ss.18-20.

⁴¹⁰ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss. 180-183.

⁴¹¹ KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Y.a.g.e.*, ss. 47.

şekillendirmeye başlar.⁴¹² Fakat emeklilikten yavaş yavaş sıkılmaya başlamış olacak ki “Yaşımdan dolayı artık eskisi gibi filmler yapmam mümkün değil. Eğer ekibim benim sorumluluklarımın bir kısmını üstlenerek yönetmenliğe odaklanmama izin verirse yapmak istediğim birkaç film daha var”⁴¹³ şeklinde bir açıklamada bulunur ve çok geçmeden Sen to Chihiro no Kamikakushi (Ruhların Kaçışı) filmi için teklif ve proje planlamalarının temelleri atılır.⁴¹⁴

3.4. Olumlu Bir Güç Olarak Değişim; Ruhların Kaçışı, 2001

Miyazaki Hayao, Prenses Mononoke filminin yapımından önce Kiri No Muko No Fushigi Na Machi (Sisle Kaplı Müthiş Köy) adlı Sachiko Kashiwaba’nın yazdığı çocuk romanını okumuş ve etkilenmiştir. Tuhaf karakterler ve gerçeküstü atmosferin betimlendiği kitap, küçük bir kızın ormanın ortasında yer alan gizemli bir kasabayı tesadüfi bir şekilde keşfetmesiyle başlar. Burada farklı sihir yeteneklerine sahip olan insanlarla tanışan başkahraman, bir yandan girişkenlik özelliğiyle edindiği arkadaşlarının problemlerini çözmeye çalışırken bir yandan da hayatını idame ettirebilmek adına çalışmak durumundadır. Bu olaylarla beraber hikâye örgüsü açısından ele alınan bazı unsurlar, Ruhların Kaçışı filminin temellerini oluşturmuştur.

Mononoke eseri bittikten bir süre sonra ise yönetmen, Baca Boyacısı Rin isminde biraz daha yaşlı bir kahraman ile çağdaş bir öykü geliştirmeye başlar. Film ile bu proje arasında sahip olunan tek ortak nokta, Miyazaki’nin Japon ulusal travmalarını işlemeye yönelik beslediği ilgisidir. Bu kapsamda, Baca Boyacısı Rin, 1923 Büyük Kanto Depremi’nden sonra, Ruhların Kaçışı ise 1990’larda Japonya’nın ekonomik çöküş döneminde gerçekleşecek biçimde oluşturulmuştur.⁴¹⁵ Ayrıca Rin projesi için yaratılan yaşlı, kaba ve çirkin kadın karakteri Ruhların Kaçışı filminde Yubaba karakterine evrilir.⁴¹⁶

⁴¹² MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.446.

⁴¹³ KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Y.a.g.e.*, ss.181.

⁴¹⁴ MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Y.a.g.e.*, ss.446-447.

⁴¹⁵ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 72.

⁴¹⁶ ESMERALDA, Jade Nicolette (2016). *15 Things You Didn't Know About Studio Ghibli's Spirited Away*, screenrant.com/studio-ghibli-spirited-away-trivia-unknown-facts/, 05.03.2019.

Resim 76 Yumi Kimura / Japon şarkıcı ve Lir sanatçısı / Ruhların Kaçışı filminin yayınlanmasından önce neredeyse hiç tanınmayan sanatçı, Prenses Mononoke'yi izledikten sonra büyük bir hayranlıkla Miyazaki'ye içinde CD'sinin de bulunduğu bir mektup göndermiştir. Yönetmen sanatçıya belli bir süre sonrasında geri dönüş yaparak yeni projesi olan Baca Boyacısı Rin'den bahseder. Ve Kimura bu hikâyeden esinlenerek arkadaşı Wakako Kaku'nun sözlerini yazdığı bir şarkı yaratır. Her ne kadar Baca Boyacısı Rin projesinden vazgeçilse de Miyazaki yeni film üzerinde çalışırken sevdiği bu şarkının yapmak istediği temayı içerdiğini keşfetmiştir. En nihayetinde, Miyazaki, bu şarkı yüzünden Ruhların Kaçışı filmini yapabileceğini söylemiş ve şarkının tema şarkısı olarak kullanılmasına karar vermiştir.

Şarkının ismi İtsumo Nando Demo'dur. (Her Zaman Benimle) ⁴¹⁷

Filme ilham kaynağı olan bir diğer unsur, Miyazaki'nin bir yaz tatilini kendine ait dağ evinde ailesi ve arkadaşlarının çocukları olan, hemen hemen 10 yaşlarındaki beş kız çocuğu ile geçirmesinden sonra gelişir. Ziyaretlerinin ardından, bazı çocukların geride bıraktıkları çizgi romanları okuyan yönetmen, işe yaramaz ve saçma olarak nitelendirdiği bu mangaların o yaş için gereğinden fazla aptalca aşk konularını işlediğini ifade etmiştir. “*Kalplerinde taşıdıklarının, istediklerinin bu olmadığını hissettim ve bu yüzden onların kahramanları olabileceği bir film yapıp yapamayacağımı merak ettim... _Miyazaki*”⁴¹⁸ ⁴¹⁹ Hikâyenin ana karakteri olan Chihiro'nun oluşmasında ilham kaynağı olan bu kız çocuklarını şaka yollu olarak tembel bir aylak şeklinde nitelendirse de iç

⁴¹⁷ *Sen to Chihiro no Kamikakushi*,

web.archive.org/web/20120420174331/http://www.nausicaa.net/miyazaki/sen/song.html, 05.03.2019.

⁴¹⁸ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 78-79.

⁴¹⁹ l32229.neocities.org/uborka.folder/sabgh.html 05.03.2019.

dünyalarının en az Chihiro kadar karmaşık ve zengin olduğunu bu sebeple Ruhların Kaçışı ile onlara sadece sinemada değil günlük hayatta da “Endişelenme, her şey yoluna girecek” demek istediğini belirtmiştir. En nihayetinde bunun için, uçabilecek veya imkânsız bir şey yapabilecek üstün yeteneklere sahip olan bir karakterden ziyade Japonya’da her yerde karşılaşılabilecek sıradan bir kız olan bir kahraman yaratılmıştır.⁴²⁰

Resim 77 Edo Tokyo Mimari Eserler Müzesi

Japonya’nın başkenti Tokyo’nun geçmişteki binalarının tasarımlarını yansıtan Edo Tokyo Mimari Eserler Müzesi, Miyazaki’nin etkilendiği ve sık sık ziyaret ettiği bir mekândır. Meiji ve Taisho dönemindeki (1867-1926) geleneksel Japon ve Batı tasarımlarının karışımından oluşan Japon evleri ve dükkânlarını sergileyen bu müze aslında yönetmenin filmi için dekor unsurlarını oluşturan bir set haline gelmiştir.⁴²¹

“Filmi yapan ben değilim. Film kendini yaratıyor ve takip etmekten başka çarem yok. _Miyazaki” Ruhların Kaçışı filmi geniş bir olay örgüsüne ve derinlikli karakterlere sahip olmasına rağmen tam anlamıyla kâğıda dökülmüş bir senaryosu mevcut değildir. Esasen bu durum Miyazaki’nin yönettiği tüm filmleri için geçerlidir. Filmin üretim aşamasında çizmeye başladıkça hikâyenin geliştiğini ve geliştikçe film

⁴²⁰ MES, Tom (2002). *Interview Hayao Miyazaki*, Midnight Eye The Latest And The Best In The Japanese Cinema, www.midnighteye.com/interviews/hayao-miyazaki/, 06.03.2019.

⁴²¹ *Interview: Miyazaki on Sen to Chihiro no Kamikakushi*, Animage (2001). www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/sen.html 05.03.2019.

üzerinde çalışmaya devam edildiğini belirten yönetmen filmin uzunluk süresinin bu döngüye büyük bir etkide bulunduğunu eklemiştir.⁴²²

Resim 78 Sen to Chihiro no Kamikakushi (Ruhların Kaçışı)

II. Dünya savaşından sonra katlanarak yükselen Japon ekonomisi ile gayrimenkul ve hisse senedi fiyatlarının suni olarak şişmesi, 1990'lı yıllara gelindiğinde büyük bir krizle sarsılır. Bu korkunç çöküşle birlikte gayrimenkule yatırım yapan birçok kurum ve kuruluş iflas etmiş ve Japon ekonomisinde durgunluk dönemi içerisine girilmiştir. Bu durumdan oldukça zarar gören yerler arasında alışveriş merkezleri ve eğlence parkları da bulunmaktadır.⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ Nitekim bu dönemde ve böyle bir eğlence parkında geçen Ruhların Kaçışı filmi Chihiro'nun babasının şu sözleriyle bu olayı destekler niteliktedir; *“Burası terkedilmiş bir lunapark olmalı. 90'larda bunlardan bir sürü inşa etmişlerdi. Ama sonra hepsi ekonomiyle beraber iflas etti. Bu da onlardan bir tanesi olmalı.”*

⁴²² CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., 120-121.

⁴²³ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). Y.a.g.e., ss. 118.

⁴²⁴ ATEŞ, Murat Yavuz, *Mucizeden Duraklamaya Japon Ekonomisi: Sonuçlar, Sebepler*, www.mfa.gov.tr/mucizeden-duraklamaya-japon-ekonomisi_-sonuclar_-sebepler.tr.mfa 06.03.2019.

⁴²⁵ Japonya'nın kendi kültüründe eğlence parkı, suni Avrupa köylerinden yemek müzelerine kadar birçok yapıyı içerisinde kapsayan bir terim olarak ta nitelendirilir.

OSMOND, Andrew (2014). Y.a.g.e., ss. 94-95.

10 yaşındaki şımarık bir kız çocuğu olan Chihiro Ogino'yu merkeze alan film, ailesi ile birlikte taşınmak üzere arabalarıyla yola çıktıklarında, atıl vaziyetteki eğlence parkına açılan çıkmaz bir patikaya tesadüfi bir şekilde girmeleriyle başlar. İçinde kimse yokmuş gibi gözüke de bu eğlence parkı aslında doğüstü bir diyara açılan gizemli bir alandır. Chihiro'nun ebeveynleri, diyardaki sahipsiz gözüken bir restoranda, küçük kızın bütün itirazlarına rağmen kendilerini, muhteşem derecede özenle yapılmış ve sergilenmiş yemekleri büyük bir iştahla yemekten alıkoyamazlar. Bu esnada Chihiro ise özünde bir nehir ruhu olan aynı zamanda ejderhaya dönüşebilen insan görünümünde Haku ile tanışmıştır. Her ne kadar Haku ona ailesinin ve kendisinin tehlike altında olduğunu ve diyarı terk etmeleri gerektiğini söylese de nafile... Artık anne ve babası yedikleri sihirli yemeklerden çoktan obez domuzlara dönüşmüş ve ruhlar âlemini gösteren karanlık çökmeye başlamıştır bile. Burası yaşlı ve tiran bir diktatör olan Yubaba cadısının yönettiği tuhaf ruhların ve yaratıkların arınmak için geldikleri ve insan yaratığının kabul edilmediği bir hamamdır. Haku'nun önderliğinde Chihiro, içinde bulunduğu bu tuhaf durumdan kurtulabilmek ve ailesine yapılan büyüü bozabilmek adına tek kurtuluş yolu olan bu Aburaya (misafirhane, dükkân ya da restoran anlamına gelir)⁴²⁶ isimli hamamda çalışmak zorunda kalmıştır. Karşılaştığı çeşitli zorluklarla mücadele eden dolayısıyla daha güçlü bir kıza evrilen Chihiro edindiği birçok arkadaşla birlikte sonunda ailesine yardım etmenin yolunu bulacaktır.

Sen to Chihiro no Kamikakushi başlığındaki Kamikakushi sözcüğü, Japon dilinde bir kişinin ölümüne atıfta bulunmak için veyahut esrarengiz bir şekilde yok olan kişilerin sınırlı bir tanrı tarafından kaçırıldığına inanıldığına kullanılmaktadır.⁴²⁷ Nitekim başlığın tam olarak Türkçeye çevirisi Sen ve Chihiro'nun Sırta Kadem Basması'dır.⁴²⁸ Bu kapsamda filmdeki başkahraman Chihiro da⁴²⁹ gerçek dünyadan ruhların dünyasına kaçırılan bir karakter olmuştur. Diğer yandan genç kız, Aburaya'da bir iş verilebilmesi için kendi ismini, Sen takma adıyla değiştiren Yubaba'ya vermek

⁴²⁶ *Sen to Chihiro no Kamikakushi*, www.nausicaa.net/miyazaki/sen/faq.html, 13.03.2019.

⁴²⁷ *Spirited Away*, howlingpixel.com/i-en/Spirited_Away, 07.03.2019.

⁴²⁸ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 118.

⁴²⁹ Chihiro kelimesi Japon lügatında derinlemesine, enine boyuna aramak, soruşturmak ya da pek çok şeyi aramak anlamlarını ifade eder. Diğer yandan Chi ve Sen, ikisi de bin (1000) anlamını yansıtmaktadır. ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *A.g.e.* ss. 121.

zorunda kalır. Bu anahtar sekans, filmdeki kelimelerin önemini ön plana çıkartmakla beraber tüm canlıların isimleriyle tanımlandığını ve birilerinin bu isimler üzerinde güç elde edebileceği fikrini yansıtır. Miyazaki, bugün bile kelimelerin taşıdığı anlam ve amacın manevi gücüne sıkı bir şekilde inandığını belirtmiştir. Zira Shinto inancına göre insanların sahip oldukları en önemli şey isimleridir.⁴³⁰ ⁴³¹ Yubaba⁴³² cadısının da yaptığı tam anlamıyla canlıların isimlerine el koyarak kişiliklerini ve geçmişlerini yok edip kendi boyunduruğu altında çalıştırmaktır.

Esasen bir nehir ruhu olan Haku'nun gerçek ismi Kohaku nehri anlamına gelen Nigihayami Kohaku Nushi'dir.⁴³³ Tıpkı Chihiro gibi Yubaba tarafından ismi ve kişiliğine el konulan Haku, beyaz bir ejderhaya dönüşme yeteneğine sahip bir ruhtur. Aynı zamanda Yubaba'nın çırağıdır. Bu ruha bahşedilen isim Haku'nun anlamı ise hamamdaki konumunu belirten usta anlamına gelmektedir. Haku ayrıca dönüştüğü ejderhanın ve giydiği kıyafetlerin⁴³⁴ rengi olan beyazı ifade eder.⁴³⁵ Karakterin evsiz olmasının sebebi ise ruhunu taşıdığı nehrin kurutulup üzerine bina ve bir takım yapıların inşa edilmesinden kaynaklıdır. Öte yandan Japon ejderhalarının hepsi Tatsus olarak bilinmektedir. Pek çok Japon ejderhası, efsaneye göre, bazen görünmez hale gelmekle beraber boyut ve şekil değiştirme yeteneklerine sahiptir. Haku'nun bir Japon nehir ruhu olması nedeniyle, Asya ejderhası biçimine dönüşebileceği ve bu durumda uçabileceği gösterilmiştir. Etkili ve uğurlu güçleri sembolize eden bu Asya ejderhaları, özellikle su, yağış, kasırgalar ve su baskınlarını kontrol edebilecek niteliktedirler. Ayrıca geniş bir doğaüstü güç yelpazeleri vardır. Bu anlamda çoğu, insan şeklini alabilir ya da bulutların

⁴³⁰ *Kanji mumbings from Spirited Away* (2014). shokubutsujin.wordpress.com/2014/08/20/kanji-mumbings-from-spirited-away/ 07.03.2019.

⁴³¹ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 121-122.

⁴³² Japoncada Yu sıcak su, baba ise ihtiyar kadın anlamına gelmektedir.

Kanji mumbings from Spirited Away (2014). shokubutsujin.wordpress.com/2014/08/20/kanji-mumbings-from-spirited-away/ 07.03.2019.

⁴³³ Nigihayami Kohaku Nushi'deki Nigihayami Haku'nun soylu soyadını ima eder, Kohaku kelimesi nehir, Nushi ise ruh anlamına gelmektedir. *Haku*, ghibli.fandom.com/wiki/Haku, 09.03.2019.

⁴³⁴ Haku Şinto rahibinin giysisi olan hakama giyer. Hakama geleneksel bir Japon kıyafeti olmakla birlikte farklı toplum kesimlerinde (samurayların, işçilerin veya aristokratların) farklı şekillerde giyilmektedir. *Japonya'nın simgesel kıyafeti* (2016). sakuradergi.com/hakama-giymek-icin-10-neden/ 09.03.2019.

⁴³⁵ *Haku*, ghibli.fandom.com/wiki/Haku, 09.03.2019.

arasında uçup suyun içinde saklanabilirler ve renklerini çevresine göre değiştirerek karanlıkta etkili bir kamuflej sağlayabilirler.^{436 437 438}

Resim 79 İsmi çalınan bir diğer karakter Haku ve Chihiro

Miyazaki'nin eserlerindeki güçlü kadın karakterleri bu filmde karşımıza başta Chihiro ile çıkar. Her ne kadar genç kızla ilk karşılaştığımızda güçlü bir duruş sergilemese de filmin sonlarına doğru Miyazaki'nin tabiriyle sıkıcılıktan büyüleyici bir kişiliğe doğru evrimleşecektir.⁴³⁹ Çünkü çıktığı bu yolculukta yalnızdır ve hayatta kalabilmek için sorumluluk almak zorundadır. Tıpkı Haku'nun belirttiği gibi; “*Eğer hayatta kalmak ve aileni kurtarmak istiyorsan yapman gereken şey bu.*” yani tek başına mücadele etmek. Sen'in girdiği toplulukta kabul görebilme yetisi, gerçek hayatta sınıf arkadaşlarından aldığı çiçeklerle gösterilirken ruhlar âleminde ise bu âlemdeki varlıkların onu en sonunda sevmeleri ve takdir etmeleri ile aksettirilir. Aslında şımarık ve sorumsuz bir çocuk gibi gösterilen Chihiro'nun gerçek sorunu ailesiyledir. Ebeveynleri kızlarını belirgin bir ifadeyle ihmal eden, açgözlü ve benmerkezcidirler. Bunu filmde en iyi yansıtan karelerden bir tanesi, restoranın tezgâhında gördükleri

⁴³⁶ *The Japanese Dragon*,

web.archive.org/web/20080620211020/http://www.dragonorama.com/oriental/japanese.html 09.03.2019.

⁴³⁷ *Asian Dragon Physiology*, powerlisting.fandom.com/wiki/Asian_Dragon_Physiology, 09.03.2019.

⁴³⁸ *Haku*, ghibli.fandom.com/wiki/Haku 09.03.2019.

⁴³⁹ *Interview: Miyazaki on Sen to Chihiro no Kamikakushi*, Animage (2001).

www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/sen.html 09.03.2019.

yemekleri izinsiz bir şekilde ve kızlarının uyarılarına aldırmayarak büyük bir iştahla yemeleridir. Yanında nakit ve kredi kartının olduğunu söyleyerek yemekler için sorunsuzca ödeme yapabileceğini belirten baba Akio, Japonya'daki tüketimin hat safhada olduğu dönemde kaygısızca yetişmiş birisi olduğunu bu sözleriyle açık etmiştir. Öte yandan Şinto inancına ait mabetlerle karşılaşsalar bile onlara saygı gösterisinde bulunmamaları ya da kullandıkları aracın gereğinden fazla büyük olması ve havayı kirletmesi bencil ve benmerkezci taraflarını yansıtan diğer özellikler olarak gösterilebilir. Bununla birlikte sahip oldukları bu vasıflar onların birer domuza dönüşmelerine yol açmıştır. Fakat bu seferki domuz figürü Porco Rosso'daki gibi zekâ ve sevimlilik özellikleriyle Japon mitolojisinin bir yansımasından ziyade açgözlülük ve oburluk gibi daha egoist niteliklerin ön plana çıktığı batılı bir simgenin aksıdır. Dikkat çekici olan bir nokta da bütün bu maceradan sonra ailenin yaşadıkları zorlukları unutarak bu hatalardan ders çıkarılmamış bir vaziyette yaşamlarına geri dönmeleridir.⁴⁴⁰

441 442

Chihiro karakteri, Küçük Cadı Kiki, Laputa gibi birçok Miyazaki eserinde olduğu üzere ebeveynlerinden koparak çalışma hayatına atılmış bir biçimde betimlenmiştir. Hayatta

Resim 80 Chihiro (Sen) Karakteri

kalabilmek adına verdikleri savaş onların olgunlaşmalarına yol açmıştır. Bu kadın kahramanlar aynı zamanda gerçek yaşam bağlarından tamamen kopartılmış karakterler değildir. Gerçeklik ile fantezinin muhteşem derecedeki dengesinin ürünüdürler. Ayrıca aldıkları kararların olumlu bir sonuca ulaşacağı da net değildir. Bu anlamda Chihiro'nun verdiği radikal kararlar onu ölüme götürebileceği gibi kimliksiz ve ruhsuz kalmasına da yol açabilecek kudrete

⁴⁴⁰ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.115-117.

⁴⁴¹ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 89-100.

⁴⁴² ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 121-123.

sahiptir. Yönetmene göre karakterin başkahraman olmasının altında yatan sebep onun şirin veya zeki olması değil içinde bir yerlerde var olan manevi güce sahip olmasıdır.

Genç kızın hamamda işe girdikten sonra ilk zorlu görevi Kötü Koku Tanrısını arındırmak olacaktır. Bu kokuşmuş ruhun balçıklarla kaplı olan bedeninin yaydığı pis koku yemekleri bozup birçok canlıyı bayıltırken Chihiro ayakta durmak zorundadır. Çünkü Yubaba tarafından verilen görevi yerine getirmediği takdirde tıpkı ailesi gibi domuza dönüşecektir. Bir dönüm noktası olarak nitelendirebileceğimiz sekansta bütün zorluklarla genç kız insanüstü bir performans sergileyerek hamamda eşi görülmemiş bir başarıya imza atar. Ruhu arındırırken vücuduna saplanmış bir diken gibi gözüken nesneyi çıkartmasıyla işin iç yüzü aydınlanmaya başlamıştır. Bu nesne, varlığın bünyesinde biriken çöplükleri tıkayan bisiklettir ve çıkartılmasıyla çöplük yığınına dönüşmüş Kötü Koku Tanrısı yerini yılanı andıran bembeyaz bir ejderhaya yani Nehir Tanrısına bırakmıştır. Miyazaki bu sekansı mitolojik bir oluşumdan ziyade gerçek bir deneyimi olan nehir temizleme sırasında karşılaştıklarından yola çıkarak tasarlamıştır. Kaldığı evin yakınlarında bulunan nehre, insanların attığı ve yılların biriktirdiği balçıklaşan pislikler adeta bütünleşmiş ve oldukça zor bir biçimde temizlenmiştir. “...çıkardıklarının kokusu gerçekten berbattı. Herkes yıllar içinde o nehre bir şeyler atıyordu, bu yüzden kesinlikle pislik içindeydi. _Miyazaki”⁴⁴³ Yaratılan sahne diğer eserlerinde var olduğu üzere (Rüzgârlı Vadi, Prenses Mononoke, Gökteki Kale, Küçük Deniz Kızı Ponyo) insan topluluğunun kendi çıkarları doğrultusunda doğayı dolayısıyla dünyayı kirletmeleri eserin çevrecilik temasını temsil etmektedir.

Eserde tasvir edilen çeşitli canlı ve yaratıklar genel anlamda Japon mitolojisinde yer alan kamilerin yani tanrı ve ruhların birer yansımasıdır. Bazıları şekil değiştirebilme güçleriyle çoklu biçimlere sahiptir. Haku’nun ejderhaya, Yubaba’nın kargavari bir kuşa ya da yüz­süz olarak anılan Kaonashi’nin yok edici bir yaratığa dönüşmesi bunun birer örnekleridir. Öte yandan kısa bir karede de olsa gördüğümüz garip varlıklar ve küçük canlılar birçok ayrıntıyı içinde barındıracak şekilde karakterle doldurulmuşlardır. Bu anlamda ise Susuwatari olarak adlandırılan

⁴⁴³ MES, Tom (2002). *Interview Hayao Miyazaki*, Midnight Eye The Latest And The Best In The Japanese Cinema, www.midnighteye.com/interviews/hayao-miyazaki/, 10.03.2019.

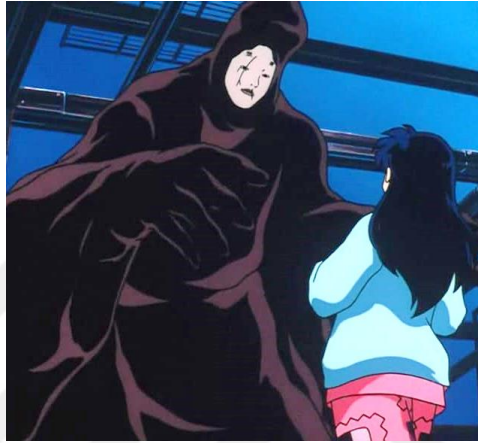
daha önce Komşum Totoro’da gördüğümüz küçük siyah demir kurumlarının kurnaz ve sevimli halleri, mavi bir kimono giyen açgözlü bir insansı kurbağa olan Aogaeru, Namahage⁴⁴⁴ benzeri Onama-Sama’lar, yardımsever Turp Ruhu Oshira-Sama, dev tavuk ya da ördeklere benzeyen Otoro-Sama’lar ve daha nicesi karşımıza çıkmaktadır.

Başkarakter Sen’in hamamdaki bir diğer zorlu görevi ise bu yaratıklardan olan Yüzsüz ile gerçekleştirdiği mücadeledir. Yüzsüz aslında herhangi bir kami ruhuna dayanmayan tamamen Miyazaki’nin özgün olarak tasarladığı bir figürdür.⁴⁴⁵ Sağanak yağmurun başladığı bir akşamda Chihiro iyi niyetinden kaynaklı olarak bu karakterin hamama girmesine izin vermiştir. Amacının ve gerçek kimliğinin belli olmadığı varlık, Japon’ların geleneksel Noh tiyatrolarında kullandıkları benzer bir maskeye sahip olmakla birlikte yarı saydam vücuduyla yalnız, acınası hatta itici bir duruş sergilemektedir. Filmin ilerleyen zamanlarında ise hamama girdikten sonra acınası hali kaybolarak tıpkı Chihiro’nun ebeveynleri gibi midesine indirdiği yiyeceklerle açgözlü ve git gide devleşen bir yaratığa dönüşmüştür. Yüzsüzün ilk kurbanı, avucunda üretebildiği özünde çamur olan altınlarla dikkatini çektiği, hamamın mavi kimonolu bir erkek işçi kurbağası Aogaeru’dur. Maskesinin altında var olan kocaman dişleri ve ağızıyla doymak bilmeyen midesinin ilk kurbanı olmuştur Aogaeru. Yuttuğu kurbağanın sesini çalan karakter, bu durumdan habersiz olan hamam çalışanlarından daha fazla yiyecekler sunmalarını ister. Yedikçe devleşir, yedikçe ismi gibi yüzsüzleşir ve ürettiği sahte altınlarla herkesi parmağında oynatır. Çalışanlar da daha fazla altın toplayabilmek için tıpkı bir soytarı gibi birbirleriyle adeta rekabet ederek en iyi hizmetlerini takdim ederler. Tasarlanan ve yaratılan bu imgeler, şüphesiz Japonya’nın ekonomik durgunluk öncesindeki tüketim çılgınlığına atıfta bulunur. Sözde modern ve kapitalist sistem tüketimi gereğinden fazlalaştırmış ve israf kavramlarının kapısını aralamıştır. Her ne kadar maddi anlamda doyuma ulaşılsa da manevi olarak dibe vuruşlar başlamıştır. Yüzsüz de bu dibe vuruşu yaşayan bir karakterdir. Tek istediği altınlarla ilgilenmeyen Chihiro’nun kalbini kazanabilmek ve yalnızlığını onunla paylaşabilmektir. En

⁴⁴⁴ Namahage, Japonya Denizi’nin kuzey kıyılarındaki dağlarda yaşayan, korkunç iblis benzeri yokai’lerdir. Parlak kırmızı veya mavi bir cilde, çılgın saçlara ve gözlere, keskin dişlere sahip büyük ağızlara ve sıklıkla alınlarından çıkan boynuzlara sahiptirler. Hasır tozluk ve yağmurluk giyerler ayrıca yanlarında büyük bıçaklar taşırlar. *Namahage*, yokai.com/namahage/, 10.03.2019.

⁴⁴⁵ *No Face*, ghibli.fandom.com/wiki/No-Face, 11.03.2019.

nihayetinde genç kız, kurtardığı Nehir Ruhunun ona bir teşekkür mahiyetinde verdiği büyümlü hamurdan bir parçayı Yüzsüze yedirir ve yaratık, acı içinde kıvrılarak yediği her şeyi kusmaya başlar. Miyazaki'nin söylemiyle kendisini arındırabilmek adına içindeki zehri boşaltmak zorundadır.⁴⁴⁶ Böylece Chihiro'yu uzun bir kovalamacasının ardından Yüzsüz kendisini mutsuzluğunu sağlayan sahte tatminlerden temizlemiş ve görüntü olarak ilk haline geri dönmeyi başarmıştır.

Resim 81 Inuyasha Mangası / 2000 yılında yayınlanmaya başlayan Inuyasha animesi, aynı adlı 96'daki mangasına dayanır. Masashi Ikeda ve Akira Nishimori'nin yönettiği anime dizisinin hikâyesi, 15 yaşında bir kız çocuğu olan Kagome Higurashi'nin fantastik maceralarını anlatmaktadır. Dizinin Gendai ni Yomigaeru Noroi no Noumen (Eski Noh Maskesinin Laneti) isimli 11. Bölümünde eski bir noh maskesinin laneti işlenir. Bu lanetli maskeyi takan bir kadın onu ölene kadar taşımak zorunda kalır. Filmin ilerleyen sahnelerinde ise maskenin altından tıpkı Yüzsüz karakterinde olduğu gibi sivri dişleriyle kocaman bir ağız çıkar. Görüntü olarak bir hayli Yüzsüzü andıran bu karakterden Miyazaki'nin esinlenip esinlenmediği net değildir. Ayrıca Japon folk kültüründe buna benzer biçimde bedeni bir maske tarafından el konulan kişiye bir Yokai türü olan Menreiki Türkçe adıyla Maske Canavarı denilmiştir.⁴⁴⁷

448 449

Filmin diğer güçlü kadın figürlerinden Yubaba, nefret ettiği ikiz kız kardeşi Zeniba'ya sahip olmakla beraber devasa boyutlardaki Boh (küçük oğlan ya da erkek çocuk anlamına gelir)⁴⁵⁰ adında bir oğlan bebeğinin annesidir. Korkutucu kişiliğiyle

⁴⁴⁶ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 155.

⁴⁴⁷ *InuYasha*, www.anime.gen.tr/animetanitim.php?id=328, 11.03.2019.

⁴⁴⁸ BÖREÇİ, Gülenay (2016). *Hayao Miyazaki, "Ruhların Kaçışı"nda bize neyi anlatıyor?*, egoistokur.com/miyazakinin-filmi-ruhlarin-kacisi-bize-neyi-anlatiyor/, 11.03.2019.

⁴⁴⁹ *Menreiki*, wikivisually.com/wiki/Menreiki, 11.03.2019.

⁴⁵⁰ *Spirited Away Hakkında Mutlaka Bilinmesi Gereken 15 Detay* (2018).

tiran bir yönetici olmasına rağmen dünyasında sevdiği tek yaratık olan bebeğine karşı sergilediği anaç tavrı ve zaafı dikkat çekici bir o kadar da garip özelliklerindendir. Miyazaki'nin yarattığı karakterlerde tam anlamıyla kötü bir kalbe sahip olan yoktur aslında. Belki bir yin yang felsefesini yansıtan bu durum⁴⁵¹ belki de hedef kitlesinin çocuklara yöneltilmesi neticesinde ortaya çıkmıştır. Nitekim karamsar bir görüşe sahip olduğunu belirten yönetmen verdiği bir röportajda, bu karamsarlığını eserlerine aktarmak istemediğini ve yetişkinlerin kendi dünya görüşlerini zorla çocuklara dayatmamaları gerektiğini söylemiştir.⁴⁵² Diğer yandan Yubaba'nın somurtkan ifadesi, kocaman ağzı ve saç topuzu, John Tenniel'in Alice Harikalar Diyarında eseri için çizdiği düşes karakterini anımsatmaktadır. Bazı kaynaklarsa patroniçe cadıyı aynı eserdeki kölelik işgücü, yönetme biçimi, görünüşü ve tavrı yönüyle Kalpler Kraliçesi'ne benzetmiştir.⁴⁵³

Özünde Baca Boyacısı Rin için tasarlanan karakter, animasyon direktörü Masaishi Ando'nun bu konuyla ilgili şu sözleriyle daha da netliğe kavuşur: *“Tamamlanmadan iptal edilen bir önceki projemizde Yubaba ile aynı özelliklere sahip bir karakter yaratmıştık. O sırada tuhaf sayılacak kadar çirkin, Alice Harikalar Diyarında'da görülebilecek bir karakter olarak tasarlanmıştı. Bunu yapmaktaki amacımız kadın kahramanla arasındaki boy ve cüsse farkını ön plana çıkarmaktı.”* Ayrıca Ando projeye başlandığında Yubaba'nın Japon esintiler taşıdığını ancak Batı tarzına sahip olan bir yerde yaşamasıyla Batılı bir görünüm vermeye çalışıldığını da eklemiştir.⁴⁵⁴

www.filmloverss.com/spirited-away-hakkinda-mutlaka-bilinmesi-gereken-15-detay/ 12.03.2019.

⁴⁵¹ MURATOĞLU, Bahar (2013). *Görsel Anlatı Yapısı ve Canlandırma Sineması: Hayao Miyazaki Sineması'nın İncelenmesi*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Nurdoğan Rigel, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, ss. 68.

⁴⁵² MES, Tom (2002). *Interview Hayao Miyazaki*, Midnight Eye The Latest And The Best In The Japanese Cinema, www.midnighteye.com/interviews/hayao-miyazaki/, 10.03.2019.

⁴⁵³ REIDER, Noriko T. (2005). *Spirited Away: Film of the Fantastic and Evolving Japanese Folk Symbols*, Film Criticism, Cilt:29, Sayı:3, Bahar 2005, ss.4-27.

⁴⁵⁴ MİYAZAKİ, Hayao (2002). *The Art of Miyazaki's Spirited Away*, San Francisco: VIZ Media, ss.104,

Resim 82 Alice Harikalar Diyarındaki Düşes Karakteri / Yubaba

Hamamın patroniçesi Yubaba ile ilgili ortaya atılan farklı bir iddia ise Japon folklorunda Yamauba ya da Yamamba olarak adlandırılan ve bir yokai çeşidi olan yaşlı dağ cadısından esinlenilerek tasarlanılmasıdır. Yubaba ismine oldukça benzerlik gösteren Yamauba, doğaüstü güçlere sahiptir ve insanları baştan çıkararak yiyen bir yokaidir. Özellikle yeni dünyaya gelmiş bebekleri ve çocukları midesine indirmesiyle bilinir. Bazı materyallerde altın beyaz karışımı, uzun ve dağınık saçlı olarak tasvir edilmiştir. Ruhların Kaçışı'ndaki Yubaba da çalışanlarını kelimelerin gücü ve sihir ile kontrol eden beyaz saçlı yaşlı bir kadın biçiminde betimlenmekle birlikte insanları özgürce hayvanlara dönüştürebilen ve dönüştürdükten sonra onları yiyebilen bir karakterdir. Bu da tamamen Yamauba'nın yamyam özelliğini andırmaktadır. Diğer yandan efsaneye göre Yamauba'nın, süper kahraman Kintaro olarak isimlendirilen Herkül gücüne sahip bir oğul doğurduğu ve büyüttüğü söylenir. Kintaro enerji dolu olarak resmedilmiştir ve üzerinde kanji karakterleriyle Kin (isminin kısaltılmış hali) yazan kırmızı bir harakakeye (önlük) sahiptir. Kintaro'nun Herkülümsü gücü, Yubaba cadısının bebeği olan Boh'un neden kendisinden on kat daha büyük ve kuvvetli olduğunu da aslında açıklar niteliktedir. Eğer isterse Boh, cüssesiyle Chihiro'nun kolunu kırabilir. Aynı zamanda tıpkı Kintaro gibi isminin yazdığı sadece kırmızı bir önlük takmaktadır. Bir başka açıdan Yubaba'nın oğluna çok fazla düşkün olması ve onu mikropsuz oyuncaklarla dolu mikropsuz bir oyun odasına hapsedmesi neredeyse aşırı korumacılığının bir göstergesidir. Bu ayrıntıda Miyazaki belki de günümüz Japon ebeveynlerinin çocuklarını olumsuz deneyimlerden mahrum bırakarak şımartmalarına

ya da potansiyellerini tam olarak geliştirmelerini engellemelerine dikkat çekmek istemiştir.^{455 456 457}

Yubaba'nın ikiz kız kardeşi Zeniba ise tam anlamıyla Yubaba'nın zıttı olan bir karaktere sahiptir. Sıcak tavırları ve konukseverliğiyle birlikte maddiyata düşkünlükten oldukça uzak bir biçimde betimlenmiştir. Yubaba'nın şatafatlı ofis ve hamamına karşın Zeniba'nın tıpkı hayatı gibi mütevazı bir barınağı vardır. Yönetmen figürü, işkolik Yubaba'nın evde oturan hali olarak tanımlamaktadır. Gerçekten de yaşamını evinde örgü örerek, ip eğirerek zaman zaman pastalar yaparak geçirmektedir. İkisinin de aynı gözükmesine rağmen Zeniba'nın iyi niyetli olarak seyircinin karşısına çıkması oldukça kafa karışıklığına sebebiyet vermiştir. Aynı beden görünümüne sahip iki farklı hatta zıt kişiliğin yaratılması, yetişkin bireylerin farklı zamanlarda kendileriyle çelişen hareketlerine bir gönderme mahiyetinde yapılmış olabilir. Yubaba'nın büyük bir keyif ve sırtışla Chihiro'ya zulmedişinin tersine Zeniba'nın gülümser ifadesiyle birlikte sergilediği anaç tavırlar Chihiro'nun ona büyükanne diye seslenmesine yol açmış ve bu tezatlık başarı içerisinde izleyiciye aktarılmıştır.^{458 459}

Filmin Japon mitolojisine olan ilgisinin bir başka dışa vurumu da Kamaji⁴⁶⁰ figürüdür. Hamamı ısıtan kazanı susuwatarilerin yardımıyla yöneten Kamaji sahip olduğu uzayabilen altı kolu ve iki bacağıyla ürpertici bir örümceğe benzemektedir. Bu özellikler aynı anda birçok içi ustalıkla yapabilmesini sağlar. Evrensel bir dilde örümcek, çalışkanlığı temsil eder ve Kamaji de çalışkan olmak zorundadır. Çünkü bütün hamamın yükü onun omuzları üzerindedir. Filmde karakteri çok fazla görmesek de bir sekansta çalışan hizmetkârlardan bir tanesinin ona yemek getirdiğini, bir diğer sekansta çalıştığı yerde uyuduğunu görürüz. Yansıtılan kareler, Kamaji'ye bedensel gücü karşılığında sadece yiyecek ve yatacak yer sunulduğunu göstermektedir. Yaşadığı ortam ise hamamın bodrum katında gürültülü ve hararetle çalışan kazanların arasındadır. Bu

⁴⁵⁵ Yama-Uba, yokai.fandom.com/wiki/Yama-Uba, 11.03.2019.

⁴⁵⁶ BÖREÇİ, Gülenay (2016). Hayao Miyazaki, "Ruhların Kaçışı"nda bize neyi anlatıyor?, egoistokur.com/miyazakinin-filmi-ruhlarin-kacisi-bize-neyi-anlatiyor/, 11.03.2019.

⁴⁵⁷ REIDER, Noriko T. (2005). *Spirited Away: Film of the Fantastic and Evolving Japanese Folk Symbols*, Film Criticism, Cilt:29, Sayı:3, Bahar 2005, ss.11-14.

⁴⁵⁸ TELCİ, Aygün şen (2010). *Y.a.g.e.*, İstanbul, ss. 300.

⁴⁵⁹ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 159-160.

⁴⁶⁰ Yaşlı kazancı adam anlamına gelir. Kamaji, ghibli.fandom.com/wiki/Kamaji%C4%AB, 11.03.2019.

oluşumla Japon kültüründeki bir yokai olan Tsuchigumo adlı yeraltında yaşayan mitolojik bir örümceğe benzemektedir.⁴⁶¹ ⁴⁶² Bununla beraber Kamaji ve Yubaba arasındaki iletişim bir nevi hiyerarşik Japon toplumuna göndermede bulunur. Yubaba, faaliyetlerini kontrol ettiği ve çalışanlarına emir verdiği bir komuta merkezi olan hamamın en üst katında ikamet eder. Kamaji ise yapının en alt tabakası olan kazan dairesinde. Japonya, kıdemli ve kıdemsiz gibi etiketlerin güçlü ve sıkı bir şekilde reçete edildiği, düşük sosyal düzeydeki kişilerin yüksek kademedekilerin emirlerine uyarak çalıştığı bir toplumdur. Buna karşılık, kıdemli üyeler, genç üyelere tavsiyelerde bulunur ve ilgilenir. Alt düzey üyelere monoton ve basit işler atanabilir, ancak bu çalışma takım çalışmasında hayati bir öneme sahiptir. Bu kapsamda, tasvir edilen dikey ilişkinin somut ve soyut anlamda en alt tabakasında yaşayan ve sürekli olarak burjuvaziyi sembolize eden Yubaba'ya direnen, fakat yine de hamamda güçlü bir önem taşıyan karakterdir emekçi Kamaji.⁴⁶³ Kendi deyimiyle hamamı ısıtan kazanların kölesidir yani işverenin kölesidir. Hamamın çalışır vaziyette olabilmesi için de bu kapitalist sistem devam etmek durumundadır.

Diğer yandan Yubaba'nın hamam üzerindeki otoritesi, Batı ile Japonya arasındaki güç dinamiklerini sembolize etmiştir. Yubaba'nın geleneksel Japon kıyafetlerine benzeyen üniforma giyen tüm işçilere kıyasla bir Batı kıyafeti giymesi ve hamamın dış ve iç mekân tasarımlarının Yubaba'nın Ofisi hariç Japon stilini yansıtması bu durumu açıklayan öğelerdir. Ofisin iç dekorasyonundaki halılardan kapılara ve en küçük ayrıntıya kadar Yubaba'nın sahip olduğu her şey Batı stiline göre düzenlenmiştir. Filmdeki tasvir edilen ortamın bu görsel yönü, Batı'nın Meiji döneminde Japonya ülkesine olan üstünlüğünü temsil etmektedir.⁴⁶⁴ Bir başka yönden, filmde kullanılan Joe Hisaishi'nin yarattığı muazzam müzikler de doğu ve batı ayrımını açıklar niteliktedir. Hamam sahnelerinde uzak doğuya ait ezgiler duyarken filmin giriş sekansında yer alan Chihiro'nun ebeveynleriyle birlikte yaptıkları yolculuk esnasında arabanın radyosundan

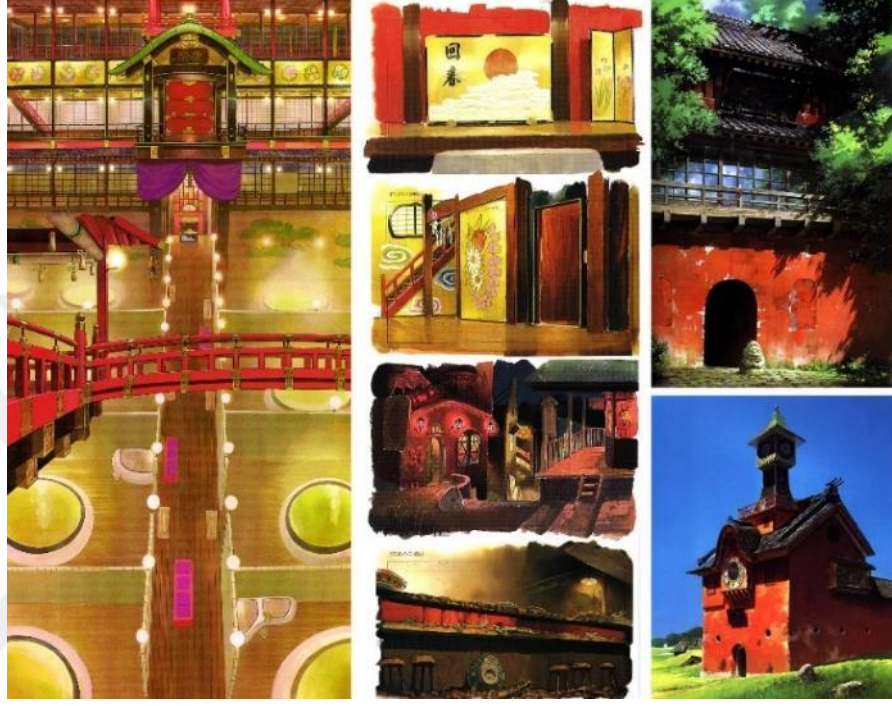
⁴⁶¹ Kamaji, ghibli.fandom.com/wiki/Kamaji%C4%AB, 11.03.2019.

⁴⁶² OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 109-112.

⁴⁶³ REIDER, Noriko T. (2005). *Spirited Away: Film of the Fantastic and Evolving Japanese Folk Symbols*, Film Criticism, Cilt:29, Sayı:3, Bahar 2005, ss.14-16.

⁴⁶⁴ SUZUKİ, Ayumi (2009). *A nightmare of capitalist Japan: Spirited Away*, www.ejumpcut.org/archive/jc51.2009/SpiritedAway/index.html, 12.03.2019.

batılı tarzda bir müzik işitilmektedir. Bu da aynı zamanda ruhlar dünyası ve gerçek dünya arasındaki farklılığa ışık tutmuş ve böylece izleyicinin farklı boyutlara geçişlerde ruhsal olarak hazırlanmasını sağlamıştır.⁴⁶⁵

Resim 83 Ruhların Kaçışı Filminde Arka plan Resimleri / Filmin genelinde Kırmızı tonlar hâkimdir.

Filmi görsel ve animasyon anlamda ele aldığımızda “bir yandan yeteneklerini konuştururken bir yandan da gerekli yerlerde yeni teknikler kullanabilen bir ustanın elinden çıkmış gibi” gözüktüğü aşikârdır.⁴⁶⁶ Arka plan çizimlerinin olağanüstü gerçekçi ve ayrıntıyla yansıtılması, karakterlerin sade tasarımları ile birlikte yüz ifadeleri ve tavırları Stüdyo Ghibli’nin sıklıkla bağlandığı geleneklerini yansıtmaktadır. Bununla birlikte Ruhların Kaçışı, Mononoke’de üstlenilen geleneksel animasyon ve CG’nin titizlikle bütünleşmesinden edinilen deneyimi temel alır. Film tamamen dijital olmasına rağmen, tarzı hala Miyazaki’nin el yapımı efektlere olan tutkusunu aktarmıştır. Bu yüzden, görüntü yönetmeni Atsushi Okui’nin açıkladığı üzere, Stüdyo Ghibli Ruhların Kaçışını, geçmişte Ghibli filmleri ile geliştirilen geleneksel animasyon sürecinde bir başka adım olarak görmüştür. CG’nin filmde dikkat çekmemesi ve sanat tarzını

⁴⁶⁵ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, İstanbul, ss. 305.

⁴⁶⁶ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.118.

etkilememesi için oldukça çaba sarf edilmiştir.⁴⁶⁷ Ayrıca canlandırma personeli Komşum Totoro’da 12 kişiyken Ruhların Kaçışı’nda kırk kişiye yükselir. Fakat buna rağmen stüdyo alışlagelmedik bir biçimde bazı sahnelerin yapımı için Güney Kore’de bulunan DR Movie firması ile anlaşma sağlamıştır.⁴⁶⁸

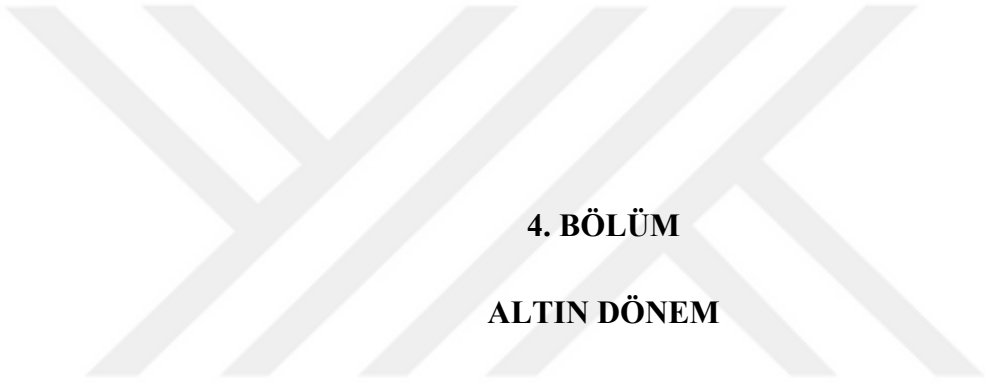
En nihayetinde Miyazaki Hayao’nun yazıp yönettiği Ruhların Kaçışı filmi, 2001 yılında yayınlanmasından kısa bir süre sonra Japonya’da ünlü James Cameron’un Titanik filminin rekorunu kırarak zirveye oturmuş ve ülkenin en çok kazanan filmi olmayı başarmıştır. Yerel bir başarının beraberinde 2003’te Oscar ödül törenlerinin en iyi yabancı film kategorisini kazanan ilk anime filmi olmasıyla da evrenselliğe ulaşmıştır. Ayrıca uluslararası sahada Disney’in Buena Vista firması ile anlaşması filmin daha fazla izleyici kitlesine yayılmasını sağlar. Bu kapsamda Prenses Mononoke ve Komşum Totoro’yu evrensel başarıda arkasında bırakan film, günümüze kadar yaklaşık 57 ödül kazanmış ve 27 ödüle de aday olarak gösterilmiştir.^{469 470}

⁴⁶⁷ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 129-130.

⁴⁶⁸ OSMOND, Andrew (2014). Y.a.g.e., ss. 76-77.

⁴⁶⁹ KULOĞLU, Gökhan, (2017). Y.a.g.e., ss.181-182.

⁴⁷⁰ *Ruhların Kaçışı (2001) Awards*, www.imdb.com/title/tt0245429/awards, 12.03.2019.

4. BÖLÜM

ALTIN DÖNEM

4. BÖLÜM

ALTIN DÖNEM

4.1. 2001 ve 2004 Seneleri Arasında Yapılan Eserler

2001 Temmuzda Ruhların Kaçışı filminin yayınlanmasından sonra aynı senenin ekim ayında Mitaka no Mori Jiburi Bijutsukan (Ghibli Müzesi) Japonya'nın Mitaka bölgesinde açılır. Mitaka'nın Inokashira Parkı'ndaki uzun boylu yeşil ağaçların gölgesinde renkli bir binadır ve büyük bir Totoro maketiyle sevenlerini karşılamaktadır. Yapının içerisinde Totoro'yla beraber Yürüyen Şato, Rüzgârlı Vadi, Ruhların Kaçışı gibi birçok Miyazaki eserinin orijinal çizimleriyle maketlerine yer verilmiştir. Özenle tasarlanmış bir bina, özenle tasarlanmış sergiler, sadece burada izlenebilen orijinal kısa animasyon filmler, rahat bir kafe ve daha nicesi... Bizzat yönetmen tarafından Roma'nın yakınında bulunan Calcata kasabasından aynı zamanda farklı Avrupa şehirlerinin mimarisinden esinlenerek labirent şeklinde tasarlanmış ve daha önce de belirtildiği üzere müzenin mottosu "*Hadi, Hep Birlikte Kaybolalım.*" olmuştur.^{471 472 473}

Resim 84 Müzenin Planı / Küçük bir döner merdiven, değişik korkuluklara sahip geçitler, farklı şekil ve büyüklükteki kapılar, Ghibli karakterleri ile süslenmiş vitray pencereler, çok sayıda flaş ışığı ve uçak pervanelerini andıran tavan vantilatörleri müzede bulunan en çarpıcı unsurlardır.

⁴⁷¹ ATAMAN, Yaprak (2018). *Anime Severlerin Mabedi: Ghibli Müzesi*, www.milliyetemlak.com/dergi/ghibli-muzesi/ 13.03.2019.

⁴⁷² *Studio Ghibli Museum*, www.nausicaa.net/wiki/Studio_Ghibli_Museum, 13.03.2019.

⁴⁷³ *Welcome*, www.ghibli-museum.jp/en/welcome/, 13.03.2019.

Bu müzede gösterilen ilk kısa animasyonlardan bir tanesi, 2001 Ekimde yayınlanan, Miyazaki'nin senaryosunu yazdığı ve yönetmenliğini yaptığı Kujira Tori yani Türkçe adıyla Balina Avı'dır. 16 dakikadan oluşan film, Ruhların Kaçışı gibi daha gerçekçi görünen Ghibli eserlerinden ziyade, karakterler karikatürvari biçimde tasvir edilmiş ve yaşadıkları dünya parlak pastel renklerle boyanmıştır. Bu durum filmin ana teması olan çocuksu hayal gücünün ruhunu çağrıştırmaya yardımcı olacağı için bilinçli bir şekilde tercih edilmiştir. Balina Avı, bir grup ilkokul çocuğunun sınıflarında basit materyallerle bir tekne inşa ederek oyun oynamalarını konu alır. Fakat kısa bir süre sonrasında hayal gerçeğe dönüşerek kendilerini bir anda balina avına çıkmış vaziyette okyanusta bulurlar. Bu sevimli küçük çocuklar kendi Moby Dick'lerini arıyorlardır. Çok geçmeden bekledikleri devasa boyutlarda bir balina gelir ve çocuklardan bazıları korkup evine dönmek isterken bazıları fotoğraf çekmek, bazıları da zıpkınla avlamak istemiştir. Balinayla olan hayal güçleri bitene kadar oynarlar ve en sonunda herkes kendi sınıfına geri döner. Film 2002 New York Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali'nde gösterilmiş ve 2001'de Mainichi Film Ödüllerinde Ofuji Noburo Award ödülünü kazanmıştır.^{474 475}

Balina Avından sonra 2002 yılının ocak ayında Koro no Daisanpo (Koro'nun Büyük Günü) adlı yine Ghibli Müzesi için tasarlanan yaklaşık 15 dakikalık bir kısa film yayınlanır. Miyazaki'nin yazdığı ve yönettiği bu film, sevimli bir kasabada Sawako isimindeki küçük bir kızın sahip olduğu köpek yavrusu Koro'yu konu edinmiştir. Sawako bir gün okula giderken evin ön kapısını açık bir şekilde unuttur ve Koro bu fırsatla beraber evden kaçarak kendisini Tokyo'nun sokaklarında dolaşırken bulur. Bisiklete binen bir kız tarafından yakalanır, dost canlısı yaşlı bir köpek ve kibar sahipleriyle tanışır ve daha birçok maceraya atılır. Bu esnada ise Sawako ve babası köpeklerini bulabilmek için Kayıp ilanları verirler ve çeşitli yerlerde onu aramaya çalışırlar. Sonunda Koro tesadüfi bir şekilde evini bulmayı başaracaktır.^{476 477}

⁴⁷⁴ *The Whale Hunt*, ghibli.fandom.com/wiki/The_Whale_Hunt, 13.03.2019.

⁴⁷⁵ *The Whale Hunt*, www.nausicaa.net/miyazaki/museum/whale/, 13.03.2019.

⁴⁷⁶ *Koro's Big Day Out (movie)*, www.animenewsnetwork.com/encyclopedia/anime.php?id=2942, 13.03.2019.

⁴⁷⁷ *Koro's Big Day Out*, ghibli.fandom.com/wiki/Koro%27s_Big_Day_Out, 13.03.2019.

Resim 85 Kujira Tori (Balina Avı) / Koro no Daisanpo (Koro'nun Büyük Günü)

Bu esnada ise Stüdyo Ghibli cephesinde, Mimi wo Sumaseba (Yüreğinin Sesi) eserindeki Baron figürünün başrole geçtiği Neko no Ongaeshi (Sihirli Kedi) isimli uzun metrajlı film 2002 senesinin temmuz ayında gösterime girer. Yapımcılardan bir tanesinin Miyazaki olduğu animede, Hayao'nun isteği üzerine Hiroyuki Morita yönetmenlik koltuğuna geçmiştir. Baron karakteri, yüreğinin Sesi'nde sadece bir heykel şeklinde tasvir edilmesine rağmen oldukça popülerlik elde etmiş ve bu sayede Sihirli Kedi filminde kanlı canlı bir başrole bürünmüştür. Her ne kadar hikâye örgüsü açısından iki film birbiriyle benzerlik göstermese de Baron karakteri görsel anlamda kıyafetlerine kadar aynı biçimde kullanılmıştır.^{478 479}

Diğer yandan yönetmen bu sene içerisinde Ghibli müzesi için yazıp yönettiği iki kısa filmi daha yayına sunar. Bunlar 6 dakikalık Kuusou no Sora Tobu Kikaitachi (Hayali Uçan Araçlar) ile 14 dakikalık Mei to Koneko basu (Mei ve Kittenbus) eserleridir. Hayali Uçan Araçlar kısa filmi aslında Japon Hava Yollarını temsil eden yolcu uçaklarında izletilmek amacıyla tasarlanmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere eser Miyazaki'nin en sevdiği konu olan uçağa adanmaktadır. Görsel tasvirler Jules Verne, Fritz Lang ve Albert Robida gibi sanatçılardan esinlenilerek oluşturulmuştur. Gerçek ve hayali birçok uçan makine, yönetmenin kariyerinin en göz kamaştırıcı betimlemelerinden bazılarıdır. Filmde uçmanın öyküsünü ve çizilen uçan makinelerin nasıl yaratıldığını Miyazaki tıpkı Porco Rosso kişiliğine bürünerek kendi sesiyle

⁴⁷⁸ Baron Humbert von Gikkingen, ghibli.fandom.com/wiki/Baron_Humbert_von_Gikkingen, 13.03.2019.

⁴⁷⁹ ÇALICI, Ceren. Çizgi Ötesi: The Cat Returns, www.perasinema.com/cizgi-otesi-the-cat-returns/ 13.03.2019.

izleyiciye tanıtmaktadır. Muazzam çizim tarzı ile yönetmenin sesli anlatımı da dâhil olmak üzere domuz karakterlerinin kullanılması, yönetmenin çizgi romanlarını anımsatmıştır. Makinelerin ayrıntılı kesitleri, kurşun kalem ve fırça darbelerinin daha belirgin kullanımı ve karmaşık kompozisyon gibi özellikler bu savı destekler niteliktedir.^{480 481 482} Ayrıca bu eser beraberinde iki kısa filmin daha çekilmesine sebep olmuştur. Bunlar yine aynı senede yayımlanan Ônisoptâ Monogatari: Tobe Hiyodori Tengu Gô (The Ornithopher Story: Fly to the sky Hiyodori Tengu!) belgeseli ile Kusoh no Kikai-tachi no Naka no Hakai no Hatsumei'dir. (The Invention of Imaginary Machines of Destruction)⁴⁸³

Resim 86 Kuusou no Sora Tobu Kikaitachi (Hayali Uçan Araçlar)

Mei ve Kittenbus ise bir çocuk klasiği haline dönüşen Komşum Totoro'nun bir tür devam filmidir. Eserde, Mei ve karamel şekerini büyük bir zevkle paylaştığı arkadaşı Nekobus'ın çocuğu olan Kittenbus'la yaşadığı hikâye aktarılmıştır. Küçük sevimli kız ve Kittenbus, otobüs ve trene dönüşebilen diğer kedilerle birlikte bir akşam ormana doğru uçarak maceraya atılırlar. Gittikleri yerde elinde hala şemsiyesinin bulunduğu kocaman gülümsemesiyle Totoro ve pek çok benzer ruha rastlamışlardır. Ve bu ruhlar devasa boyutlardaki yaşlı bir kedi otobüsüne binmektedirler. Mei ve Kittenbus

⁴⁸⁰ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 81-82.

⁴⁸¹ Hayao Miyazaki Short Films: *Imaginary Flying Machines* (2015).

ghiblicon.blogspot.com/2015/02/hayao-miyazaki-short-films-imaginary.html, 13.03.2019.

⁴⁸² *Imaginary Flying Machines*, rateyourmusic.com/artist/imaginary_flying_machines, 13.03.2019.

⁴⁸³ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.145-146.

yaşadıkları tatlı anılarla birlikte bütün ruhları içine alan yaşlı kedi otobüsünü gökyüzüne doğru uğurlarlarken yavru kedi otobüsü ise küçük kızı evine götürmeye başlamıştır.⁴⁸⁴

Resim 87 Mei to Koneko basu (Mei ve Kittenbus)

Tüm bunlarla beraber reklam filmleri Ghibli firması için başka bir gelir kaynağı olmuştur. İlk üretilen TV reklamları daha önce de bahsedildiği üzere Nandaoru ve Gök Renkli Tohum'dur. Bir diğer Miyazaki tarafından yönetilen reklam ise Ghibli Müzesi için bilet ve stüdyo ürünlerini satan Lawson Mağazaları adına çekilmiştir. Lawson - Mitaka no Mori Jiburi Bijutsukan Chiketto (Lawson - Ghibli Sanat Müzesi Biletleri) adı altında 15'er saniyelik 3 adet spot oluşturulmuştur. Bu üç spot, müzenin açılmasıyla beraber 2002 yılına kadar gösterimde kalır. Başlangıçta müze, ziyaretçilerin boş zamanlarında rezervasyonları olmadan da girebilecekleri bir yer olarak planlanır. Ancak günde 8000'den daha fazla bir giriş talebi olabileceği donesi günlük 2400 kabul limitli bir rezerve bilet sisteminin uygulamaya konulmasına yol açmıştır. Bu sebeple kamuoyunu bilgilendirmek amaçlı Lawson adı altında üç tane TV spotu yapılır. Birincisi ekim ayının açılışında, ikincisi 20 Kasım 2001'den itibaren 2002 yılının ilk çeyreğine kadar olan biletler için, üçüncüsü ise 2002 yılının ikinci çeyreğini oluşturacak kapsamda tasarlanmıştır. Komşum Totoro'dan esinlenilerek yapılan eserler, filmde var olan kedi otobüsü ve Mei'yi içermekle birlikte Ruhların Kaçışı'nda rastladığımız

⁴⁸⁴ Mei and the Kittenbus, ghibli.fandom.com/wiki/Mei_and_the_Kittenbus 13.03.2019.

Yüzsüz, Turp ruhu ve Otoro-Sama'ya da yer vermiştir. Ayrıca bu spot için özel olarak Museo Mushi (Müze Böceği) adlı Susuwatari benzeri bir karakter yaratılmıştır.^{485 486 487}

Bunun yanı sıra 2003 senesinde Ouchi de Tabeyou (Evde Yiyelim) sloganlı körili pirinç unu küplerini de içeren bir gıda firmasının (Hausu Shokuhin Kabushiki-gaisha / House Foods) tanıtımı için reklam filmi hazırlanmıştır. Hayao Miyazaki'nin yönettiği hatta şarkı sözlerini bizzat yazdığı Evde Yiyelim, dört adet 15 saniyelik ve bir adet 30 saniyelik olacak biçimde düzenlenmiştir. Bu beş parça Yaz serisi olarak adlandırılırken yine aynı firmanın bir sene sonrasında Kış Serisi Yoshiyuki Momose'nin yönetimi altında yayına sunulmuştur. Miyazaki'nin ürettiği Yaz serisi adı altındaki reklam kampanyalarında görseller Showa (1955) dönemini yansıtmaktadır. Sözlerini oluşturduğu ve Joe Hisaishi'nin yaptığı müziklerle beraber detaylı çizimler ve yavaş 3 boyutlu çekimler bu dönemin eski nostaljik tadını daha fazla destekler nitelikte olmuştur.^{488 489 490}

4.2. Bedensel Dönüşümler; Yürüyen Şato, 2004

Yönetmen, Ruhların Kaçışı filminden sonra, 10 Temmuz 2001 tarihinde, daha önce olduğu gibi ve olacağı üzere bir basın toplantısı düzenler ve uzun metrajlı filmler üretmekten emekli olduğunu açıklar. Çünkü Miyazaki'nin bu tür filmler üretmenin uzun ve zorlu katmanlarına fiziksel olarak dayanabileceğine inancı kalmamıştır. Ancak, aradan geçen iki sene sonra önceki emeklilik beyanındaki gibi, yeni bir projenin yapımına başlamak için kollarını sıvar.⁴⁹¹

İşin arka tarafı şu şekilde gelişmiştir. Eylül 2001'de Stüdyo Ghibli, iki yeni proje yapacağını duyurur: bir tanesi Hiroyuki Morita tarafından yönetilecek olan bir

⁴⁸⁵ Lawson - Ghibli Museum Tickets, www.nausicaa.net/wiki/Lawson_-_Ghibli_Museum_Tickets, 14.03.2019.

⁴⁸⁶ Studio Ghibli TV Ads (1992-2015), www.youtube.com/watch?v=9WVokLq7FhM, 14.03.2019.

⁴⁸⁷ Ghibli ga Ippai Special Short Short (Japan DVD), [www.nausicaa.net/wiki/Ghibli_ga_Ippai_Special_Short_Short_\(Japan_DVD\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Ghibli_ga_Ippai_Special_Short_Short_(Japan_DVD)), 14.03.2019.

⁴⁸⁸ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.141.

⁴⁸⁹ House Foods – Summer, www.nausicaa.net/wiki/House_Foods_-_Summer, 14.03.2019.

⁴⁹⁰ House Foods “Ouchi de Tabeyou”, ghibli.fandom.com/de/wiki/Datei:House_Foods_%27%27Ouchi_de_Tabeyou%27%27, 14.03.2019.

⁴⁹¹ Spirited Away (FAQ), [www.nausicaa.net/wiki/Spirited_Away_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Spirited_Away_(FAQ)), 14.03.2019.

televizyon filmi diğeri ise Diana Wynne Jones'un Howl's Moving Castle (Howl'ün Yürüyen Şatosu) adlı kitabına dayanan ve Mamoru Hosoda tarafından yönetilmesi planlanan bir sinema filmi. İlk proje öngörüldüğü üzere 2002'de Sihirli Kedi adı altında uzun metrajlı bir film olarak yayınlanır. İkincisi ise önerilen yönetmenin yani Hosoda'nın vizyonu ile stüdyonun beklentileri arasındaki tutarsızlıklar nedeniyle iptal olur. Ghibli personeline, tatil amaçlı verilen altı aylık bir kapanışın ardından, stüdyo rafa kaldırılan bu projeyi tekrar gözden geçirmek ister ve böylece Miyazaki yeniden ipleri eline alarak yönetmenlik koltuğuna geri dönmeye karar verir. Bu projeyi istemesinin ardındaki sebep, şato temasının cezbedici bir güce sahip olmasıdır. Ayrıca yönetmenin hikâyenin asıl kaynağından farklı olarak kendi kimlik ve insanlık ile ilgili tema unsurlarını serpiştirebilecek olması olayı apayrı bir boyuta taşımıştır. Sonunda Şubat 2003'te yaklaşık bir buçuk sene yoğun bir biçimde geçecek olan filmin üretimlerine adım atılır.^{492 493}

Toshio Suzuki Miyazaki Hayao'nun İngiliz yazarın Yürüyen Şato isimli kitabını Japonca çevirisiyle okuduğunda filmi çekmek için ilham aldığını ve kırsal bir kesimde dolaşan şato fikrinden oldukça etkilendiğini söylemiştir. Bununla birlikte kitapta şatonun nasıl hareket ettiğine dair herhangi bir bilginin verilmemesi yönetmenin sorun olarak gördüğü bu doneyi çözebilme arzusuna yol açmıştır. Dolayısıyla filmin oluşum aşamasında attığı ilk adım kaleyi tasarlamak olur ve beraberinde "*Kale nasıl hareket edecek? Ayakları nasıl olmalı? Japon savaşçı ayakları olur mu? ya da İnsanvari ayaklar?*" gibi sorularla cebelleşmek durumunda kalır. Bütün bu kafasındaki sorular bir gün aniden şatoyu tavukayaklarının üzerinde inşa etmeye karar vermesiyle sona erer. Oldukça karışık ve hareketli tasarlanan şato, Howl'ün eksantrik kişiliğine ve çeşitli durumlarına bir cevap mahiyetinde film boyunca birkaç kez kendini değiştirir ve yeniden düzenler. Kalenin temel yapısı, hurda demirinden oluşmuş gibi gözükten materyaller, minyatür evler, tuhaf kuleler, gizli merdivenler, dişli çarklar ve tavuk bacakları da dâhil olmak üzere 80'den fazla elementten oluşturulmuştur.⁴⁹⁴ Diğer yandan 1986 yılında yayınlanan Jones'un kitabı, pek çok tanıdık masal oluşumunu zarif

⁴⁹² CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 143-144.

⁴⁹³ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). Y.a.g.e., ss.122-123.

⁴⁹⁴ *Japanese Walt Disney* (2005). www.theage.com.au/entertainment/movies/japanese-walt-disney-20050918-ge0vp9.html, 14.03.2019.

bir şekilde yapılandırılan fantezi kökenli bir hikâyedir. Ayrıca ana karakterler farklı olsa da Uçan Şato ve Sihirli Ev isminde devam niteliğinde olan bir serisi mevcuttur.⁴⁹⁵

Resim 88 Diana Wynne Jones / Howl's Moving Castle (Yürüyen Şato), Castle in The Air (Uçan Şato), House of Many Ways (Sihirli Ev) / Film, kitapla benzer yanları olduğu gibi tematik anlamda farklılıklar da içermektedir. Bu kapsamda genel olarak kitap zorlu sınıf ve cinsiyet normlarına odaklanırken, film sevgi, sadakat ve savaşın yıkıcı etkilerine odaklanmıştır.⁴⁹⁶

Yazara göre, kitabın görsel yönünün son derece kuvvetli olması, sihrin birçok yerde kullanılması ve karakterlerin şahsına münhasır özelliklerinin bulunması Miyazaki'yi kendine çeken ilk etmenlerdendir. Jones aynı zamanda üretim aşamasında Miyazaki'nin bir ateş cini olarak adlandırabileceğimiz Calcifer karakterini nasıl çizileceğini ve canlandırılacağını düşünmeye başladığını hayal ettiğini ve nasıl yapıldığını görmek için oldukça sabırsız bir şekilde beklediğini ekler. Zira bu kitabın uyarlanması için Miyazaki adeta bir biçilmiş kaftandır, ondan başka bir yönetmeni böyle bir işte hayal etmek oldukça zordur ve yaptığı eserlerden sonra böyle bir öyküyü muazzam bir şekilde tasvir edecek olması aşıkâr ve heyecan vericidir.^{497 498}

⁴⁹⁵ Yürüyen Şato Diana Wynne Jones Ek Bilgi, www.wattpad.com/66721265-y%C3%BCr%C3%BCyen-%C5%9Fato-diana-wynne-jones-ek-bilgi, 14.03.2019.

⁴⁹⁶ RAY (2016). *The Top 10 Ghibli Studio Ghibli Films You Should Watch Right Now*, joyenergizer.com/top-10-studio-ghibli-films/, 15.03.2019.

⁴⁹⁷ CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 143-158.

⁴⁹⁸ OSMOND, Andrew (2003). *Just don't go to Cardiff, World of Anime*, The Guardian,

Yazarın aksine Ghibli stüdyosuna göre ise yönetmen, kitabın sihirli bir şekilde bir genç kızın yaşlı bayana dönüşmüş olma fikrini beğenmiştir. Çünkü çok az sayıda eserin yaşlı bir kahramana sahip olması Miyazaki'nin ilgisini çekmiş ve kahramanını nasıl çekici hale getirebileceğini düşünmesine yol açmıştır. Jones bu konuyu, kitabı yazarken, yaşlı kadınların genç kızlardan daha eğlenceli olduğunu keşfettiğini ve *“Kahramanı yaşlı bir kadına dönüştürmek daha önce yapılmamış olabilir ama neden olmasın diye hep merak etmişimdir.”* sözleriyle açıklar.⁴⁹⁹ Fakat iş görsele dökülünce başrolde olan ihtiyar bir kadını estetik ve dinçlik gibi oluşumların yardımı olmadan çekici ve sevillebilecek bir karaktere evirmek zorunda kalmak bu görevin zorluklarını ortaya koymaktadır.⁵⁰⁰

Suzuki, Miyazaki'nin filmi ürettiği esnada özelden genele olan yaklaşımlarını tipik bir Japon insanı yaklaşımına benzetir. Çünkü Japonlar, geleneksel bir Japon yapısını oluşturmak için öncelikle bir odayı tasarlayarak başlarlar. Bu da doğru rafları, doğru sütunları ya da çekmecelerin kulpları gibi ufak ayrıntıları oluşturabilmek için epey zaman harcamaları anlamına gelmektedir. O odanın bitiminden sonra başka odanın tasarımına geçerler ve bu döngüyle birlikte yapının tamamını bitirirler. Ancak Batı'da ise farklıdır. Japon'ların aksine Batılılar genelden spesifik tasarımlara doğru ilerlemeyi tercih eder. Tıpkı bir Hitchcock eseri gibi. Kamera, bir şehrin manzarasıyla başladıktan sonra yönünü bir caddeye çevirir daha sonra bir yapıya ve en sonunda yapının iç kısmındaki merdivenleri gösterir. Suzuki, eğer bu tasviri bir Japon yönetmen yapacak olsa öncelikle merdivenin korkuluğuyla başlayacağını söyler. Nitekim Miyazaki de bir filmi üretirken rotasını hemen hemen bu şekilde çizer. Filmdeki genç bayan Sofi'nin saç örgüsü var mı yok mu? Varsa uzun mu kısa mı?... Elbette ki yapılan eserlerin sonucuna bakıldığında bu yolun doğru ya da yanlış olduğunu nitelendirmek büyük bir hata olur. En nihayetinde yaratılan hayali dünyalar bu ince ayrıntılar sayesinde somut, tutarlı ve kabul edilebilir bir düzeye gelerek izleyiciyi kendisine çekmektedir. Takahata da sarf ettiği şu sözlerle olayı tasdikler nitelikte olmuştur. *“Miyazaki ile film dünyasına*

www.theguardian.com/film/2003/sep/17/1, 14.03.2019.

⁴⁹⁹ OSMOND, Andrew, a.g.e.

⁵⁰⁰ CAVALLARO, Dani, Y.a.g.e., ss. 143-145.

tamamen inanmak zorundasınız... Seyircinin tamamen yarattığı dünyaya girmesini istiyor. İzleyicilerden teslim olmaları isteniyor."⁵⁰¹

Yürüyen Şato eserinin arka planlarında Jones, İngiltere'deki Galli dağlarını ana ilham kaynağı olarak kullanırken Miyazaki ve sanat ekibi, görüntülerinin çoğunu masalsı bir tat bırakan Fransa'nın Alsace bölgesini referans alarak kullanmaya karar verir. Her ne kadar yazar bu konu ile ilgili küçük bir Galler kasabasının daha iyi olacağı önerisinde bulunsada filmin seçilen bölgenin üzerinden modellenme fikri netliğe kavuşur. Bu sebeple Miyazaki, Fransa'da bulunan Colmar ve Riquewih'deki Alsace şehirlerini bizzat ziyaret etmiş ve hem geleneksel mimarisini hem de kırsal çevresini yakından inceleme fırsatı bulmuştur. Bununla birlikte Almanya'nın Heidelberg bölgesinde ve Paris'te zaman geçirilerek gerekli doneler için de ilham kaynakları elde edilmiştir. Stüdyo filmi oluştururken yazar Jones'la çok az sayıda iletişim kurar ve bazı konularda fikir ayrılıklarına düşer. Fakat yazarın Miyazaki'ye beslediği hayranlık ve güven duyguları yapılan değişikliklerin endişe ve çekince duyabileceği bir hale dönüşmesini engellemiştir.^{502 503 504}

Bu esnada filmin üretimine devam edilirken 2003'te Amerika Irak'a savaş açar. Miyazaki'nin savaş konusundaki tavrı oldukça nettir. Bunu eserlerinde ve vermiş olduğu röportajlarda sıkça yansıtmaktadır. Hatta savaş esnasında, Amerika'daki Oscar ödülüne layık görülen Ruhların Kaçışı filminin ödül törenine gitmeyerek bir nevi bu savaşı ve Amerika'yı protesto etmiştir. Yönetmen bir Amerika gazetesi olan Newsweek'teki röportajında mevzuyu netleştirircesine şu sözleri sarf eder: *"Aslında, ülkeniz Irak'a karşı savaşa yeni başladı ve ben bu konuda aşırı öfkeliyim. Bu nedenle ödülle ilgili bir takım tereddütlerim oldu. Yürüyen Şato'ya da yeni başladım ve bu film tamamen Irak'taki savaştan etkilenerek çekiliyor."* Açıkça bu sözler, Yürüyen Şato

⁵⁰¹ TALBOT, Margaret (2006). *The Auteur of Anime*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt 4, Sayı 3, Mart 2006, <https://apjjf.org/-Margaret-Talbot/1900/article.html>, 14.03.2019.

⁵⁰² CAVALLARO, Dani (2006). Y.a.g.e., ss. 153-154.

⁵⁰³ OSMOND, Andrew (2003). *Just don't go to Cardiff*, *World of Anime*, The Guardian, www.theguardian.com/film/2003/sep/17/1, 14.03.2019.

⁵⁰⁴ MİYAZAKİ, Hayao (2005). *The Art Of Howl's Moving Castle*, San Francisco: VIZ Media, ss.6.

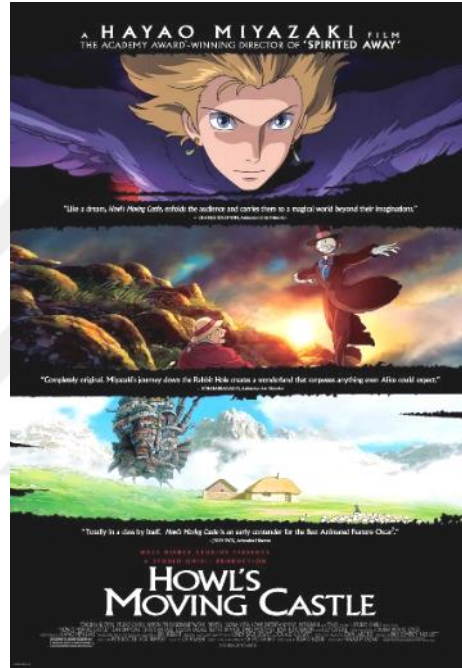
filminin savaşıla ilgili unsurlarını, Miyazaki'nin genel olarak savaş nefretine değil daha spesifik olarak, Irak savaşıyla ilgili öfkesine tanıklık eder.⁵⁰⁵

Sofi: Bu uçan şeyde ne? Bir Zeplin mi?

Howl: Yolu üzerindeki tüm şehirleri ve insanları yok ediyor.

Sofi: Düşman mı yoksa bizimkiler mi?

Howl: Ne fark eder ki...

Resim 89 Hauru no Ugoku Shiro (Yürüyen Şato)

Film, 18 yaşındaki şapkacıda çalışan bir genç kız olan mütevazı ve alçak gönüllü Sofi Hatter'in hayatını merkeze alır. Yaşadığı dönemde dünya savaşın eşiğindedir ve bu sebepten bayraklarla donatılmış caddelerde devamlı askeri geçitler düzenlenmekte ve gökyüzünü savaş uçakları kaplamaktadır. Sıradan bir günde Sofi şapka dikim işini bitirdikten sonra şehir merkezindeki kız kardeşi Lettie'nin çalıştığı pastaneyi arka ve ıssız sokaklarda ararken karşısına dikilen iki sırnaşık asker olayı farklı bir boyuta taşır. Genç şapkacı, Howl adındaki bir yakışıklı büyücü sayesinde bu iki askerden kurtulsa da çok daha farklı olaylar silsilesinin içine çekilecektir.

⁵⁰⁵ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.123-124.

Kadınların büyük bir hayranlık beslediği genç yakışıklı Howl vakti zamanında gönlünü ıssızlığın cadısına kaptırmış fakat kısa bir süre sonrasında korktuğu için ondan uzaklaşmıştır. Bu sebeple cadı her yerde intikamını alabilmek için adamlarıyla birlikte Howl'ü aramaktadır. Yakışıklı büyücü Sofi'yi kurtardıktan sonra ıssızlığın cadısı, genç kızın peşine düşerek onu lanetlemesiyle işler daha da kötüleşmeye başlar. Zira Sofi artık bu lanetini başkalarına anlatamayacak biçimde doksan yaşındaki bir ihtiyara dönüşmüştür. Bu büyüü kaldırabilmenin yollarını aramak amacıyla çıktığı yolculukta karşılaştığı başka lanetlenmiş bir korkuluğun rehberliğinde kendisini Howl'ün yürüyen şatosunda bulur. Şato'da Howl'ün kalbiyle bağlantısı olan ve şatonun yürümesi ile gücünü sağlayan Calcifer adında bir ateş cini ve yakışıklı büyücünün bir nevi asistanı olan bir oğlan çocuğu Markl'la karşılaşır. Vakti zamanında Howl küçükken, Calcifer ışıldayan bir yıldızdır. Fakat bir gün onu kaydığı zaman toprağa düşmeden ve sönmeden önce yakalayıp yaşatmak adına kalbine yerleştirir. Böylece Howl daha fazla güç kazanırken ateş cini onun emri altında çalışmak durumunda kalır. Yaşanan birçok olaydan sonra, güzelliği olmadan yaşamının bir anlamı olmadığını belirten, şımarık ve tam olarak büyüyememiş Howl ile güzelliğini kaybederek yaşlı bir kadına dönüşmüş Sofi arasında bir sevgi başlar. Genç kızın sahip olduğu temiz kalbi ve iyimserliği sayesinde oluşan bu sevgi, Howl'ü yetişkin bir bireye evirirken ıssızlığın cadısını dizginler ve bütün lanetleri ortadan kaldırır hatta en önemlisi aptalca sebeplerden oluşmuş savaşı sona erdirir.

Ruhların Kaçışı filminde varlıkların kimlikleri ve kaderlerini belirlemek için kelimenin gücüne vurguda bulunan Miyazaki Yürüyen Şato'da bu oluşumu çeşitli seviyelerde bir ivme kazandırarak işlemektedir. Bu kapsamda Sofi ve Calcifer, sırasıyla yaşlı bir bedene ve bir şömineye hapsedilmeleriyle fiziksel olarak engellenmelerinin yanı sıra, üzerlerindeki lanetleri başkalarına söylememeleri için de engellenirler. Dolayısıyla Sofi'nin bu büyü üzerinde konuşmaya kalktığında ifade gücünün elinden alınmış bir vaziyette ağzının kilitlenmesi onu inanılmaz derecede kızdırarak bu kızgınlığını beden dili aracılığıyla aktarmasına sebep olur. Özellikle şatonun örümcek ağlarıyla kaplanmış pisliklerini büyük bir hışan içerisinde temizlemesi bu dışavurumunu

yansıtan en iyi sahnelerdendir.⁵⁰⁶ Diğer yandan bütün bu sebeplerle birlikte Sofi tıpkı Ruhların Kaçışı'ndaki Chihiro'da olduğu gibi bir kimlik karmaşasının içerisine girer. Fakat bu iki bayanı birbirinden ayıran özelliklerden bir tanesi Chihiro'nun şımarık bir çocuk olmasıyla birlikte karşılaştığı zorlukların beraberinde ruhani bir olgunluğa erişmesi iken Sofi'nin olgun bir genç kız olarak yaşlı bir bayana dönüşmesi sonucunda uğradığı fiziksel değişimdir. Sofi'nin bu duruma alışması biraz vakit alır ama en nihayetinde kendi bedenini özümsemeye başladığında daha fazla özgürleşir. Özgürleştikçe kendine olan güveni artar ve güçlüklerle karşı dimdik durabilecek bir karaktere evrilir.⁵⁰⁷ Bunların neticesinde de filmin sonunda, Sofi'nin gümüş saçlarının haricinde vücudunun geri kalanı gençliğini geri kazanır ama güven, şefkat ve dürüstlük özellikleri devam eder şekilde tasvir edilir. Miyazaki yeniden gençleşmenin sonsuza dek mutlu yaşanılacak anlamına gelmediğini belirtir. Ayrıca onun için karakterin yaşlanması kötü bir oluşum değildir aksine Sofi bu sayede birçok tecrübe edinmiştir. Zira utangaç, ürkek bir küçük kızdan sözünü esirgemeyen ve dürüst bir kadına dönüşür. Aynı zamanda elde ettiği tecrübelerle gerçek anlamda yaşlandığında çok daha iyi bir büyükanne olacaktır.^{508 509}

Sofi'nin temiz ve iyi bir kalbe sahip olduğu birçok sahnede yansıtılmıştır. Ama en önemlilerinden bir tanesi kendisini büyüyle 90 yaşındaki bir kadına dönüştüren ıssızlığın cadısı ile arasındaki iletişimidir. Issızlığın Cadısı esasen yaşlı bir kadındır. Ancak sahip olduğu kötücül güçler sayesinde kendisini devamlı genç ve güzel gösterir. Sofi'yi bir ihtiyara dönüştürdükten sonra Howl'a mesaj iletmesi için cebine bir not bırakmıştır. Bu notta Howl'e olan tutkusunu yansıtırca "Kayan bir yıldızı yutan siz, kalpsiz adam, kalbiniz yakında bana ait olacak." sözleri yazmaktadır. Başta neredeyse Madam Suliman'la rakip olan Issızlığın Cadısı Suliman'ın onu tuzağa düşürmesi neticesinde kalıcı olarak gerçek yaşına yani oldukça buruşuk bir kadın şekline bürünmüştür. Tüm güçlerinden mahrum kalıp yürüyemeyecek hale gelmesine rağmen

⁵⁰⁶ CAVALLARO, Dani (2014). *The Late Works of Hayao Miyazaki, A Critical Study, 2004-2013*, Kuzey Karolina, McFarland Publishers, ss.28.

⁵⁰⁷ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.123-1234.

⁵⁰⁸ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 386-387.

⁵⁰⁹ TALBOT, Margaret (2006). *The Auteur of Anime*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt 4, Sayı 3, Mart 2006, <https://apjjf.org/-Margaret-Talbot/1900/article.html>, 16.03.2019.

da fark etmek istemez. Bu da Miyazaki'nin gerçek dünyadaki çatışmaları, bir nevi keyfi ve karpisli insanların istekleriyle desteklendiğini gösterme arzusunu yansıtmıştır.^{511 512}

Bir başka açıdan Miyazaki'nin güzellik algısına bakış açısı, Sofi karakterinin geçirdiği bedensel değişimlerle birlikte izleyiciye aktarılmaktadır. Daha detaylı olunursa, Sofi kendini mutlu hissettiği, Howl adına zorluklara göğüs gerdiği ya da uyuduğu anlarda genç bir görüntüye sahip olur. Dolayısıyla güzellik ve yaşlılık gibi kavramların insanların kendileri ile ilgili hissiyatlarına dayandığının altı çizilmektedir. Yaşlı Sofi'nin Madam Suliman'la görüşmeye gittiği sekansta bu durum net bir şekilde gösterilmiştir. Madamın Howl'ü bir nevi yermesi üzerine Sofi'nin bütün bedensel problemlerini unutarak aşkını savunması onu bir anda genç haline dönüştürmüştür. Genel anlamda, bunun tam tersine geçmişte ve günümüzde geçen filmlerde aşklar, genç, güzel, yakışıklı, dinç gibi fiziksel özellikler sayesinde yaşanan bir duyguymuş gibi perdeye yansıtılmıştır. Bazı filmlerde ise bu özelliğe sahip olmayan bireylerin sahip olabilmek çabalarından sonra ancak aşka kavuşabileceği işlenir. Ancak Miyazaki, belki de işleyişe bir başkaldırı mahiyetinde, kişilerin yaşadığı aşkı, bedensel gibi somut güzelliklerden ayrı tutarak soyut olan iyi niyet, saf mutluluk, cesaret gibi samimi duygularla bağdaştırarak servis etmiştir. Bu duygular yaşlılık ya da çirkinlik olarak adlandırılan bariyerleri aşarak gerçek güzelliğe ulaşmayı sağlamıştır. Ayrıca Miyazaki Howl figüründe olduğu gibi somut güzelliğe önem veren kişilerin bir çeşit karakter zayıflığına ve olgunlaşmamışlığına dikkat çeker. Gerçekten de Howl filmin başlarında kibirli, kendini beğenmiş ve bencil bir kişiliğe sahipken Sofi'nin yaşlı bedeninde verdiği yaşam mücadelesi, mutluluğu ve aslında gerçek güzelliği onun ergin bir bireye evrilmesine yol açmıştır.⁵¹³

Sofi lanete uğramadan da kendini fiziksel olarak güzel ve çekici bulmazken Howl her daim kendisini çekici bulmuş ve buna önem göstermiştir. Taktığı kolyeler, yüzükler, takılar ve giydiği kıyafetler kendisine verdiği önemin aksıdır. Saçlarının renginin yanlışlıkla değişmesi bile onu depresyona sokarak insanlığını kaybetmesine

⁵¹¹ *Howl's Moving Castle*, madebyfm.dk/e2016/b/5/Film-history/films/howls-moving-castle/, 18.03.2019.

⁵¹² *Madame Suliman*, howlscastle.fandom.com/wiki/Madame_Suliman, 18.03.2019.

⁵¹³ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss. 310-313.

sebepe olur. Adeta “*Güzel olmazsam yaşamamın ne anlamı olur?*” sözleri narsist bir karakter olduğunu kanıtlar niteliktedir. Tıpkı kişiliğini yansıtan ve bir çocuk odasına benzeyen odası, kendisini türlü lanet ve büyülerden korumak için renkli taşlar, bitkiler, oyuncaklar gibi türlü döküntülerle donatılmıştır. Ölümünden ve kendisine yapılacak büyülerden korkan, sorumluluk almaktan kaçan ve bahaneler üreten koca bir şımarık bebektir Howl. Tüm bunların yanında oldukça yetenekli bir büyücü olan Madam Suliman’ın öğretisi altında yetiştirilmiş son ama en iyi büyücülerdendir. Madam onu varisi olarak tayin etmiştir ancak ona göre Howl bir şeytanla anlaşarak daha fazla güç elde edebilme adına kalbini vermiş ve onu terk etmiştir. Belki de yakışıklı büyücünün soyut anlamda kalpsiz ve kibirli olması güce duyduğu arzuya bağlantılı olmasından kaynaklıdır. Yine de sihirlerini bazen bencil amaçları için kullansa da öncelikli hedefi iyiye hizmet etmek ve korkutucu savaşı tarafsız durdurabilmektir. Howl’un savaşa beslediği öfke ise, ruhunun sahip olduklarını yavaş yavaş yitirmesine sebep olurken onu kalıcı bir şekilde korkunç bir yaratığa dönüşmesine yol açacaktır. Bu dönüşüm devam ettiği sürece de insan formuna dönmesi neredeyse imkânsız hale gelecektir.⁵¹⁴ Aslında bir nevi Prens Ashitaka gibi. Ashitaka’nın sahip olduğu lanet bedenini yavaş yavaş ele geçirirken tarafsız bir şekilde orman ve demirkent arasındaki savaşı sona erdirmeye çalışır. Bunların neticesinde belki buna San’a duyduğu aşka dâhil olmak üzere lanetini

Resim 91 Howl Karakteri

ortadan kaldırır.

Howl’un büründüğü iki kişilik Sofi’nin ki gibi olmaz. Sofi yaşlı bir bedene hapsediğinde bile sakinliğini koruyarak bütün kötülüklere karşı nazik ve iyimser kalmayı tercih eder. Howl ise bir yandan karanlık güçlerin tesirinde bir canavara dönüşürken bir yandan da

⁵¹⁴ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.123-124.

kibirli ve bencil bir karaktere bürünür. Sofi tam da bu noktada Howl'un bir umut ışığı olurcasına somut ve soyut anlamda kalbini kazanarak hayatını kurtarır. Bu durum da aslında yönetmenin bir diğer filmi Porco Rosso'yla karşılaştırılabilecek bir durumdur. Her iki filmde de kahramanlar, aşk tarafından kurtarılmadıkça, hem asil hem de çocuksu olarak tasvir edilen kişiliklere sahiptirler. Gerçek aşk, onları hayvana dönüşen bedenlerini insana çevirmiş aynı zamanda olgun bir karaktere ermelerini sağlamıştır. Porco'dan farklı olarak Howl, sevgilisinin bahçesine uzaklardan bakmaz, Sofi için bir bahçe yaratır, kaleyi bir ev olarak yeniden yapılandırır ve kendisini kalıcı olarak bir insana dönüştürür.⁵¹⁵

Miyazaki eserlerinde erkek figürler genel anlamda sorunlu ya da ergin olamamış bir birey biçiminde tasvir edilirler. Pandora'nın kutusu onlar tarafından açılmış yine savaşları başlatanlar ve kudreti elinde tutmak isteyenler onlar olmuştur. Kadın kahramanlar ise fedakâr, nazik ve iyi niyetleriyle dişil niteliklerinin yanı sıra cesaretli, olgun ve güçlü duruş gibi eril özelliklere sahiptir. Dolayısıyla sahip olduklarıyla erkeklerin yıkıcı güçlerinden doğan sorunları çözen bir varlık olarak bahsedilmişlerdir. Nitekim gerçek dünyada da kaos ve savaş ortamını oluşturan kadınlardan ziyade erkeklerdir. Miyazaki'nin bazı eserleri ise bunlarla birlikte biri yapıcı diğeri yıkıcı olmak suretiyle iki güçlü kadın karakterin çatışmasına da değinmektedir ve bu karakterler genelde bir erkeğe yön verme savaşı içerisindeyler. Bu kapsamda yaptığı ilk filmlerden Rüzgârlı Vadi'de Asbel'e yardım eden yapıcı Nausicaa ile karşısında tiran bir diktatör olan Kushana karşımıza çıkar. Sonrasında Prenses Mononoke'de Prens Ashitaka ile birlikte olan vahşi kurt kız San ve Lady Eboshi'ye, Ruhların Kaçışı'nda Haku'ya yardımcı olan Chihiro ve cadı Yubaba'ya, Yürüyen Şato'da ise Howl'ü büyüten Sofi ile Issızlığın cadısına rastlarız.^{516 517} Karşı tarafta gözükten aslında tam anlamıyla kötü olmayan kadın figürler ise (Kushana, Dola, Eboshi, Yubaba, Issızlığın Cadısı, Madam Suliman) ilginç bir şekilde erkek ya da karışık bir topluluğu sertlikle yöneten karakterler olarak kendi güçlüklerini ispatlamış şekilde yansıtılmışlardır.

⁵¹⁵ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 391-393.

⁵¹⁶ ÖZTÜRK, Demet (2014). *Yürüyen Şato*, www.evrensel.net/haber/80763/yuruyen-sato, 17.03.2019.

⁵¹⁷ ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 91.

Filmde dikkat çeken bir diğer unsur, Miyazaki'nin Ghibli öncesi ve sonrasında birçok filminde karşımıza çıkan uçuş temasıdır. Uçmak insana özgürlük duygusu verdiği gibi animasyoncuya da özgür bir ortamda çalışabilmesi için fırsat verir ve ortaya çıkan sonuç, esere canlılık katmakla birlikte hız sağlar. Yürüyen Şato'da ise bu tema olağanüstü ve yaratıcı bir biçimde tasarlanmış uçakların yanı sıra uçabilen garip yaratıklar ve Howl'ün bir kuşa dönüşmesiyle açıkça gösterilmektedir. Üstelik filmin son karesinde de Howl'ün yürüyen şatosu, Calcifer sayesinde uçabilir bir düzeyde tasvir edilmiştir. Miyazaki, askeri uçaklara çocukken ilgi duyduğunu belirtmiş ancak hizmet ettikleri yıkıcı güçten dolayı nefret ettiğini de eklemiştir. Böylelikle Yürüyen Şato filminde hem zararsız olarak gösterilen uçaklara hem de çirkin ve yıkıcı tarafı gösterilen devasa boyutlardaki uçan askeri gemilere yer verilir. Bu bağlamda yazar Dani Cavallaro yönetmenin uçuş oluşumunu bir hayranlık ve korku nesnesi olarak canlandırdığını söyler. Ancak bu acımasız stratejistler ve yöneticiler tarafından kötüye kullanılmaması gereken bir oluşumdur.^{518 519}

Öte yandan Miyazaki'nin uçuş temasına baktığı farklı bakış açılarından bir diğeri modern toplum ve teknoloji konusundaki eleştirisidir. Yönetmen teknolojinin etkilerinin doğurduğu doğadan kopukluk ile modern yaşamdan oldukça memnuniyetsizlik duyar. Bunu sarf ettiği "*Gençleri kıskanmıyorum, gerçekten özgür değiller... Sanal gerçeklik üzerine büyüdüler...*" sözleriyle açıklığa kavuşturur. Kırsal kesimdeki çocukların dahi aynı şekilde yetiştiğini hatta şehirdekilerden daha fazla vakit harcadıklarını belirten Miyazaki sanal gerçekliğin ortadan kaybolmasının daha iyi bir sonuç doğuracağına inanır. "*Animasyonumuzla da sanal şeyler yarattığımızın farkındayım. Ekibime sürekli söylüyorum, animasyon izlemeyin! zaten yeterince sanal şeyle kuşatılmışsınız. _Miyazaki_*"⁵²⁰ Filmlerinin çoğu da bu oluşumu yansıtırcaasına kötülüğün temelini oluşturan teknolojik gelişmelerdir. Rüzgârlı Vadi'de insanlar tarafından oluşturulmuş Dev Savaşçı Tanrı, Gökteki Kale'de Uçan Ada Laputa, Prenses Mononoke'de Eboshi'nin ürettiği silahlar... Yürüyen Şato'da ise dev savaş gemileri ve insanlı,

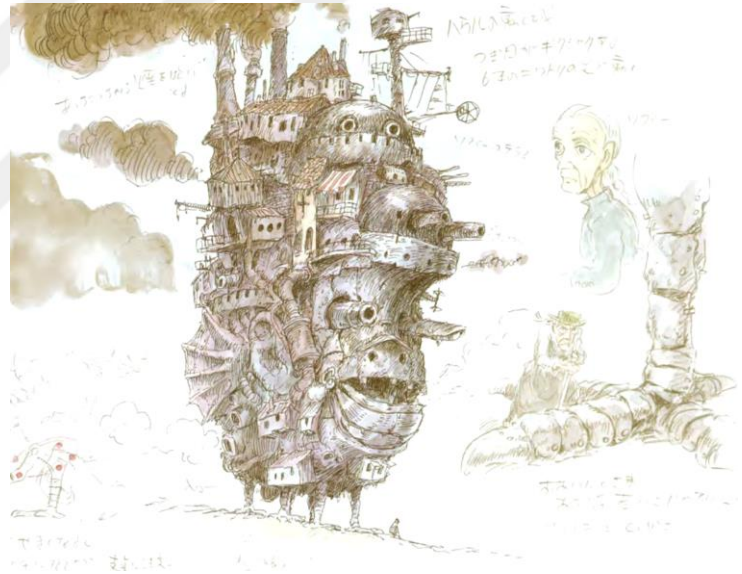
⁵¹⁸ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.20-21.

⁵¹⁹ *Howl's Moving Castle (film)*,

howlingpixel.com/i-en/Howl%27s_Moving_Castle_(film)#CITEREFScott2005a, 18.03.2019.

⁵²⁰ TALBOT, Margaret (2006). *The Auteur of Anime*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt 4, Sayı 3, Mart 2006, <https://apjpf.org/-Margaret-Talbot/1900/article.html>, 18.03.2019.

insansız hava bombardıman uçakları, modernite ile parıldayan araçlar olarak tasvir edilseler de kıyametvari bir ortam yaratacak biçimde yıkıcıdır. Aslında teknolojinin yıkıcı özelliği insan yarattığı tarafından kullanılmadığı sürece doğa ile uyum sağlayabilir. Bu anlamda Laputa ve Mononoke gibi filmler iki gücün barış içerisinde bir arada var olabilmenin mümkün olabileceğini gösterir. Ancak mesele doğanın kendileri için sağladığı olanaklara bir nevi tecavüz eden topluluklardan kaynaklı oluşmaktadır. Sonuç olarak, kontrast bir biçimde, sıklıkla muhteşem derecede betimlenmiş doğa sahneleri modernite ile harmanlanmaktadır. Tıpkı Sofi'nin Howl'un göz alabildiğince yeşil ve çiçeklerle donatılmış gizli bahçesini gördüğü karede birdenbire ortalığın savaş gemileriyle dolması gibi. Bu karşıtlık, modernliğin ekolojik eleştirisinin bir parçası olarak yansımasıdır.^{521 522 523}

Resim 92 Howl'un Yürüyen Şatosu Taslak Çizimi

Miyazaki'nin en çok bilinen steampunk filmidir Yürüyen Şato. Filmin ortamları, Viktorya yaşamını belirgin ölçüde yansıtmaktadır. Karakterlerin ziyaret ettiği her kasaba Londra, Zürih, Viyana veya Paris bölgelerini anımsatır. Adeta 19. yüzyılın

⁵²¹ WILSON, C. and WILSON, G.T. (2015). *Taoism, Shintoism, and the ethics of technology: an ecocritical review of Howl's Moving Castle*, Resilience: A Journal of the Environmental Humanities, Cilt:2, Sayı:3, ss.189-194.

⁵²² TALBOT, Margaret (2006). *The Auteur of Anime*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt 4, Sayı 3, Mart 2006, <https://apjpf.org/-Margaret-Talbot/1900/article.html>,

⁵²³ SCOTT, A.O. (2005). *Where the Wild Things Are: The Miyazaki Menagerie*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt: 3, Sayı: 7.

sonlarında Avrupalı Neo-Fütürist ressamlar tarafından tasarlanan büyü ve bilimin bir arada yaşadığı bir dünya yaratılmıştır.⁵²⁴ Kömürle çalışan trenlerin elektrikle çalışan hava bombardıman uçakları ile yan yana kusursuz biçimde yerleştirildiği bu Viktorya steampunk dünyasında, en dikkat çeken oluşum Yürüyen Şato'dur. Yürüyen Şato, tekerlekler, çarklar, metal ve ahşap materyaller ile Calcifer adlı bir ateş cininin büyüyle hareket edebildiği dev bir buharlı yapıdır. Bir uçan makine olmasa da kesinlikle Miyazaki'nin steampunk idealinin bir ürünüdür. Ayrıca bu animistik Şato sahip olduğu büyü portal kapısıyla mekânlar arasındaki sembolik ve gerçek geçitleri temsil ederken Howl'ün kalbinin güvende kalmasını sağlayan bir tür Şinto tapınağı olarak düşünülebilir. İşin ilginç tarafı Howl'ün kalbi yani Calcifer sayesinde hareket edebilen yapı, Sofi'nin tek çözüm yolu olarak gördüğü savaş sırasında yakışıklı büyücüyü kurtarabilmek adına geçici olarak yıkılmıştır. Böylelikle Howl dükkânı bombalamadan korumak için kendini tehlikeye atmaya devam etmeyecektir. Bunun neticesinde de Sofi Calcifer'le kendi pazarlığını yapar, ona kendi saçından bir parça verir ve kalenin daha küçük bir versiyonunu çalıştırmak için yeterli güç sağlanmış olur. Bu oluşum aslında hepsini birbirine bağlayan sosyal ve manevi bir sözleşmedir. Filmin sonunda güç ve güzellikten başka bir şeye önem vermeyen Howl kalbini geri alarak ve Sofi'nin sevgisini kabul ederek olgunluğa erişmiştir. Howl olgunlaşana kadar yavaş ve yer hareketleri ile sınırlanmış şato ise bir steampunk aracına dönüşerek uçabilen dev bir yapıya evrilmiştir. Yenilenen kale, güzel bir bahçeye ev sahipliği yaptığı gibi yapılı binalarını yemyeşil ağaçlarla birleştirerek doğanın yüce yaratıcılığına yer verir. Yönetmenin çevresel duyarlılığı böylelikle teknolojinin yapıcı gücüyle birleşmiş ve akılda kalıcı bir final sunulmasına olanak sağlamıştır.^{525 526 527 528}

Savaş aşkı hikâyesine odaklanan Yürüyen Şato filminin eşsiz dünyasını anlatabilmek için oldukça fazla sayıda konsept taslak çizilmiştir. Ancak taslakların çoğu filmde karşımıza çıkmayan fikirler içerseler de Howl'ün Yürüyen Şatosunun yapımına temel sağlamışlardır. Diğer yandan Miyazaki 1997'de Prenses Mononoke'den

⁵²⁴ MİYAZAKİ, Hayao (2005). *The Art Of Howl's Moving Castle*, San Francisco: VIZ Media, ss.6.

⁵²⁵ SHANER, Andrew (2011). *Y.a.g.e.*, ss.38-40.

⁵²⁶ WILSON, C. and WILSON, G.T. (2015). *Y.a.g.e.*, ss.189-194.

⁵²⁷ *Hauru no Ugoku Shiro*, www.nausicaa.net/miyazaki/howl/faq.html, 18.03.2019.

⁵²⁸ CAVALLARO, Dani (2014). *Y.a.g.e.*, ss.62-63.

başlayarak, filmlerinde bilgisayar tarafından üretilen görüntüleri kullanmış olmasına rağmen bundan sonraki eserlerinde CG'nin yüzde 10'undan fazlasının kullanılmayacağını açıklayan yeni bir kural koymuştur. Yürüyen Şato bu kaideyle birlikte büyük ölçüde el yapımıdır ve daha çok Şato, bayraklar, konfetiler ya da su yüzeyleri gibi tasarımlar için bilgisayarın gücünden yararlanılmıştır. Hatta yönetmen CG ekibine her şeyi gerçeğe uygun biçimde yapmamaları gerektiğini tembihleyerek *“Burada bir esrar yaratıyoruz, esrarengiz hale getirin.”* sözlerini söyler.^{529 530 531 532}

Rüzgârlı Vadi'den bu yana yedi eser yazıp yöneten Hayao, Howl'un Yürüyen Şatosu ile birlikte elde ettiği başarılarla bir yenisini daha ekler. 20 Kasım 2004 tarihinde film gösterime girdikten sonra Japonya'da gişe rekorları kırmıştır. Yayınılandıktan sonra birkaç gün içerisinde milyonlarca seyirciyi kendisine çekmiş hatta filmin biletleri gösterimden önce tükenmiştir. Rekor gişe satışlarının bir nedeni yetişkinlerin ve çocukların, daha popüler olan üç boyutlu projelere göre Miyazaki'nin zengin detaylarla işlenmiş geleneksel iki boyutlu anime filmlerini sevmeleri ve tercih etmeleridir. Filmin bu başarısına, 1970'lerde ve 1980'lerde Japonya'nın önde gelen yıldızlarından biri olan Chicko Baisho ve popüler bir pop grubunun üyesi olan Takuya Kimura da dahil olmak üzere Asya izleyicileri için iyi bilinen ses yeteneklerine yer verilmesi büyük bir katkı sağlamıştır. Şubat 2005'e kadar, Japonya'nın tüm zamanların en yüksek hasılat elde eden filmi olmuş ve toplamda 14 ödüle layık bulunmuştur.^{533 534 535}

Bunların yanı sıra Miyazaki filmlerinin yayınlanmak amacıyla stüdyodan çıktıktan sonra izlemediğini belirtir. Çünkü ona göre tam olarak nerede hata yaptığını biliyordur ve bu işkenceyi kendine tekrar ve tekrar yaşatmamak adına izlememeyi tercih eder. Yürüyen Şato filminin yorucu sürecinden sonra ise yönetmen bir sonraki projesinin planlarını oluşturmuştur: Ghibli Müzesi için kısa filmler. *“Yapmam gereken*

⁵²⁹ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 92.

⁵³⁰ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.126.

⁵³¹ OKYAY, Sevin (2014). *Nihayet Miyazaki*, www.on8kitap.com/blog/nihayet-miyazaki, 18.03.2019.

⁵³² MİYAZAKİ, Hayao (2005). *The Art Of Howl's Moving Castle*, San Francisco: VIZ Media, ss.6, 187, 188.

⁵³³ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 93-94.

⁵³⁴ KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Y.a.g.e.*, ss.184.

⁵³⁵ *Yürüyen şato (2004) Awards*, www.imdb.com/title/tt0347149/awards 19.03.2019.

birkaç tane var. Ne yapabilirim? Çalışanlarımı doyurmaya devam etmeliyim... Burada beslemem gereken bütün bu ağızlara bakın. _Miyazaki’’⁵³⁶

4.3. 2004 ve 2008 Seneleri Arasında Yapılan Eserler

“Benim çizdiklerime benzer çizgiler, benden esinlenen isimler gördüğümde hep mutlu oluyorum. Bana göre biz sanatçılar büyük bir topluluğun parçalarıyız. Birbirimizi etkiliyor, hayata bakış açılarımızı değiştiriyor, birbirimizi yükseltiyoruz. Benim de etkilendiğim çok isim var ve Hayao Miyazaki de bu isimler arasında ilk sıralarda... Kendimi tek başıma bir yıldız değil, hep dünyayı değiştirmeye çalışan bir sanatçı ordusunun parçası olarak gördüm. _Moebius’’⁵³⁷

2004 senesinin aralık ayında Yürüyen Şato Japonya’da gişe rekorlarını kırmaya devam ederken Fransa’daki Paris Mint yapısında Miyazaki ve Moebius’un eserlerini kapsayan özel bir sergi Hayao et Moebius: Deux Artistes Dont Les Dessins Prennent Vie (Two Artists’s Drawings Taking on a Life of Their Own) açılır. Fransız yazar ve illüstratör olan Jean Giraud’la (Takma adıyla Moebius) Miyazaki daha öncede bahsedildiği üzere birbirlerine olan hayranlıkları sebebiyle arkadaşlık kurmuşlardır. Bunun ötesinde her iki yaratıcının kendi sanatında, dünya çapında animasyonu ve çizgi romanı etkileyen yeni bir vizyon sundukları aşikardır. Moebius ve Miyazaki Nisan 2005’e kadar sürecektir olan etkinliğin açılışına katılırlar. Sergi, kişisel olarak hazırladıkları suluboya, storyboard ve konsept tasarımlarını içeren 300 eserden oluşmuştur. Bu eserlerin arasında Moebius’un Nausicaa portresi ve Miyazaki’nin Arzach çizimleri de mevcuttur.^{538 539}

Moebius ve Miyazaki, çok farklı dil ve kökene sahip iki sanatçı olmalarına rağmen aynı benzer fikirleri paylaşan yaratıcılık adı altındaki ortak dili konuşurlar.

⁵³⁶ TALBOT, Margaret (2006). *The Auteur of Anime*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt 4, Sayı 3, Mart 2006, <https://apjpf.org/-Margaret-Talbot/1900/article.html>, 18.03.2019.

⁵³⁷ TÜRKOĞLU, Fırat (2014). *Moebius: Sinema Tarihini Çizerek Değiştiren Adam*, www.bakiniz.com/moebius-sinema-tarihini-cizerek-degistiren-adam/, 19.03.2019.

⁵³⁸ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 94.

⁵³⁹ VALEMBOİS, D. - Hayao MİYAZAKİ, H. – MOEBİUS (2004). *Miyazaki-Mœbius: 2 Artistes Dont Les Dessins Prennent Vie*, Paris: BVI-France, ss. 4-17.

İnsanlığın geleceği ile derinden endişe duyan ve hikayelerini hümanist, ekolojik ve manevi temalarla şekillendiren ikilinin bu oluşumları beraberinde felsefenin iki önemli sorununu gündeme getirir: İnsanın doğa ile teması, eski inançların kalıcı etkisi...⁵⁴⁰

Resim 93 Moebius ve Miyazaki

Bir diğer taraftan Stüdyo Ghibli’de bu senelerde Hayao Miyazaki’nin oğlu Goro’nun ilk yönetmenlik deneyimini yaşadığı Gedo Senki (Yerdeniz Öyküleri) adındaki animenin üretimlerine devam edilir. Aslında Ursula K. Le Guin’in aynı adlı kitabına dayanan bu eser, barındırdığı ejderhalar, kahramanlar ve fantastik oluşumlarla seksenli yıllardan itibaren Miyazaki’nin peşinde koştuğu bir eserdir. Fakat yazarın eserlerinin filme uyarlanmaları ile ilgili hoş anılar yaşamaması ve henüz Miyazaki adını duymamış olması Hayao’nun tekliflerini reddetmesine yol açar. Ta ki yıllar sonra bir gün Le Guin arkadaşı sayesinde Komşum Totoro’yu izleyene kadar. O günden sonra kendi ifadesiyle Miyazaki’ye büyük bir hayranlık beslemiş hatta onu Kurosawa veya Fellini ile aynı kalibrede bir dahi olarak görmeye başlamıştır. “*Eğer bu kitap bir filme dönüştürülecekse, Hayao Miyazaki tarafından yapılmalı. _Le Guin*”⁵⁴¹ En sonunda 2003 senesinde Yerdeniz kitaplarının Japonca tercümanlığını yapan Bayan Masako Shimizu’nun yardımlarıyla telif hakları Stüdyo Ghibli’ye verilir. Ancak o sıralarda

⁵⁴⁰ VALEMBOİS, D. - Hayao MİYAZAKİ, H. – MOEBİUS (2004). *Miyazaki-Mœbius: 2 Artistes Dont Les Dessins Prennent Vie*, Paris: BVI-France, ss. 4-17.

⁵⁴¹ SHİMUZU, Masako. *Waiting for the Other Wind*, www.ghibli.jp/storage/000357/, 19.03.2019.

Miyazaki Yürüyen Şato'nun yapımı ve bir takım işler ile oldukça meşgul bir sürecin içerisinde. Ayrıca Suzuki'nin söylemine göre proje bittikten sonra yönetmen tekrar emekliye ayrılacaktır. Böylelikle proje Toshio Suzuki'nin isteği üzerine o tarihlerde Ghibli Müzesinin tasarım ve peyzaj işleriyle ilgilenen Goro Miyazaki'nin ellerine teslim edilir. Yazar başlangıçta bununla ilgili tereddütler yaşasa da Hayao'nun sanat danışmanı olarak projenin her aşamasında olacağının söylenmesi Ghibli ekibine güvenmesine yol açar. Fakat filmin yapım aşamasında baba-oğul birbirleriyle iletişim dahi kuramamışlardır. Çünkü Hayao, Goro'nun anime filmi yönetmesi için gerekli deneyimlerden yoksun olduğunu düşünmüş ve verilen karardan memnun kalmamıştır. Bu konuyu Goro, Los Angeles Times'a verdiği bir röportajda *“Dürüst olmak gerekirse, o kadar yakın değiliz; nasıl iletişim kuracağımızı bilmiyoruz.”* sözleriyle açıklığa kavuşturur. Dolayısıyla bu Goro için her ne kadar ekipte Ghibli'de uzun seneler çalışmış deneyimli personeller yer alacak olsa da uzun ve zorlu bir ilk çalışma olacaktır.^{542 543 544 545}

Hayao'nun Shuna no Tabi adlı mangasından ilham alınarak da yapılan Yerdeniz Öyküleri filmi,⁵⁴⁶ kısaca salgın hastalıkların, yıkımların var olduğu ve yavaş yavaş doğal koşulların bozulmaya başladığı Yerdeniz bölgesiyle başlar. İnsanlar tüm bu kötü şartlara rağmen burada yaşamlarını idame ettirmeye çalışırlar. Ancak bir lanetmişçesine tarlaların kuruması, hayvanların telef olması, insanların akıllarını yitirmesi ve nesli tükenildiği zannedilen ejderhaların tekrar ortaya çıkması yaşamlarını sürdürmelerine engel olur. Filmin ana karakteri Prens Arren ise kısa bir yokluğun ardından sarayına geri dönmüş ve ülkeyi adil biçimde yöneten aynı zamanda babası olan Kralı şüursuzca öldürerek sihirli kılıcını çalmıştır. Sırta kadem basmak için çıktığı yolculukta baş büyücü Çevik Atmaca Ged ile karşılaşır. Ged bütün bu lanetlerin sebebini bulmaya çalışan bir gezgindir ve bu arayışa Arren'in de katılmasını ister. Çok

⁵⁴² ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2008). *Y.a.g.e.*, ss. 166-168.

⁵⁴³ *Tales From Earthsea (2004 film)*. earthsea.fandom.com/wiki/Tales_From_Earthsea_(2004_film), 19.03.2019.

⁵⁴⁴ LE GUİN, Ursula K. (2006). Gedo Senki, www.ursulakleguin.com/GedoSenkiResponse.html, 19.03.2019.

⁵⁴⁵ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.127-128.

⁵⁴⁶ *Tales From Earthsea*, www.nausicaa.net/wiki/Tales_from_Earthsea, 19.03.2019.

geçmeden de gerçekler gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Büyücü Cadı Cob kendisini ölümsüz hale getirebilmek için yaşam ve ölümü ayıran kapıyı açmaya çalışmaktadır.

Resim 94 Gedo Senki (Yerdeniz Öyküleri)

Film birçok Miyazaki eserinin görsel yansımalarını taşıdığı gibi tematik anlamda da ortak işlenen oluşumların çoğuna değinmiştir. Bu anlamda karşımıza çevrecilik, kimlikte kelimelerin önemi, dönüşüm, Şintoizm'den esintiler ve sihir gibi temalar karşımıza çıkar. Fakat bütün bu oluşumların kullanılması filmin kendi hikâyesiyle yargılanmasına engel olmuş ve baştan olumsuz tepkileri odağına çekmiştir. Öte yandan karmaşık bir olay örgüsüne sahip olması ve bağlam yokluklarının bulunması filmin gişe hasılatı yönünden başarılı olsa da eleştirmenler tarafından iyice olumsuz yorumlar toplamasına sebep olmuştur. Hatta bazı kaynaklarca acımasız bir biçimde Goro Miyazaki “En Kötü Yönetmen” ve filmi “En Kötü Film” olarak lanse edilmiştir. Aslında bir yerde bu tepki kaçınılmaz bir sonuç olarak beklenir. Goro eğer ki filmi kitaptaki hikâyeye tamamen uyarlasaydı ya da tarz olarak babasını birebir taklit etseydi ya da bunların tam tersini yapsaydı yine ağır eleştirilere maruz bırakılacaktı. Çünkü eser bir Ghibli eseriymi ve Ghibli'nin saygınlığına erişebilecek düzeyde olmalıydı. Farklı bir stüdyo adı altında yayınlansaydı şayet belki de bu kadar ağır eleştirilerin hedefinde bulunmayacaktı.^{547 548} Yerdeniz'le beraber ilk yönetmenlik

⁵⁴⁷ OSMOND, Andrew (2014). *Y.a.g.e.*, ss. 173,174.

deneyimini gerçekleştiren Goro Miyazaki 2011 senesinde babasının da yardımlarıyla Kokurikozaka Kara Türkçe adıyla Tepedeki Ev filmi ile çok daha yüksek bir başarı elde eder.⁵⁴⁹

Bunların ardında Hayao Miyazaki ise Ghibli müzesine özel hem yazıp hem yönettiği 2006 senesinde 3 kısa film çıkarmak için uğraşlar vermektedir. Hepsi de tamamen geleneksel formlara geri dönerek elle çizilmiştir. Bunlardan bir tanesi Mizugumo Monmon'dur. (Monmon Su Örümceği) 15 dakika süren kısa filmin konusu, su altında oksijen toplayarak yuvasını inşa eden, yemek yiyen ve daha büyük hayvanlar tarafından yenilmemeye çalışan Monmon adındaki bir su örümceğini konu almaktadır. Bir gün, su yüzeyinde kayan dişi bir su kayakçısı ile karşılaşması hayatını değiştirir. Çünkü su örümceği ona âşık olmuş ve onun hakkında sürekli düşünmeye başlamıştır. Fakat duygularını ifade etmek için de herhangi bir girişimde bulunmaz. Ta ki sevdiği kız bir balık tarafından yenilmeye çalışıncaya kadar. Monmon onu kurtarmak için elinden geleni yapacak ve aralarında bir aşk doğacaktır. Hayao Miyazaki'nin Prenses Mononoke filminin üretimine başlamadan önce üzerinde çalışmayı düşündüğü bir hikâye fikri olan Kemushi no Boro'ya (Tırtıl Boro)⁵⁵⁰ dayanarak yapılmıştır. Su altı dünyasının muazzam bir biçimde betimlendiği özellikle hava kabarcıkları çıkartan sazan balıklarının tasvirleri büyük bir ustalıkla izleyiciye sunulmuştur.^{551 552 553} Renkleri, yönetmenin bir sonraki filmi olan Ponyo'da baskın olanlardan daha yumuşaktır ve sahip olduğu çocuksu grafikleri Ponyo filminin temelini oluşturmuştur. Maviliklerin ve yeşilliklerin hâkim olduğu kısa filmde bu tonlar, güneşli günlerde tasvir edilen okyanusun aksine yağışlı mevsimde Japon kırsalını anımsatmaktadır.⁵⁵⁴

Bir diğer projesi modern bir peri masalını andıran 12 dakikalık Yado Sagashi Türkçe deyiimiyle Ev Avı'dır. Filmin kahramanı olan kızıl saçlı genç kız Fuki ihtiyaç duyduğu her şeyi büyük sırt çantasına koyarak kırsal bir bölgede yeni bir ev aramak için

⁵⁴⁸ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.126-130.

⁵⁴⁹ *Tepedeki Ev*, www.imdb.com/title/tt1798188/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 20.03.2019

⁵⁵⁰ Bu eser daha sonrasında 2018 senesinde 14 dakikalık bir kısa film olarak yayınlanacaktır.

Boro the Caterpillar, www.imdb.com/title/tt6572002/, 20.03.2019.

⁵⁵¹ *Mizugumo Monmon*, ghibli.fandom.com/wiki/Mizugumo_Monmon, 20.03.2019.

⁵⁵² ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.145.

⁵⁵³ *Monmon the Water Spider*, www.nausicaa.net/wiki/Monmon_the_Water_Spider, 20.03.2019.

⁵⁵⁴ CAVALLARO, Dani (2014). *Y.a.g.e.*, ss.119-120.

bir yolculuğa çıkar. Yol boyunca, Japonya'nın birçok koruyucu ruhundan bazılarıyla karşılaşır. Bunların arasında bir ikon haline gelmiş Totoro'da mevcuttur. Ve Fuki bütün uğraşları neticesinde en sonunda kalacak bir yer bulmuştur. Fakat bu yer oldukça gizemli bir yerdir. Bu basit ama etkili olan kısa filmdeki en dikkat çekici oluşum tüm ses efektlerinin iki aktör tarafından esprili bir biçimde seslendirilmesidir. Hatta bu efektler tıpkı bir manga okurmuşçasına görsele dökülmüştür. Fuki'nin elindeki elmayı alan devasa boyutlardaki balıktan şiddetli fırtınaya kadar birçok doğa sesi, popüler şarkıcı, piyanist ve besteci Yano Akiko ve televizyon komedyeni Kazuyoshi Morita namıdiğer Tamori sayesinde seslendirilmiştir. Detayların işlenmediği basit bir çizimle birlikte akıcı bir animasyona ve tüm ince hareketlerle jestlere sahiptir. Aynı zamanda renk paleti parlak ve canlı renklerden oluşmuştur. Bu estetiğin üretilmesinde hem canlandırma yönetmeni hem de karakter tasarımcısı olarak görev alan ve Ponyo'nun yapımında da önemli rol oynayacak olan sanatçı Katsuya Kondo'nun etkisi de yadsınamayacak derecede çoktur.^{555 556 557 558}

Miyazaki'nin 2006 senesinde yayıma giren son kısa filmi ise Hoshi wo Katta Hi'dir. (Bir Yıldız Aldığım Gün) Yaklaşık 16 dakika süren film, Naohisa Inoue tarafından tasarlanan Iblard adlı özgün bir hikâyeye dayanmaktadır. Genç bir oğlan çocuğu olan Nona'ya bir kurbağa ve köstebeğe benzeyen tuhaf yaratıklar elindeki sebzeler karşılığında ufak bir mavi tohum verirler. Esrarengiz bir taş benzeyen bu tohum garip bir biçimde geceleri havada süzülerek ısıldayan bir tohumdur. Ve gitgide içinde atmosferinin dahi bulunduğu minyatür bir gezegene dönüşmeye başlamıştır. Bulutlar, yağmurlar, okyanuslar, bitkiler ve hayvanlar... Nona en nihayetinde gezegenini tam bir gelişme elde edebilmesi amacıyla kendi benzerlerinin bulunduğu galaksiye bırakmak durumunda kalacaktır. Yaratılan bu sürrealist eser mucize ile absürtlüğü iç içe geçirerek seyirciye aktarmıştır.^{559 560 561}

⁵⁵⁵ *Ghibli Short Films at Carnegie Hall - A Report* (2011). ghiblicon.blogspot.com/2011/03/ghibli-short-films-at-carnegie-hall.html#more 20.03.2019.

⁵⁵⁶ CAVALLARO, Dani (2014). *Y.a.g.e.*, ss.121-124.

⁵⁵⁷ *House Hunting*, www.nausicaa.net/wiki/House_Hunting, 20.03.2019.

⁵⁵⁸ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.145.

⁵⁵⁹ *Hoshi O Katta Hi*, www.bcdb.com/cartoon-story/142619-Hoshi-O-Katta-Hi, 20.03.2019.

⁵⁶⁰ *The Day I Bought a Star*, www.nausicaa.net/wiki/The_Day_I_Bought_a_Star, 20.03.2019.

Resim 95 Monmon Su Örümceği / Ev Avı / Bir Yıldız Aldığım Gün

2006 yılında bütün bu kısa filmler yayınlandıktan sonra aynı senenin nisan ayında Küçük Deniz Kızı Ponyo'nun hazırlık çalışmalarına başlanır. Diğer yandan da Miyazaki Hayao, II. Dünya Savaşı esnasında büyüyen İngiliz yazar Robert Westall'in genç yetişkin öykülerine dayanarak 223 sayfalık Burakkamu no Bakugeki-ki (Tynemouth'a Bir Gezi) bir manga yazar.⁵⁶² Yönetmenin yazara olan hayranlığı askeri tarih sevgisinden, uçağa olan tutkusundan ve II. Dünya Savaşı travmalarından kaynaklıdır. Her ne kadar ikisi buluşamamışsa da -Westall, 1993'te solunum yetmezliğinden vefat etmiştir- Miyazaki, yazarın kibar bir ruha sahip olduğunu düşünmüştür. Suluboya tekniğiyle yapılan manga Westall'in Break of Dark koleksiyonunda yayınlanan bir hikâye olan Blackham's Wimpy'e dayanmaktadır. Ana hikâyede, bir kez daha domuz karakterine bürünen Miyazaki Westall'in hayaletini aramak için İngiltere'de bulunan Tynemouth'a gider. Yolculuk esnasında Blackham's Wimpy ve diğer Westall öykülerindeki ayrıntıları hatırlatmış ve aynı zamanda savaşta İngiliz bombardıman uçaklarıyla ilgili sayısız bilgiyi paylaşmıştır. Manga ayrıca II. Dünya Savaşı ile ilgili kendi deneyimlerini paylaştığı bir makalesini de içermektedir.⁵⁶³

564 565 566

⁵⁶¹ CAVALLARO, Dani (2014). Y.a.g.e., ss.49-51.

⁵⁶² MİYAZAKİ, Hayao (2014). Y.a.g.e., ss.444-449.

⁵⁶³ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 98.

⁵⁶⁴ Robert Westall (2015). ngembed-manga.blogspot.com/2015/05/robert-westall.html, 20.03.2019.

Resim 96 Burakkamu no Bakugeki-ki (Tynemouth'a Bir Gezi)

4.4. Çocuk Bakış Açısıyla Küçük Deniz Kızı Ponyo, 2008

Miyazaki'nin bir diğer yönettiği film Küçük Deniz Kızı Ponyo, Hans Christian Andersen tarafından yazılan Küçük Deniz Kızı'ndan ve bir Japon Halk Masalı olan Urashima Taro'dan esintiler taşımaktadır. Her iki eserin temelini oluşturan suda yaşayan bir deniz canlısının bir insana âşık olması ve ek olarak Andersen'in masalında bu canlının insana dönüşmeye çalışmak için fedakârlıklarda bulunması, ilham esintilerini taşıyan unsurlar olmuşlardır. Aynı zamanda yönetmen, ilginç bir biçimde ailesinin hikâyesine yani çocuklarını büyütmek için kariyerini feda eden karısının hikâyesine atıfta bulunmuş hatta filmin ana karakterlerinden olan Sosuke'yi, oğlu Goro Miyazaki'yi hedef alarak tasarlamıştır. Stüdyo Ghibli Başkanı Toshio Suzuki'ye göre yönetmen oğlunu model olarak kullanmayı seçmeden önce ciddi bir şekilde bu konu üzerinde kafa yormuştur.⁵⁶⁷ Ayrıca Sosuke ismi ünlü Japon yazarı Natsume Soseki tarafından yazılan Mon (Kapı) romanındaki bir karakterden alınmıştır.⁵⁶⁸ 569 570

⁵⁶⁵ Hayao Miyazaki Comics: "A Trip to Tynemouth" (2015). ghiblicon.blogspot.com/2015/02/hayao-miyazaki-comics-trip-to-tynesmouth.html 20.03.2019.

⁵⁶⁶ A Trip To Tynemouth – Miyazaki Hayao Illustrated Manga (2015). recentanimenews.tumblr.com/post/166053714988/a-trip-to-tynemouth-miyazaki-hayao-illustrated 20.03.2019.

⁵⁶⁷ Ponyo on the Cliff by the Sea, www.nausicaa.net/wiki/Ponyo_on_the_Cliff_by_the_Sea_(FAQ), 20.03.2019.

⁵⁶⁸ Ponyo on the Cliff by the Sea, ghibli.fandom.com/wiki/Ponyo_on_the_Cliff_by_the_Sea, 20.03.2019.

Resim 97 Gake no Ue no Ponyo (Küçük Deniz Kızı Ponyo)

Ponyo'daki hikâye gerçekte de var olan Japonya'nın bir sahil kasabası Tomonoura'da yaşanmaktadır. Miyazaki, ilk 2004 yılında bir şirket gezisi esnasında bu bölgeyi ziyaret etmiş ve 2005'te kısa bir süre boyunca zamanını tıpkı filmdeki gibi kayalıkta bulunan kiraladığı bir evde geçirmiştir. Yerleşim ve hikâyenin başka bir bölümü ise Richard Wagner'in yazdığı ve bestelediği Die Walküre (Valküreler) operasından etkilenerek yapılmıştır. Joe Hisaihi tarafından yaratılan müziklerin bir kısmı da bu operaya atıfta bulunmak amacıyla oluşturulmuş ve bu yönüyle diğer Miyazaki filmlerindeki müziklerden ayrı bir tarza sahip olmuştur.^{571 572} Esasen çocuklar adına tasarlanan bir filme göre müzikler için çok karışık tarzlardan ve kaynaklardan faydalanılmıştır. Bunlardan dikkat çeken bir diğeri ise filmin kapanış sahnesinde söylenen şarkıdır. Onashi Nazomi adındaki 8 yaşında olan bir kız çocuğu solist olmak üzere bir grup Japon çocuğuyla birlikte neşeli Ponyo şarkısını seslendirerek esere oldukça renk katmışlardır.⁵⁷³ Birçok kişi tarafından oldukça beğeni toplayan şarkı en

⁵⁶⁹ LIGHTBURN, Jane (2010). *Through the eyes of a child: Aspects of narrative in Ponyo on the Cliff by the Sea*, Foreign Languages and Literature, Cilt:35, Sayı:1, 97-114.

⁵⁷⁰ *Thoughts on Ponyo on a Cliff by the Sea* (2009). ghiblicon.blogspot.com/2009/08/thoughts-on-ponyo-on-cliff-by-sea.html, 21.03.2019.

⁵⁷¹ *Ponyo*, wikivisually.com/wiki/Ponyo, 20.03.2019

⁵⁷² *Ponyo on the Cliff by the Sea*, www.nausicaa.net/wiki/Ponyo_on_the_Cliff_by_the_Sea_(FAQ) 20.03.2019.

⁵⁷³ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.133.

nihayetinde Japonya’da listelerde bir dönem ilk beşin içerisinde yer almış ve 2008 yılında en çok satan on dördüncü single olmuştur.⁵⁷⁴

5 yaşında bir oğlan çocuğu olan Sosuke annesi Lisa ile birlikte denize tepeden bakan kayalıktaki bir evde yaşamaktadırlar. Sosuke’nin babası Koichi gemide çalışan bir denizcidir. Bu sebeple Koichi evde duran bir baba figüründen ziyade bazen uzun süreler boyunca evine dahi uğrayamaz. Sade süren hayatlarını Lisa huzur evinde yaşlıların bakımıyla ilgilenirken Sosuke Huzur evinin yan kısmında bulunan kreşte arkadaşları ve öğretmenleriyle beraber geçirmektedir. Ancak bir gün Sosuke’nin evlerinin yakınında bulunan sahilde kavanoza sıkışmış bir kırmızı elbiseli Japon balığını kurtarmasıyla işler değişmeye başlar. Adını Ponyo koyduğu bu şirin balık aslında alelade bir balık değildir. O deniz tanrıçası Granmamare ve usta bir sihirbaz olan Fujimoto’nun en büyük kızıdır ve tıpkı insana benzeyen bir yüzü vardır. Sahip olduğu sihirli güçlerle de belki bir denizkızıdır. Ponyo babası Fujimoto’dan özgür olabilmek amacıyla kaçmış ve denizdeki kirlilikler sebebiyle kavanoza sıkışmıştır. Sosuke’nin onu kurtarmasıyla da eski bir efsane istenmeden canlanmış olacaktır. Çünkü bir denizkızı karaya vurursa ardından tsunami felaketi gerçekleşmektedir. Bu esnada Sosuke’yle iyi bir şekilde anlaşmaya başlayan Ponyo yavaş yavaş ona âşık olurken babası tarafından yakalanmaktan kaçamamıştır. Ancak bu denizkızı için bir engel değildir. İçindeki insan olabilme ve Sosuke’ye kavuşma arzusu dünyanın ekolojik sistemini dahi bozsa da ne Ponyo Sosuke’den ne de Sosuke Ponyo’dan vazgeçmeyecektir.

“Bu filmi, beş yaşındaki çocukların anlayabileceği şekilde yaptım; elli yaşındakiler anlayamasa da olur. _Miyazaki”⁵⁷⁵ Yönetmenin birçok filmi aslında birçok kitleyi hedef alıyor olsa da Komşum Totoro, Küçük Cadı Kiki ya da Ponyo filmleri daha belirgin olarak çocuklara hitap edecek şekilde düzenlenmişlerdir. Çocuklara yönelik yapılan eserler genel anlamda incelenildiğinde bazı belli başlı oluşumlar gözlemlenilmiştir. Muhakkak ki Miyazaki’nin üniversite yıllarında çocuk edebiyatı araştırma kulübünde yer almış olması bu kitleye yaptığı eserlerin oluşum

⁵⁷⁴ ÜŞENMEZ, Masis (2009). *Küçük Denizkızı Ponyo / Gake no ue no Ponyo* (2008), www.otekisinema.com/kucuk-denizkizi-ponyo-gake-no-ue-no-ponyo-2008/, 24.03.2019.

⁵⁷⁵ *Gake No Ue No Ponyo*, www.uludagsozluk.com/k/gake-no-ue-no-ponyo/2/, 21.03.2019.

sürecine katkıda bulunmuştur. Bu konu üzerinde kitap yazan Judith Hillman’a göre, çocuk edebiyatı beş spesifik özellik içermektedir:

1. Çocuğun bakış açısından yazılmış tipik çocukluk deneyimleri
2. Çocuklar veya çocuksu karakterler
3. Eyleme odaklanan basit ve doğrudan planlar
4. İyimserlik ve masumiyet duygusu (örneğin mutlu sonlar standarttır)
5. Gerçeği ve fanteziyi birleştirme eğilimi

Bu oluşumlar Ponyo filminin hem karakter hem de plan açısından anlatımında oldukça net bir biçimde yansıtılmışlardır. Bütün maddeleri film açısından değerlendirecek olursak ilk madde -çocuğun bakış açısından bakabilmek- ana karakterler olan Ponyo ve Sosuke üzerinden aktarılmıştır. Sıcak bir yaz gününde Sosuke’nin deniz kıyısına inerek oyuncaklarıyla oynaması, kız arkadaşlarıyla olan diyalogları, dondurmasını yalarken ya da Ponyo eriştesini yerken uyuklaya kalmaları gibi birçok örnek, beş yaşındaki bir çocuğun günlük hayatında yaşayabileceği ayrıntıları doğrudan ve basit bir dille anlatmıştır. Dolayısıyla çocuk izleyiciler bu tür bir anlatı ile kolayca ilişki kurabileceklerdir. Ponyo ve Sosuke’nin başrol oyuncular olması ikinci maddeyi açıklarken üçüncü maddede - eyleme odaklanan basit ve doğrudan planlar- öykünün hem diyalog hem de hikâye olgusuyla bu unsura katkıda bulunduğu gözlemlenir. Ponyo ve Sosuke’nin hareketleri anlam dolu ama dolaysız ve basit olmasıyla birlikte diyalogları çocuksu ve sade niteliktedir. Arabaya binmek, okula gitmek, sıcak bir içecek içmek veya kanepede uyumak gibi birçoğu, günlük yaşamlarını oluşturan anlarla ilgilidir. İletişimdeki sadeliklerine ise Sosuke ve Ponyo’nun birbirleriyle olan ilk diyalogları örnek olarak gösterilebilir. Henüz bir balık olan Ponyo kovanın içinden Sosuke’ye “Ponyo Sosuke’yi seviyor!” şeklinde bağırır. Sosuke’nin ona cevabıysa “Ben de seni seviyorum!” olur. Bu çocuksu sevgiyi yansıtan çıplak sadelikteki sözler, hikâyeye samimi bir saflık kalitesini vermiştir.

Diğer yandan filmin en dikkat çekici sekanslarından biri, Sosuke ve Ponyo’nun Lisa’nın tsunami sonrası huzur evindeki yaşlıları kontrol etmek amacıyla evden ayrıldığı ve dönmediğinde onu bulmaya karar vermeleridir. Hikâyedeki bu bölüm, iki

çocuğun çıktıkları yolculukta yol boyunca karşılaştıkları çeşitli zorluklara verdikleri çocuksu tepkileri aktarmıştır. İlk başta her yerin su altında kaldığı bir manzarada Ponyo'nun oyuncak gemiyi gerçek boyutlara getirmesiyle ve yanlarına aldıkları yiyeceklerle evden ayrılarak heyecanlı bir şekilde maceraya atılmalarıyla başlar. Hedeflerine ulaşmadan önce küçük bedenleriyle üstesinden geldikleri pek çok engelleri aşarlar ancak Sosuke'nin Lisa'nın arabasını terk edilmiş bir şekilde bulması onda bir patlama noktası oluşturmıştır. Annesini bulamaması onu hafif bir gerginlikle paniğe sokar. Üstelik Ponyo'nun büyüleri tükenmeye başlamıştır. Sosuke ağlak bir şekilde terk edildiğini hissetse de yavaş yavaş balık formuna geri dönen Ponyo'yu hayatta tutma ve kaybettiği annesini bulma sorumluluğundadır. Artık Ponyo'nun uykuya dalarak tamamen balık formuna geri dönmesi, onun en önemli imtihanlarından bir tanesi haline dönüşmüştür. Hızlı bir biçimde su dolu kovaya yerleştirdiği Ponyo'ya *"Ponyo! Ölme!"* sözlerini sarf eder. Söylediği bu basit sözler Ponyo'nun bir balık ya da insan olmasının önemli olmadığını sadece hayatta ve güvende olması konusundaki asıl endişesini göstermektedir. Bu anlatı sahnesi, çocuk masallarında var olan özellikle peri masalları türünde var olan kaçış, teselli ve iyileşme şeklini yansıtır. Hikâyenin bir parçası olan terk edilme tehdidi ve ayrılık kaygısı, teselli ya da birleşme ile sonuçlanır. Bu kapsamda teselli olgusu, tüm sıkıntılara rağmen sadece başaracağının değil, kötülüğün de ortadan kaldırıldığına dair güven hissi vererek bir masalın bir çocuğa sunabileceği en büyük hizmet olur. Ayrılık üzüntüsü aynı zamanda çocukların mutlu sonla ilgili hikâyelerinde bir oluşum ile birlikte görülür. Bu son, çocuk kahramanın evden ayrıldığı, macera yaşadığı ve masalın sonunda tekrar evine mutlu bir şekilde geri döndüğü yani ev / evden uzakta / ev modeli olarak adlandırılabilir oluşumun bir parçasıdır. Ponyo filminin de hikâye örgüsü aynı şekli izleyerek mutlu bir birleşme ile sona ermiştir. Tıpkı Hansel ve Gretel'in klasik hikâyesindeki gibi. Evlerinden ayrılarak ormandaki tehlikelerden kaçan iki çocuğun yaşadıkları türlü maceralar neticesinde tekrar evlerine geri dönmeleri, bu modeli yansıtan birçok masalın arasında yer almasını sağlayan süreçler olmuştur.

Sonuncu madde ise -gerçeği ve fanteziyi birleştirme eğilimi- Sosuke ve Ponyo'nun birbirinden çok farklı iki dünyayı temsil etmesiyle açıklanabilir. Ponyo,

büyücü babası Fujimoto'nun okyanusun derinliklerindeki büyülü laboratuvarından gelen sihirli güçlere sahip fantastik bir yaratıktır. Sosuke de Japonya sahilindeki küçük bir liman kasabasında yaşayan normal bir insan çocuğudur. Ponyo'nun okyanus (fantezi) dünyasını Sosuke'nin toprak (gerçeklik) dünyasıyla birleştiren fantezi-gerçeklik ögesi aynı zamanda çocuk kahramanlarının hikâyedeki yetenekleri, rolleri hatta ebeveynleriyle de ifade edilmiştir. Ponyo'nun annesi denizin koruyucusu olarak devasa boyutlara dönüşebilen bir bayanken babası büyücüdür, Sosuke'nin anne ve babası ise ortalama insan yetişkinleridir. Dolayısıyla bir ebeveyn grubu fantastik dünyadan, diğeri sıradanlardandır. İlginç bir anekdot ise bu iki dünyanın soyut ve somut anlamda birleştirilmesidir. Sosuke'nin Ponyo'yu okyanusun bir parçası olarak gerçek haline saygı göstereceğinden emin olunduktan sonra Ponyo artık insana dönüşmüş bir şekilde ona emanet edilir. Deniz ve kara olarak doğal denge yeniden kurulur ve sular çekilmeye başlar. Bir psikolog olan Hayao Kawai'ye göre hayvanların evlenen insanlara dönüşmesi, doğa ile ilişkinin iyileşmesini veya yeniden bütünleşmesini ifade eder. Bu, Miyazaki filmlerinde kahramanların gezegendeki tüm canlıların hayati önemlerini benimseyerek gösterdiği birleştirici rolün bir örneğidir. Aslında Miyazaki eserlerinde sıradan ve büyülü dünya oluşumları ilk kez bir araya getirilmemiştir. Komşum Totoro, Küçük Cadı Kiki, Ruhların Kaçışı ve Yürüyen Şato da bu oluşum net bir biçimde görülmektedir. Komşum Totoro filminde gerçek dünyanın Japon kırsalında yaşayan Mei ve Satsuke, fantastik orman yarattığı olan Totoro'nun büyülü dünyası ile etkileşime girerler. Küçük Cadı Kiki'de cadı Kiki ile normal bir insan olan Tombo, Ruhların Kaçışı'nda Haku ile Chihiro, Yürüyen Şato'da ise büyücü Howl ile Sofi... Tüm bu örnekler, doğanın doğaüstü yönlerinin ve bunun normal insan dünyası üzerindeki etkilerinin birer yansıması olarak nitelendirilebilir.^{576 577}

Öte yandan gerçeklik ile fantezi arasındaki denge, Küçük Denizkızı Ponyo filminde çevrenin gerçek ile sihirli dünyadaki hassas dengelerden etkilenme şekliyle de aktarılmıştır. Küçük denizkızının babasından ilk kaçışında, insanlar tarafından çöplük yığınaına dönüştürülmüş okyanusta kendisini bir anda kavanozun içinde sıkışmış bir

⁵⁷⁶ LIGHTBURN, Jane (2010). *Through the eyes of a child: Aspects of narrative in Ponyo on the Cliff by the Sea*, Foreign Languages and Literature, Cilt:35, Sayı:1, 103-109.

⁵⁷⁷ SHORE, Lesley Anne (2013). *The Anima in Animation: Miyazaki Heroines And Post-Patriarchal Consciousness*, Doktora Tezi, dan. Dr. Ginette Paris, Pacifica Graduate Institute, ss.32-33.

vaziyette bulması bir faciayı andırır. İnsanlar her zamanki gibi Miyazaki'nin diğer eserlerinde de olduğu üzere çevreyi kendi bencillikleri yüzünden kirletmişlerdir. Tıpkı Fujimoto'nun kirlilikleri gördüğünde söylediği gibi *"İğrenç! İnsanlar gerçekten iğrenç!"* Denizin yer aldığı hemen hemen her sekansta bütün kirlilikler rahatsız edici bir ifadeyle yansıtılır. Cam ve teneke şişeler, plastik kutular, kavanozlar, türlü insan atıkları... Fakat bu sefer fantastik canlılarla birlikte Ponyo'nun ebeveynleri çevresel dengeyi sağlayabilmek için sorumluluk almak durumunda kalmışlardır. Bu nedenle filmin alt metninde çok önemli bir tema ve mesaj yansıtılmaktadır: çevreyi korumanın önemi. *"Yaptığım tek şey sadece denizin nasıl olduğunu, gerçekte olduğu gibi çizmek. Miyazaki"* ^{578 579}

Resim 98 Ponyo ve Sosuke

Miyazaki'nin anime filmlerinde ebeveynlerin rolleri büyük bir önem teşkil eder. Kimi çocuklar yokluklarında daha güçlü bireylere evrilmişlerdir, kimisi onlara güvenen ve onlarla ilgilenen, kimisi ise tam tersi güvenmeyen ve umursamayan anne ve babaya sahiptir. Bu kapsamda Komşum Totoro'daki Mei'nin babasına bir orman ruhu olan Totoro'yu gördüğünü söylediğinde babanın onu kırmayarak anlayışlı bir şekilde davranması iyi ebeveyn oluşumunu yansıtır. Ponyo'da ise her ne kadar bazı batılı kaynaklar Lisa'nın beş yaşındaki bir çocuğu evde yalnız bırakmasını

⁵⁷⁸ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Stüdyo Ghibli, Hayao Miyazaki ve Isao Takahata Filmleri*, çev. Barış Baysal, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, ss.134.

⁵⁷⁹ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 98.

anlamlandıramasalar da⁵⁸⁰ Sosuke'nin annesine dalgalar arasındaki balıkların üstünde bir kızın koştuğunu belirtmesi üzerine Lisa'nın oğlunu önemseyerek bir an dahi şüphe etmemesi iyi ebeveyn oluşunu yansıtır özelliktedir. Aslında bu iki örneğin alt metninde iyi ebeveyn profilleriyle beraber sekiz milyon tanrı inanişına sahip olan Şintoizm dininin etkisi de bulunabilir. Ormanların, denizin, dağların ve daha birçok varlığın her birinin ruhunun var olduğuna inanıldığı bu dinden bağlarını koparmamış bir Japon için bir orman ruhu gören küçük bir kızdan ya da belki de bir deniz ruhu gördüğünü söyleyen küçük bir oğlandan şüphe edilmesi pek de mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte Japon toplumunda Japon kültürü ve değerleriyle yetiştirilen çocuklar aileleri tarafından atalarına ve tanrılara dair bilgiler edinirler, kutsal günlerde mabetlere ve mezarlıklara götürülerek bu varlıkların korkutucu olmadıklarını tam tersi aileye ve çocuklara yardım edeceğini öğrenirler. Bu kültürel ve inançsal durum Ponyo'daki sekanslardan ziyade Komşum Totoro'daki sahnelerde daha net bir biçimde yansıtılmaktadır.⁵⁸¹

Hikâyede Şintoizm'e ve Budizm'e atıfta bulunan bir diğer önemli motif ise, bir tür okyanus ruhu veya tanrıçası olan Ponyo'nun annesi Granmamare karakteridir. Şinto geleneğinde var olan bir nehir kamisi ve deniz tanrıçası olarak bilinen Benzaiten'e benzer. Seto İç Denizi'nin batısındaki Hiroşima yakınlarında inşa edilen ünlü Itsukushima tapınağı kendisine adanmıştır. Diğer yandan merhamet ya da şefkat tanrıçası olarak bilinen Kannon'a da atıfta bulunulmuştur. Genel anlamda kadın görünümünde ve Japon mitolojisi ile inancının en sevilen figürlerinden biri olan Kannon bir Bodhisattva'dır.⁵⁸² Meditasyon yaparken ve çok sayıda kola sahip bir biçimde kadın heykellerle temsil edilir.⁵⁸³ Diğer önemli görevlerinin yanı sıra Kannon aynı zamanda balıkçıların koruyucu azizesidir. Miyazaki Granmamare'i bu iki tanrıçanın özelliklerini birleştirip güçlü ancak yardımsever bir karakter şeklinde ve Ponyo'nun sevgi dolu annesi olarak tasarlamıştır. O okyanusun yaratma ve yaşam gücünün vücut bulmuş

⁵⁸⁰ BASKAN, Funda Başak (2010). *Ponyo on the Cliff by the Sea*, Marvels & Tales, Cilt:24,Sayı:2, ss.363-366.

⁵⁸¹ TELCİ, Aygün Şen (2010). *Y.a.g.e.*, ss. 271-272.

⁵⁸² Kendini tüm duyarlı canlılar Nirvana'ya erene kadar onları aydınlatmaya adanmış kişidir. *Japon Kültür Sözlüğü*, gulkesen.com/japon-kultur-sozlugu/#Bodhisattva, 24.03.2019.

⁵⁸³ *Japon Kültür Sözlüğü*, gulkesen.com/japon-kultur-sozlugu/, 24.03.2019.

halidir ve hikâyede olumlu ve önemli bir role sahiptir. Aslında Miyazaki'nin güçlü kadın figürlerindendir. Ponyo'nun okyanustan karaya kaçarak bozduğu ekolojik dengenin -Sosuke ile Ponyo'ya sevgi ve sorumluluk güçlerini gösterebilecekleri bir test yaparak- yeniden kazanılmasını sağlar. Ayrıca, tsunami fırtınasından sonra Sosuke'nin babası olan Koichi'nin gemisinin ve daha birçok geminin güvende kalmasına ve tekrar çalışmalarına olanak sunmuştur.⁵⁸⁴

Granmamare karakterinin yanı sıra Sosuke'nin annesi Lisa'da güçlü ve mutlu bir kadın figürüdür. Her ne kadar kocası ile arasında bir takım gerginlikler yaşansa da bu gerilim ayrı kaldıkları ve buluşamadıklarından dolayı oluşur. Yani Totoro'daki gibi bir hastalık oluşumundan ziyade daha masumane olan çalışmadan kaynaklı bir ayrılıktır bu. Lisa hem evine ve oğluna bakan hem de huzurevinde çalışan bir emekçidir. Sevgi dolu olmasının yanı sıra son derece dik ve cesurdur. Yağmurlu ve fırtınalı sekanslarda arabayı o kadar hızlı ve deli kullanır ki Miyazaki'nin Lupin eserindeki Arsene karakteri dahi kendi deli kullanımına rağmen o arabada bulunmak istemez. Yine de her defasında şimdi çarpacak denmesine karşın yaptığı manevralarla usta bir şoför olduğunu kanıtlar. Bununla birlikte Lisa ve Koichi, Chihiro'nun materyalist ebeveynlerinden tamamen uzak olsalar da, Totoro veya Kiki'deki hassas ile destekleyici anne ve baba figürlerine de benzemezler. Lisa'nın kocasının akşam yemeğinde evde olmayacağını öğrendiğinde gösterdiği çocuksu tepki, arabayı vahşi kullanımı gibi davranışları, az sayıda aile filmlerinde gözükebilecek unsurlardır. Sosuke'ye beslediği sevgi ve anlayış ile Ponyo'nun yaşamlarına beklenmedik bir biçimde girmesini büyük bir olgunlukla kabul etse de bu unsurlar aynı zamanda olgunlaşmamış taraflarını göstermiştir. Sosuke en azından babasından ayrı kalmış bir yetim ya da öksüz değildir. Babası onun için bir rol modeldir aslında. Yanından ayırmadığı oyuncak gemisi, kafasına taktığı denizci şapkası ve aldis lambasıyla haberleşebilmesi babasının yolundan gittiğine dair gösterilen özelliklerdir. Miyazaki'nin bu kadar tutarlı bir şekilde çocukları ebeveynlerinden uzaklaştırmasının birçok sebebi vardır. Çoğu yetişkine elbette bir hikâyede fazla yer verildiğinde hükmetme eğiliminde olacaktır. Dolayısıyla çocuğun ebeveynlerinin dışında kendi benlikleriyle sorumluluk alarak nasıl hareket ettiklerini görmek gerekir.

⁵⁸⁴ LIGHTBURN, Jane (2010). *Through the eyes of a child: Aspects of narrative in Ponyo on the Cliff by the Sea*, Foreign Languages and Literature, Cilt:35, Sayı:1, 99-103.

En nihayetinde derin bir kuyuya Alice tek başına düşer, annesi ile birlikte değil. Yönetmen destekler nitelikte Ghibli Müzesi’ni tasarlarken şu sözleri sarf eder: “*Müzedede fotoğraf çekilmesini yasaklamaya karar verdiğimizde çocuklar eskisinden daha enerjik ve daha özgür davranmaya hatta daha mutlu görünmeye başladılar. Bir başka deyişle, her zaman kameralarıyla güzel zamanları yakalamaları gerektiğini düşünen yetişkinlerin taleplerinden kurtuldular.*”^{585 586 587}

Resim 99 Granmamare / Lisa Karakteri

Öte yandan Sosuke’nin babası Koichi ise naziktir fakat filmde sıklıkla göremediğimiz gibi ailesinin yanında da bulunamaz. Bu özellikleriyle evde bulunmayan bir baba figürü olarak tipik bir çağdaş Japon erkeğini yansıttığı söylenebilir. Bağlayıcı kapsamda Ponyo’nun gösterime girmesinden kısa bir süre sonra yapılan bir röportajda Miyazaki, modern dünyadaki eril otoritenin zayıflaması hakkında bir demeç verir. Bu demeçte en çarpıcı nokta Sosuke gibi çok genç olanlar dışında artık erkek kahraman yaratmanın çok da mümkün olmadığını belirtmesidir. Yönetmenin endişeleri Japon toplumunda hatta dünyada var olan genç erkek yetişkinlerin önceki nesillere oranla giderek somut ve soyut anlamda daha zayıf görünmeleri olabilir. Miyazaki’nin sahip olduğu bu endişeler belki de oğulları ile olan zor ilişkisini de yansıtır niteliktedir.⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ NAPIER, Susan (2018). Y.a.g.e., ss. 417-409.

⁵⁸⁶ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Stüdyo Ghibli, Hayao Miyazaki ve Isao Takahata Filmleri*, çev. Barış Baysal, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, ss.134.

⁵⁸⁷ REİNDERS, Eric (2016). Y.a.g.e., ss. 165-166.

⁵⁸⁸ NAPIER, Susan (2018). Y.a.g.e., ss. 409-411.

Filmi görsel anlamda ele aldığımızda zarif ve özenli bir şekilde tasarlandığı aşikârdır. Bu estetiği oluşturan etmen ise şüphesiz her bir karesinde el emeğinin bulunmasıdır. Yaklaşık 15 sene boyunca Ghibli filmlerinde geleneksel animasyon yöntemiyle birlikte az çok kullanılan bilgisayar teknolojisine Ponyo filmiyle beraber sırt çevirmeye karar verilmiştir. Sebebi ise Suzuki'ye göre bilgisayar teknolojisinin akıl almaz derecede hızlı gelişiminden kaynaklıdır. Her ne kadar animasyonlar son teknolojiyle yapılsa bile hızlı bir biçimde çıkan yeniliklerle yakında modası geçmiş kategorisine girecektir bile. Dolayısıyla yakalaması kolay olmayan bir gelişimdir. CG ile memnun kalınmayan bir diğer nokta da elle yapılmış kadar doğal izlenim oluşturmamasıdır. Nitekim Miyazaki filmlerinde az çok bu teknoloji ile yapılan sahneler bellidir. Suzuki bu nedenle yönetmene yeteneğinin bir bilgisayardan daha iyi olduğunu söyler ve Miyazaki CG kullanmayı Howl'ün ikinci yarısından sonra bırakır. Ponyo'da ise tamamen kullanmaz. (Ta ki 2018 yılında yayınlanan kısa film Tırtıl Boro'ya kadar.)⁵⁸⁹ Sonuçta Küçük Denizkızı Ponyo için diğer filmlerini katbekat aşan yaklaşık 170.000 kare çizilmiştir. Görsel efektler basit olsa dahi her birinin tek tek işlenmesi büyük bir emeği yansıtır.⁵⁹⁰ Miyazaki de elbette ki titiz bir direktör olarak emeğin çoğunu üstlenir. Onun için bu projede heyecan verici olan unsur yeni bir deneyim olarak nitelendirdiği deniz temasıdır. Prenses Mononoke'den sonra uçma temasının olmadığı ikinci filmidir Ponyo. Bu eksik temayı kapatırcasına bolca deniz ve denize dair oluşumlara rastlanılır. Zira filmin yüzde seksenlik kısmını deniz kaplamıştır. Dalgaları ve denizi nasıl ifade edebileceği konusunda büyük bir zevkle her defasında daha iyi bir yol bulmaya çalışarak çizimler yapmıştır. Hatta bu sekansları başkasına vermeyerek bizzat kendisi deneyimlemek istemiştir. Ortaya çıkan sonuç ise büyüleyicidir. Dalgalar, deniz altı, deniz canlıları, tsunami kısacası her şeyiyle deniz en az filmdeki karakterler kadar ayrı bir karakter olmuştur. Efektler, anime filmini canlı ve organik kıldığı gibi gerçekçi olmasını sağlamıştır.⁵⁹¹ Aynı zamanda Miyazaki filmde amacının basit bir hikâyeye yapmak olduğunu ve basitliği renkler üzerinden göstermek istediğini belirtir.

⁵⁸⁹ KOÇ, Ebru (2018). *Yeni Miyazaki Filmi "Boro The Caterpillar" Çok Yakında Gösterimde*, fanzade.com/otaku/anime-manga-haber/boro-the-caterpillar-cok-yakinda/, 24.03.2019.

⁵⁹⁰ Suzuki Toshio Interview, web.archive.org/web/20080305214642/http://www.ghibliworld.com/suzuki_toshio_interview.html, 24.03.2019.

⁵⁹¹ ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Y.a.g.e.*, ss.132.

Ayrıca, ana karakter Ponyo kırmızı bir Japon balığı olduğu için renklerinin diğer renkleri ezmesini istememiş bu yüzden filmde parlak renkler hâkim olmuştur.⁵⁹²

Piyasaya sürülmesiyle birlikte film genel anlamda eleştirmenler tarafından olumlu eleştiriler toplar. Yönetmenin en iyi eseri olmasa da Küçük Denizkızı Ponyo basit tematik unsurlarıyla görsel anlamda etkileyici, şirin ve neşeli yönleriyle çocuklara hitap edebildiği kadar her kitleden hayranlarına da dokunmayı başarmıştır. Nitekim Japonya’da gösteriminin beşinci haftasında birinci sıradadır ve oldukça kısa bir süre zarfında gişelerdeki bütçesinin beş katı hasılat elde etmiştir. Ponyo yılın animesi, en iyi yerli uzun metraj gibi birçok ödül kazanmakla birlikte Miyazaki bu filmiyle tekrar en iyi yönetmen, en iyi orijinal hikâye gibi ödüllerin de sahibi olmuştur.^{593 594 595}

4.5. 2009 ve 2012 Seneleri Arasında Yapılan Eserler

Ponyo bütün başarılarına devam ederken 68 yaşındaki Miyazaki 2009’un başlarında, bir kısmının Tatsuo Hori’nin Kaze Tachinu (Rüzgâr Yükseliyor, 1937) adlı kitabına dayandığı aynı adlı bir manga yaratmaya başlar. Mitsubishi A6M Zero savaş uçağı tasarımcısı Jiro Horikoshi’nin gerçek öyküsü ile İkinci Dünya Savaşını konu alan bu eser suluboya tekniğiyle 79 sayfa olacak biçimde tasarlanmıştır. Kısa bir sürede tamamlandıktan sonra 2009 senesinin şubat ve mart aylarında Model Graphix dergisinde yayımlanır. Antropomorfik karakterlere birçok mangasında yer verildiği gibi bu mangasında da karşımıza çıkmaktadır.^{596 597 598}

⁵⁹² BROWN, Todd (2009). *Hayao Miyazaki Talks Ponyo!*, screenanarchy.com/2009/07/hayao-modeiyazaki-talks-ponyo.html, 24.03.2019.

⁵⁹³ *Gake no ue no Ponyo 5. Haftasında da 1. Sırada* (2008). www.anime.gen.tr/haberdetay.php?id=995, 25.03.2019.

⁵⁹⁴ *Ponyo*, ultimatopopculture.fandom.com/index.php?title=Ponyo, 25.03.2019

⁵⁹⁵ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 100-101.

⁵⁹⁶ *Miyazaki Starts New Manga, Kaze Tachinu* (2009).

www.webcitation.org/6pLrjwTNW?url=http://www.animekon.com/news-792-Miyazaki-Starts-New-Manga-Kaze-Tachinu.html, 25.03.2019.

⁵⁹⁷ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 101.

⁵⁹⁸ ALTUNDAĞ, Zeynep (2014). *Hayao Miyazaki’den Gorkemli Veda: Rüzgâr Yükseliyor*, www.sinekolaj.com/makaleler/160/Hayao_Miyazakiden_Gorkemli_Veda_Ruzgar_Yukseliyor.html 26.03.2019.

Resim 100 Kaze Tachinu (Rüzgâr Yükseliyor) Mangası

Miyazaki haziran ayına gelindiğinde Ghibli Müzesi için kısa film üretmeyi planladığını ve bunlardan birinin klasik bir Japon halk masalına dayanarak sumo güreşçisi olan fareler hakkında olacağını bildirmiştir. Nitekim yedi ay sonra 2010 yılının ocak ayında yayınlanan eser Chuu Zumou (Bir Sumo Güreşçisinin Kuyruğu) bir Japon folkloru olan Nezumi no Sumo'dan ilham alınarak tasarlanmıştır. 13 dakika süren filmin planlama ve senaryosunu Miyazaki oluştururken yönetmenliğini ise Akihiko Yamashita üstlenir. Hikâye dağda yaşayan yaşlı bir adam ve karısının bir gece tesadüfen sumo turnuvasına giden bir sürü fare bulmalarıyla başlar. Kendi evlerinde yaşayan farelerin her zaman bu tür maçlarda kaybettiklerini keşfeden çift, kazanma şanslarını artırmak için onlara yiyecekler verip besleyeceklerdir. Bu hikâye sadece Miyazaki'nin kendi kültürel masallarına olan düşkünlüğüne tanıklık etmemiş aynı zamanda insan yaratısını diğer canlı ve hayvanlardan daha üstün görmeyen bir duyarlılığa dikkat çekmiştir.^{599 600 601}

⁵⁹⁹ CAVALLARO, Dani (2014). Y.a.g.e., ss.121-122.

⁶⁰⁰ *A Sumo Wrestler's Tail*, www.nausicaa.net/wiki/A_Sumo_Wrestler%27s_Tail, 25.03.2019.

⁶⁰¹ LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House, ss. 105.

Resim 101 Chuu Zumou (Bir Sumo Güreşçisinin Kuyruğu)

Diğer kısa film ise 12 dakika süren Tamago Hime Pan Dane (Bay Hamur ve Yumurta Prensesi) Miyazaki tarafından hem yazılmış hem de yönetilmiştir. Filmin oluşum aşamasında yönetmen Batı sanat tarihinin en ünlü tablolarından biri olan Pieter Bruegel Elder'in 1565 yılında tamamladığı Hasatçılar tablosundan ilham almıştır. Gerçekten de eserin arka plan tasarımlarında bu esintiler net bir şekilde yansıtılmaktadır. Öte yandan filmin ana karakteri olan cadı, Slav mitolojisinde var olan Baba Yaga⁶⁰² figürü hedef alınarak tasarlanır. Mitolojide karakter nasıl tasvir edildiyse Miyazaki de hemen hemen orijinaline sadık kalarak kendi yorumu ve tarzıyla izleyicinin beğenisine sunar. Çirkin, siyah giysiler giyen, pis ve uzun tırnaklı, gaga burunlu, gri saçlı, obur ve kazanıyla uçan bir yaşlı kadındır Baba Yaga. Tıpkı Ruhların Kaçışı'ndaki Yubaba ile Yürüyen Şato'daki Issızlığın Cadısının karışımına benzemektedir. Hikâye ormanın derinliklerinde var olan bir şelalenin üstüne inşa edilmiş su değirmeninde yaşayan Baba Yaga adlı bir cadıyla başlar. Orada cadı tesadüfi bir şekilde bulduğu Yumurta Prensesi esir tutar ve değirmende günlük zor işlerini yapması için onu hizmetçisi olarak tayin eder. Bir gece, cadı uykuya daldıktan sonra işler değişir. Günlük hizmetini bitiren prenses otururken daha önce yoğurmuş olduğu büyük hamur parçası bir anda canlanmaya başlamıştır. Beklenmedik bu yaratıkla arkadaşlık kuran yumurta kız işkencecisinin kulübesinden onunla birlikte kaçmaya karar vererek bir maceraya atılacaktır. Eser fantastik oluşumlara sahip olduğu kadar kapitalist sisteme de atıfta

⁶⁰² Slav dilinde baba kelimesi nine ya da yaşlı kadın anlamını ifade ederken Yaga ise musibet, illet ya da Bulgarca'da kötü ruh anlamlarını taşımaktadır.

Mitoloji Kahramanları: Baba Yaga ve Vasalisa efsanesi (2017). www.mistikalem.com/mitoloji/mitoloji-kahramanlari-baba-yaga-ve-vasalisa-efsanesi-haberi-1253, 25.03.2019.

bulunmuştur. Hikâyenin ekonomik gerçekliği, buğday tarlalarında çalışan tavşanların hasatlarını yaparak mallarını büyük kaleye götürmeleriyle aktarılır. Oluşturulan bu büyüleyici atmosfere Vivaldi'nin 1705 yapımı La Folia müziğinin eşlik etmesi daha da etkileyici olmasını sağlamıştır.^{603 604 605}

Resim 102 Pieter Bruegel Elder, Hasatçılar (1565) / Baba Yaga Karakteri

Bu kısa filmlerle birlikte arka tarafta Miyazaki Hiromasa Yonebayashi tarafından yönetilen 2010 yılının temmuz ayında yayınlanacak olan uzun metrajlı Karigurashi no Arrietti (Aşırıçılar) filminin senaryo ve planlamasına katkıda bulunur. Aynı zamanda oğlu Goro Miyazaki'nin ikinci filmi Kokurikozaka Kara'nın (Tepedeki Ev, 2011) hazırlıklarına başlanmıştır ve Hayao'nun görevi senaryo ile beraber storyboardları oluşturmaktır. Aşırıçıların hikâyesi bir İngiliz yazarı olan Mary Norton'un 1952 yapımı aynı adlı kitabına dayanırken Tepedeki Ev, Chizuru Takahashi tarafından çizilmiş ve Tetsur Sayama tarafından yazılmış 1980 yapımı aynı adlı Japon çizgi romanına dayanmaktadır. Her iki filmde yayınlandıkları senelerde eleştirmenler tarafından olumlu tepkiler alırlar ve çeşitli ödüllere layık görülürler.^{606 607 608 609} 2011

⁶⁰³ *Pan-dane to Tamago-hime*, www.imdb.com/title/tt1857816/trivia?ref_=tt_trv_trv, 25.03.2019.

⁶⁰⁴ *Mr. Dough and the Egg Princess*, www.nausicaa.net/wiki/Mr._Dough_and_the_Egg_Princess, 25.03.2019.

⁶⁰⁵ CAVALLARO, Dani (2014). Y.a.g.e., ss.37-39.

⁶⁰⁶ *The Secret World of Arrietty*, ghibli.fandom.com/wiki/The_Secret_World_of_Arrietty, 25.03.2019.

⁶⁰⁷ *The Borrower Arrietty*, www.nausicaa.net/wiki/The_Borrower_Arrietty, 25.03.2019.

⁶⁰⁸ *From Up on Poppy Hill*, ghibli.fandom.com/wiki/From_Up_on_Poppy_Hill, 25.03.2019.

⁶⁰⁹ *From Up on Poppy Hill*, www.nausicaa.net/wiki/From_Up_on_Poppy_Hill, 25.03.2019.

senesinde ayrıca Miyazaki'nin yazdığı 9 dakikalık kısa film Takara-sagashi (Hazine avı) Ghibli müzesinde yayına girer. Daha önceki kısa filmlere ilham kaynağı olan (Gök Renkli Tohum, Balina Avı) Rieko Nakagawa ve Yuriko Yamawaki'nin bu kez Hazine Avı isimli resimli kitabına dayanan eser, bir oğlan çocuğu olan Yuji'nin ve bir tavşan olan Gikku'nun hikâyesini anlatmaktadır. Aynı anda bir çubuk bulan bu ikili çubuğu kimin tutacağına karar vermek için yarışmaya karar verirler. Ancak ister ayak yarışı, uzun atlama, isterse sumo güreşi olsun, her zaman berabere geleceklerdir.^{610 611}

Resim 103 Takara-sagashi (Hazine avı)

4.6. Düşler ve Tasarımlar; Rüzgâr Yükseliyor, 2013

Miyazaki, bir sonraki filminin Ponyo'nun devamı olmasını ister ama Suzuki tarafından daha önce mangasını yaptığı Kaze Tachinu'yu filme uyarlaması için ikna edilir. Aslında ilk başta Miyazaki öneriyi reddeder çünkü mangayı bir hobi niteliğinde tasarlamıştır. Ayrıca manganın konusu filmlerinde her daim hedef kitle olarak belirlediği çocuklara hitap etmemektedir. Ancak ekibindeki bir kişinin çocukların aşına olmadıkları konulara maruz kalmasına izin verilmelidir önerisi fikrini değiştirmesine yol açar. “*Tek yapmak istediğim güzel bir şey yapmaktı.*” Horikoshi'nin bu sözü gibi yönetmen de güzel bir şeyler yapmak için kolları sıvar. Böylece Kasım 2012'ye gelindiğinde Stüdyo Ghibli iki dev ustanın 2013'te filmlerinin gösterime gireceği duyurusunu yapar. Birisi Isao Takahata'nın Prenses Kaguya Masalıdır diğeri ise Hayao

⁶¹⁰ LOO, Ergan (2011). *Ghibli Musuem's "Takara-Sagashi" Anime Short Slated for June*, www.animenewsnetwork.com/news/2011-04-20/ghibli-musuem-takara-sagashi-anime-short-slanted-for-june 25.03.2019.

⁶¹¹ *Takara-sagashi* (2011). www.imdb.com/title/tt3588476/, 25.03.2019.

Miyazaki'nin Rüzgâr Yükseliyor filmi. Bu durum iki yönetmenin 1988'de aynı anda piyasaya sürülen Komşum Totoro ve Ateşböceklerinin Mezarı filmlerinden bu yana yan yana gelecek olan diğer filmleri olmuştur her ne kadar Takahata ön görülen tarihe 4 ay kadar gecikecek olsa da.⁶¹²

Rüzgâr Yükseliyor filmi, A6M Zero savaş uçağını yaratan 1903-1982 yılları arasında yaşamış olan mühendis Jiro Horikoshi'nin gerçek yaşamına dayanmaktadır. Bu anlamda Rüzgâr Yükseliyor ana karakteri gerçek bir insana dayanan ilk Stüdyo Ghibli filmidir. 1930'lu ve 40'lı yıllarda Horikoshi, Mitsubishi şirketi için aralarında ünlü Zero uçağının da bulunduğu ordu adına üretilen ve savaşta kullanılan savaş uçakları tasarlamıştır. Japon kamikaze uçağı olarak da bilinen Zero uçağının II. Dünya savaşı esnasında Japonya'nın acımasız militarizmi ile yakından ilişkili olması sebebiyle Horikoshi de zaman zaman politikleşmiştir. Fakat Miyazaki, Horikoshi'nin savaşta rol oynadığı gerçeğinden ziyade yaratıcı tutkusuna odaklanır. Esasen Miyazaki ile filmdeki Jiro'nun ortak yanları oldukça fazladır. İkisi de savaşı yaşamış bireylerdir ve savaştan nefret etmelerine rağmen savaş uçaklarına hayranlık beslemişlerdir. Diğer yandan sadece kendisiyle değil savaş uçakları için parça üreten babasıyla da bu özelliği sebebiyle özdeşleştirmiştir karakteri. Bununla birlikte, kısmen Tatsuo Hori'nin Kaze Tachinu adlı romanından da ilham alınmıştır. Hayatlarını birlikte yaşamaya çalışan genç bir çiftin aşk hikâyesini anlatan romanda Hori'nin kahramanı, ölümcül hastalığa yakalanan nişanlısı ile Japonya Alplerinde bir sanatoryumda kalmayı seçen bir roman yazarıdır. En nihayetinde film, 1930'larda tamamen kurgusal bir gençliği canlandırmak adına Jiro Horikoshi ve Tatsuo Hori'nin karışımı olmuştur.^{613 614 615}

“Jiro Horikoshi ve Hori Tatsuo oldukça ilgimi çeken iki kişiydi. İkisi de savaş zamanlarında çok acı şeyler yaşamıştı. Başlarına gelen tüm o trajedik olayları

⁶¹² The Wind Rises (2018). alchetron.com/The-Wind-Rises, 26.03.2019.

⁶¹³ ASKEW, Rie Kido (2014). Kaze tachinu (Wind Rises), Ritsumeikan Asia Pacific University, Electronic journal of contemporary japanese studies, Cilt:14, Sayı:3. www.japanesestudies.org.uk/ejcs/vol14/iss3/askew.html, 26.03.2019.

⁶¹⁴ Yume to kyôki no ôkoku (Düşlerin ve Çılgınlığın Krallığı) Belgeseli, 2013.

⁶¹⁵ CAVALLARO, Dani (2014). Y.a.g.e., ss.155-158.

incelemeye devam ettikçe bu iki kişi hikâyemin kahramanı olmaya başladı.
_Miyazaki’’⁶¹⁶

Resim 104 Kaze Tachinu (Rüzgâr Yükseliyor)

Rüzgâr Yükseliyor filmi temel olarak, uçak tasarlama hayalini kovalayan Jiro Horikoshi ile o zamanlar tedavisi henüz bulunmayan tüberkülozdan muzdarip güzel bir genç bayan olan ressam Naoko Satomi arasında geçen bir aşk hikâyesi hakkındadır. Jiro’nun çocuk yaşlarından itibaren uçaklara duyduğu ilgi ve hayranlık -her ne kadar gözündeki bozukluk pilot olmasını engellese de- başarılı bir uçak mühendisi olmasını sağlayacaktır. En başından beri ona rüyalar âleminde eşlik eden, destekleyen ve teşvik eden idolü ünlü İtalyan uçak tasarımcısı Giovanni Battista Caproni’dir. Kurduğu bu hayale ilk adımı ise Tokyo’da bulunan havacılık üniversitesinde uçak mühendisliği eğitimini almaya hak kazanmasıyla başlar. Jiro ilerleyen zamanlarda okul tatilinden üniversiteye dönmek için çıktığı tren yolculuğunda 1923’te yaşanan ve binlerce kayıp verilen Kanto depremine tanıklık eder. Bu deprem esnasında da uzunca bir zaman karşılaşmayacak olsalar da ilerideki eşi Naoko Satomi ile tanışmıştır. En yakın arkadaşı Honjo ile birlikte üniversiteden mezun olduktan sonra Mitsubishi firmasında ordu için savaş uçakları tasarlamak üzere işe başlarlar. Aradan geçen yıllarla birlikte Jiro bazen başarısızlıklar elde etmiş ancak baş tasarımcılığa kadar yükselmiştir. En sonunda da

⁶¹⁶ KULOĞLU, Gökhan (2016). AWN: Hayao Miyazaki Röportajı, japansinemasi.com/awn-hayao-miyazaki-roportaji/, 27.03.2019.

hayatı için önemli kayıplar verse de yıllardır gerçekleştirmeyi planladığı uçak tasarımını başarılı bir şekilde hayata geçirmenin yolunu bulacaktır.

Film, Japonya tarihinin en tartışmalı zamanında gerçekleşmektedir. Ülkenin İkinci Dünya Savaşı'na girdiği ve en büyük savaş uçaklarından olan Mitsubishi Zero'nun gelişmesinin yolunun açıldığı dönemdir. Ancak Rüzgâr Yükseliyor savaşma sahnelerine sahip olan bir savaş filmi değildir. Aynı zamanda Jiro'nun yaratma motivasyonu, ordusuna hizmet ederek savaşı desteklemek için değil, sadece daha öncede belirtildiği üzere zamanının en gelişmiş ve en yüksek performanslı uçağını tasarlamaktır. Miyazaki apolitik bir anime filmi yapmak istemiş olsa da, Japonya'nın Pasifik Savaşı'na katılımı konusundaki şahsi görüşü açıktır. Bu kapsamda, baştan savaşa girmenin yanlış olduğunu ve bunun için Jiro'yu suçlamanın faydası olmadığını belirtmiştir. Filmde yönetmenin savaş karşıtı pasifizmini sembolize ettiği sahnelerden birisi, gizemli bir Alman şahsiyet olan Castorp ile Jiro'nun arasında geçen diyalog olabilir. Jiro'nun tatil yapmak için gittiği bir dağ otelinde karşılaştığı Castorp Jiro'ya ülkesinin, Mançurya Operasyonu (1931) ve Japonya'nın Milletler Cemiyeti'nden ayrılması (1933) gibi savaş hatırasını unuttuğunu söyler. Ve eğer ülkenin, savaş sorumluluğunu önemli bir tarih dersi olarak unutursa parçalanacağını ifade eder. Açıkçası yönetmen, bu sekanslarla Castorp üzerinden savaş hafızasının önemini vurgulatar, böylece Japonya aynı hatayı tekrarlamayacaktır.^{617 618}

“Çin’le savaş, unut. Mançurya’da kukla bir ülke kur, unut. Milletler Cemiyeti’nden çık, unut. Tüm dünyayı karşına al, unut. Japonya patlayacak. _Castorp”

Bununla birlikte, Toshio Suzuki mevzuyu netleştirircesine Miyazaki'nin askeri uçaklara duyduğu ilgiye rağmen, bu filmin tıpkı Kırmızı Kanatlar ve Yürüyen Şato'da olduğu gibi savaş karşıtı mesajlar içerdiğini belirtmiştir. Gerçekten de, Kırmızı Kanatlar'ın ana karakteri olan Porco savaş sahnelerinde dahi öldürücü olmayan felsefesini tutarlı bir şekilde yansıtmaktadır. Keza Yürüyen Şato'da savaş sahneleri biraz daha net olarak yansıtılsa bile alt metin oldukça barizdir: saçma savaşın sona

⁶¹⁷ AKİMOTO, Daisuke (2013). *Miyazaki's new animated film and its antiwar pacifism: The Wind Rises (Kaze Tachinu)*, Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies, Eylül 2013, Cilt: 32, ss. 164-167.

⁶¹⁸ NAPIER, Susan (2018). *Y.a.g.e.*, ss. 423-426.

ermesi. Rüzgâr Yükseliyor filminde ise her ne kadar filmin başında bir çocuk olarak Jiro kavgaya dâhil olmuş olsa da, kavgadan hemen sonra annesi ona kavga etmemesini tembihler ve belki de yapılan öğüt Jiro'nun kavga ve savaşlar hakkında düşünme şeklini etkilemiştir. Bu anlamda, şiddet sekansları filmde çok az biçimde karşımıza çıkmış ve savaşmamak için bazı eğitsel imalara yer verilmiştir.

Film öncesinde ve filmin yapım aşamasında Japonya birçok açıdan farklı olaylar yaşar. Bunlardan bir tanesi Japon anayasasındaki köklü değişimlerin başlatılmaya çalışılmasıdır. Savaş karşıtı felsefeye dayanarak oluşturulan Rüzgâr Yükseliyor da esasen Japon anayasasının revizyon tartışması (özellikle 9. maddenin revizyonu)⁶¹⁹ için açık bir mesaja sahiptir. Üretim aşamasında animasyon tartışılırken, Suzuki revizyona net bir biçimde karşı çıkar. Ek olarak Suzuki, Miyazaki ve Miyazaki'nin meslektaşları olan Isao Takahata ve Nakagawa Rieko da⁶²⁰ bu anayasadaki herhangi bir değişikliğe muhalif olduklarını gösteren 18 sayfalık bir bildiri yayınladılar. Bildiride, İkinci Dünya Savaşı esnasında yaşadıkları korkunç deneyimlerini anlatmış ve Japonya'nın bir daha asla savaşa girmemesi gerektiğini vurgulamışlardır. 19 Temmuz 2013'te filmin gösterime girmesinden bir gün önce de, Miyazaki, Japonya'da birçok manşette yer alarak seçimleri etkileyebilecek güçlü bir mesaj gönderir. "*Hayao Miyazaki anayasayı rahat bırakın diyor.*" Dolayısıyla Miyazaki'nin savaş karşıtı pasifizminin yanı sıra Rüzgâr Yükseliyor filmi şu felsefi mesajı verir: Zor zamanlara rağmen, hayallerimizi takip ederek ve sevgiyi sürdürerek yaşamayı denemeliyiz. Tıpkı filmde söylendiği gibi: "*Le vent se lève ! ... Il faut tenter de vivre! _ Paul Valery*"⁶²¹ (Rüzgâr yükseliyor... Yaşama tutunmak gerek!)

⁶¹⁹ 1946 tarihli 9.madde: "Adalet ve düzene dayalı bir uluslararası barışa içtenlikle gönül veren Japon halkı; savaşı ulusal egemenlik hakkı, tehdidi ve güç kullanımını da uluslararası çatışmaların çözüm aracı olarak görmekten sonsuza kadar vazgeçmektedir. Belirlenen amaca ulaşmak için kara, deniz, hava güçlerine ya da diğer potansiyel savaş kaynaklarına asla sahip olmayacaktır. Devlete hiçbir zaman savaşıma hakkı tanınmayacaktır." Bu maddenin iptal edilmeye çalışılması Japonya'nın tam silahsızlanması anlamını taşımaktadır.

ŞAFAK, Erdal (2012). 9'uncu Madde, www.sabah.com.tr/yazarlar/safak/2012/12/18/9uncu-madde, 27.03.2019.

⁶²⁰ Ödüllü Japon Çocuk Edebiyatı Yazarı, Miyazaki'nin kısa film olarak çektiği Sorairo no Tane (Gök Renkli Tohum) eserinin yazarıdır. Rieko Nakagawa, wikivisually.com/wiki/Rieko_Nakagawa, 27.03.2019

⁶²¹ Paul Valery (1871 - 1945) Fransız yazar ve şair, bahsedilen dize ise Le Cimetiere Marin (Deniz Mezarlığı) şiirinde geçmektedir. Bir tarafta rüzgâr, dünyanın bizim için sakladığı çeşitli ve

Filmin yapımına başlanmadan kısa bir süre önce ise 2011’de ünlü Tohoku depremi ve tsunamisi yaşanır. Ardından da Fukushima Nükleer Santrali faciası. Bu felaket on binlerce kişinin ölmesiyle ve ülkenin telafi edilemeyecek zararlar almasıyla sonuçlanır. Doğal felakete ek olarak, Başbakan Şinzo Abe’nin altındaki Japon hükümeti bütün bu zararlara rağmen ülkeyi ekonomik olarak da geri çekmektedir. O dönemde Hayao Miyazaki, Toshio Suzuki ve Hideaki Anno deprem ve tsunamiden zarar gören topluma desteklerini göstermek amacıyla Japonya’nın kuzeydoğu bölümünde bulunan Iwate kentini ziyaret etmişlerdir.⁶²⁷ İlginç bir şekilde Miyazaki’nin bir önceki filmi Ponyo, büyük bir tsunami felaketini yansıtırken Rüzgâr Yükseliyor Tohoku depremine atıfta bulunurcasına babasının da yaşadığı 1923 Kanto depremine değinir. Filmdeki bu deprem sahneleri oldukça ürperticidir. Şehrin altındaki sessiz kırılma dörtlüğe koşarcasına kâğıt esnekliğindeymiş gibi gözükken binaları dalgalandırır. Bütün sokaklar ve yapılar yutulmaya, elektrik kabloları sanki ip inceliğindeymiş gibi kopmaya başlar. Ve aniden titreme durur, fırtına öncesi sessizliği anımsatan sessizlik kaplar ortalığı. Görülen tek şey şaşkın yüzler, enkazlar, duman ve ateş. Bu sahneler, 2011 Tohoku depreminden açıkça esintiler taşımıştır. Hiç şüphe yok ki birçok Japon sinema koltuklarında filmi izlerken, deprem sekanslarında, rahatsız edici bir şekilde kıvranmışlardır.^{628 629}

Diğer yandan Hayao Miyazaki’yi genç yaşta yaşadığı iki trajedi büyük ölçüde etkiler. Bunlardan ilki, İkinci Dünya Savaşı’nda şahitlik ettiği anavatanının yıkılması ve

öngörülemeyen zorluklar için bir metaforu temsil eder. Öte yandan, rüzgâr ne kadar güçlü olursa olsun, yaşayabilmek için çablamak gerekir. *Deniz Mezarlığı*, www.siiirparki.com/valery1.html, 27.03.2019.

⁶²² AKİMOTO, Daisuke (2013). *Miyazaki’s new animated film and its antiwar pacifism: The Wind Rises (Kaze Tachinu)*, Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies, Eylül 2013, Cilt: 32, ss. 164-167.

⁶²³ HONGO, Jun (2013). *Hayao Miyazaki: Leave Constitution alone*, www.japantimes.co.jp/news/2013/07/25/national/miyazaki-leave-constitution-alone/#.XJthlZgzbiU, 27.03.2019.

⁶²⁴ *Yume to kyôki no ôkoku* (Düşlerin ve Çılgınlığın Krallığı) Belgeseli, 2013.

⁶²⁵ NAPIER, Susan J. (2013). *Sweet Dreams and Flying Machines: Miyazaki’s The Wind Rises*, www.huffpost.com/entry/sweet-dreams-and-flying-m_b_4288481, 27.03.2019.

⁶²⁶ www.ghibli.jp/docs/0718kenpo.pdf, 27.03.2019.

⁶²⁷ GREEN, Scott (2011). *Hayao Miyazaki, Hideaki Anno Visit Earthquake Effected Rikuzen Takada*, www.crunchyroll.com/anime-news/2011/07/05/hayao-miyazaki-hideaki-anno-visit-earthquake-effected-rikuzen-takada, 27.03.2019.

⁶²⁸ SHOKO (2014). *What Miyazaki’s New Film May Be Trying To Say About Japan Today*, www.tofugu.com/japan/the-wind-rises-meaning/ 27.03.2019.

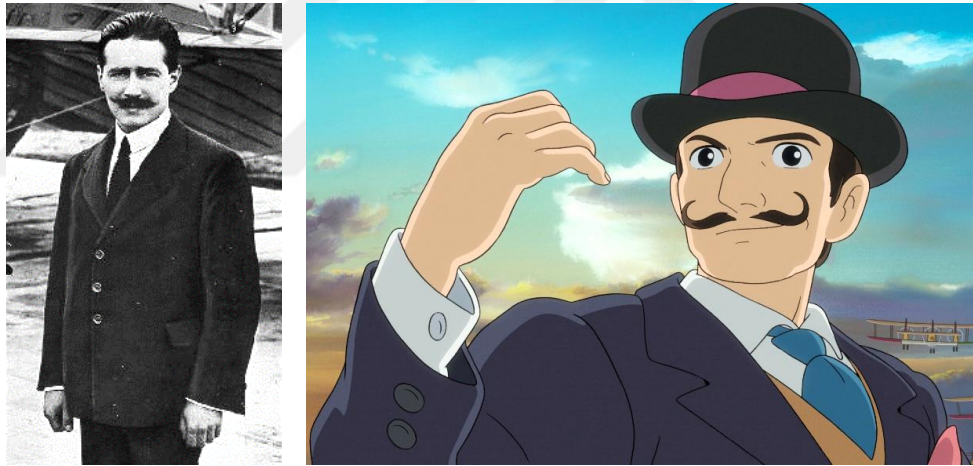
⁶²⁹ *The Wind Rises (impressions)*, [www.nausicaa.net/wiki/The_Wind_Rises_\(impressions\)](http://www.nausicaa.net/wiki/The_Wind_Rises_(impressions)) 27.03.2019.

sonrasındaki toparlanma sürecidir. Nitekim yaşamış olduğu kıyametvari ortam bir ilham kaynağına dönüşerek sıklıkla çalışmalarına nüfuz eder. Rüzgâr Yükseliyor da eşit ölçüde ilham ve yıkım unsurlarının birleşimidir. İkinci büyük travması ise annesinin tüberküloz hastalığıyla yaklaşık dokuz yıl süren savaşı olmuştur. Bu hastalığa karşı olan zaafı daha önce Komşum Totoro’da ve Nausicaa mangasında önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmıştır. En son olarak da yönetmen, Rüzgâr Yükseliyor filmiyle yeniden kaleme alır. Jiro tatil için gittiği bir dağ otelinde Naoko ile karşılaşır. Aslında her ikisi de birbirlerini gördükleri andan itibaren âşık olmuşlar ve birbirlerini bulmaya çalışmalarına rağmen ta ki bu dağ oteline kadar kavuşamamışlardır. Ancak burada Jiro Naoko’ya evlilik teklifi ettiğinde acı bir gerçekle karşı karşıya kalır. 1930’larda Japonya’da sonucunun yüksek ihtimalle ölüm olduğu tüberküloz hastalığına sahiptir Naoko. Bu sebeple sonu belli olmasına karşın geçirdikleri her dakika daha da önem kazanır onlar için.⁶³⁰

Deprem, yangın, yıkım, ekonomik kriz, savaş ve hastalık. Miyazaki’nin alışlagelmişin dışında fantastik bir oluşum içermeyen ilk filmidir Rüzgâr Yükseliyor. Felaketler arasında yeşermeye çalışan aşk ve tutkunun hikâyesini anlatır. Fakat her ikisi de karanlığa gömülmüştür. Jiro aşkı Naoko’yu kaybederken, tutkusunun sonucu, filmde gösterilmese de birçok kişinin ölümüne yol açacaktır. Çünkü *“uçaklar harika oldukları kadar lanetli bir hayalin ürünüdürler.”* Gerçek hayatta da Jiro’nun hayata geçirdiği bu uçak Japonya’nın kaderini değiştirmiştir. Müttefik kuvvetler, 1942’nin ortalarına kadar üstün uçaklar geliştirmiş olsa da, Zero yenilenmemesine rağmen sahip olduğu uzun menzil ve manevra kabiliyetiyle savaşta önemli bir yer edinmiştir. (Japonya hiçbir zaman Zero’nun ötesinde yenilik yapmayı başaramamış ve sonuç olarak askeri yönünü hızla kaybetmiştir.) Uçak ilk olarak Japonya’nın 1937’de Çin’i işgal etmesine destek olur. Ardından 1941’de Pearl Harbor’a saldırmak için Japon pilotlar tarafından kullanıldığında Amerika’ya karşı savaşın başlatılmasına yol açar. Bu nedenle Zero, Amerikan pilotları arasında korkulan bir üne sahiptir. Ancak 1945’e gelindiğinde teknik üstünlüğünü kaybetmeye başlamış ve genç Kamikaze pilotları bu uçakları yaklaştırmakta olan Amerikan deniz filosuna karşı intihar bombası yani bir nevi insanlı bir füze olarak

⁶³⁰ SHOKO (2014). What Miyazaki’s New Film May Be Trying To Say About Japan Today, www.tofugu.com/japan/the-wind-rises-meaning/ 27.03.2019.

kullanmıştır. Japonya'nın bu ileri teknolojiyle birlikte seçtiği yol, ülkenin 1945'teki yıkıcı yenilgisiyle sonuçlanır ve hiçbir Zero savaşçı uçağı sağ salim bir biçimde dönmeyi başaramaz. Horikoshi bu kadar ölümcül ve güçlü bir şeyi tasarlamamış olsaydı şayet ulusun savaş tarihinin nasıl olacağı merak konusu olurdu. Rüzgâr Yükseliyor'da şaşırtıcı olan nokta ise, filmin, 1937'de Zero'nun başarılı bir şekilde gelişmesiyle birlikte sona ermesidir. Masum bir uçuş rüyasının yıkımla bitme sahnesiyle başlayan film, yine rüya krallığında biter. Asla bu uçağın savaşırken ki trajik halini görmeyiz. Bunun yerine, Jiro'nun paramparça uçaklarla çevrili bir alanda idolü olan Caproni ile buluşması aktarılır. Tasarladığı uçakların geri dönmediğini söyler Jiro. Caproni ise geri dönecek bir şeyin kalmadığını çünkü uçakların harika oldukları kadar lanetli bir hayalin ürünü olduklarını ifade eder. Devam eden sahnesinde de bütün bu felaketlere bir umut ışığı olurcasına Naoko ile karşılaşır ve ona “Yaşamalısın” der.^{631 632}

Resim 105 Giovanni Battista Caproni

Giovanni Battista Caproni karakteri filmde sıkça karşımıza çıkmasa da Jiro ile onların deyimiyle rüyalar krallığında buluşurlar. Jiro gençliğinde ödünç aldığı Aircraft Journal: Aviation adlı İngilizce dergi sayesinde Caproni ile tanışmıştır. Ve o günden beri idolü haline gelmiş zaman zaman rüyalarında onu teşvik eden ve ilham veren bir karaktere bürünmüştür. Gerçek hayatta da var olan Caproni (1886-1957)⁶³³, Horikoshi

⁶³¹ Hayao Miyazaki's latest film, *Above the fray* (2013). www.economist.com/books-and-arts/2013/08/03/above-the-fray, 28.03.2019.

⁶³² NAPIER, Susan J. (2013). *Sweet Dreams and Flying Machines: Miyazaki's The Wind Rises*, www.huffpost.com/entry/sweet-dreams-and-flying-m_b_4288481, 28.03.2019.

⁶³³ Giovanni Battista Caproni, www.wikiwand.com/en/Giovanni_Battista_Caproni, 28.03.2019.

(1903-1982)⁶³⁴ ve Tatsuo Hori (1904-1953)⁶³⁵ aslında yakın tarihlerde dünyaya gelmişler, hepsi Birinci Dünya ile İkinci Dünya Savaşına tanıklık etmişlerdir.

Caproni, İtalyan asıllı bir havacılık mühendisi ve uçak tasarımcısıdır. 1908 yılında, fabrikasını İtalya’da uçak üretmek amacıyla kurar ve zaman geçtikçe tasarladığı birçok uçak teknolojiye yön verir. I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı arasında, çabalarının çoğunu bombardıman uçakları ve hafif nakliye uçaklarının tasarımına ve üretimine adanmıştır. Caproni’nin fabrikaları savaşın bitiminden hemen sonra ise faşizm karşıtı partizanlar tarafından büyük ölçüde tahrip edilir. Her ne kadar daha sonrasında şirketi canlandırmak amacıyla yatırımcı arasa da herhangi bir destek bulamamış ve şirketinin uçak bölümü 1950 yılında çökmüştür. Garip bir tesadüf olarak 1937 senesinde, Horikoshi, Zero uçağını gerçek hayata geçirmişken Caproni’nin şirketi de aynı senede Ca.309 koduyla takma adının Ghibli olduğu uçağı tasarlayarak savaş için uçuşa göndermiştir. Bu uçaktan yola çıkarak Miyazaki kurduğu animasyon şirketine uçağın ismini verir.⁶³⁶ ⁶³⁷ Çünkü Miyazaki’nin de idolüdür aslında Giovanni ve bu model en sevdiği uçaklar arasında yer alır. Öte yandan Caproni’nin torunu olan Italo Caproni verdiği bir röportajda *“Büyükbabam, Horikoshi ve yönetmen Miyazaki, profesyonel olmaları ve bir şeyler yaratmaya çok düşkün olmaları bakımından birbirlerine benzerler.”* ifadesini kullanır. 1998’de torun Caproni, Miyazaki’nin daha önceki filmi Kırmızı Kanatlar’ı ilk kez izlediğinde Miyazaki’ye büyük ölçüde hayranlık duymaya başlamıştır. Çünkü filmin ana kahramanı Porco, İtalya kıyılarındaki Adriyatik Denizi’nde yaşayan emekli bir İtalyan Hava Kuvvetleri pilotudur. En önemlisi de filmde Giovanni Caproni tarafından tasarlanan uçaklara benzeyen birçok uçağı yer verilmiştir. Genç Caproni bu filmde öylesine etkilenir ki, Miyazaki’ye Caproni şirketinin yarattıklarının fotoğraflarını ve taslaklarını içeren iki kitap göndermiştir. Aradan yıllar geçtikten sonra, yönetmen, büyükbabasının Rüzgâr Yükseliyor’da gösterileceğini söylemek için tekrar torun Caproni’ye mesaj iletir: *“Büyükbabanız yeni filmimde görünüyor. Ona saygı duyuyorum... Bana gönderdiğiniz kitaplar sayesinde.”* Ve filmi ilk izlediğinde Italo gözyaşlarını tutamaz. II. Dünya Savaşı’nın sona

⁶³⁴ Jiro Horikoshi, wikivisually.com/wiki/Jiro_Horikoshi, 28.03.2019.

⁶³⁵ *The Prose and Poetry of Tatsuo Hori* (2013). yabai.com/p/4495 28.03.2019.

⁶³⁶ *Giovanni Battista Caproni*, www.wikiwand.com/en/Giovanni_Battista_Caproni, 28.03.2019.

⁶³⁷ CHEN, Peter. *Ca.309 Ghibli*, ww2db.com/aircraft_spec.php?aircraft_model_id=192, 28.03.2019.

ermesinden sonra büyükbabasının varlığının reddedildiğini ve savaşta işbirlikçi olarak etiketlendiğini söyler. “Yönetmen Miyazaki’nin dedemi İtalyanlardan daha iyi anladığını sanıyordum. _Italo Caproni” Ayrıca Caproni’nin sadece son teknoloji ürünler üretmek istediğini ve militarist bir insan olmadığını ekleyerek 1913 yılında dedesinin “Havacılığın geleceği savaş değil yolcu uçaklarındadır” başlıklı yazdığı bir mektup olduğunu da altını vurgular.^{638 639}

Bununla birlikte Batılılaşmış kültürden esintiler, Miyazaki’nin bazı çalışmalarında rastlanıldığı üzere, Rüzgâr Yükseliyor filminde de gözükmektedir. Bu bağlamda ilk olarak, Jiro ve Naoko, Batılı kültürü ve görgüleri hakkında iyi bilgi sahibi olan aslında Batılılaşmış karakterler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Trende ilk karşılaşmaları sırasında, Naoko ve Jiro, Paul Valery’nin Fransızca şiirine atıfta bulunarak paslaşırlar: “Rüzgâr yükseliyor... Yaşama tutunmak gerek!” Keza Naoko’nun babasının sahip olduğu otel, Batılılaşmış bir yer olan Karuizawa’dadır ve Naoko burada Batı tarzında yağlıboya tablolar yapmaktadır. Aynı zamanda otel, Batı mutfağından yemekleri servis ederken, biri Alman Hans Castorp olmak üzere birçok Batılı misafiri bünyesinde ağırlar. Bu isim, ünlü Alman yazar Thomas Mann’ın (1875-1955) 1924 yapımı Der Zauberberg (Büyülü Dağ) romanının kahramanıdır. Hatta bunu belirtircesine kaldığı mekânın unutmak için iyi bir yer olduğunu ve büyülü bir dağa benzediğini söylemiştir. Tıpkı Mann’ın kahramanı gibi, Miyazaki’nin Castorp’ı da bir müzik aşığıdır. Filmde, Jiro ve diğer konukların, Castorp tarafından çalınan piyanoyla bir Alman şarkısı olan Das gibt’s Nur Einmal’a eşlik etmeleri bu durumu yansıtan kareler olmuştur, ayrıca Japonya’nın geri kalanından kopmuş bir burjuva toplumunu yansıtmıştır. Müzik, kültür ve iyi yemek... Dış dünyadaki politik karışıklığın kolaylıkla unutulabileceği bir yer.⁶⁴⁰

⁶³⁸ Miyazaki’s “the Wind Rises” Pays Homage To Italian Aircraft Designer (2014).
www.japanbullet.com/features/miyazaki-s-the-wind-rises-pays-homage-to-italian-aircraft-designer,
28.03.2019.

⁶³⁹ CAVALLARO, Dani (2014). Y.a.g.e., ss.158-160.

⁶⁴⁰ ASKEW, Rie Kido (2014). *Kaze tachinu (Wind Rises)*, Ritsumeikan Asia Pacific University,
Electronic journal of contemporary japanese studies, Cilt:14, Sayı:3.
www.japanesestudies.org.uk/ejcs/vol14/iss3/askew.html, 28.03.2019.

Filmin Japon standartlarına göre sahip olduğu muazzam bütçesi (1997 yapımı Prens Mononoke'nin beş katı kadar) göz önüne alındığında, olumlu, berrak, ayrıntılı ve çok heyecan verici bir şekilde canlılığa sahip olduğu aşikârdır. Ekranın her köşesi çimen, çiçekler, ağaçlar, bulutlar, insanlar ve uçaklar ile kusursuz bir şekilde hareketlendirilmiştir.⁶⁴¹ Miyazaki'yi görsel işçiliğinin zirvesinde olarak nitelendirebileceğimiz bu film, canlı renkleri ve çizgilerinin dışında nefes kesen buharlı trenleri, karışık mahalleleri, yapıları, kırsal manzaraları ve savaş öncesi Japonya'nın büyüleyici portresiyle adeta bir görsel şölen sunmuştur. Setlerin bazıları (en önemlisi, Tokyo'nun yanmasına yol açan Kanto depremi), yönetmenin diğer filmlerini aratmayacak düzeyde tasarlanır. Ayrıca kıyafetler ve yapılar bulunduğu dönem ve ülkeleri temsil etmekle kalmamış karakterlerin hareketleri dahi dönemin getirdiklerine uygun biçimde yansıtılmıştır.⁶⁴² ⁶⁴³ Yönetmenin her eserinde olduğu gibi bu tür ince detaylar büyük bir emekle ve büyük bir incelikle işlenmiştir. Miyazaki yaratım sürecinde bu yüzden zorluklar yaşadığını belirtir. Ayrıca her şeyden önce filmin yaşandığı dönem ile filmin çekildiği dönem arasında farklılıklar vardır. Stüdyonun genel anlamda genç çalışanlardan oluşması da o döneme ait birçok unsurun araştırılmasını sağlar. *“Tatami’de nasıl oturulur, Kimonoda nasıl yürünür... Bunlar tamamen farklıydı. Yani bizim o dönemin yaşama tarzına dair detayları yeniden öğrenmemiz gerekiyordu. Bunları anlayabilmek için pek çok fotoğrafı inceledik. Uçakların dünyamızı daha az kirlettiği günleri düşlememiz gerekiyordu. _Miyazaki”*⁶⁴⁴

Film yayınlandığı senede Japonya'nın en yüksek hasılatlı filmi olur. Birçok açıdan olumlu eleştiriler toplasa da bazı eleştirmenler Miyazaki'yi ordu yanlısı olarak yaftalarlar. En nihayetinde film, yüzeysel olarak bakıldığında savaş uçağı tasarlayan bir adamın hikâyesini anlatır. Eleştirmenler dışında ayrıca Japonya'nın hem liberal hem de muhafazakâr siyasetçileri tarafından da tepkilere maruz kalmıştır. Ancak bütün bunların

⁶⁴¹ And the Wind Cries - Reflections on Hayao Miyazaki's The Wind Rises (2014).

ghiblicon.blogspot.com/2014/03/and-wind-cries-reflections-on-hayao.html#more 28.03.2019.

⁶⁴² FOUNDAS, Scott (2013). Venice Film Review: “The Wind Rises”,

variety.com/2013/film/reviews/the-wind-rises-review-venice-toronto-1200592219/, 28.03.2019.

⁶⁴³ BROOKS, Xan (2013). The Wind Rises – Venice 2013: first look review,

www.theguardian.com/film/2013/sep/01/venice-film-festival-review-wind-rises, 28.03.2019.

⁶⁴⁴ KULOĞLU, Gökhan (2016). AWN: Hayao Miyazaki Röportajı, japonsinemasi.com/awn-hayao-miyazaki-roportaji/, 28.03.2019.

dışında filmi Miyazaki'nin en iyi filmi olarak görenler de olmuştur. Nitekim film eleştirmeni David Ehrlich esere oldukça yüksen puan vererek “*Belki de şimdiye kadar yapılmış en büyük animasyon filmi*” sözlerini sarf etmiştir. Rüzgâr Yükseliyor tüm dünyada 53 ödüle aday gösterilirken 26 ödülü kazanarak aslında başarısını göstermiş olur.^{645 646 647}

4.7. 2013 ve Sonrası

Rüzgâr Yükseliyor filmi ile Miyazaki tekrar emeklilik kararını düzenlediği basın toplantısında açıklayarak uzun metrajlı filmler yapmayacağını duyurusunda bulunur. Ancak Miyazaki ilerleyen yaşına ve bir takım rahatsızlıklarına rağmen sıkı bir işkoliktir. Çok geçmeden Sengoku döneminde geçen Samuraylar hakkında bir manga yaratmaya başlar. Model Graphix dergisinde yayımlanması planlanmış olsa da henüz izleyicilerle paylaşılmamıştır.^{648 649} 2016'ya gelindiğinde ise uzun zamandır yapmayı planladığı Kemushi no Boro (Tırtıl Boro) kısa filminin Ghibli Müzesinde gösterilmek amacıyla yapımına adım atılır. 14 dakika süren kısa film, yumurtadan çıkmasından itibaren hayatını idame ettirmeye çalışan küçük bir tırtılın maceralarını anlatmaktadır. Miyazaki'nin geleneksel elle çizilmiş animasyonuna bağlı kalınmamış ve çoğu sahne bilgisayar animasyonu ile oluşturulmuştur. Bu özelliğiyle yönetmenin CG ile gerçekleştirdiği ilk kısa filmidir.⁶⁵⁰

⁶⁴⁵ *The Wind Rises*, wikivisually.com/wiki/The_Wind_Rises, 28.03.2019.

⁶⁴⁶ *Rüzgar Yükseliyor Awards*, www.imdb.com/title/tt2013293/awards?ref_=tt_awd, 28.03.2019.

⁶⁴⁷ KULOĞLU, Gökhan (2016). *AWN: Hayao Miyazaki Röportajı*, japonsinemasi.com/awn-hayao-miyazaki-roportaji/, 28.03.2019.

⁶⁴⁸ *Hayao Miyazaki's New Samurai Manga Comic* (2014). ghiblicon.blogspot.com/2014/03/hayao-miyazakis-new-samurai-manga-comic.html, 30.03.2019

⁶⁴⁹ DESAT, Marla (2013). *First Look at Anime Legend Hayao Miyazaki's New Samurai Manga*, www.escapistmagazine.com/news/view/129757-First-Look-at-Anime-Legend-Hayao-Miyazakis-New-Samurai-Manga#&gid=gallery_1908&pid=6, 30.03.2019.

⁶⁵⁰ *Boro the Caterpillar: A Review From Japan* (2018). ghiblicon.blogspot.com/search?q=Boro+the+Caterpillar, 30.03.2019.

Resim 106 Kemushi no Boro (Tırtıl Boro, 2018)

2016’da ayrıca Miyazaki’nin yöneteceği Kimitachi wa do ikiru ka (How Do You Live?) isimli uzun metrajlı filmin hazırlıklarına başlanır. Miyazaki, filmin başlığını Genzaburo Yoshino’nun 1937 yapımı aynı adlı başyapıtından almıştır. Yoshino’nun kitabı, Koperu adında bir lise öğrencisiyle amcasının hayatına odaklanmış ve Koperu’nun gençlik, manevi gelişim, yoksulluk ve insanlar gibi genel deneyimlerini aktarmıştır. Miyazaki’nin bu eseri olduğu gibi aktarıp aktarmayacağı henüz net değildir. Fakat önümüzdeki sene Tokyo’da düzenlenecek olan 2020 Olimpiyatlarına yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca Toshio Suzuki bu film için daha önce Ghibli’de gerçekleştirilmeyen şeylerin yapıldığını ifade etmiştir.^{651 652}

“Filmin yapım aşamasında ölmem kuvvetle muhtemel ki kendimi buna hazırladım. Bunu eşime söylediğimde ondan yalnızca beni durdurmasını isteyebilirim. Bence hiçbir şey yapmadan ölmek yerine bir film yaparken ölmek çok daha güzel. _Miyazaki”⁶⁵³

⁶⁵¹ LOO, Egan (2017). *Ghibli’s Hayao Miyazaki Reveals His ‘Final’ Film’s Title, Release Window*, www.animenewsnetwork.com/news/2017-10-28/ghibli-hayao-miyazaki-reveals-his-final-film-title-release-window/.123343, 30.03.2019.

⁶⁵² ÖZSEFİL, İbrahim Cem (2018). *Hayao Miyazaki’nin Yeni Filmi How Do You Live?’in Seyirciyle Buluşmasına 3-4 Yıl Var*, www.filmloverss.com/hayao-miyazakinin-yeni-filmi-how-do-you-livein-seyirciyle-bulusmasına-3-4-yıl-var/, 30.03.2019.

⁶⁵³ HANAJİMA (2016). *Hayao Miyazaki Son Bir Anime Filmi Üzerinde Çalışıyor*, www.animefantastica.com/hayao-miyazaki-son-bir-anime-filmi-uzerinde-calisiyor 30.03.2019.

SONUÇ

Hayao Miyazaki yapmış olduğu eserlerini, fantastik, sıra dışı anlatımlarla ve önemli görsel şifrelerle takdim etmekle birlikte karakter evrimini de merkeze alarak güçlü anlatım tekniğiyle yapılandırır. Hikâyelerinin temelinde yatan faktörler arasında hayatını etkileyen olaylar, yaşadığı toplum, kültür ve inanış gibi birçok tema ve motif yer almaktadır. Nitekim mangalarında ve bazı filmlerinde işlediği savaş, hastalık, anne eksikliği, uçmak gibi temaların kökenleri çocukluğuna dayanmaktadır. Bütün bu unsurlar her ne kadar belli bir sınır ve kalıp içerisinde gözüke de evrensel bir dünya görüşü benimsenmiş ve sonucunda eserlerinin her biri bugüne kadar pek çok dünya vatandaşının beğenisini toplamıştır. Diğer önemli bir nokta ise yönetmenin anlatılarında var olan erkek egemen yapısından ziyade başkahraman olan kadınları, kararlı, kaç yaşlarında olurlarsa olsun kendi ayakları üzerinde durabilen ve cesur göstermesiyle bulunmuş olduğu anime dünyasında farkındalığa ve farklılaşmaya öncü olmasıdır. Yönetmenin ifade biçimine göre, erkek topluluk tarafından Pandora'nın Kutusu açılmış olup, kadın, erkeğin maharetsizliği ve merakı yüzünden yarattığı sorunları toparlayan bir varlık olarak sunulmaktadır. Bu anlamda, kadının toplum üzerindeki rollerinin yapıcı yönlerini işleyerek önemli ölçüde gerçek hayatta da yeniliklere kapı aralamıştır.

Temel ve evrensel meselelerle ilgilenen bu filmlerin en belirgin ve ortak olan bir öteki özelliği ise çevreciliktir. Miyazaki, manzarayı arka plan ya da pasif bir görüntü olarak değil, insan gibi aktif bir role büründürerek kullanır. Tıpkı bir başkahraman gibi hareket ederek, gelişerek, olaylara ve temalara uyum sağlayarak davranır. Elbette ki bunda Şinto geleneklerinin etkisi yadsınamaz. Şinto geleneği, doğanın getirdiği yaşama, verimliliğe ve refahı sağlayan manevi güce derin bir saygı besler. Dolayısıyla Japon halkı kutsal olanı doğanın içinde hissettiğinden, doğayla uyumlu ve birleşmiş bir yaşam şeklini elde etmeye çalışır. Dağların uç noktaları, derin vadiler ve engin denizler tanrıya adanan meskenler şeklinde nitelendirilirken ağaçlar ve kayalar gibi diğer doğal nesneler ilahi ruhların sembolü olarak kabul edilmiştir. Doğaya duyulan saygı ve saf sevgi, samimi bir biçimde, içinde yıkıcılığın geçmediği Miyazaki'nin Komşum Totoro filminde rastlanılır. Ancak yönetmenin diğer filmleri hatta Stüdyo Ghibli eserleri, insanın bencilliği ya da cehaletinden kaynaklı olarak doğanın tahrip ve yok edilmesini

farklı anlatılarla konu edinmiştir. Hayvanlar ve ruhlar, doğayı tahrip ettikleri veya kaynaklarını kötüye kullandıkları zaman insanlara saldırır, buna karşın eğer bir kişi doğaya saygı veya ilgi gösterirse, o kişiye tüm olanaklarıyla yardım edeceklerdir.

Bu tür anlatılarda doğanın tahrip edilmesinde önemli olan bir diğer etmen de teknoloji unsurudur. İnsanın doğayla olan yıkıcı ilişkisinin ve teknolojinin yıkıcı gücü sorunsalının her yaştan ve ilgi alanından herkesin anlayabileceği bir şekilde güzellik ve incelikte sunulması büyük bir ustalık örneğidir. Miyazaki'nin 1997 yapımı fantastik destanı Prenses Mononoke'de insan, makine ve doğa arasındaki ilişki açıkça görülmekle kalmayıp güçlü kadın kahramanlarına olan tutkusunu da yansıtmaktadır. Filmin kadın kahramanı San, şüphesiz filmin en güçlü ve en bağımsız karakteridir ve devasa boyutlardaki efsanevi canavarların yaşadığı ve büyük Orman Ruhu tarafından yönetilen mistik ormanın korunması için savaş verir. Bununla birlikte, doğadaki bu huzurlu yaşam, silah üretiminde uzmanlaşmış Lady Eboshi'nin modern kasabasının gelişmesiyle tehdit altındadır. Bu tema en yaygın şekilde Yürüyen Şato animesinde de araştırılmıştır. Mevcut bir romanın uyarlaması olmasına rağmen, doğanın sağladığı huzurla savaşın sert ve soğuk görselleri yan yana getirilmiştir. Eser, teknolojinin insanların elindeki yanlış kullanımı ile doğrudan ilgilenmiyor olsa bile, Miyazaki insana hala eleştirel gözle bakmaktadır. Aslında bu noktada Miyazaki'nin filmlerinde en temel olarak, siyasi hırs ve açgözlülüğün kökleri olduğunu kabul edebiliriz. Bir zamanlar Kırmızı Kanatlar'da yönetmenin kendisini betimlediğini söylediği Marco Pagot olarak bilinen uçak pilotunun, insan yaratısına beslediği nefretten dolayı insan olmaktan vazgeçip domuz olmasını seçmesi ve çoğu mangasında insan yerine antropomorfik karakterler tercih etmesi buna en iyi örneklerdir. Bağlayıcı nitelikte, Miyazaki, doğa ile karşı karşıya kalan insanların çeşitli senaryolarını işleyerek insanın dünyayla ilişkisini anlamaya çalışır. Var olan bu ilişkide durumlar değişse bile, her zaman aynı mesaj verilir: insan ve doğa bir bütünün parçalarıdır, ayrı ve farklı parçalar olarak kabul edilemezler. Keza ilk önemli yapıtlarından Rüzgârlı Vadi'de doğayı ehlileştirebilmek adına insanın yarattığı en yıkıcı oluşumlardan olan dev savaşçının ve çeşitli teknolojik makinelerin kullanımı dönüp dolaşıp yine kendilerine zarar vermiştir. Her insanın iyi ya da kötü eylemlerinin doğayı etkilediğini ve sonunda bu etkinin insanlığa bumerang gibi geri

döndüğü gösterilmiştir. Tüm yaşamın yüceliğine saygı ve doğadaki diğer varlıklarla insanın birbirine bağlanması gibi mesajlar bu anlamda etkili bir şekilde dile getirilir. İnsanlar dünyanın sadece kendilerine ait olmayıp aynı zamanda diğer canlıların yaşam alanları olduğunu gördüklerinde ve bunu kabul ettiklerinde afet ve yıkım olmadan anlayışa paralel olarak teknolojiyi kullanmaları mümkün olacaktır.

Miyazaki'nin doğa ile teknoloji unsurlarını aynı eser içinde kullanması yönetmenin ana vatanı olan Japonya'nın tarihiyle de ilgilidir. Bu -bir nevi teknolojik gelişme korkusu- İkinci Dünya Savaşı sonrasında Takahata'nın Ateşböceklerinin Mezarı'ndan son derece popüler olan Akira'ya kadar birçok Japon anime eserinde bolca gözükmemektedir. Hiroşima ve Nagazaki'ye yapılan saldırıların ardından Japon sinemasının özellikle de animenin kısa sürede kendini toplayan topluma ve çok hızlı ilerleyen teknolojinin yaygınlaşmasına takıntılı hale geldiği aşîkârdır. Miyazaki'nin filmlerinde de yer alan savaş sahneleri, teknolojinin gelişmiş bir ürünü olan nükleer bomba saldırılarının etkilerini açıkça kapsamıştır. Rüzgârlı Vadi'de ohmulara saldıran Tanrı savaşçının yaydığı ışınlar, Gökteki Kale'de Laputa adasının okyanusa attığı bombalar, keza Yürüyen Şato ve Rüzgâr Yükseliyor'daki betimlenen kıyametvari savaş sekansları Miyazaki'nin küçüklüğünde tanıklık ettiği savaşın yansımaları olmuştur. Ayrıca babasının sahip olduğu havacılık şirketinde savaş uçaklarına parçalar üretmesi gerçeği göz önünde bulundurulduğunda eserlerinde bu temayı işlemesi daha da anlaşılır bir hale gelmiştir. Bu durumdan her daim suçluluk duygusu taşıdığını belirten yönetmenin filmleri en nihayetinde tüm bu etkenlerle birlikte silahlara ve yıkıma karşı beslediği nefretle yoğrulmuş ve güçlü aynı anda pasifist eserler olmalarını sağlamıştır.

Miyazaki'nin animasyonlarında yaratılan teknolojik unsurları tam anlamıyla kötü bir yaratı olarak sunmak da yanlış olur. Hatta kimi zaman teknoloji yanlış şeklinde dahi nitelendirilebilirler; yel değîrmenleri, trenler, sürdürülebilir enerji ve uçan makineler... Mesele onun nasıl ve ne kadar kullanıldığı ile alakalıdır. Bu kapsamda ise Gökteki Kale'de tasvir edilen robotların öldürücü güce sahip olmaları fakat insan tarafından yönetilmediklerinde doğa ile uyum içerisinde yaşayabilmeleri, yine aynı eserde var olan madenci kasabası ya da doğayı tahrip etmeyecek şekilde betimlenen birçok filmde yer alan uçan nesneler -özellikle doğayı korumaya çalışan Nausicaa'nın

kullandığı mehvе aracı- gibi pek çok unsur bu durumu yansıtan örnekler olarak karşımıza çıkar. Tırnak işareti içerisinde uçma eylemi ve uçan makineler Miyazaki'nin görsel repertuvarında bir hayli önemli bir yere sahip olmuştur. Hem Ghibli öncesinde hem de Ghibli'de kullandığı en yaygın motiflerden birisi olan bu oluşumlara bazen karakterlerin farklı tasarımlardaki uçan makinelerle dolaşmasıyla bazen de uçan yaratıklara dönüşmeleriyle rastlanılır. Kimi kez temayla bağlantılı olarak ilerleyen oluşum, yönetmenin filmlerinin çoğunda özgürlük, değişim ve kurtuluş imkânını içermektedir. Dünyayı farklı bir bakış açısıyla gösterip özgürlüğü, güçlenmeyi veya büyümeyi sembolize eder. Aynı zamanda bazen özgürlüğün bir bedeli olduğunu aktarır. Tüm bunlar esere heyecan katmakla birlikte canlılık hissi vermiştir. Bununla beraber filmlerinde Miyazaki'nin hayat boyu süren tutkusunun ikilemini görmek oldukça enteresandır. Suzuki'nin de belirttiği üzere savaş karşıtı olmasına rağmen, savaş uçaklarına ilgi beslemesi gibi ya da dev, kaba savaş uçaklarının yanında zarif planörlerin yer alması, yine kanatlara sahip olan bir sihirbazın uçan şeytanlarla cehennem savaşına girmesi gibi... Miyazaki uçuşun saflığı ve özgürlüğünün endüstrinin soğuk ve katı yüzüne karşı kazanacağı ümidiyle yaratılarını oluşturmuştur. Hayal gücünün yansımalarıyla birlikte gerçek hayattanda ilham alarak yaratılan bu makineler sadece Miyazaki'nin muazzam yaratıcılığını özenle temsil etmekle kalmaz, aynı anda az öncede belirtildiği üzere çocukluğuna da atfedilebilir. Uçan makinelerin etrafında büyüyen ve onlar hakkında babasından çok şey öğrenen genç Miyazaki'nin en büyük yeteneğinin uçakları ve motorları çizebilmesi bir tesadüf unsuru olmamıştır. Nitekim yerçekimi kurallarına karşı gelmeyen Mononoke haricinde bir filmi yoktur.

Yönetmenin yaptığı eserlerde babasının karakteri ve mesleğinin yanı sıra annesinin hayatı ve görüşlerinden de oldukça etkiler taşımış olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum sadece annesinin tüberküloz hastalığına yakalanmış olmasıyla sınırlı kalmaz. Kadın haklarına ve pasifizmine kuvvetle inanan, çok açık sözlü bir kadın olarak Dola, Miyazaki'nin çalışmalarında bu unsurların ortak tema biçiminde görülmesiyle karşımıza çıkar. Aslında, Miyazaki'nin kahramanlarının neredeyse tamamı hangi yaşta olurlarsa olsun kendini keşfetme yolculuğuna çıkan bayan karakterlerdir. İçlerinde bulundukları hikâyenin genel atmosferine bağlı olarak, farklı niteliklerde özellikler barındırırlar.

Küçük cadı Kiki ve Komşum Totoro'daki gibi daha mutlu ve neşeli olarak nitelendirebileceğimiz filmlerde figürler çocuksu kırılganlık ve becerikliliğin bir karışım ürünüdür. Muhtemelen Miyazaki'nin kahramanlarının içinde en açık arayla yumuşak ve nazik olarak tabir edebileceğimiz yasashii⁶⁵⁴ olan Laputa filmindeki Sheeta'dır. Elbetteki yeri geldinde örneğin Muska ile olan cesur yüzleşmesinde ya da Dola'nın korsanları arasında oynadığı aktif rolünde önemli bir ustalık sergilemiştir. Bunun tam zıttında ise Mononoke'de yer alan vahşi San karakteri en az yasashii gibi görünür. Bu katı ve kaba olması anlamını taşımamaktadır. Sadece benimsediği yol, Nausicaa'nın tersine yok edici güç karşısında onun da yok ediciliği tercih etmesidir. Ancak ilerleyen vakitlerde yalnızca saygı duymayı ve güvenmeyi öğrendiği hayvanlara değil, aynı zamanda bir insana da besleyici, sevgi dolu ve şefkatli bir şekilde davranabildiğini kanıtlamıştır. Bunun haricinde eserlerinde var olan karşı kadın figürler dahi alelde bir düşmandan ziyade alt metinleri oldukça sağlam ve derinlikli olacak biçimde şekillendirilmiştir. Nausicaa'nın karşısında yer alan Kushana, Sheeta'nın kısa bir süreliğine de olsa karşı tarafında bulunan Dola, San'ın büyük bir mücadeleye giriştiği Eboshi, Chihiro'da Cadı Yubaba, son olarak da Sophie'nin hem Kötülük Cadısı hem de Madam Suliman'la olan yüzleşmesi... Hepsi belli bir -çoğunlukla erkek- topluluğu yöneten güçlü kadınlardır. Şüphesiz bu anlamda en dikkat çekici olanı Kushana ve Eboshi'dir. Kushana Eboshi'nin atası olarak adlandırabileceğimiz karakterdedir. Eğitilmiş bir askeri general olarak koca bir orduyu kendisine saygı duyacak şekilde yönetirken Eboshi de kendi oluşturduğu topluluğu hemen hemen aynı sayılacak biçimde idare etmektedir. Fakat hepsinin en sonunda katılasmaya yaklaşmış kalplerinin doğru ve iyiyi bularak evrilmeye adım atmaları ilginçtir. Bir ying yang felsefesini aktaran bu durum Miyazaki'nin bazı eserlerinin temel yapısını oluşturur. Esasen erken dönem eserlerinden olan Kagliostro'nun Şatosu ve Gökteki Kale haricinde tam anlamıyla kötü karakterlerin bulunması söz konusu değildir. Karakterlerde iyilik ve kötülük çizgileri netlik kazanmayarak genellikle belirsizlik hâkim olmuştur. Bu kapsamda Miyazaki karamsar dünya görüşünün aksine en kötü figürün bile umulmadık bir zamanda

⁶⁵⁴ Yumuşak, nazik anlamlarını taşır. www.thoughtco.com/yasashii-meaning-and-characters-2028676, 19.04.2019.

savunmasız ve iyi tarafını yansıtabilir. Bu da çocuklar için olumlu bir dünya görüşü yansıtmak istemesinin en önemli sebeplerindendir.

Güçlü kadın karakterleri sergilemek aslında Miyazaki'nin sıkı bir feminist olduğunun göstergesidir. Kadın bireyleri, sadece kahramanlar ya da başkarakterler olarak değil işçi kolektifi olarak da işlemeyi tercih etmiştir. Yönetmenin Toei'de çalıştığı yıllarda işçi sendikalarının başında bulunması göz önünde bulundurulduğunda toplumsal adalete ve işçilere –başta kadın işçilere- zaman zaman atıfta bulunması bu anlamda tesadüf unsuru olmamıştır. Bununla birlikte en ufak bir sekansta gördüğümüz ya da ufak bir role bürünen kadınlarda dahi güçlü bir duruş görmek mümkündür. Kırmızı Kanatlar'da karşımıza çıkan Piccolo firmasındaki bayan işçiler, Mononoke'de hayat kadınlarının baskın bir role bürünerek bulundukları topluluğa maddi ve manevi olarak destek vermeye çalışmaları, yine Ruhların Kaçışı eserinde anaerkil olarak yönetilen hamamda karşılaştığımız işçi kadınlar kolektifi... Japon animasyon ve kurgusunda bayanların ortak olan toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkan tüm bu örnekler güçlü ve cesur bireyler tarafından canlandırılmıştır.

Kadınlar anlamında bir başka önemli olan ve toplumsal normlara karşı çıkan nokta ise güzellik unsurudur. Miyazaki'nin kadınları genel film ve animasyonlardaki gibi bir güzellik abidesi olarak yansıtılmazlar. Herhangi bir nesnelleştirilmeye veya cinselleştirilmeye de maruz kalmamışlardır. Ya da şatolarında oturup evlenmeyi umut ettiği eşlerini bekleyerek vakitlerini geçirmezler. Hepsinin kendince kusurları vardır, emekçidirler, dişil yönleriyle birlikte yeri ve zamanı geldiğinde erkil yönlerini de göstererek hedeflerine ulaşmaya çalışırlar. Küçük Cadı Kiki ya da Ponyo gibi daha neşeli filmlerde bile bu oluşum göze çarpmayacak şekilde filmin geneline yaydırılarak gösterilmiştir. Ressam Ursula, Fırıncı Osono, moda tasarımcısı Maki, Ponyo'da ise Sosuke'nin annesi Lisa ve Ponyo'nun annesi Granmamere örnekleri gerçekten de bağımsız, emekçi ve kudretli karakterlerdir. Bu idealleri benimseyen ve herkesin eşit ve saygılı muamele gördüğü bir toplumu teşvik eden Miyazaki'nin, bayanların toplumda bulundukları konumu yüceltmesi elbetteki bir takım farkındalıkların önünü açmıştır. Ayrıca yeri geldiğinde güzel-çirkin, yaşlı-genç gibi estetik kaygılara önem verip bunun

üzerinden insanları yargılayan kişilere de yaptığı eserler bir cevap mahiyetinde olmuştur.

Öte yandan yönetmenin dışı figürleri ve ele aldığı karakterlerin çoğu çocuk ya da genç yetişkin bireyler olarak tasvir edilmektedir. Bunun temelinde yatan birçok sebep mevcuttur. Aslında bu filmlerin her biri bir geçiş ve evrilme hikâyesi olarak nitelendirilebilir. Çünkü kahraman kendi kişiliğini ve güçlü yanlarını keşfetmek için çocukluk ortamının ötesine geçerek yetişkinliğe adım atmaya çalışır. Zaten bir lider olan Prenses Nausicaa, halkını kurtarmak ve babasının ölümüyle kraliçe olmak için aşırı politik ve ekolojik bir krizi başarıyla yener. 13 yaşındaki Kiki'nin hikâyesi, açıkça tam teşekküllü bir cadı olabilmek için tek başına hayatta kalabilmek adına yabancı bir kasabada verdiği yaşam mücadelesini anlatır ve bu adeta bir geçiş töreni olarak aktarılmıştır. Ruhların Kaçışı'ndaki Chihiro ebeveynlerini kurtarmak için çok çalışarak zorlukların üstesinden gelmelidir. Bunun yanı sıra Yürüyen Şato'nun kahramanı Sophie genç olmasına rağmen yaşlı bir ruha sahiptir, ancak kıskanç bir cadının laneti onu ve Howl'ü hem sevginin hem de sorumluluğun yükünü omuzlamayı öğrettiği beklenmedik bir yolculuğa çıkartmıştır.

Her daim çocuklar için film yapmak istediğini ve çocukların ruhlarının önceki nesillerin tarihi hafızasının mirası olduğunu⁶⁵⁵ belirten Miyazaki'nin tam anlamıyla küçük çocuklar için yapılmış filmleri Totoro, Kiki ve Ponyo olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda ana karakterlerin çocuk biçiminde betimlenmesi izleyici anlamında hedef kitle olarak tayin edilen çocukların eserlerle daha fazla özdeşleşmelerini sağlamıştır. Aynı zamanda yetişkinler içinde hem çocukluk yıllarına dönme fırsatı sağlanmış hem de dünyaya çocuk penceresinden bakma imkânı sunulmuştur. Filmlerin ortak olan noktaları ise karakterlerin ebeveynlerinden uzakta kalmaları ya da herhangi bir sonuç neticesinde onları kaybetmeleridir. Ebeveynlerinden kopmuş bir şekilde erken yaşta çalışma hayatına atılmış bireyler olarak sorumluluk almak ve yaptıkları her hareketin doğru ya da yanlış olan sonuçlarına katlanmak durumundadırlar. Tüm bu oluşumların şekillenmesinin ardında yatan sebep, ikinci çocuk olarak dünyaya gelen Miyazaki'nin küçük yaşta annesinin hastalığı sebebiyle evden uzakta kalmasıdır. Çocuk yaşta

⁶⁵⁵ www.nitch.com/posts/1134714441215326208, 20.04.2019.

mesuliyet duygusuyla karşılaşarak kendinden küçük iki erkek kardeşine bakmak belki de feminist olmasının sebebini de açıklar niteliktedir.

Etraflarında ebeveynleriyle büyüyen çocuklar aşırı korunaklı bir şekilde yetiştirildiklerinde çevrelerinde bulunan sorunların farkındalığına erişmeleri ve mücadele etmeyi öğrenmeleri zaman alır. Özellikle günümüz dünyasında var olan ve yönetmenin üzülmeye dile getirdiği sanal gerçeklik unsuru, gerçek ve doğal dünyayla da temas etmelerine büyük bir engel teşkil etmeye başlamıştır. Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan belli bir süre sonra kendisini toparlayarak ekonomik anlamda muazzam derecede gelişme göstermesiyle başlayan bu durum materyalizme önem veren anne ve babaların çoğalmasında sağlamıştır. Sonuçta Japon çocuklarına aslında tüm dünyadaki çocuklara aşıl原因 aşırı tüketim, aşırı koruma, kariyer odaklı eğitim ve yaşam şekli, teknolojik gelişmeyle yönlendirilen algılar ve kültürel kayıplar gibi birçok etmen birçok değer kaybına yol açmıştır. Bu nedenle Miyazaki oluşturduğu yaratılarda çocuklara, üzerinde yaşadıkları dünyayı bir takım saf sevgi, saygı ve kültür gibi değerleri kaybetmeden anlatmayı büyük bir misyon edinir. Ruhların Kaçışı filminde Chihiro'nun ailesi, modern Japonya'nın başarısızlığını temsil eder. Materyalist ve açgözlü betimlenen bu ebeveynler açgözlüklüklerinin bedelini domuzlara dönüştürülerek ödemişlerdir. Geleneğe aldırış etmeyen bedensel iştahlarının yol açtığı, düşüncesiz ve sabırsız kişilikleri vardır. Onları kurtarmak adınaysa şımarık ve sorumsuz bir biçimde yetiştirilmiş Chihiro ayakta kalarak yaşam mücadelesi vermeye başlar. Ve verdiği mücadelede kaybettiği değerleri yavaş yavaş bulmayı başaracaktır.

Diğer taraftan genel anlamda çocuk bireylerin olası tehlikeleri tanımlama ya da onlardan etkilenme melekelerinin tam anlamıyla gelişme göstermemesi yüzleşmeye ve atılım göstermeye daha yatkın olmalarını sağlamıştır. Bunun içindir ki daha heyecanlı, daha becerikli ve daha fazla cesarete sahiptirler. Elbetteki bütün bu duygular ebeveynleri tarafından bastırılmadığı sürece... İşte tam da bu noktada Miyazaki onları özgür kılarak potansiyellerinin ve içlerinde var olan güçlerinin farkına varmalarına destek olur. Gökteki Kale'de, bir nebze Totoro'da, Kiki'de, Ruhların Kaçışı'nda, Ponyo'da, aslında hepsinde... Her biri ailelerinden bir şekilde uzak kalarak güçlü bireylere evrilmiş kişilerdir. Bununla birlikte çocuklar ergin bir bireyin göremediği

oluşumları görebilme potansiyelini de barındırırlar. Çünkü dünyaya kalıplaşmış mantık ya da akıl çerçevesinden bakmayı henüz öğrenmemişlerdir. Bu sebeple onlara bir Orman Ruhunun ya da demir kurumlarının siyah bir toz tavşancığı şeklinde görünmesi ya da deniz üzerinde koşabilen bir kız çocuğunun gözükmesi normaldir. En ufak bir ayrıntıyı dikkatli biçimde inceleyerek başka dünyalar yaratabilirler. Mei'nin taşındıkları evin bahçesinde kurbağa yavrularını büyük bir dikkatle incelemesi veya delik kovayla kendine yeni bir oyun yaratması gibi. Yaratılan bu paralel dünyalar sadece Mei ve Satsuke'nin keşfettiği Totoro'nun ormanı sınırlı kalmamıştır. Ruhani tarafa geçiş, garip ve ürpertici biçimde Ruhların Kaçışı'nda hamamla yansıtılırken daha belirgin olarak ifade edebileceğimiz Mononoke'de çeşitli orman ruhlarıyla da aktarılmıştır. Dolayısıyla Miyazaki filmleri Şinto inancının herşeyin bir ruhu olduğuna inanıldığı kısmı ele alarak gerçek dünyadan ruhani dünyaya geçen karakterleri çeşitli konularla işler. Bu diyarlar arasında yolculuk yapılabilmesine rağmen kalıcı bir geçişte bulunulması söz konusu değildir. Ancak bir istisna olan Ponyo filminde Ponyo'nun gerçek dünyada kalıp insan olma arzusu konu alınmıştır. Bunda bile büyük bedeller göze alınarak ve engeller atlatılarak isteğe ulaşılabilmektedir.

Ruhani dünyalarda betimlenen karakterler tipik bir insan şeklinde betimlenebildiği gibi başkalaşım geçirmiş biçimde de tasvir edilebilirler. Miyazaki'nin eserlerinde bu oluşum sadece ruhani dünyayla sınırlandırılmamıştır aslında kimi zaman gerçek dünyada da normal bir durum olarak karşımıza çıkabilirler. Bazıları insan özelliklerine sahip olan hayvanlardır bazılarıysa sihir ya da büyü yoluyla değiştirilmiş bazılarıysa kendi isteğiyle başkalaşım geçirmiştir. Hayvanların insani nitelikleri benimsemesi -bir nevi insanbiçimcilik/antropomorfizm- Miyazaki filmlerinde yaygın bir biçimde dört yerine iki ayak üzerinde konuşabilen veya yürüyebilen hayvanlar olarak yansıtılır. Bu bağlamda Ruhların Kaçışı eserinde gördüğümüz birçok figür antropomorfizme verilebilecek en iyi örnekleri barındırmıştır. Bu durum sadece hayvanların insani vasıflara sahip olması anlamını taşımaz aynı zamanda insanların hayvanlar gibi gözükmeleriyle de alakalıdır. Kırmızı Kanatlar'daki Porco bilinçli bir biçimde kendini iki ayaklı bir domuza dönüştürür ve bunu insan yaratısından soyutlanmak için yapar. Öte yandan karakterlerin bir hayvan formuna sahip olduğu

zamanlar zoomorfizmi de temsil etmektedir. Ancak antropomorfizmden ayrıldığı nokta, insanbiçimcilik bir seçim ya da yetenek iken, zoomorfizmin sihir ya da büyü tarafından dönüşüme uğramış kişileri ele almasıdır. İnsanların bir büyücü tarafından domuzlara, ejderhalara veya uçan yaratıklara dönüşmesi gibi. Daha doğrudan bir örnek verecek olursak, Ruhların Kaçışı'nda Chihiro'nun ailesinin kendi açgözlüklerinden dolayı Yubaba tarafından domuz yaratılarına çevrilmesidir. Dipnot olarak domuzlar, Miyazaki'nin filmlerinde bilhassa mangalarında sıkça ortaya çıkan canlılardır. Çünkü Miyazaki onları çizmeyi kolay bulduğu gibi insanların domuzlara benzer yanlarının da olduğuna inanmaktadır. Bağlayıcı kapsamda, başkalaşıma Miyazaki eserlerinde genellikle sihir neden olur veya insan yaratısının bir etkisi sonucu maruz kalınır ve karakterlerin duygu, zihin durumu veya iyilik halindeki bir değişikliğini temsil eder. Bir lanet nedeniyle yaşlı bir bayana dönüşen genç Sophie'nin bu dönüşümü aynı zamanda onun özgüven eksikliğine de dayandırılmıştır ya da bir erkek çocuğu sevdiği için küçük bir kız çocuğuna dönüşen özünde bir balık olan Ponyo'nun duygusal haline de değinilmiştir.

Bütün bu unsurların altında yatan Japonya'nın yerel dini olan Şintoizm ve Budizmin etkilerinin yanısıra Japon kültürü ve mitolojisinin de tesiri yadsınamayacak derecededir. Miyazaki bu oluşumlara kimi zaman direk atıfta bulunduğu gibi kimi zaman evrensel taraflarını da ele alarak global bir dille seyircisinin karşısına çıkmayı tercih eder. Bunu yaparken huşu ve saygıyı teşvik ederek, dünyanın saf, ruhsal bir görünümünü sunar. Şinto dini de, her şeyin sadece fiziksel değil ruhsal olarak da önemli olduğunu vurgulamaktadır. Böyle bir dünyanın içinde yaşamak ve onu himaye etmek içinse bir kişinin ruhu saf hale gelmelidir. Miyazaki'nin kişisel dönüşüm veya evrilme hikâyeleriyle yapmaya çalıştığı da budur. Totoro ve Ponyo gibi daha çocuksu filmlerinde dahi birbirleriyle ve doğayla uyum içinde yaşayan insanlar canlandırılmıştır. Japon kültürüyle yoğrulmuş yetişkinler çok çalışır ve disiplinli yaşarlar. Yaşlılık onur ve saygı duyulması gereken bir evredir ve çocuklar memnuniyetle karşılanır ve günlük yaşama dâhil edilirler. Çocuklar ruhlarla karşılaştıklarında yetişkinler, kuşku veya alaycılıkla değil, çocukluk dönemlerini hatırlayarak neşeli bir onayla yanıt verirler.

Miyazaki'nin filmlerinde kami ve doğal dünyayı temsil etmek, Şinto görüşünün, yani insanlık ve doğa arasındaki sürekliliğin altında yatan bir inancı ifade eder. Kimi eserlerinde bu iki dünya arasında dengeyi sağlayan arabulucular mevcuttur. Mononoke animesinde Prens Ashikata, emperyalist ve kapitalist Japon topluluğu ile insan olmayan dünya arasında aracı olarak işlev görür. Çünkü doğaya saygılı ve animistik tanrılara inanan bir insan kabilesine aittir. San ise insan olmasına rağmen insanlığını kabul etmeyi reddederek yalnızca insan dışı dünyayla özdeşleşir. Yine benzer şekilde, sahip olduğu saf ve temiz kalbi sayesinde Prenses Nausicaa, doğaya saygı göstermeyen teknoloji yanlısı insanlar ile doğanın koruyucuları olan Ohmu'nun yıkıcı hiddeti arasında arabuluculuk yapmıştır.

Ruhların Kaçışı, muhtemelen Miyazaki'nin en açık arayla dinsel temalara sahip olan filmidir. Doğal dünyanın manevi varlıklarını canlandıran ve onurlandıran Şinto'dan pek çok unsur içermektedir. Başta Haku karakterinin giydiği kıyafetler Şinto rahiplerinin resmi kıyafetlerine benzer. Keza konuşma stili de oldukça resmi ve geleneksel olacak şekilde yansıtılmıştır. Haku'nun belirli geleneksel değerleri temsil ederek geçiş dünyasında Chihiro'ya yardım eden kişi olması ve Chihiro'nun Haku'nun kimliğini hatırlamasına yardımcı olması, açılması gereken bir kilit unsuru olarak yorumlanabilir. Belki de Miyazaki, bu anime filminin modern zamanlardaki çağdaş izleyicilerine Japon Şinto geleneğinde bazı önemli görüşler olduğunu göstermek istemiştir. Chihiro ise bir umut ışığı olurcasına, yönetmenin tüm filmlerinde modern Japon kültürünün yanlış yetiştirilme tarzından en çok etkilenen birey olmasına rağmen, özüne dönmesiyle gösterdiği olgunlaşma ve iyileşebilmenin mümkün olacağını göstererek adeta bir anahtar niteliği taşımıştır.

Bir başka yönden Şinto dinini temsil eden tapınaklar, kutsal geçitler gibi manevi yapıtlar ya da Budist oluşumları simgeleyen Jizo heykelleri pek çok Miyazaki eserinde hatta Ghibli eserlerinde görülebilir. Bu oluşumlara saygı göstererek şükranlarını iletme, geleneğine sahip çıkan kişilere bir mükâfat olarak dönerken saygı göstermeyen kişilerde ise bir ceza olarak geri dönebileceği aktarılmıştır. Nitekim Mei ve Satsuke'nin gördükleri heykellere ya da doğaya saygı gösterisinde bulunmaları onları Totoro adı verilen orman ruhuyla karşılaştırır ve Totoro ihtiyaçları olduğu zamanda

onlara yardım edecektir. Ancak Ruhların Kaçışında geleneklerini yitirmiş ailenin bu tür heykellere saygıda bulunmaması onları bir felakete sürüklemiştir.

İnanç sistemi kimi topluluklarda kültür ve yaşam biçiminin içine nüfuz eder. Şinto ve Budizm dininin de Japon kültürüne olan etkileri yadsınamaz ölçüdedir. Miyazaki'nin eserleri her ne kadar global seyirci kitesini kendisine çekmiş olsa da Japon kültürüne dair oluşumlar sıkça göze çarpmaktadır. Bu oluşumları anlayabilmek içinse tam anlamıyla Japon kültürüne hâkim olmak gerekmez, ancak yine de aşına olmak da fayda vardır. Totoro'da yer alan ve bazı batılı kaynakların garipsediği o-furo sahnesi buna en güzel örneği temsil etmiştir. Şinto dininin bir kültürel göstergesi olan aile ile beraber yıkanma anlamına gelen o-furo, temizliğin ve saflığın önemini vurgular. Bu ritüel öncesi suyun kirlenmemesi için bir saygı göstergesi olarak bireyler yıkanıp temizlenmelidirler. Tıpkı Satsuke'nin yaptığı gibi. Aile için oldukça değer taşıyan arınma, uyum ve samimiyetin de önemli bir dışa vurumu olmuştur. Yine aynı eserde var olan Mei ve Satsuke'nin geleneksel bir takım hareketleri de dikkate değerdir. Eve giriş şekilleri, kendinden büyüklere gösterdikleri saygı, uyuma ve yemek yeme biçimleri, Miyazaki'nin belki de en geleneksel filmi olma özelliğini taşımaktadır. Bu eser dışında Prenses Mononoke'de ve Ruhların Kaçış'ında karşılaştığımız hem kadınların hem erkeklerin kıyafetleri ve kimonoları eski Japon dönemlerine dair birçok tüyoyu gözler önüne serer.

Yemekler de Japon kültürünün önemli temsilcileridir ve Miyazaki'nin eserlerinde karakterler yemeklerini büyük bir iştahla tüketirler. Ghibli öncesi eseri olan Kagliostro'nun Şatosu'ndan Ponyo filmine kadar Japon yemeklerine dair pekçok bilgi edinmek mümkündür. Totoro'da bir nevi sefer tası olarak adlandırabileceğimiz genellikle pirinç, balık ve pişmiş sebzelerden oluşan Bento, Mononoke'de Pirinç püresi anlamını taşıyan Okayu, Ruhların Kaçış'ında Pirinç topu Onigiri, buharda pişirilmiş kırmızı fasulyeli çörek ya da Ponyo ve Sosuke'nin büyük bir zevkle yedikleri haşlanmış yumurta ve jambondan yapılmış ramen yemeği Japonların geleneksel yemeklerini yansıtmaktadır. Elbetteki bütün bunları yine kendi geleneksel waribashi ya da hashi olan Türkçe adıyla yemek çubuklarıyla tüketirler. Bunun haricinde Japon kültürü dışındaki batılı yemeklere de rastlamak olasıdır. Kiki'deki ringa balığı turtası, Kırmızı

Kanatlar'da başamel soslu somon özellikle Rüzgâr Yükseliyor filminde tasvir edilen yemeklerin çoğu batılı yemeklerden oluşmaktadır. Sofra ve yemek yemek Japon toplumunun önemli bir parçası haline geldiği için Miyazaki'nin filmlerinde de bu oluşumları görmek kaçınılmazdır.

Bununla birlikte Miyazaki sadece batılıların yemek unsurlarından etkilenmemiştir. Avrupa etkilerini, yarattığı eserlerin caddelerinde, kimi zaman iç ve dış mimarilerinde kimi zamansa kıyafetlerinde görmek mümkündür. Hatta bazı filmlerini batılı kaynakları baz alarak oluşturmuştur. Dolayısıyla Miyazaki'nin filmlerinin yabancı kültürel unsurların özümsemesine ya da takdir edilmesine teşvik ettiği söylenmesi yanlış olmaz. Bunu yaparken de öncelikle film dekorlarını bazı batı kasabalarını temel alarak tasarlamaya başlar. İlk elden izlenimleri almak ve manzaralarını bizzat oluşturmak içinse Miyazaki pekçok kez Avrupa'ya seyahatler düzenlemiştir. İlk Avrupa yolculuğu Heidi serisi için 1971'de İsveç'e, 1973'de İsviçre'ye ve 1975'te İtalya ve Arjantin'e düzenlediği gezilerdir. Miyazaki her yolculukta spesifik bir film için olmasa bile arkaplan, bina ya da doğal oluşumlar gibi birçok doneyi belgelemiş ve taslaklar şeklinde saklamıştır. Laputa'daki İngiltere'de bulunan Galler Kasabası, Küçük Cadı Kiki'de betimlenen sahnelerin İsveç, San Francisco, Paris gibi ülkelerin karışımından oluşması, Kırmızı Kanatlar'ın İtalya ve Adriyatik denizinde geçmesi, Yürüyen Şato'da Fransa ve Rüzgâr Yükseliyor'un bir bölümünün Almanya'da bulunması, yaptığı bu geziler sayesinde kurgulanmıştır. Aslında yönetmenin yarattığı Japonya imajı da, ülkenin savaş sonrası aldığı darbeyi hayal gücüyle Avrupa'ya dönüştürmesi olarak yorumlanabilir. Bağlayıcı nitelikte Miyazaki'nin referans çerçevesinin genişliği, dünyada artan popülaritesine büyük katkıda bulunmuştur. Batı edebiyatının çeşitli edebi ve görsel kaynaklarına dayanan yönetmen, eşzamanlı olarak ilham almak için Japonya'nın kültürel ve resimsel imgelemine de yönelmiş ve kendine özgü oluşumları yaratmıştır. Bu anlamda hem batı hem de oryantal veriler, kültürler arası bir köprü görevi sağlamış aynı zamanda filmlerinin globalleşmesine yardımcı olmuştur.

Miyazaki'nin saygı uyandıran anime filmlerini ve eserlerini bu kadar popüler ve eşsiz yapan tüm bu temalarla birlikte kullandığı geleneksel yöntemlerinin karmaşıklığı da yadsınamayacak derecededir. Her bir karenin büyük emeklerle tek tek

işlenerek adeta bir sanat eseri haline getirilmesi başta Miyazaki'nin vizyonu ve disiplini ile alakalıdır. Elbetteki ekipte yer alan yetenekli kişilerin emekleri de göz ardı edilemez. Arkaplan sanatçısından fotoğrafçısına, ses sanatçılarından müzisyenlere kadar yüzlerce kişiden oluşan dev bir kadro söz konusudur. Miyazaki de tıpkı bir orkestranın şefi gibi animasyonun bütün süreçlerinde bulunmayı ve gerektiğinde müdahalelerde bulunmayı yeğleyen bir yönetmendir. Bununla birlikte Japon olmayan izleyicileri çekebilmek dolayısıyla küresel bir başarı elde edebilmek adına Japon çizgi roman ve anime estetiğine eleştirel bir gözle bakılmış ve tekdüze tasarımlar gerçekleştirilmemiştir. Özellikle Miyazaki karakterlerin tasvirinde neredeyse standartlaşmış Japon anime ve mangalarında meslektaşlarının sergiledikleri görsel stili aşmış, bu nedenle yapıtları klişeleşmiş diğer eserlerden farklı bir konuma yükselmiştir. Bu durum, genellikle büyük ve canlı renklere sahip gözlerin hâkim olduğu ve ifadelerin sınırlı kaldığı manga stilini reddetmesiyle ortaya çıkar. Sonuçta karakterlerin bütün koşullara verdikleri duygusal tepkiler çeşitli yüz mimikleriyle net bir şekilde izleyiciye sunulur. Eş zamanlı olarak işlenen her bir ayrıntı -elbiselerin hareketlerle ve rüzgârla değişmesi, saçların hareketleri, arkaplanda betimlenen en ufak bir cisim...- filmdeki birçok fantastik oluşumu gerçeksi kılarak kendi dünyasının içine çekmeyi başarmıştır. En nihayetinde karmaşık ve güçlü kadın karakterlerinin beraberinde betimlenen mistik yaratıklar, gerçek ve fantastik evren ile merak ve şaşkınlık duyguları içerisinde bağ kurmamızı sağlamıştır. Filmlerinin tüm tarihi, kültürel ve sosyolojik katmanlarının ötesinde, güzel bir teknik, benzersiz senaryo ve karşıkonulamaz duygular içermesi kaçınılmayacak bir son olan evrensel bir başarı elde etmesine imkân sunmuştur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ADACHI, Reito (2012). *A Study of Japanese Animation as Translation; A Descriptive Analysis of Hayao Miyazaki and Other Anime Dubbed into English*, Florida: Disertation.com.

AKGÜL, Selma Koç – PAZARBAŞI, Betül (2018). *Küresel Ağlar Odağında Kültür, Kimlik Ve Mekân Tartışmaları*, İstanbul: Hiperlink Yayınları.

BACKUS, Robert L. (1985). *The Riverside Counselor's Stories: Vernacular Fiction of Late Heian Japan*, Stanford, Kaliforniya: Stanford University Press.

CAVALLARO, Dani (2006). *The Anime Art of Hayao Miyazaki*, Kuzey Karolina ve Londra: McFarland Publishers.

CAVALLARO, Dani (2014). *The Late Works of Hayao Miyazaki, A Critical Study, 2004-2013*, Kuzey Karolina, McFarland Publishers.

COOPER-CHEN, Anne (2010). *Cartoon Cultures: The Globalization of Japanese Popular Media*, New York: Peter Lang Inc.

DENISON, Rayna (2018). *Princess Mononoke: Understanding Studio Ghibli's Monster Princess*, New York: Bloomsbery.

GREENBERG, Raz (2018). *Hayao Miyazaki: Exploring the Early Work of Japan's Greatest Animator*, Newyork: Bloomsbury Publishing.

JOHNSON-WOODS, Toni (2010). *Manga: An Anthology of Global and Cultural Perspectives*, Newyork: Continuum Publishing.

KULOĞLU, Gökhan, (2017). *Tezuka'dan Miyazaki'ye Anime ve Manga*, Antalya: Japon Yayınları.

LAMARRE, Thomas (2009). *The Anime Machine: A Media Theory of Animation*, Minneapolis ve Londra: University of Minnesota Press.

LENBURG, Jeff, (2012). *Legend of Animation: Hayao Miyazaki*, New York: Chelsea House.

- MCCARTHY, Helen (1999). *Hayao Miyazaki Master of Japanese Animation*, Berkeley, Kaliforniya: Stone Bridge Press.
- MİYAZAKİ, Hayao (2014). *Starting Point, 1979-1996*, San Francisco: VIZ Media.
- MİYAZAKİ, Hayao (2005). *The Art Of Howl's Moving Castle*, San Francisco: VIZ Media.
- MİYAZAKİ, Hayao (2006). *The Art of Kiki's Delivery Service: A Film by Hayao Miyazaki*, San Francisco: VIZ Media.
- MİYAZAKİ, Hayao (2002). *The Art of Miyazaki's Spirited Away*, San Francisco: VIZ Media.
- MİYAZAKİ, Hayao (2005). *The Art of Porco Rosso*, San Francisco: VIZ Media.
- NAPIER, Susan (2001). *Anime from Akira to Howl's Moving Castle: Experiencing Contemporary Japanese Animation*, Newyork: Palgrave.
- NAPIER, Susan (2018). *Miyazakiworld, A Life in Art*, New Haven ve Londra, Yale University Press.
- ODELL, C. - LE BLANC, M. (2011). *Stüdyo Ghibli, Hayao Miyazaki ve Isao Takahata Filmleri*, çev. Barış Baysal, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- OSMOND, Andrew (2014). *Spirited Away, Ruhların Kaçışı*, çev. Hakkı Doğan Dalay, İstanbul: Alfa Yayınları.
- ÖZTEKİN, Mehmet Korkut (2011). *Bir Kültürel Direniş Aracı Olarak Japon Çizgi Romanı Manga'nın İncelenmesi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- REINDERS, Eric (2016). *The Moral Narratives of Hayao Miyazaki*, Kuzey Karolina: McFarland Publishers.
- SHARP, Jasper (2011). *Historical Dictionary of Japanese Cinema*, Lanham: Scarecrow Press.
- STOKES, Deja-Nicole (2015). *Hayao Miyazaki 50 Years Hand-Drawn Animation*, Pensilvanya: Taws Can Do.

WATSUKİ, Nobuhiro (2005). *The Art of My Neighbor Totoro: A Film by Hayao Miyazaki*, San Francisco: VIZ Media.

Makaleler

AKİMOTO, Daisuke (2013). *Miyazaki's new animated film and its antiwar pacifism: The Wind Rises (Kaze Tachinu)*, Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies, Eylül 2013, Cilt: 32, ss. 164-167.

ALİCENAP, Çiğdem Taş (2014). *Yerelden Evrensele Japon Anime Ve Manga Sanatı*, Anadolu Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt:7, Sayı:7, sf.40.

BASKAN, Funda Başak (2010). *Ponyo on the Cliff by the Sea*, Marvels & Tales, Cilt:24,Sayı:2, ss.363-366.

ÇİÇEK, Mehmet (2016). *Semiyoloji Ve Semiyotik Üzerine Düşünceler*, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, Nisan 2016, Sayı 6, Konu 2, ss.137-146.

GREENBERG, Raz (2012). *Giri and Ninjo: The Roots of Hayao Miyazaki's "My Neighbor Totoro" in Animated Adaptations of Classic Children's Literature*, Salisbury Üniversitesi, Cilt 40, Sayı 2, ss. 96-108.

INANLOU, Masoumeh – ALHASHEM Mernaz Sadat (2016). *Analysis In Animation Based On Roland Barthes' Theory Of Audience And Semiology*, Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences, Sayı:6, ss. 345-352.

LIGHTBURN, Jane (2010). *Through the eyes of a child: Aspects of narrative in Ponyo on the Cliff by the Sea*, Foreign Languages and Literature, Cilt:35, Sayı:1, 97-114.

MAYUMİ, Kozo - SOLOMON, Barry D. - CHANG, Jason (2005). *The ecological and consumption themes of the films of Hayao Miyazaki*, Cilt 54, Sayı 1, Temmuz 2005, ss.1-7.

MOIST, Kevin M., BARTHOLOW, Michael (2007). *When Pigs Fly: Anime, Auteurism, and Miyazaki's Porco Rosso*, Animation, Cilt: 2 sayı: 1,sf.27-42.

OSMOND, Andrew (1998). *Nausicaa And The Fantasy Of Hayao Miyazaki*, Foundation Dergisi, Sayı 72, Bahar 1998, ss. 57-81.

REIDER, Noriko T. (2005). *Spirited Away: Film of the Fantastic and Evolving Japanese Folk Symbols*, Film Criticism, Cilt:29, Sayı:3, Bahar 2005, ss.4-27.

SCOTT, A.O. (2005). *Where the Wild Things Are: The Miyazaki Menagerie*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt: 3, Sayı: 7.

SİVAS, Ala (2012). Göstergebilim Ve Sinema İlişkisi Üzerine Bir Deneme, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar: 2012, Sayı:21, ss. 532.

TALBOT, Margaret (2006). *The Auteur of Anime*, The Asia-Pacific Journal, Japan Focus, Cilt 4, Sayı 3, Mart 2006, <https://apjif.org/-Margaret-Talbot/1900/article.html>, 09.01.2019.

TAKAİCHİ, Tsugio (1992). *Japonya'da İşçi Hareketi Üzerine Rapor*, Gelenek Dergisi, Sayı 40, Temmuz-Ağustos 1992. gelenek.org/japonyada-isci-hareketi-uzerine-rapor/, 05.01.2019.

VALEMBOIS, D. - Hayao MİYAZAKİ, H. – MOEBİUS (2004). *Miyazaki-Mœbius: 2 Artistes Dont Les Dessins Prennent Vie*, Paris: BVI-France.

WILSON, C. and WILSON, G.T. (2015). *Taoism, Shintoism, and the ethics of technology: an ecocritical review of Howl's Moving Castle*, Resilience: A Journal of the Environmental Humanities, Cilt:2, Sayı:3, ss.189-194.

WRIGHT, Lucy(2005). *Forest Spirits, Giant Insects and World Trees: The Nature Vision of Hayao Miyazaki*, Journal of Religion and Popular Culture, Cilt 10, Sayı 1, Yaz 2005, ss.3.

YARCAN, Dilek (2011). *Joseph Campbell'a Göre Monomitlerin Yapısı*, Anadolu Aydınlanma Vakfı Sosyal ve Kültürel Bülteni, Sayı 9, Şubat 2011, ss.5.

Basılmamış Kaynaklar

AYLAN, Tarık (2005). Göstergebilim ve Bir Söylem Biçimi Olarak Sinema, Yüksek Lisans Tezi, Dan. Doç. Dr. Erdal Cengiz, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe (Sistematik Felsefe Ve Mantık) Anabilim Dalı, Ankara.

BALABAN, Yüksel (2014). *Canlandırma Filmlerinde Kültür Bağlamında Beden Dilinin Kullanımı: Disney Ve Miyazaki Filmlerinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, dan. Doç. Dr. Battal Odabaş, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo-Televizyon-Sinema Anabilim Dalı, İstanbul.

DEMİR, Sedat (2009). Göstergebilim, Umberto Eco ve Yapıtları Bağlamında Göstergebilime Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Dan. Doç. Dr. Özgür GÖNENÇ, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

MURATOĞLU, Bahar (2013). *Görsel Anlatı Yapısı ve Canlandırma Sineması: Hayao Miyazaki Sineması'nın İncelenmesi*, Doktora Tezi, dan. Prof. Dr. Nurdoğan Rigel, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, İstanbul.

SARBAN, Serpil (2011). *Mangadan Animeye: Japonya'nın "Yumuşak Güç" Silahlarından Biri Olarak "Sen To Chihuro No Kamikakushi" Filminde "Tüketim Nesnesi" Sunumu: Otomobil Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Dr. Selçuk Hünerli, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Tasarımı Anabilim Dalı, İstanbul.

SHANER, Andrew (2011) *Defining Steampunk Through The Films Of Hayao Miyazaki*, The Pennsylvania State University.

SHORE, Lesley Anne (2013). *The Anima in Animation: Miyazaki Heroines And Post-Patriarchal Consciousness*, Doktora Tezi, dan. Dr. Ginette Paris, Pacifica Graduate Institute.

TELCİ, Aygün Şen (2010). *Miyazaki Sinemasında Japon Toplumunun Yansıması*, Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof.Dr. Esra Biryıldız, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Tv Ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul.

YÜKSEL, Yusuf (2005). Göstergebilim, Doktora Öğr. Ankara Ünivertesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.

İnternet Kaynakları

A Sumo Wrestler's Tail, www.nausicaa.net/wiki/A_Sumo_Wrestler%27s_Tail, 25.03.2019.

A Trip To Tynemouth – Miyazaki Hayao Illustrated Manga (2015). recentanimenews.tumblr.com/post/166053714988/a-trip-to-tynemouth-miyazaki-hayao-illustrated 20.03.2019.

About Hayao Miyazaki, janellanderson.com/miyazaki/about.html, 16.01.2019.

A'dan Z'ye 91 Körfez Savaşı... Özal, Abd ve Barzani (2017). bilgeturkhaber.com/1991-1-039-nci-korfez-savasi-ve-ozal, 18.02.2019.

ALPARSLAN, Onur Alpin (2002). *Miyazaki Hayao ve Eserleri*, www.anime.gen.tr/yazi.php?id=27, 20.12.2018.

ALTUNDAĞ, Zeynep (2014). *Hayao Miyazaki'den Görkemli Veda: Rüzgâr Yükseliyor*, www.sinekolaj.com/makaleler/160/Hayao_Miyazakiden_Gorkemli_Veda_Ruzgar_Yukseliyor.html 26.03.2019.

Anime/Manga Türleri (2012). hilaluka.wordpress.com/tag/shoujo-nedir/ 18.01.2019.

Animerica Anime & Manga Monthly magazine interview with Hayao Miyazaki (1997). www.angelfire.com/anime/NVOW/Interview1.html, 12.02.2019.

Animism, wikivisually.com/wiki/Animism, 30.01.2019.

Annecy International Animated Film Festival, wikivisually.com/wiki/Annecy_International_Animated_Film_Festival 19.02.2019.

Archive for Hayao Miyazaki (2011). reccaphoenix.wordpress.com/tag/hayao-miyazaki/, 21.01.2019.

Ari-Baba to yonjuppiki no tozoku (1971) Release Info, www.imdb.com/title/tt0066781/releaseinfo#akas, 11.01.2019.

ARSLAN, Songül (2018). *Cyberpunk Estetiğini Biçimlendiren Raslantı Blade Runner*, fotonevreni.wordpress.com/2018/12/26/blade-runner/, 21.01.2019.

ASHCRAFT, Brian (2013). *Inside Hayao Miyazaki's Former "Retirement Place"*, kotaku.com/inside-hayao-miyazakis-former-retirement-place-1238663449, 03.02.2019.

Asian Dragon Physiology, powerlisting.fandom.com/wiki/Asian_Dragon_Physiology, 09.03.2019.

ASKEW, Rie Kido (2014). *Kaze tachinu (Wind Rises)*, Ritsumeikan Asia Pacific University, Electronic journal of contemporary japanese studies, Cilt:14, Sayı:3. www.japanesestudies.org.uk/ejcs/vol14/iss3/askew.html, 26.03.2019.

And the Wind Cries - Reflections on Hayao Miyazaki's The Wind Rises (2014). ghiblicon.blogspot.com/2014/03/and-wind-cries-reflections-on-hayao.html#more 28.03.2019.

ASTRA, W. (2017). *Kiki's Delivery Service – Joe Hisaishi Live Medley*, yattatachi.com/tbt-kikis-delivery-service-joe-hisaishi-live-medley, 08.02.2019.

ATAMAN, Yaprak (2018). *Anime Severlerin Mabedi: Ghibli Müzesi*, www.milliyetemlak.com/dergi/ghibli-muzesi/ 13.03.2019.

ATEŞ, Murat Yavuz, *Mucizeden Duraklamaya Japon Ekonomisi: Sonuçlar, Sebepler*, www.mfa.gov.tr/mucizeden-duraklamaya-japon-ekonomisi_-sonuclar_-sebepler.tr.mfa 06.03.2019.

AUTRAN, Achille (2005). *A talk between Hayao Miyazaki and Moebius*, www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/miyazaki_moebious.html, 21.01.2019.

Bakeneko, yokai.fandom.com/wiki/Bakeneko, 31.01.2019.

Baron Humbert von Gikkingen, ghibli.fandom.com/wiki/Baron_Humbert_von_Gikkingen, 13.03.2019.

BAYER, Berat (2017). *Kurosawa ile Miyazaki: İki Japon Ustanın Diyalogu*, www.wannart.com/kurosawa-ile-miyazaki-iki-japon-ustanin-diyalogu/, 21.02.2019.

Bir efsanenin öyküsü: Hayao Miyazaki (2019). www.postkolik.com/pop-kultur/bir-efsanenin-oykusu-hayao-miyazaki, 30.02.2019.

Book List: Hayao Miyazaki, www.nausicaa.net/miyazaki/books/miyazaki/#top, 25.02.2019.

Boro the Caterpillar, www.imdb.com/title/tt6572002/, 20.03.2019.

Boro the Caterpillar: A Review From Japan (2018).

ghiblicon.blogspot.com/search?q=Boro+the+Caterpillar, 30.03.2019.

BÖREÇİ, Gülenay (2016). *Hayao Miyazaki, “Ruhların Kaçışı”nda bize neyi anlatıyor?* egoistokur.com/miyazakinin-filmi-ruhlarin-kacisi-bize-neyi-anlatiyor/, 11.03.2019.

BROOK, Xan (2005). *A god among animators* *The Guardian*, www.theguardian.com/film/2005/sep/14/japan.awardsandprizes, 21.01.2019.

BROPHY, Philip (1994). *Ocular Excess: A Semiotic Morphology of Cartoon Eyes*, web.archive.org/web/20010411033110/http://mediaarts.rmit.edu.au/Phil_Brophy/KBMarcls/OcularExcess.html, 21.01.2019.

BROWN, Todd (2009). *Hayao Miyazaki Talks Ponyo!*, screenanarchy.com/2009/07/hayao-mideiyazaki-talks-ponyo.html, 24.03.2019.

Castle in The Sky Gerçek Oldu, bonpurloryan.com/2016/07/18/castle-in-the-sky-gercek-oldu-9645, 24.01.2019.

Castle in the sky – Ghibli collection 8 (2018). greenluffa.com/castle-sky-ghibli-collection-8/ 25.01.2019.

CHEN, C. Peter, *Bombing of Tokyo and Other Cities*, ww2db.com/battle_spec.php?battle_id=217, 20.12.2018.

CHEN, Peter. *Ca.309 Ghibli*, ww2db.com/aircraft_spec.php?aircraft_model_id=192, 28.03.2019.

Chisso Corporation lawsuit, www.business-humanrights.org/en/chisso-corporation-lawsuit-re-minamata-disease, 18.01.2019.

CLEMENTS, Jonathan (2018). *The Phantom Pippi Longstocking*, blog.alltheanime.com/the-phantom-pippi-longstocking/ 12.01.2019.

ÇAKALKURT, Fırat (2016). Göstergebilim (Semiyojoloji) Nedir, Ne Değildir?, www.cinerituel.com/2016/06/gostergebilim-semiyoloji-nedir-ne-degildir.html, 01.09.2019.

ÇAKIR, Utku (2014). *Ünlü Japon animasyon yönetmeni Miyazaki: Düşünce yoksunları, Anayasa'yı değiştirmemeli*, haber.sol.org.tr/ceviri/unlu-japon-animasyon-yonetmeni-miyazaki-dusunce-yoksunlari-anayasayi-degistirmemeli-97284, 20.12.2018.

ÇALICI, Ceren. *Çizgi Ötesi: The Cat Returns*, www.perasinema.com/cizgi-otesi-the-cat-returns/ 13.03.2019.

ÇETİNKAYA, Ali (2017). Mononoke-Hime, www.mehmetalicetinkaya.com/2017/10/mononoke-hime-princess-mononoke-prenses-mononoke/ 01.03.2019.

ÇETİNKAYA, Ali (2017). *Majo No Takkyūbin (Kiki's Delivery Service / Küçük Cadı Kiki)*, www.mehmetalicetinkaya.com/2017/08/majo-no-takkyubin-kikis-delivery-service-kucuk-cadi-kiki/ 04.02.2019.

ÇİFTÇİ, Candan (2017). *Animelerin Efendisi Hayao Miyazaki ve Filmleri Hakkında 15 İlginç Bilgi*, onedio.com/haber/animelerin-efendisi-hayao-miyazaki-ve-filmleri-hakkinda-15-ilginc-bilgi-753630, 05.01.2019.

Çin 'le Japonya'yı geren Panda'nın hikâyesi (2010). www.bbc.com/turkce/haberler/2010/09/100917_panda 12.01.2019.

Daydream Data Notes, wikivisually.com/wiki/Hayao_Miyazaki%27s_Daydream_Data_Notes 12.02.2019.

DEMİRAY, Erol (2014). *Castle in the Sky (1986): Duyarlılık Önderi Olarak Miyazaki*, www.cinerituel.com/2014/03/duyarlilik-onderi-olarak-miyazaki.html 24.01.2019.

Deniz Mezarlığı, www.siiirparki.com/valery1.html, 27.03.2019.

DESAT, Marla (2013). *First Look at Anime Legend Hayao Miyazaki's New Samurai Manga*, www.escapistmagazine.com/news/view/129757-First-Look-at-Anime-Legend-Hayao-Miyazakis-New-Samurai-Manga#&gid=gallery_1908&pid=6, 30.03.2019.

Details about Miyazaki, www.nausicaa.net/miyazaki/miyazaki/101.html 18.11.2018.

DRAZEN, Patrick (2003,2014). *Anime Explosion! The What? Why? and Wow! of Japanese Animation*, Berkeley: Stonebridge Press. ss. 247-248.

Doubutsu Takarajima, www.crunchyroll.com/library/Doubutsu_Takarajima, 10.01.2019.

en.oxforddictionaries.com/definition/pterodactyl, 21.01.2019.

ESMERALDA, Jade Nicolette (2016). *15 Things You Didn't Know About Studio Ghibli's Spirited Away*, screenrant.com/studio-ghibli-spirited-away-trivia-unknown-facts/, 05.03.2019.

FELDMAN, Steven (1994). *Hayao Miyazaki Biography*, www.nausicaa.net/miyazaki/miyazaki/miyazaki_biography.txt 20.12.2018.

Feminism, www.newworldencyclopedia.org/entry/Feminism, 08.02.2019.

ghiblicon.blogspot.com/2015/ 16.01.2019.

FOSTER, Neil (2016). hg101.kontek.net/megamanlegends/megamanlegends.html, 24.01.2019.

FOUNDAS, Scott (2013). *Venice Film Review: "The Wind Rises"*, variety.com/2013/film/reviews/the-wind-rises-review-venice-toronto-1200592219/, 28.03.2019.

From Up on Poppy Hill, ghibli.fandom.com/wiki/From_Up_on_Poppy_Hill, 25.03.2019.

From Up on Poppy Hill, www.nausicaa.net/wiki/From_Up_on_Poppy_Hill, 25.03.2019.

Gake No Ue No Ponyo, www.uludagsozluk.com/k/gake-no-ue-no-ponyo/2/, 21.03.2019.

Gake no ue no Ponyo 5. Haftasında da 1. Sırada (2008).

www.anime.gen.tr/haberdetay.php?id=995, 25.03.2019.

Ghibli - Building of the New Studio,

www.nausicaa.net/miyazaki/ghibli/history/history4e.html 12.02.2019.

Ghibli ga Ippai Special Short Short (2005).

www.webcitation.org/6gkCvMfdi?url=http://www.themanime.org/viewreview.php?id=1130 20.02.2019.

Ghibli - Its Uniqueness, www.nausicaa.net/miyazaki/ghibli/history/history5e.html 23.02.2019.

Ghibli - Start of Second Phase,

www.nausicaa.net/miyazaki/ghibli/history/history3e.html, 11.02.2019.

Ghibli Short Films at Carnegie Hall - A Report (2011).

ghiblicon.blogspot.com/2011/03/ghibli-short-films-at-carnegie-hall.html#more 20.03.2019.

Giovanni Battista Caproni, www.wikiwand.com/en/Giovanni_Battista_Caproni, 28.03.2019.

GOODFELLOW, Melanie (2005). *Ghibli built frame by frame*, variety.com/2005/film/features/ghibli-built-frame-by-frame-1117928209/, 25.01.2019.

GORDON, David, *Studio Ghibli: Animated Magic*, www.hackwriters.com/anime2.htm, 23.01.2019.

Grave of the Fireflies (2019). timespacewarps.wordpress.com/tag/manga/ 25.01.2019.

GREEN, Scott (2011). *Hayao Miyazaki, Hideaki Anno Visit Earthquake Effected Rikuzen Takada*, www.crunchyroll.com/anime-news/2011/07/05/hayao-miyazaki-hideaki-anno-visit-earthquake-effected-rikuzen-takada, 27.03.2019.

GREENBERG, Raz (2009). *An Auteur is Born – 30 Years Of Miyazaki's Castle Of Cagliostro*, animatedviews.com/2009/an-auteur-is-born-30-years-of-miyazakis-castle-of-cagliostro/ 15.01.2019.

Haku, ghibli.fandom.com/wiki/Haku, 09.03.2019.

HAN, Angie (2016). *Ghiblies: Episode 2*, www.slashfilm.com/ghibli-episode-2-clip-studio-ghibli-short/, 12.02.2019.

HANAJİMA (2016). *Hayao Miyazaki Son Bir Anime Filmi Üzerinde Çalışıyor*, www.animefantastica.com/hayao-miyazaki-son-bir-anime-filmi-uzerinde-calisiyor 30.03.2019.

HAIRSTON, Marc (1998). *Kiki's Delivery Service (Majo no Takkyubin)*, web.archive.org/web/20070820195726/http://utd500.utdallas.edu/~hairston/kiki.html, 05.02.2019.

Hansu no Kikan, myanimelist.net/manga/12595/Hansu_no_Kikan, 24.02.2019.

Hansu no Kikan, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/hans.html, 24.02.2019.

Hayao Miyazaki's latest film, Above the fray (2013). www.economist.com/books-and-arts/2013/08/03/above-the-fray, 28.03.2019.

Hauru no Ugoku Shiro, www.nausicaa.net/miyazaki/howl/faq.html, 18.03.2019.

Hayao Miyazaki (2008). www.youtube.com/watch?v=2L0YgdIpXas, 21.01.2019.

Hayao Miyazaki, epo.wikitrans.net/Hayao_Miyazaki, 24.01.2019.

Hayao Miyazaki, epo.wikitrans.net/Hayao_Miyazaki#CITEREFComic_Box1982, 25.01.2019.

Hayao Miyazaki, ponyo.fandom.com/wiki/Hayao_Miyazaki, 10.09.2018.

Hayao Miyazaki, www.theyshootpictures.com/miyazakihayao.htm, 20.12.2018.

Hayao Miyazaki And Isao Takahata – Filmography, www.nausicaa.net/miyazaki/films/filmography.html 14.01.2019.

Hayao Miyazaki ve Animeleri (2017). www.asialogy.com/hayao-miyazaki-ve-animeleri/ 05.01.2019.

Hayao Miyazaki Comics: “A Trip to Tynemouth” (2015). ghiblicon.blogspot.com/2015/02/hayao-miyazaki-comics-trip-to-tynemouth.html 20.03.2019.

Hayao Miyazaki Image Boards - 1983 Art Book (2009).

ghiblicon.blogspot.com/2009/08/hayao-miyazaki-image-boards-1983-art.html,
25.02.2019.

Hayao Miyazaki Short Films: Imaginary Flying Machines (2015).

ghiblicon.blogspot.com/2015/02/hayao-miyazaki-short-films-imaginary.html,
13.03.2019.

Hayao Miyazaki's New Samurai Manga Comic (2014).

ghiblicon.blogspot.com/2014/03/hayao-miyazakis-new-samurai-manga-comic.html,
30.03.2019

HONGO, Jun (2013). *Hayao Miyazaki: Leave Constitution alone*,

www.japantimes.co.jp/news/2013/07/25/national/miyazaki-leave-constitution-alone/#.XJthlZgzbIU, 27.03.2019.

Heian Dönemi, japonkulturu.wordpress.com/2016/06/21/heian-donemi-i/, 26.02.2019.

History of Ghibli, www.geocities.ws/sixthstation/history.html 22.01.2019.

Hoshi O Katta Hi, www.bcdb.com/cartoon-story/142619-Hoshi-O-Katta-Hi,
20.03.2019.

House Foods – Summer, www.nausicaa.net/wiki/House_Foods_-_Summer, 14.03.2019.

House Foods "Ouchi de Tabeyou",

ghibli.fandom.com/de/wiki/Datei:House_Foods_%27%27Ouchi_de_Tabeyou%27%27,
14.03.2019.

House Hunting, www.nausicaa.net/wiki/House_Hunting, 20.03.2019.

Howl's Moving Castle (film), [howlingpixel.com/i-](http://howlingpixel.com/i-en/Howl%27s_Moving_Castle_(film)#CITEREFScott2005a)

[en/Howl%27s_Moving_Castle_\(film\)#CITEREFScott2005a](http://howlingpixel.com/i-en/Howl%27s_Moving_Castle_(film)#CITEREFScott2005a), 18.03.2019.

Howl's Moving Castle, madebyfm.dk/e2016/b/5/Film-history/films/howls-moving-castle/, 18.03.2019.

Imaginary Flying Machines, rateyourmusic.com/artist/imaginary_flying_machines,
13.03.2019.

Interview: Miyazaki on Sen to Chihiro no Kamikakushi, Animage (2001).
www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/sen.html 05.03.2019.

InuYasha, www.anime.gen.tr/animetanitim.php?id=328, 11.03.2019.

İRDEN, Emine (2018). *Bir Hayao Miyazaki Eseri: Küçük Cadı Kiki*,
japonsinemasi.com/bir-hayao-miyazaki-eseri-kucuk-cadi-kiki/, 10.02.2019.

JAO, Charline (2016). *Hayao Miyazaki Discusses Princess Mononoke at International Symposium on Leprosy*, www.themarysue.com/hayao-miyazaki-leprosy-symposium/, 28.02.2019.

Japanese Walt Disney (2005). www.theage.com.au/entertainment/movies/japanese-walt-disney-20050918-ge0vp9.html, 14.03.2019.

Japon Kültür Sözlüğü, gulkesen.com/japon-kultur-sozlugu/#Bodhisattva, 24.03.2019.

Japonya'nın simgesel kıyafeti (2016). sakuradergi.com/hakama-giymek-icin-10-neden/ 09.03.2019.

Jiro Horikoshi, wikivisually.com/wiki/Jiro_Horikoshi, 28.03.2019.

Kamaji, ghibli.fandom.com/wiki/Kamaj%C4%AB, 11.03.2019.

Kanji mumblings from Spirited Away (2014).
shokubutsujin.wordpress.com/2014/08/20/kanji-mumblings-from-spirited-away/
07.03.2019.

Kayıp Kıta: Atlantis Efsanesi... ayseustunol.blogspot.com/2013/09/atlantis-efsanesikuran-da-buyuk.html 24.01.2019.

Kayıp Kıta: Mu, unifestal.com/life/kayip-kita-mu/ 24.01.2019.

Kiki's Delivery Service, wikivisually.com/wiki/Kiki%27s_Delivery_Service, 04.02.2019.

Kiki's Delivery Service (novel) explained,
[everything.explained.today/Kiki's_Delivery_Service_\(novel\)/](http://everything.explained.today/Kiki's_Delivery_Service_(novel)/), 04.02.2019.

KOBAYASHI, Kakumi (2019). *Hayao Miyazaki talks why he depicted leprosy in “Princess Mononoke”*, english.kyodonews.net/news/2019/02/2e195cb5ff20-hayao-miyazaki-talks-why-he-depicted-leprosy-in-princess-mononoke.html, 28.02.2019.

KOÇ, Ebru (2018). *Yeni Miyazaki Filmi “Boro The Caterpillar” Çok Yakında Gösterimde*, fanzade.com/otaku/anime-manga-haber/boro-the-caterpillar-cok-yakinda/, 24.03.2019.

Koro’s Big Day Out (movie),

www.animenewsnetwork.com/encyclopedia/anime.php?id=2942, 13.03.2019.

Koro’s Big Day Out, ghibli.fandom.com/wiki/Koro%27s_Big_Day_Out, 13.03.2019.

KULOĞLU, Gökhan (2016). *AWN: Hayao Miyazaki Röportajı*, japonsinemasi.com/awn-hayao-miyazaki-roportaji/, 28.03.2019.

Kurenai no Buta, www.nausicaa.net/miyazaki/porco/faq.html 12.02.2019.

Küçük cadi Kiki (1989) Full Cast & Crew,

www.imdb.com/title/tt0097814/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 10.02.2019.

LAMBLE, Ryan (2014). *Hayao Miyazaki’s path to Studio Ghibli*, www.denofgeek.com/uk/movies/hayao-miyazaki/33247/hayao-miyazakis-path-to-studio-ghibli, 05.11.2018

Laputa: Castle in The Sky, steampunkfilm.wordpress.com/about-laputa/ 24.01.2019.

Laputa, www.geocities.jp/aplakim/laputa/drink.html 25.01.2019.

Lawson - Ghibli Museum Tickets, www.nausicaa.net/wiki/Lawson_-_Ghibli_Museum_Tickets 14.03.2019.

LE GUÏN, Ursula K. (2006). *Gedo Senki*,

www.ursulakleguin.com/GedoSenkiResponse.html, 19.03.2019.

LIIOI, Anthony, (2010). *The City Ascends: Laputa: Castle in the Sky as Critical Ecotopia*, imagetext.english.ufl.edu/imagetext/archives/v5_2/lioi/, 21.01.2019.

LOO, Ergan (2011). *Ghibli Musuem's "Takara-Sagashi" Anime Short Slated for June*, www.animenewsnetwork.com/news/2011-04-20/ghibli-musuem-takara-sagashi-anime-short-slated-for-june 25.03.2019.

List of Lupin III chapters, www.mashpedia.net/List_of_Lupin_III_chapters, 12.01.2019.

LOO, Egan (2017). *Ghibli's Hayao Miyazaki Reveals His 'Final' Film's Title, Release Window*, www.animenewsnetwork.com/news/2017-10-28/ghibli-hayao-miyazaki-reveals-his-final-film-title-release-window/.123343, 30.03.2019.

LUSTER, Joseph (2018). *Crunchyroll To Simulcast "Lupin The 3rd Part 5" Anime*, www.crunchyroll.com/anime-news/2018/04/02/crunchyroll-to-simulcast-lupin-the-3rd-part-5-anime, 12.01.2019.

MACINNES, Daniel Thomas (2009). *Poster: Wan Wan Chushingura*, ghiblicon.blogspot.com/2009/08/poster-wan-wan-chushingura.html, 05.11.2018.

Madame Suliman, howlscastle.fandom.com/wiki/Madame_Suliman, 18.03.2019.

Majo no Takkyubin, www.nausicaa.net/miyazaki/kiki/faq.html#director, 04.02.2019.

Mei and the Kittenbus, ghibli.fandom.com/wiki/Mei_and_the_Kittenbus 13.03.2019.

Meitantei Holmes, www.imdb.com/title/tt0088109/ 16.01.2019.

Meitantei Holmes, www.nausicaa.net/miyazaki/holmes/faq.html, 16.01.2019.

Meitantei Holmes (1984–1985) Full Cast & Crew, www.imdb.com/title/tt0088109/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 12.02.2019.

Menreiki, wikivisually.com/wiki/Menreiki, 11.03.2019.

MES, Tom (2002). *Interview Hayao Miyazaki, Midnight Eye The Latest And The Best In The Japanese Cinema*, www.midnighteye.com/interviews/hayao-miyazaki/, 20.12.2018.

Michiyo Yasuda, wikivividly.com/wiki/Michiyo_Yasuda 01.03.2019.

Mimi wo Sumaseba, www.nausicaa.net/miyazaki/mimi/faq.html, 23.02.2019.

Miyazaki on Creating Kiki's Delivery Service, vimeo.com/45200524, 05.02.2019.

Miyazaki Meets Kurosawa: The 1993 Broadcast (2017).
ghiblicon.blogspot.com/2015/02/miyazaki-meets-kurosawa-1993-broadcast.html,
21.02.2019.

Miyazaki Starts New Manga, Kaze Tachinu (2009).
www.webcitation.org/6pLrjwTNW?url=http://www.animekon.com/news-792-
Miyazaki-Starts-New-Manga-Kaze-Tachinu.html, 25.03.2019.

Miyazaki's "the Wind Rises" Pays Homage To Italian Aircraft Designer (2014).
www.japanbullet.com/features/miyazaki-s-the-wind-rises-pays-homage-to-italian-
aircraft-designer, 28.03.2019.

Miyazaki Thoughts, miyazakithoughts.wordpress.com/2015/10/09/this-was-an-
interesting-site-with-faqs-pertaining-to-porco-rosso/, 12.02.2019.

Mitoloji Kahramanları: Baba Yaga ve Vasilisa efsanesi (2017).
www.mistikalem.com/mitoloji/mitoloji-kahramanlari-baba-yaga-ve-vasalisa-efsanesi-
haberi-1253, 25.03.2019.

Mizugumo Monmon, ghibli.fandom.com/wiki/Mizugumo_Monmon, 20.03.2019.

Monkey Punch, wikivisually.com/wiki/Monkey_Punch, 12.01.2019.

Monmon the Water Spider, www.nausicaa.net/wiki/Monmon_the_Water_Spider,
20.03.2019.

Mononoke Hime, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/faq.html, 01.03.2019.

Mononoke Hime, www.nausicaa.net/miyazaki/mh/synopsis/page1.html#notes,
26.02.2019.

Mononoke Hime (1980) - The Original Miyazaki Book (2008).
ghiblicon.blogspot.com/2008/03/mononoke-hime-1980-original-miyazaki.html,
25.02.2019.

Mononoke Hime wa koushite umareta (How Mononoke Hime Was Born) Belgeseli.

MOSS, Emma Lee (2014). *Why I'd like to be... Nausicaä in Nausicaä of the Valley of the Wind*, www.theguardian.com/film/filmblog/2014/jul/11/princess-nausicaa-of-the-valley-of-the-wind-role-model, 21.01.2019.

Mr. Dough and the Egg Princess,

www.nausicaa.net/wiki/Mr._Dough_and_the_Egg_Princess, 25.03.2019.

My Neighbour Totoro, www.wikizero.com/en/My_Neighbour_Totoro, 31.01.2019.

Nagagutsu o haita neko (1969), Full Cast & Crew,

www.imdb.com/title/tt0064714/fullcredits?ref_=tt_cl_sm#cast, 09.01.2019.

Namahage, yokai.com/namahage/, 10.03.2019.

NAPIER, Susan J. (2013). *Sweet Dreams and Flying Machines: Miyazaki's The Wind Rises*, www.huffpost.com/entry/sweet-dreams-and-flying-m_b_4288481, 27.03.2019.

Nausicaa, wikivisually.com/wiki/Nausicaa, 18.01.2019.

Nausicaa of the Valley of the Wind, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/nausicaa.html, 21.02.2019.

Nausicaä of the Valley of the Wind (FAQ),

[www.nausicaa.net/wiki/Nausica%C3%A4_of_the_Valley_of_the_Wind_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Nausica%C3%A4_of_the_Valley_of_the_Wind_(FAQ)), 18.01.2019.

nerdist.com/takahata-textbook-panda-go-panda/, 12.01.2019.

Nevart Akademi (2013). *Hayao Miyazaki*, nevert.net/bir-efsane-hayao-miyazaki-3919/, 05.01.2019.

NİLAY, Ukiyo-E (浮世絵) *Yüzen Dünya Resimleri* (2017). artistwonders.com/ukiyo-e-yuzen-dunya-resimleri/, 19.02.2019.

No Face, ghibli.fandom.com/wiki/No-Face, 11.03.2019.

OKYAY, Sevin (2014). *Nihayet Miyazaki*, www.on8kitap.com/blog/nihayet-miyazaki, 18.03.2019.

OSMOND, Andrew (2003). *Just don't go to Cardiff, World of Anime*, The Guardian, www.theguardian.com/film/2003/sep/17/1, 14.03.2019.

Other Films, www.nausicaa.net/miyazaki/otherfilms/#hols, 09.01.2019.

Otto Carius, tanktarihi.tr.gg/Otto-Carius.htm, 03.03.2019.

Otto Carius: Doromamire no tora, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/otto.html, 03.02.2019.

ÖZSEFİL, İbrahim Cem (2017). *My Neighbor Totoro'nun Devam Filmi: Mei and the Kittenbus*, www.filmloverss.com/my-neighbor-totoro-nun-devam-filmi-mei-and-the-kittenbus/, 31.01.2019.

ÖZSEFİL, İbrahim Cem (2018). *Hayao Miyazaki'nin Yeni Filmi How Do You Live? 'in Seyirciyle Buluşmasına 3-4 Yıl Var*, www.filmloverss.com/hayao-miyazakinin-yeni-filmi-how-do-you-livein-seyirciyle-bulusmasina-3-4-yil-var/, 30.03.2019.

ÖZTÜRK, Demet (2014). *Yürüyen Şato*, www.evrensel.net/haber/80763/yuruyen-sato, 17.03.2019.

Panda! Go Panda! (2009). www.nausicaa.net/wiki/Panda!_Go_Panda!, 12.01.2019.

Pan-dane to Tamago-hime, www.imdb.com/title/tt1857816/trivia?ref_=tt_trv_trv, 25.03.2019.

Pom Poko 1994, (2018).

www.reddit.com/r/anime/comments/6rd94v/spoilersrewatch_miyazakighibli_rewatch_pom_poko/ 21.02.2019.

Ponyo on the Cliff by the Sea,

[www.nausicaa.net/wiki/Ponyo_on_the_Cliff_by_the_Sea_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Ponyo_on_the_Cliff_by_the_Sea_(FAQ)), 20.03.2019.

Ponyo on the Cliff by the Sea,

ghibli.fandom.com/wiki/Ponyo_on_the_Cliff_by_the_Sea, 20.03.2019.

Ponyo, wikivisually.com/wiki/Ponyo, 20.03.2019

Ponyo, ultimatepopculture.fandom.com/index.php?title=Ponyo, 25.03.2019

Porco Rosso (FAQ), [www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_(FAQ)), 13.02.2019.

Porco Rosso Filmi, (1992). 35:20.

Porco Rosso (FAQ), [www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Porco_Rosso_(FAQ)), 19.02.2019.

Prince of the Sun: The Great Adventure of Hols,

www.nausicaa.net/wiki/Prince_of_the_Sun:_The_Great_Adventure_of_Hols,
25.12.2018.

Princess Mononoke – Anime (2015). populargenres20153.blogspot.com/2015/09/what-is-the-shojo-and-how-does-it-often.html 21.01.2019.

RAY, Michael, *Miyazaki Hayao Japanese Director*,
www.britannica.com/biography/Miyazaki-Hayao, 20.12.2018.

RAY (2016). *The Top 10 Ghibli Studio Ghibli Films You Should Watch Right Now*,
joyenergizer.com/top-10-studio-ghibli-films/, 15.03.2019.

RATELLE, Amy (2014). *A Pig, the State, and War: Porco Rosso*,
journal.animationstudies.org/daisuke-akimoto-a-pig-the-state-and-war-porco-rosso/,
18.02.2019.

Rieko Nakagawa, wikivisually.com/wiki/Rieko_Nakagawa, 27.03.2019

Robert Westall (2015). ngembed-manga.blogspot.com/2015/05/robert-westall.html,
20.03.2019.

Ruhların Kaçısı (2001) Awards, www.imdb.com/title/tt0245429/awards, 12.03.2019.

Rüzgârlı Vadi, www.wikizero.com/tr/R%C3%BCzgarl%C4%B1_Vadi, 21.01.2019.

Rüzgâr Yükseliyor Awards, www.imdb.com/title/tt2013293/awards?ref_=tt_awd,
28.03.2019.

Sabaku no Tami, www.mangaupdates.com/series.html?id=41320, 10.01.2019.

SAITANI, Ryo (1995). *Interview Hayao Miyazaki, Nausicaa of the Valley of Wind*,
www.comicbox.co.jp/e-nau/e-nau.html 17.01.2019.

Satsuki and Mei's House, www.expo2005.or.jp/en/venue/experience05.html,
30.01.2019.

Schneider Trophy, wikivisually.com/wiki/Schneider_Trophy, 16.02.2019.

SCHNELBACH, Leah (2017). *Hayao Miyazaki Finds Lupin III's Heart in The Castle of Cagliostro*, www.tor.com/2017/03/15/ghibli-rewatch-lupin-iii-the-castle-of-cagliostro 15.01.2019.

Sen to Chihiro no Kamikakushi,

web.archive.org/web/20120420174331/http://www.nausicaa.net/miyazaki/sen/song.html, 05.03.2019.

Sen to Chihiro no Kamikakushi, www.nausicaa.net/miyazaki/sen/faq.html, 13.03.2019.

Shōwa period, wikivisually.com/wiki/Sh%C5%8Dwa_period, 30.01.2019.

Shimenawa, www.definitions.net/definition/shimenawa, 30.01.2019.

SHIMUZU, Masako. *Waiting for the Other Wind*, www.ghibli.jp/storage/000357/, 19.03.2019.

SHOKO (2014). What Miyazaki's New Film May Be Trying To Say About Japan Today, www.tofugu.com/japan/the-wind-rises-meaning/ 27.03.2019.

Son 100 yılın en büyük depremleri (2017). www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41336887, 20.12.2018.

Spirited Away, howlingpixel.com/i-en/Spirited_Away, 07.03.2019.

Spirited Away (FAQ), [www.nausicaa.net/wiki/Spirited_Away_\(FAQ\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Spirited_Away_(FAQ)), 14.03.2019.

Spirited Away Hakkında Mutlaka Bilinmesi Gereken 15 Detay (2018). www.filmloverss.com/spirited-away-hakkinda-mutlaka-bilinmesi-gereken-15-detay/ 12.03.2019.

Sora Iro no Tane, www.nausicaa.net/miyazaki/sorairo/sora_synopsis.txt 20.02.2019.

Sora Iro no Tane, wikivisually.com/wiki/Sora_Iro_no_Tane, 20.02.2019.

Sora tobu yûreisen (1969) Full Cast & Crew, www.imdb.com/title/tt0065021/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 10.01.2019.

Steampunk Nedir? Kısaca: Steampunk Akım, fanzade.com/pandora/bilim-kurgu/steampunk-nedir/, 24.01.2019.

Studio Ghibli TV Ads (1992-2015), www.youtube.com/watch?v=9WVokLq7FhM, 14.03.2019.

Studio Ghibli, [www.nausicaa.net/wiki/Studio_Ghibli_\(History_-_Page_1\)](http://www.nausicaa.net/wiki/Studio_Ghibli_(History_-_Page_1)) 23.01.2019.

Studio Ghibli Announces 3D CGI TV Series, Hell Reports Slight Wintry Mix (2014). filmschoolrejects.com/studio-ghibli-announces-3d-cgi-tv-series-hell-reports-slight-wintry-mix-fdd4279ec1d5/, 23.02.2019.

Studio Ghibli Museum, www.nausicaa.net/wiki/Studio_Ghibli_Museum, 13.03.2019.

SUZUKİ, Ayumi (2009). *A nightmare of capitalist Japan: Spirited Away*, www.ejumpcut.org/archive/jc51.2009/SpiritedAway/index.html, 12.03.2019.

Suzuki Toshio Interview, web.archive.org/web/20080305214642/http://www.ghibliworld.com/suzuki_toshio_interview.html 24.03.2019.

ŞAFAK, Erdal (2012). *9'uncu Madde*, www.sabah.com.tr/yazarlar/safak/2012/12/18/9uncu-madde, 27.03.2019.

Şinto, www.turkcebilgi.com/%C5%9Finto, 30.01.2019.

Şinto Tapınağı, www.yourdictionary.com/jinja, 30.01.2019.

Takara-sagashi (2011). www.imdb.com/title/tt3588476/, 25.03.2019.

Tales From Earthsea (2004 film). [earthsea.fandom.com/wiki/Tales_From_Earthsea_\(2004_film\)](http://earthsea.fandom.com/wiki/Tales_From_Earthsea_(2004_film)), 19.03.2019.

Tales From Earthsea, www.nausicaa.net/wiki/Tales_from_Earthsea, 19.03.2019.

TANAKA, Nobuko (2013). *U.K. stage group to rework 'Mononoke' magic*, www.japantimes.co.jp/culture/2013/04/19/stage/u-k-stage-group-to-rework-mononoke-magic/#.XHq4_ogzbIW, 02.03.2019.

Tanuki, www.onmarkproductions.com/html/tanuki.shtml, 21.01.2019.

TAŞDELEN, Beyza (2016). *Miyazaki, Prenses Mononoke'nin Bir Kısımının Cüzzamla İlgili Olduğunu Doğruladı*, kayiprihtim.com/haberler/anime-cizgi/miyazaki-prenses-mononokenin-bir-kisminin-cuzzamla-ilgili-oldugunu-dogruladi/, 28.02.2019.

Tatami nedir? (2018). www.hurriyet.com.tr/gundem/tatami-nedir-40984905, 30.01.2019.

Tenkuu no Shiro Rapyuta, www.nausicaa.net/miyazaki/laputa/faq.html, 23.01.2019.

Tepedeki Ev, www.imdb.com/title/tt1798188/fullcredits/?ref_=tt_ov_st_sm, 20.03.2019

The Adventures of Hols, Prince of the Sun,
www.nausicaa.net/miyazaki/otherfilms/#hols, 25.12.2018.

The Age of the Flying Boat, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/hikoutei.html
12.02.2019.

The Borrower Arrietty, www.nausicaa.net/wiki/The_Borrower_Arrietty, 25.03.2019.

The Birth of Studio Ghibli, Ghibli'nin Doğuşu Videosu, 08:36 dakika,
www.youtube.com/watch?v=cZtnNdJP83I, 17.01.2019.

The Day I Bought a Star, www.nausicaa.net/wiki/The_Day_I_Bought_a_Star,
20.03.2019.

The Flying Ghost Ship, www.nausicaa.net/miyazaki/otherfilms/#ghost, 10.01.2019.

The Hopes and Spirit of Contemporary Japanese Girls, Hayao Miyazaki (1989).
www.nausicaa.net/miyazaki/interviews/kiki_foreword.html, 04.02.2019.

The Japanese Dragon,
web.archive.org/web/20080620211020/http://www.dragonorama.com/oriental/japanese.html 09.03.2019.

The Whale Hunt, ghibli.fandom.com/wiki/The_Whale_Hunt, 13.03.2019.

The Whale Hunt, www.nausicaa.net/miyazaki/museum/whale/, 13.03.2019.

The Wind Rises, wikivisually.com/wiki/The_Wind_Rises, 28.03.2019.

The Wind Rises (2018). alchetron.com/The-Wind-Rises, 26.03.2019.

The Wind Rises (impressions), [www.nausicaa.net/wiki/The_Wind_Rises_\(impressions\)](http://www.nausicaa.net/wiki/The_Wind_Rises_(impressions))
27.03.2019.

The Wonderful World of Puss'n Boots,

wikivisually.com/wiki/The_Wonderful_World_of_Puss_%27n_Boots 10.01.2019.

The Journey of Shuna, www.nausicaa.net/miyazaki/manga/shuna.html, 21.01.2019.

Thoughts on Porco Rosso (2015). thought-sanctuary.blogspot.com/2015/07/thoughts-on-porco-rosso.html, 17.02.2019.

The Prose and Poetry of Tatsuo Hori (2013). yabai.com/p/4495 28.03.2019.

The Secret World of Arrietty, ghibli.fandom.com/wiki/The_Secret_World_of_Arrietty, 25.03.2019.

Thoughts on Ponyo on a Cliff by the Sea (2009).

ghibliicon.blogspot.com/2009/08/thoughts-on-ponyo-on-cliff-by-sea.html, 21.03.2019.

Time Out's 50 greatest animated films: part 3,

web.archive.org/web/20091008102752/http://www.timeout.com/film/features/show-feature/8838/ 19.02.2019.

Toei Animation, wikivisually.com/wiki/Toei_Animation, 20.12.2018.

Tonari no Totoro, www.nausicaa.net/miyazaki/totoro/faq.html#Catbus, 31.01.2019.

Topcraft, wikivisually.com/wiki/Topcraft 17.01.2019.

Torii, eksisozluk.com/torii—344621, 30.01.2019.

TOYAMA, Ryoko (1995). *Miyazaki Interview in "Animage"* www.nausicaa.net/miyazaki/oym/interview_oym.txt, 23.02.2019

TÜRKÖĞLU, Fırat (2014). *On Your Mark: Bir Miyazaki klibi,* www.bakiniz.com/on-your-mark-bir-miyazaki-klibi/, 23.02.2019.

TÜRKÖĞLU, Fırat (2014). *Moebius: Sinema Tarihini Çizerek Değiştiren Adam,* www.bakiniz.com/moebius-sinema-tarihini-cizerek-degistiren-adam/, 19.03.2019.

ÜŞENMEZ, Masis (2009). *Küçük Denizkızı Ponyo / Gake no ue no Ponyo (2008),* www.otekisinema.com/kucuk-denizkizi-ponyo-gake-no-ue-no-ponyo-2008/, 24.03.2019.

Video List: Collection Sets, www.nausicaa.net/miyazaki/video/ghibli/ippai.html
21.02.2019.

WAX, Roxana (2015). *Jean Giraud – The Time Masters*, www.graphicine.com/jean-giraud-the-time-masters/, 21.01.2019.

warosu.org/tg/?search_tripcode=!hgcMxFhLmk&task=search2&offset=240,
01.03.2019.

Welcome, www.ghibli-museum.jp/en/welcome/, 13.03.2019.

Whisper of the Heart, wikivisually.com/wiki/Whisper_of_the_Heart, 23.02.2019.

wikivisually.com/wiki/Heidi,_Girl_of_the_Alps 13.01.2019.

Works of Hayao Miyazaki, www.wikizero.com/en/Works_of_Hayao_Miyazaki,
03.03.2019.

World Masterpiece Theater, www.wikiwand.com/en/World_Masterpiece_Theater,
13.01.2019.

World Masterpiece Theater, www.nausicaa.net/miyazaki/wmt 14.01.2019.

www.butta-connection.net/studio/histoire.php, 12.02.2019.

www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/economics-business-and-labor/businesses-and-occupations/yamato-transport-co-ltd, 05.02.2019.

www.ghibli.jp/docs/0718kenpo.pdf, 27.03.2019.

www.nausicaa.net/miyazaki/mh/MakingOfMH/Part1.html, 25.02.2019.

www.nitch.com/posts/1134714441215326208, 20.04.2019.

www.thoughtco.com/yasashii-meaning-and-characters-2028676

www.totoroclub.net/forum/thread-1209-1-1.html, 03.03.2019.

Yama-Uba, yokai.fandom.com/wiki/Yama-Uba, 11.03.2019.

Yameneko, www.wordhippo.com/what-is/the-meaning-of/japanese-word-17f7f390bc222cd6fe967df1da4909dbb5c5904e.html 25.02.2019.

Yanagawa horiwari monogatari (1987) Plot,

www.imdb.com/title/tt0094345/plotsummary?ref_=tt_ov_pl 22.01.2019.

yokai.com/tatarigami/ 26.02.2019.

Yokai, eksisozluk.com/yokai—3555453, 27.02.2019.

Yokedilen ırk: Ayıya tapan Aynular (2018). www.dunyabulteni.net/bir-zamanlar/yok-edilen-irk-ayiya-tapan-aynular-h320907.html, 01.03.2019.

Yume to kyôki no ôkoku (Düşlerin ve Çılgınlığın Krallığı) Belgeseli, 2013.

Yürüyen Şato Diana Wynne Jones Ek Bilgi, www.wattpad.com/66721265-y%C3%BCr%C3%BCyen-%C5%9Fato-diana-wynne-jones-ek-bilgi, 14.03.2019.

Yürüyen şato (2004) Awards, www.imdb.com/title/tt0347149/awards 19.03.2019.

l32229.neocities.org/uborka.folder/sabgh.html 05.03.2019.

1984-1985 İngiltere madenci grevi, eksisozluk.com/1984-1985-ingiltere-madenci-grevi—874633, 23.01.2019.

2D-3D Animasyon, pdi.com.tr/tr/BlogDetay/animasyon, 23.02.2019.

宮崎駿 黒澤明 対談 (1/10) 1993年05月06日 (2009).

www.youtube.com/watch?v=7Hmbp-oBImI&list=PLyr0njPp9WwOupPAiNoArw2n-7uGsu52X, 21.02.2019.

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Nur KURTKÖYLÜ

Doğum Yeri ve Yılı: Balıkesir, 1987

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitimi:

Pedagojik Formasyon: 2012-2013, Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi

Lisans: 2006-2010, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü

İş Tecrübesi:

2017-, Freelance Grafik Tasarımcı

2016-2017, Uyar Holding, Art Director, Kocaeli-İstanbul

2013-2016, Menemen Lisesi, Sanat Öğretmeni / Görsel Sanatlar Koordinatörü, İzmir

2012-2012, Bind Chocolate, Junior Art Director, İstanbul

2010-2012, Timaş Yayınları, Dijital Grafik Tasarımcı, İstanbul

2009, TRT, Grafik Tasarımcı, İstanbul

Ödüller:

2019 / Uruguay Cartel / International Poster Competition / Best Poster / Top 15 +750

2019 / Posterrorism / International Poster Competition / Finalist +1400

2018 / 26th Annual San Diego Latino Film Festival International Poster Competition / Top 10 +400

2018 / Nasser Bin Hamad / International Youth Creativity Award / Bronze +7000

2018 / Republic of Turkey Ministry of Culture and Tourism / "2018 Troya Year" Poster Competition / Best Poster +300

2018 / Poster For / International Poster Competition / Short List / Top 20 +5800

2018 / Ankara Development Agency / 2nd Ankara and Cultural Values Themed Poster Competition / Finalist

2018 / IKSEV / İzmir European Jazz Festival Poster Competition / Finalist

2010 / Akdeniz University / Ranked 1st in Graphic Design Department

2010 / Akdeniz University / Best 2010 Calendar Design

2009 / Mardan Palace Hotel / Best Wine Label Design

2008 / Akdeniz University / Antalya Airport Uart Duty Free Shop Design Competition / Second Place

Sergiler:

2019 / Politically Incorrect Poster Exhibition / Uruguay / AFE Cultural Center

2019 / Postterrorism-International Poster Exhibition / Korea / Namseoul University Art Center Gallery Iang

2019 / International Ankara Music Festival Poster Exhibition / Turkey-Ankara / And Sanat

2018 / Film Festival Poster Exhibition / San Diego / El Camino

2018 / Ankara Photography and Poster Exhibition / Turkey-Ankara / Esenboğa Airport

2018 / Troia Year Poster Exhibition / Turkey-Çanakkale / Güzel Sanatlar Galerisi

2018 / Jazz Festival Poster Exhibition / Turkey-İzmir / Ahmed Adnan Saygun Art Center

2014 / Resimden Kareler-Comic Book Exhibition / Turkey-İzmir / Desem

2010 / Year-End Exhibition / Fashion Illustration / Turkey-Antalya / Akdeniz University GSF